

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 640
Παρασκευή
18 Ιουλίου 1997
Δρχ. 500

12 ΣΕΠ. 1997

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ:

- Μακρύς ο δρόμος
- Η ένταση μεταφέρεται μέσα στα κόμματα

ΑΛΒΑΝΙΑ:

- RIO ESCONDITO
- ΤΙ ΗΘΕΛΕ Ο ΓΚΕΝΣΕΡ ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΚΚΑΛΗ;

*Σελίδες για τον
Στέλιο Αναστασιάδη*

ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ της Νεφέλης

Σειρά: Χαρούμενες Οικογένειες

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

5. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΛΕΦΤΟΥΛΗΣ
Ο ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΥΧΟΣ

6. Ο ΚΥΡΙΟΣ ΜΠΟΥΝΙΑΣ
Ο ΜΠΟΞΕΡ

7. Ο ΚΥΡΙΟΣ ΑΠΑΤΗΣ
Ο ΑΠΑΤΕΩΝΑΣ

8. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΦΡΑΤΖΟΛΑΣ
Ο ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΦΟΥΡΝΑΡΗ

Τέσσερα μικρά αριστουργήματα για πανέξυπνα παιδιά
που ξέρουν να κάνουν χαρούμενους τους γονείς τους.

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

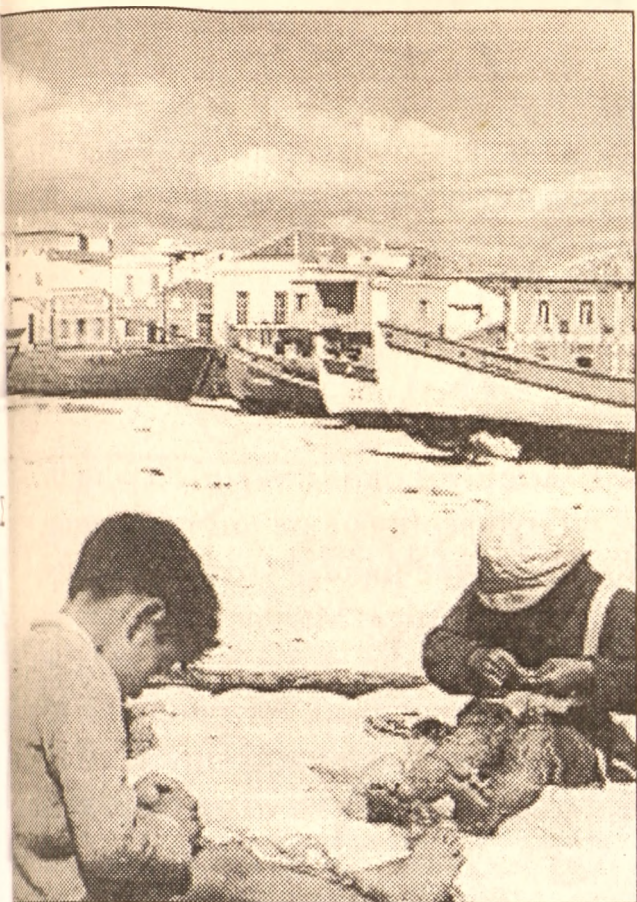
1. Ο ΚΥΡΙΟΣ ΚΟΣΜΟ Ο ΜΑΓΟΣ 2. Η ΚΥΡΙΑ ΠΑΡΑΠΑΤΑ Η ΣΕΡΒΙΤΟΡΑ
3. ΤΟ ΚΑΘΑΡΙΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΣΑΠΟΥΝΑΔΑ 4. Η ΚΥΡΙΑ ΤΑΠΑ Η ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΧΙΝΑ - ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
ΣΤΟΑ ΒΙΒΛΙΟΥ: ΠΕΖΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ 10 564, Τηλ. 32.22.846

αντι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΣΕΛ. 12 ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ: ΘΕΤΙΚΟ ΒΗΜΑ, ΜΑΚΡΥΣ Ο ΔΡΟΜΟΣ** Ο Βύρων Θεοδωρόπουλος, ο Θεόδωρος Κουλουμπής και ο Λεωνίδας Κύρκος εκτιμούν το πρώτο βήμα ελληνοτουρκικής προσέγγισης στη Μαδρίτη.
- ΣΕΛ. 14 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΤΗ ΜΑΔΡΙΤΗ - ΑΣΥΜΦΩΝΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ** Τι σημαίνει το γεγονός ότι τα κόμματα δεν έχουν κοινή γραμμή στο εθνικό; - του Αλέξη Οικονομίδη
- ΣΕΛ. 16 ΜΙΑ ΒΑΘΙΑ ΔΙΑΙΡΕΜΕΝΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ** Η ελληνοτουρκική προσέγγιση και οι κραδασμοί της στο ΠΑΣΟΚ - του Τ. Παππά
- ΣΕΛ. 18 ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΙΣΟΡΟΠΙΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ;** Κόκκαλης εναντίον κυβέρνησης. Και μια φωτογραφία-ντοκουμέντο.
- ΣΕΛ. 20 «ΒΡΩΜΙΚΟ» Ή «ΤΙΜΗΜΕΝΟ» ΤΟ '89;** Κριτική στις απόψεις που θεωρούν λάθος την παραπομπή Παπανδρέου - του Σωτ.Χ. Σωτηρόπουλου
- ΣΕΛ. 22 Ο ΤΡΟΧΑΝΑΣ, Ο ΣόΕ, Η ΑΕΚ...** Τα νέα παιχνίδια Τροχανά πάνω από ένα εν εξελίξει σκάνδαλο - του Α. Βαλασόπουλου
- ΣΕΛ. 24 ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΣΥΡΡΟΗΝ** Γιατί και πώς κήκε το Σείχ Σου; - του Σπ. Παπασπηλιόπουλου
- ΣΕΛ. 25 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ:** Αλβανία 1: Ένα νέο ξεκίνημα; - του Δώρη Κυριαζή. Αλβανία 2: Βορρά και Νότος - του Πλάμεν Τόντσεφ. Κρατικός προστατευτισμός στο τραπεζικό σύστημα της Ε.Ε. - του Α. Μπουλουγούρη. Και ο Α. Ζαρμπαλός περιγράφει τους Αγίους Σαράντα σήμερα.
- ΣΕΛ. 41 ΣΕΛΙΔΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΕΛΙΟ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ** Μάγειρας, ζωγράφος, ηθοποιός, επαναστάτης; Γράφουν: Α. Αργυρίου, Τζόν Κουλεντιανού, Ν. Δομνάκη, Ηλίας Κανέλλης, Στ. Καπλανίδης. Και μια παλιά συνέντευξη στη Σούλα Αλεξανδροπούλου

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Τα «έξι» σημεία, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 6

ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ

Ελένη Κολιοπούλου, σελ. 33

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 39

ΑΓΡΙΑ-ΗΜΕΡΑ

Π. Ιωαννίδης, σελ. 62

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Απόστολος Διαμαντής, σελ. 66

Στο εξώφυλλο, παλιά φωτογραφία επιχρωματισμένη στον υπολογιστή από τον Δημήτρη Γκέκα.

Περίοδος Β' · Έτος 24ο · Τεύχος 640

Παρασκευή 18 Ιουλίου 1997 · Δρχ. 500

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΑΝΤΙ ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>

E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ-ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου

ΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας

ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν

ΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί

Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,

για Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

έντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΤΑ «ΕΞΙ ΣΗΜΕΙΑ» ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΡΑΤΑ

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ στη Μαδρίτη μεταξύ Σημίτη-Ντεμιρέλ δεν θα 'πρεπε κατ' αρχήν να ξεσηκώσει διαμαρτυρίες. Γιατί σπάει ένα κλίμα καχυποψίας και φόβου που υπάρχει ανάμεσα σε δύο χώρες, που είναι καταδικασμένες να συνυπάρχουν.

ΛΕΜΕ «κατ' αρχήν», γιατί στη συνέχεια, μετά το πρώτο ξάφνιασμα, άρχισαν τα ερωτηματικά και οι δεύτερες αναγνώσεις των «έξι σημείων».

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ και οι επιφυλάξεις είναι φυσικό να υπάρχουν εδώ στην Ελλάδα για όποιον «σκαλίζει» τα θέματα του Αιγαίου. Για να φύγουμε από την «ελληνοτουρκική διαφορά», θα αναφερθούμε σε μια παλιά αμφισβήτηση από τη Βουλγαρία και την επιθυμία της «να κατέβει στο Αιγαίο». Υπάρχει, μήπως, κανείς που αμφισβητεί το πάθος με το οποίο η ελληνική πλευρά υπερασπίστηκε το «λιμάνι της Καβάλας»; Μήπως υπάρχουν πολιτικοί που δεν κατανοούν τη σημασία του Αιγαίου για την Ελλάδα; Σημασία οικονομική, πολιτισμική, ψυχολογική, τέλος. Αλλά αυτά είναι μεγάλες ιστορίες για να αναλυθούν σε ένα σύντομο σημείωμα. Δεχόμαστε ως δεδομένο ότι το Αιγαίο έχει ιδιαίτερη σημασία για τους Έλληνες. Και όποιος παζαρεύει ή διαπραγματεύεται τον έλεγχο ή τη συνεκμετάλλευση δυτικά της Χίου, της Σάμου ή της Μυτιλήνης είναι αναμενόμενο να απομονώνεται από τους πολίτες αυτής της χώρας.

ΓΙΑΤΙ ΤΑ ΛΕΜΕ όλα αυτά; Μα η «δεύτερη ανάγνωση» των «έξι σημείων» εγείρει πολλά ερωτηματικά για το περιεχόμενο της συμφωνίας, αλλά και τη μεθόδευση της υπογραφής.

ΠΡΩΤΗ επιφύλαξη, η αμερικανική επιδιαιτησία.

ΔΕΥΤΕΡΟ «σημείο» η αναγνώριση (;) ότι η Τουρκία έχει «ζωτικά ενδιαφέροντα» στο Αιγαίο. Η έννοια αυτού του «ζωτικού ενδιαφέροντος» παραμένει αδιευκρίνιστη.

ΑΛΛΑ ένα τρίτο –και βασικό σημείο– είναι η μεθόδευση με την οποία προχώρησε η ελληνική πλευρά, η μυστικότητα που επιλέχθηκε γι' αυτή την προσέγγιση. Γιατί σε τόσο ουσιαστικά εθνικά θέματα εξωτερικής πολιτικής όσο η ρύθμιση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, καμιά κατάληξη δεν μπορεί να είναι θετική, όταν και τα δύο μέλη ενεργούν μυστικά και χωρίς τη συμμετοχή της κοινωνίας.

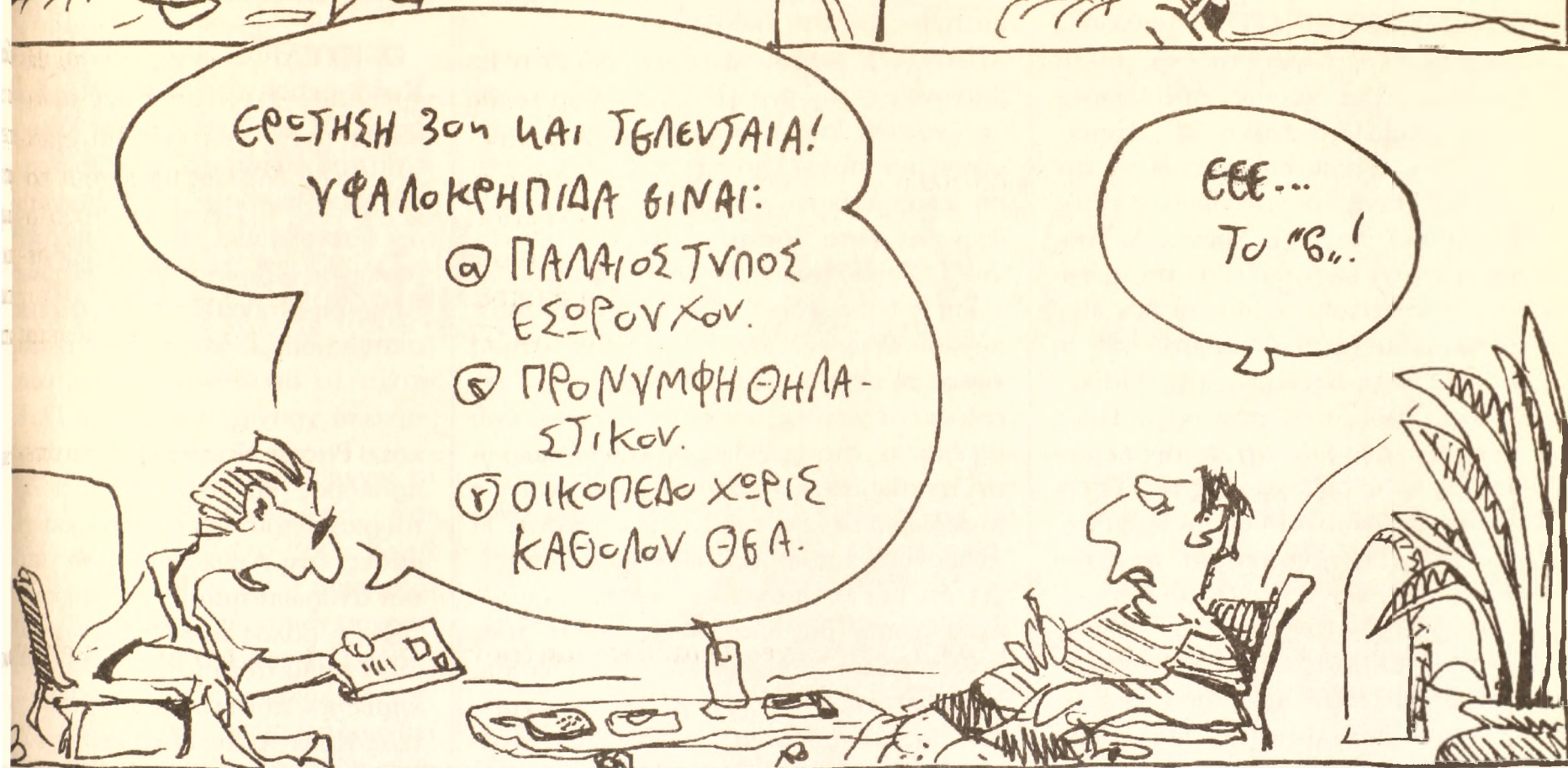
ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ να περιμένει κανείς, όταν ο κ. Σημίτης και ο κ. Πάγκαλος θεωρούν τα πολιτικά κόμματα (ακόμα και το δικό τους κόμμα, το ΠΑΣΟΚ), τις κοινωνικές δυνάμεις και τους πολίτες ως «ακατάλληλους προς ενημέρωση»; Τι σόι δημοκρατία πρεσβεύουν και υπηρετούν;

ΕΤΣΙ ΛΟΙΠΟΝ, καλυμμένοι μέσα στις μυστικότητες και κάτω από τις φτερούγες της κ. Μαντλίν Ολμπράιτ οι συνολογούντες τα αμάρτημα έξι σημεία, δεν μπορεί παρά να συγκεντρώνουν τις υποψίες μας.

ΜΑΚΑΡΙ να είναι υποψίες μόνον. Ας μην ακούσουμε αργότερα και τον κ. Σημίτη να ομολογεί το δικό του «mea culpa».

αντί

ΛΟΓΙΚΗ Κ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Διάλογος ή «λιγυρόν σπαθί μου»

ΟΙ 32 «ΑΝΥΠΟΧΩΡΗΤΟΙ» βουλευτές του ΠΑΣΟΚ («ανυποχώρητοι» σε πολλά και διάφορα, αλλά, κυρίως, στα ελληνοτουρκικά), μπορεί να έγιναν 22... Ποιος, όμως, εκ των πραγμάτων, διεκδικεί την αρχηγία των λογής διαφωνούντων εντός του ΠΑΣΟΚ; Ο υπουργός Άμυνας Α. Τσοχατζόπουλος είχε εκφράσει και αυτός, φυσικά, την πικρία του, για το ότι δεν είχε καν ενημερωθεί (ή προΐδεασθεί) για τη συμφωνία Σημίτη-Ντεμιρέλ, στη Μαδρίτη... Έδωσε, όμως, τόπο στην οργή! Πήρε έτσι το αεροπλάνο και άρχισε την περιόδεία του σε τρεις δημοκρατίες της Υπερκανκασίας, με πρώτο σταθμό την Αρμενία. (Ποιος είπε «τα αντιβιοτικά και τα αεροπλάνα συντομεύουν τη γιατρεία και τις αποστάσεις»!). Η συνέχεια είναι γνωστή. Ο υπουργός Παιδείας (και πρώην υπουργός Άμυνας) Γ. Αρσένης έκρινε πως θα μπορούσε να επανέλθει στις επιφυλάξεις που διατύπωσε στο υπουργικό συμβούλιο, για τη συμφωνία, και γραπτώς. Έπεμψε, λοιπόν, γραφή στον πρωθυπουργό Κ. Σημίτη, διευκρινίζοντας ότι ναι μεν δεν αντιπαρατίθεται στην αμερικανική πρωτοβουλία, όπως εκδηλώθηκε στη Μαδρίτη, αλλά διαφωνεί προς τον τρόπο αποδοχής της από την ελληνική κυβέρνηση.

Η ΚΙΝΗΣΗ αυτή του υπουργού Άμυνας, που τον φέρει επικεφαλής των διαφωνούντων, σχολιάστηκε ευρύτατα από τον ημερήσιο Τύπο. Η Αυγή αναρωτήθηκε κατά πόσο ο «διάλογος», στο ΠΑΣΟΚ, θα διεξάγεται, τώρα, «δι' αλληλογραφίας», ενώ η Καθημερινή έγραψε ότι άλλο πράγμα είναι όταν ένας υπουργός διαφωνεί «επί της πολιτικής στα οπωροκηπευτικά» (λ.χ.) και άλλο όταν ενίσταται σε χειρισμούς «επί εθνικών θεμάτων», τους οποίους θεωρεί βλαπτικούς για το εθνικό συμφέρον. Στην πρώτη περίπτωση, μπορεί και να μην πα-

ραιτηθεί, ενώ στη δεύτερη...

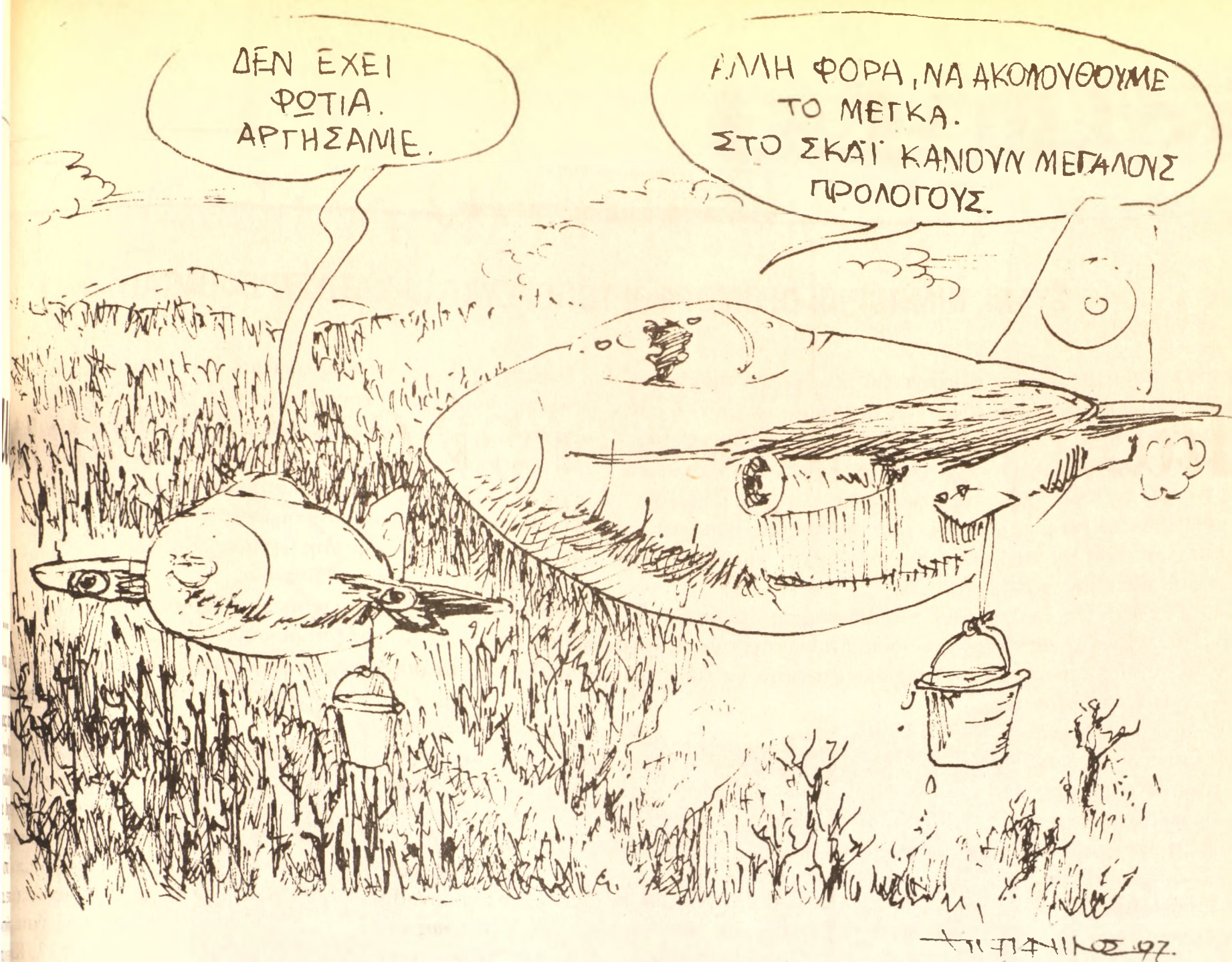
ΠΑΝΤΩΣ, και πολύ πέραν από τα συμβαίνοντα εντός του ΠΑΣΟΚ, παραμένει γεγονός ότι, ακόμα και κόμματα που υποστηρίζουν την ελληνοτουρκική προσέγγιση, επισημαίνουν το «έλλειμμα ενημέρωσης» πάνω στα θέματα εξωτερικής πολιτικής. Ο Συνασπισμός, λόγου χάρη, κατά δήλωση του προέδρου του Ν. Κωνσταντόπουλου, θεωρεί λάθος το ότι η κυβέρνηση έφερε τη συμφωνία της Μαδρίτης «ως τετελεσμένο γεγονός, εκ των υστέρων», ενώ θα έπρεπε, στοιχειωδώς, να είχε ενημερώσει τα κόμματα «και όποιον άλλον έκρινε η κυβέρνηση ότι έπρεπε να ενημερώσει». Η κυβέρνηση, από την πλευρά της, υποστηρίζει ότι μια οποιαδήποτε –εκ προοιμίου– ενημέρωση, θα δραστηριοποιούσε τους πολυποίκιλους υπερπατριώτες, οι οποίοι, εκβάλλοντας κραυγήν μεγάλην (περί «μειοδοσίας», «προδοσίας», κ.λπ.), θα υπονόμευαν οποιαδήποτε συμφωνία.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, βέβαιο είναι ότι, ενώ η συμφωνία της Μαδρίτης δεν έλυσε, πρακτικά, κανένα από τα προβλήματα που παρεμβάλλονται στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, από την άλλη, δημιούργησε ένα κλίμα, το οποίο, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, θα μπορούσε να βοηθήσει στην απάλειψη της σημερινής αμοιβαίας καχυποψίας και στην επίλυση, ενδεχομένως, ορισμένων από τα προβλήματα αυτά. Όσο για την αμερικανική παρέμβαση, ευχής έργο θα ήταν αν μπορούσαμε να λύσουμε τα προβλήματά μας, στο Αιγαίο ή στην Κύπρο, μόνοι, χωρίς την παρέμβαση ουδενός. Αλλά επειδή αυτό δεν συμβαίνει, επειδή η Αμερική παραμένει η μόνη υπερδύναμη, επειδή δεν φθάσαμε ακόμα στον πολυπολιτισμό, θα ήταν τρελό αν εμμέναμε στη γραμμή του «δεν διαλέγομαι» και του «ω, λιγυρόν σπαθί μου»!

Ο ΙΟΥΛΙΟΣ είναι μήνας επετείου Κατάρρευση της δικτατορίας στην Τσεχία, αλλά και Αττίλας στην Κύπρο. Τρία χρόνια μπορεί να διέρρευσαν ελληνοτουρκική εισβολή, αλλά η αιμάτινη μνήμη εξακολουθεί να διχοτομεί το νησί. Απέδωσε ο πρώτος γύρος των συνομιλιών Κληρίδη-Ντενκτάς στο Τράουτμπεργκ σπουδαία πράγματα, εκτός αν «σπορά» είναι το ότι συναντήθηκαν, ύστερ αρκετά χρόνια, ο πρόεδρος Γλ. Κληρίδης και ο Ραούφ Ντενκτάς και το ότι ο κ. Ντενκτάς θα συναντηθεί, πάλι, με τον τουρκοκύπριο ηγέτη –τις προσεχείς μέρες, στη Λευκωσία– «για σειρά των ανθρωπιστικών χαρακτήρα».

Και ο ρόλος των Ηνωμένων Εθνών μην έχουμε αυταπάτες. Το «προσχέδιο κήρυξης», που ετοίμασε ο γενικός γραμματέας Κόφι Ανάν, είναι «προσχέδιο κήρυξης δύο κοινοτήτων», με κεντρικά την «πολιτική ισότητα των δύο κοινοτήτων». Εμείς μπορεί να υποστηρίξουμε «το Κυπριακό είναι θέμα εισβολής και κατοχής», ν' αναπολούμε (τώρα...) τις φωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, πιστεύουμε ότι ο διάλογος διεξάγεται ανάμεσα στον «πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας» και τον «εκπρόσωπο της τουρκοκυπριακής κοινότητας» κ.λπ. –έγγραφο μας προσγειώνει. Για τα Εθνη, ο διάλογος διεξάγεται ανάμεσα σε εκπροσώπων δύο κοινοτήτων, οι οποίες συγκροτήσουν, από κοινού, το νέο σπονδο κράτος.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ μπορεί να ηχούν αυτιστικά. Από την άλλη, όμως, έχουν τεράστια βαρύτητα, δηλώσεις κυπρίων ηγετών όπως του πρώην προέδρου Γ. Βασιλείου, του γενικού γραμματέα του ΑΚΕΛ Χριστόφια, οι οποίοι επισημαίνουν

με τέσσερα χρόνια» (αρνούμενοι το '90) ή ότι «η θέση μας, σήμερα, είναι ύψατη, συγκριτικά με το 1992». Κατά τα άλλα, θα ήταν λάθος αν η κυπριακή ηγεσία, στο δεύτερο γύρο των συνομιλιών στο Μοντρέ, αρνούσαν να συμβάλει στην διαμόρφωση ενός γενικού πλαισίου βάσει του οποίου θα επιδιωχθεί η οικονομική, δικαιοδική, ομόσπονδη λύση, φυσικά, όχι ιδεατή. Το ερώτημα, λοιπόν, είναι αν η λύση αυτή (εφόσον επιλεγεί) θα θέτει τέρμα στην τουρκική κατάληξη εξασφαλίζει την ενότητα του κράτους και θα κατοχυρώνει το κοινοτικό κενό, μια και ομόθυμη είναι η θέληση των πολιτών για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά τα άλλα, ο μη διάλογος, η απροθυμία, η αναβολή λύσης (με την προσδοκία, κάποτε, σε χρόνο «X», η συγκυρία να είναι «ευνοϊκότερη»...), απλώς θα ενισχύσουν τη διχοτόμηση.

ΜΕΤΑΞΥ, η άνοδος της τιμής του πετρελίου ήταν φυσικό ν' ανησυχήσει την κυβέρνηση, καθώς άρχισε να συζητεί τον προϋπολογισμό 1998, πέντε μήνες πριν την κατάθεσή του. Πού πάμε; Αν πιεστεί ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας, Παπαντωνίου και τον διοικητή της

Τραπέζης της Ελλάδος Λ. Παπαδήμα, όλα βαίνουν καλώς. Ο πληθωρισμός θα κυμανθεί γύρω στο 5,3%, ενώ η οποία απόκλιση στα έσοδα θα καλυφθεί από τις (κάποτε επάρατες) αποκρατικοποιήσεις, και στις δαπάνες από την εξοικονόμηση των τόκων. Και επειδή πολύς ο λόγος περί «μετρολογίας», κ.λπ. ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας έσπευσε να μας διαβεβαιώσει: *Κανένα πρόσθετο μέτρο ως το τέλος του '97.*

ΕΙΠΑΤΕ τίποτε περί «πακέτου Σαντέρ», για την περίοδο 2000-2006; Ε, λοιπόν, οι αρμόδιοι υπουργοί των «φτωχών» ευρωπαϊκών χωρών (Ελλάδας, Ισπανίας, Πορτογαλίας και Ιρλανδίας) συνήλθαν «επί των αντων», εν Αθήναις, και αποφάσισαν ότι το πακέτο πρέπει να κατευθυνθεί, από το έτος 2000, προς τις υφιστάμενες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φυσικά τις οικονομικά ασθενέστερες, και όχι προς τα υποψήφια μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και ο νοών, νοείτω!

«ΚΟΡΑΚΙ» στην ελληνική «αργκό» σημαίνει και νεκροθάπτης... «Κοράκια», στην αργκό του αρχιεπισκόπου Σεραφείμ, είναι οι λογείς υποψήφιοι του αρχιεπισκο-

πικού θρόνου, οι οποίοι κρίζουν σαν κοράκια πάνω από το πρόβατο, περιμένοντας να πεθάνει... Ο αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος, λοιπόν, δεν έχει πρόθεση ούτε να πεθάνει ούτε να παραιτηθεί. Συνεπώς, καλά θα κάνουν οι δεσποτάδες να μην επείγονται... Αυτά δήλωσε ο κ. Σεραφείμ, ενώ οι νοσοκομειακοί γιατροί Αθήνας-Πειραιά συνέχιζαν την επταήμερη απεργία τους και η Ομοσπονδία Ενώσεων Νοσοκομειακών Γιατρών Ελλάδας κήρυτταν για χτες, Πέμπτη, και σήμερα, Παρασκευή, 48ωρη προειδοποιητική κινητοποίηση.

ΣΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ που επισκοπούμε, συνέβησαν, όμως, και άλλα τινά. Και ένα από αυτά ήταν η ωραία εκδήλωση που οργάνωσαν από κοινού ο Δήμος Περγάμου και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου, με την υποστήριξη της ΕΤ-3, στην αρχαία Πέργαμο... Ότι και να πεις, δεν είναι μικρό πράγμα, σε πείσμα των Βουνάτσων και μικρο-Παπαθεμελήδων, να συναντώνται Έλληνες και Τούρκοι, στο αρχαίο θέατρο του Ασκληπιείου, ν' ακούνε τη συναυλία της ΕΤ-3 και να φωνάζουν, σαν επιστέγασμα *Ζήτω η ειρήνη ή Γιασασίν μπαρίς...*

ANTHΝΩΡ

ΣΥΜΗ, ΝΙΜΠΟΡΙΟ: ΟΙ ΟΜΟΡΦΟΙ ΤΟΠΟΙ ΕΥΚΟΛΑ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ

Κακές μάγισσες στη Σύμη, φαίνεται τουλάχιστον παράξενο. Ένα νησί ευλογημένο, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, από τις καλές νεράιδες, καθώς ό,τι επεθύμησε, το απέκτησε, χάρις στην τουριστική άνθιση. Οι επιχειρήσεις πολλαπλασιάστηκαν, η αξία της γης ανέβηκε, όπως και το κατά κεφαλήν εισόδημα. Μέχρι φεστιβάλ απέκτησε, εδώ και τρία χρόνια, με συμμετοχές καλλιτεχνών που θα τις ζήλευε ο Λυκαβηττός και αυτές της κλασικής μουσικής, το Μέγαρο.

Και όμως, εφέτος, οι Συμιακοί παραπονούνται περισσότερο από τα άλλα χρόνια για τα έργα υποδομής που υστερούν. Δηλώνουν δυστυχείς, καθώς οι τουρίστες δεν φαίνεται να έρχονται και οι κρατήσεις για το καλοκαιρινό δήμενο υπολείπονται. Ανάμεσά τους, δυστυχέστεροι, οι άλλοτε γείτονες του συμιακού πολιτικού Γεώργιου Γεννηματά, οι κάτοικοι του Νιμποριού.

Το Νιμποριό, ένας βαθύς όρμος στα δυτικά του λιμανιού, ο μεγαλύτερος της Σύμης. Πρόκειται για την πρώτη κατοικημένη περιοχή του νησιού, με βάση επιφανειακά αρχαιολογικά ευρήματα, που ευημερεί μέχρι και τη βυζαντινή εποχή. Στα χρόνια της τουριστικής ευεξίας, το Νιμποριό είναι η πλησιέστερη περιοχή για τους λουομένους. Ταυτόχρονα, ολόκληρος ο όρμος είναι ένας πλούσιος σε ποικιλία ψαρότοπος για επαγγελματίες και ερασιτέχνες.

Σήμερα, οι κάτοικοι ισχυρίζονται παραστατικά, πως έβγαλαν καρκίνωμα. Γιατί, κάπως έτσι, ύπουλα, ξεκίνησε πριν από τρία χρόνια, η εγκατάσταση της πρώτης μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας στο δυτικό σκέλος του Νιμποριού. Και οι πιο γραμματοζωόμενοι ανάμεσα τους φάνηκαν, αρχικά, εύπιστοι. Μια καθαρή επιχείρηση, με τις ευλογίες, ήτοι τις επιχορηγήσεις, της ΕΟΚ θωπευόμενη από το κράτος που αγωνιά σε κάποιους τομείς να γίνει οικονομικά ανταγωνιστικό μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όμως, τρία χρόνια ήταν αρκετά για να μεταστραφούν ακόμη και οι πιο ένθερμοι υποστηρικτές. Ο πολλαπλασιασμός της αρχικής μονάδας και το άπλωμα των εγκαταστάσεων έφερε αλλαγές στην ιχθυοπανίδα του κόλπου. Ορατό το βρώμισμα του βυθού και οι δερματοπάθειες στους λουομένους – όσο για τα ψάρια, κατάντησαν παχιά και άνοστα, όπως οι μεταλλαγμένες ντομάτες.

Εφέτος, ήρθε και το συμπλήρωμα. Στην ανατολική πλευρά του κόλπου, ανάμεσα σε θερινές κατοικίες, χτίστηκε μονάδα συσπασίας των προς εξαγωγήν εκτραφέντων ιχθύων και αναμένεται τεθεί σύντομα σε λειτουργία. Σε καταγάλανα νερά και βραχάγια για τους κολυμβητές, βυθίστηκαν τόνοι μπάζων και άνοιξαν δύο ευμεγέθεις αγωγοί, που δημιουργούν πολλά ερωτήματα στην πραγματική ταυτότητα της μονάδας. Καθόλου δεν αποκλείεται να καταλήξει και σε κονσερβοποιία.

Ολόκληρη η επιχείρηση ιχθυοτροφίας στο Νιμποριό της Σύμης είναι μια μακριά θλιβερή ιστορία, συμπλεκόμενων, ενίοτε και απεμπλεκόμενων συμφερόντων. Οι γνωστές κακές μάγισσες της χώρας.

Για ουρανοκαταπέσους άδειες και ποικιλίες κάνουν λόγο οι τοπικοί, που πρόσφατα συστήσαν και σύλλογο. Καταπώς φαίνεται, έναν σύλλογο αποσιωπημένο να διεκδικήσει το δικό του με κάποιον τρόπο, ακολουθώντας το πρόσφατο παρόδειγμα των Καλύμνιων τα ένδικα μέσα και κωλυσιεργούν φανερά ατελέσφορα. Άλλωστε, ήδη, οι Καλύμνιοι λωσαν αλληλέγγυοι στον κοινό αγώνα.

ντίον της ιχθυοτροφίας που μολύνει τις θάλασσές τους.

Όμως, αυτήν την ιστορία δεν θα σας τη διηγηθούμε, τουλάχιστον προς το παρόν. Θα την αφήσουμε σε ικανότερες γραφίτσες. Στο άμεσο μέλλον, τέλη Ιουλίου, με αφορμή το φεστιβάλ της Σύμης, θα επισκεφτούν το νησί πολιτικοί και καλλιτέχνες. Κυρίως όμως, στις 26 Ιουλίου, θα φτάσουν στη Σύμη οι άριστοι των δημοσιογράφων, καθώς έχει θεσπιστεί στο πλαίσιο του φεστιβάλ η βράβευση όσων από τις επάλξεις έγκριτων εφημερίδων υφιστάστηκαν τη Σύμη και τον ακριτικό μας χώρο.

Θέλουμε να ελπίζουμε πως τους εφετείνους τιμώμενους συγγενείς (Σοφιανό Χρυσόστομίδη, Νίκο Νικολάου, Λιάνα Μελή, Ντόρα Νταϊλιάνη, Κωστή Βατικιώτη), ο δήμαρχος και δημοτικοί σύμβουλοι θα τους ενημερώσουν για το πρόβλημα και οι ίδιοι θα επιδιώξουν να επισκεφτούν το Νιμποριό. Μπορεί παρά η ισχύς της Τέταρτης Εξουσίας να συμβάλει και οριστικά, ώστε το Νιμποριό της Σύμης να μείνει θέρετρο για ντόπιους και ξένους, Έλληνες και αλλοδαπούς και να μην καταλήξει περιοχή αποκλειστικής ιχθυοκαλλιέργειας.

Μ. Θεοδοσοπού

ΠΑΜΕ ΓΙΑ ΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ!...

πό τις πολυσχιδείς του δραστηριότητες ο κ. Σωκράτης Κόκκαλης έχει στρέψει το ενδιαφέρον του, πρόσφατα, σε όσες σχετίζονται με τη Βουλγαρία. Εν αναμονή της εισόδου του ΟΤΕ στην οργάνωση εκμετάλλευση του τηλεπικοινωνιακού δικτύου της Βουλγαρίας - ανάλογα και με τη «συνεργασία» του με τη Σερβία - και με το δεδομένο της εμπλοκής της INTRAKOM στον ΟΤΕ, ο κ. Κόκκαλης ελπίζει ότι θα ρνηί μέσω του «ελληνοβουλγαρικού ΟΤΕ» παραγγελίες στο πρότυπο της μέχρι σήμερα «συνεργασίας» τον ελληνικό ΟΤΕ.

Ίάντως ο κ. Κόκκαλης έχει δημιουργήσει προβλήματα στη βουλγαρική κυβέρνηση ύστερα από την προ- γή του στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, στο Παρίσι. Το δικαστήριο επιδίκασε κάποια εκατομμύρια δολλά- εις βάρος της βουλγαρικής κυβέρνησης που, λόγω της οικονομικής στενότητας στη χώρα, δεν μπόρεσε ανταποκριθεί στη σύμβαση, σύμφωνα με την οποία έπρεπε και αυτή να καταβάλει ένα μέρος για την νένωση του τηλεπικοινωνιακού δικτύου. Η σύμβαση Κόκκαλη-Βουλγαρίας είχε γίνει πριν από δύο χρό- και με όρους που είχαν χαρακτηριστεί αποικιακοί: Κοινό μυστικό στη Σόφια είναι ότι κάποιοι βούλγα- πολιτικοί είχαν πάρει κάποια «δωράκια», προκειμένου να κλείσει η δουλειά - η προσφορά Κόκκαλη ν ακριβότερη από την επόμενη, η οποία αποκλείστηκε... Με δεδομένο ότι η Βουλγαρία δίνει «γην και ρρ», προκειμένου να ενταχθεί σε δυτικοευρωπαϊκούς θεσμούς, η κυβέρνηση της γειτονικής χώρας λο- ριάζει σοβαρά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Ψαίνεται πως δεν είναι άσχετη με όλες αυτές τις δραστηριότητες Κόκκαλη η συνάντηση που είχε ο πρόε- ρς της INTRAKOM με τον αντιπρόεδρο της βουλγαρικής κυβέρνησης κατά την πρόσφατη επίσκεψη του οέδρου Στοιγιάνωφ στη χώρα μας. Ο κ. Κόκκαλης ζήτησε να κρατηθεί μυστική η συνάντηση αυτή και μά- πα φρόντισε να υπάρχει δικός του διερμηνέας. Να αναρωτηθούμε για το τι συζητήθηκε στη μυστική αυ- συνάντηση; Οι ελληνικές εμπειρίες είναι πλούσιες...

Χ.Γ.Π.

Το Αντί θα είναι μαζί σας και το επόμενο δεκαπενθήμερο, με ένα ειδικό τεύχος που έχει θέμα τα **ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ** του 19ου αιώνα.

Το τεύχος αυτό, θα κυκλοφορεί όλο τον Αύγουστο.
Το Αντί θα κυκλοφορήσει και πάλι στις 29 Αυγούστου.

Ώς τότε, **ΚΑΛΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ!**...

ΤΟ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ ΣΤΗ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗ

Στον Αστέρα της Βουλιαγμένης και με αρκετή «μυστικότητα» πραγματοποιήθηκε την περασμένη εβδομάδα τριήμερη συνάντηση παλαιστινίων και ισραηλινών βουλευτών, ακαδημαϊκών και διανοουμένων με αντικείμενο την ειρηνευτική διαδικασία. Η συνάντηση έγινε ύστερα από πρωτοβουλία και πρόσκληση της ελληνικής κυβέρνησης (ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών) και παρουσίασε ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς πραγματοποιήθηκε σε μια κρίσιμη περίοδο για την ειρηνευτική διαδικασία με τις διαπραγματεύσεις να έχουν διακοπεί επ' αόριστον και τις σχέσεις των δύο πλευρών να επιδεινώνονται διαρκώς. Οι δύο αντιπροσωπείες εξέφρασαν την πεποίθησή τους πως η ειρηνευτική διαδικασία πρέπει να εξακολουθήσει και να επαναληφθούν τέτοιου είδους συναντήσεις. Όσον αφορά στην Ελλάδα, αρχίζει να ενδιαφέρεται για την ενεργότερη συμμετοχή της στην ειρηνευτική διαδικασία στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, τόσο σε διμερή βάση όσο και στο πλαίσιο της Ε.Ε. Καθοριστική συμμετοχή στην επιτυχή έκβαση των εργασιών της συνάντησης είχε ο καθηγητής του Παν. Αθηνών **Θεόδωρος Κουλουμπής**, από τον οποίο ζητήθηκε να συντονίσει τις συζητήσεις Ισραηλινών και Παλαιστινίων σε αυτή την τριήμερη συνάντηση της Βουλιαγμένης.

Σ. Ν.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ Σ., ΧΡΗΣΤΗΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ;

Ευτυχώς, ο Σαρτζετάκης απομυθοποιήθηκε νωρίς! Για σκεφτείτε να ήταν ακόμα ο δικαστής του Ζ, στη διάθεση της Βουλής το Πανελλήνιον, έστω και χωρίς τον Κουτσόγιωργα. Ειδικές μελέτες πολιτικής θεωρίας θα είναι εύκολο να αποδείξουν ότι ένα άφενκτο κακό με άγνωστες συνέπειες είναι καλύτερα να το αντιμετωπίζει η χώρα το νωρίτερο δυνατό.

Αλλά και μετά την εξόφληση της παρουσίας Σαρτζετάκη στην πολιτική σκηνή, μένουν ορισμένα ψιλά. Λ.χ. αντιμετωπίζεται εδώ και τρεις βδομαδες στο Βήμα το αίτημα του τ.Π. τ.Δ. για τη χρήση μιας πεντακοσάρας Μερσεντές του Α. Παπανδρέου. Από τη ανταλλαγή αυτό που προκύπτει περιτράνω είναι οι βαθιές γνώσεις του κ. Σαρτζετάκη περί τα τεχνικά και τους χρήστες των θεωρητισμένων μηχανοκινήτων του Δημοσίου.

Γνωρίζει φερ' ειπείν ότι «...το κυρίως υπό του ιδίου Ανδρέα Παπανδρέου χρησιμοποιούμενον και εις πολύ καλλιτέραν κατάσταση (με ελάχιστο αριθμόν πραγματοποιηθέντων χιλιομέτρων) αυτοκίνητον παρεχωρήθη από μακρού ήδη εις τον τέως Πρωθυπουργόν κύριον Κωνσταντίνον Μητσοτάκην...».

Και το γράμμα καταλήγει σε ένα μικρό μνημείο σαρτζετακικού λόγου: «...είναι τόσο επίμεμπτον... να ζητεί ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας το βοηθητικόν του αποθανόντος πρωθυπουργού, δηλαδή ένα χειροτέρας καταστάσεως αυτοκίνητον;...».

Σ. Καφαντάρης

Βοήθεια σε Ίδρυμα για μικρά παιδιά στη Βουλγαρία

Η κρίση στα Βαλκάνια είναι χρόνια. Η κατάσταση στην Αλβανία είναι λίγο πολύ γνωστή. Η Ρουμανία βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή. Στη γειτονική Βουλγαρία η οικονομική κρίση είναι βαθιά. Οι μισθοί των υπαλλήλων έχουν πέσει σε ποσό που αντιστοιχεί στις 10.000 δραχμές. Ευρωπαϊκή Ένωση, έλληνες επιχειρηματίες, εταιρείες και άλλοι επενδύουν ή λένε ότι επενδύουν. Το βέβαιο είναι ότι οι γείτονές μας δυστυχούν.

Οι Έλληνες έχουμε βιώσει την κατοχική πείνα και όσα ακολούθησαν. Η κατάσταση στην Βουλγαρία τον φρετινό χειμώνα άγγιξε τον δικό μας εφιαλτικό χειμώνα του '41. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι μεμονωμένοι πολίτες έχουν χρέος να συνδράμουν με τρόπους που οι ίδιοι θα αναζητήσουν, τους γειτονικούς μας λαούς.

Στο τχ. 636 είχαμε δημοσιεύσει την έκκληση που είχε απευθύνει στο περιοδικό ο διευθυντής του Παιδικού Ιδρύματος Νο 1 που βρίσκεται στο χωριό Μπογιάννα έξω από τη Σόφια. Στο Ίδρυμα αυτό μεγαλώνουν 26 παιδιά ηλικίας από 3 έως 7 χρόνων που είναι ορφανά ή από διαλυμένες οικογένειες. Τα παιδιά μένουν στο ίδρυμα όλη τη διάρκειά του ως οικότροφα. Το ίδρυμα είναι παλιό, υπάρχει από το 1953.

Έχοντας υπόψη τις δύσκολες συνθήκες στις οποίες αναγκάζονται να διαβιώνουν αυτά τα παιδιά και τα πενιχρά οικονομικά μέσα με τα οποία δύσκολα καταφέρνουμε να τους διασφαλίσουμε αποδεκτό βιοτικό επίπεδο, απευθύνομαι σε σας με την παράκληση –εάν υπάρχει δυνατότητα– να μας παράσχετε ανθρωπιστική βοήθεια με σκοπό τη βιολογική επιβίωση των παιδιών, τα οποία στερούνται γονικής φροντίδας». Αυτά μας έγραφε ο διευθυντής του Ιδρύματος σε γράμμα που απηύθυνε στο περιοδικό.

Το «ΑΝΤΙ» άνοιξε ένα λογαριασμό στην Εθνική Τράπεζα με αριθμό: 172/746659-5

Παιδάκια του ιδρύματος της Μπογιάννα σε μια σχολική γιορτή

Καλούμε όλους τους φίλους, τους αναγνώστες να στείλουν την όποια συμβολή τους μέσω αυτού του λογαριασμού. Το περιοδικό θα φροντίσει και με άλλους τρόπους, με απευθείας επαφές με εταιρείες γάλακτος, τροφίμων κ.λπ να συγκεντρώσει και είδη διατροφής και ελπίζουμε σε σύντομο διάστημα να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στην έκκληση του Παιδικού Ιδρύματος της Μπογιάννα.

Από τους αναγνώστες και τους φίλους του περιοδικού περιμένουμε να συνδράμουν, στέλνοντας τη δική τους συμβολή στο λογαριασμό: 172/746659-5.

ΑΛΛΑ ΜΑΤΙ

• Ο δήμαρχος Αθηναίων Δ. Αβραμόπουλος, ο γαυπημένος πολιτικός των σφυγμομετρήσεων.

Ωστόσο, η απερχόμενη δημοτική αρχή της οποίας γείται, αποχωρεί από το δημαρχείο της πρωτεύουσας αφήνοντας πίσω της έλλειμμα 18 δις. δρχ. στο έλκος του '97. Από τον Οκτώβριο ο δήμος θα αδυνατεί να καλύψει τα λειτουργικά του έξοδα.

Σαν καλός πολιτικός, ο κύριος δήμαρχος έριξε την ευθύνη στην... καμένη γη που παρέλαβε.

Όμως, τα γεγονότα τον διαψεύδουν. Τα τελευταία ορία χρόνια, ο Δήμος Αθηναίων δανείστηκε 29 δις. ποσό ρεκόρ της τελευταίας δεκαπενταετίας- που απανήθηκαν σε έργα βιτρίνας και σε δημόσιες σχέσεις. Ας αφήσουμε την κακοδιαχείριση...

Τα έσοδα που ήλπιζε ότι θα εισπράξει μέσα στο 2004 ανέρχονταν στα 19 δις. Τελικά, εισέπραξε μόλις 679 εκατομμύρια.

Είναι χαρακτηριστικό ότι από τα τέλη και τις κλήσεις του συστήματος ελεγχόμενης στάθμευσης, ο δήμος προϋπολόγιζε έσοδα 3,5 δις. και εισέπραξε μόλις 400 εκατομμύρια. Και αυτά μόνο από τα τέλη, αφού από τις κλήσεις δεν εισπράχθηκε δραχμή!

Συνάντησα πρόσφατα εν μέσω καύσωνα έναν φίλο «Το διαβάζω το Αντί, καλά τα λέει για την Ολυμπιάδα. Αλλά να σου πω και του στραβού το δίκιο; Εγώ, αν περνούσα από την Αμαλίας και άκουγα τον Μπρέγκοβιτς με την ορχήστρα του, αποκλείεται να φεύγα για... ηθικούς λόγους».

• Έφυγε αφήνοντάς με στο πεζοδρόμιο της Εμμ. Μπενάκη να αναρωτιέμαι: «Τα μέσα αγιάζουν τον σκοπό ή ο σκοπός τα μέσα;».

• Ο Τζίμης Πανούσης κάθεται γι' άλλη μια φορά στο εδώλιο του κατηγορούμενου. Μηνυτής αυτή τη φορά είναι ο «συνάδελφός» του Γ. Νταλάρας, ο οποίος τον κατηγορεί για συκοφαντική δυσφήμιση και κατέθεσε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων. Σταματάω εδώ. Ώρα είναι να φάμε και εμείς καμιά μήνυση...

• Μετά τους Νταλάρα - Μπρέγκοβιτς από την Επιτροπή Διεκδίκησης της Ολυμπιάδας του 2000 επιστρατεύεται η Χάρις Αλεξίου, αυτή τη φορά στην Πνύκα, στις 21 Ιουλίου.

• Τη στιγμή που στη Θεσσαλονίκη το Σείχ Σου και χιλιάδες άλλα στρέμματα δάσους σε όλη τη χώρα παραδίδονται στις φλόγες, ο πρόεδρος της ΔΟΕΧΑ. Σάμαρανκ συνέχισε την αναδάσωση στο «Άλσος των μελών της ΔΟΕ» στην Αθήνα, φυτεύοντας τη δική του ελιά.

• Τα υπονοούμενα περί «χρέους του ολυμπιακού κινήματος προς την Ελλάδα», που άφησε ο Σάμαρανκ αναπτέρωσαν το ηθικό των υποστηρικτών της ελληνικής υποψηφιότητας.

• Έχει γεμίσει ο τόπος με σημαίες και μπλουζάκια με το σήμα του Αθήνα 2004. Στις 5 Σεπτεμβρίου κληρώνει για την πολύπαθη πόλη μας, για την πολύπαθη χώρα μας.

• Ας ευχηθούμε να μας μείνουν... τα σουβενίρ.

• Όλα τα καλοκαίρια ίδια και απaráλλαχτα. Καύσωνες, πυρκαγιές, πανελλήνιες, μεταγραφές άντε πού και πού, κανένα Ευρωμπάσκετ.

• Θα 'ρθει και το φθινόπωρο με τις πλημμύρες του.

Λεωνίδας Βαλασόπουλος

ΜΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΣΤΑ ΑΡΑΒΙΚΑ

Την πολύ καλή φροντίδα για την έκδοση της AL-TA'AWON έχει ένας καλός φίλος της χώρας μας, ο Μασούντ Γκαντούρ, επικεφαλής της διπλωματικής αντιπροσωπείας του PLO στην Ελλάδα μέχρι πριν από λίγα χρόνια. Ο Μασούντ Γκαντούρ, όπως θα θυμούνται οι αναγνώστες μας, έχει συνεργαστεί πολλές φορές με το Αντί σε αραβικά θέματα.

Η AL-TA'AWON κυκλοφορεί στην Ελλάδα και την Κύπρο ανάμεσα στα μέλη της αραβικής κοινότητας.

Η διεύθυνση της εφημερίδας είναι:

AL-TA'AWON, Ν. Φλώρου 44, 115 24 Αθήνα, τα τηλέφωνα: 6493922-3 και το φαξ: 6911272.

ΣΥΜΦΩΝΩ, ΔΙΑΦΩΝΩ, ΑΡΣΕΝΩ

Ο Αρσένης με την καίρια παρέμβασή του στη συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου -κατά τα χυδαία Μέσα, μαραθώνια, ως συνήθως- διέλυσε τις φήμες περί επικείμενης παραίτησής του με το πιο απλό όσο και αποπλιστικό εύρημα: Αν είχε ερωτηθεί εκ των προτέρων, δεν θα συναινούσε στη συμφωνία της Μαδρίτης. Είναι μια υποψιασμένη και λεπταίσθητη πολιτική στάση που δικαιώνει τη Λούκα να χαρακτηρίζει τον σύζυγό της ως Ντε Γκωλ της σύγχρονης Ελλάδας.

Δεδομένου ότι θα δούμε και άλλες τέτοιες αρσενολογίες στο μέλλον με πάγια κατάληξη στο απολύτως λογικό και κατανοητό «δεν τρελάθηκα να παραιτηθώ, αλλά θέλω να γίνω πόλος συσπείρωσης διαφωνιών» ως διερευνηθεί η δυνατότητα απόδοσης της στάσης Αρσένη με κατάλληλο νεολογισμό. Προχείρως προτείνεται το ρήμα αρσενώ εξέλιξη του αρρενώ -ώ που σημαίνει κατά το Μέγα Λεξικόν Δημητράκου «καθιστώ τι ανδρικών» (π.χ. τη στάση μου) και δευτερογενώς «επιρρωνύω», αλλά και το σπουδαιότερο, «φρονηματίζω».

Σ. Καφαντάρης

Θετικό βήμα,

μακρύς ο δρόμος

του Σωτήρη Ντάλη

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ

Με τη συμφωνία των έξι σημείων, στην οποία κατέληξαν στη Μαδρίτη η Ελλάδα και η Τουρκία, επιχειρείται να αποκατασταθεί μια ομαλή και ισορροπημένη σχέση ανάμεσα στις δύο χώρες.

Βέβαια, με το κοινό ανακοινωθέν της Μαδρίτης δεν επιλύεται κανένα από τα προβλήματα, τα οποία παραμένουν, αποκαθίσταται, όμως, η δυνατότητα σχέσεων των δύο χωρών, που μέχρι τώρα δεν υπήρχαν.

Χαρακτηριστικό του νέου κλίματος, που τείνει να επικρατήσει στις σχέσεις των δύο χωρών, είναι το γεγονός ότι ο ελληνικός υπουργός Εξωτερικών επιβεβαίωσε τις πληροφορίες, σύμφωνα με τις οποίες η Ελλάδα και η Τουρκία έχουν συμφωνήσει σε αλληλοϋποστήριξη για τις θέσεις των μη μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Δεν χωρά αμφιβολία ότι η κοινή δήλωση **Σημίτη-Ντεμιρέλ** στη Μαδρίτη αποτελεί ένα θετικό βήμα στον μακρύ δρόμο της εξομάλυνσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Μάλιστα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μπορεί να οδηγήσει και στη δημιουργία ενός διαφορετικού κλίματος στις σχέσεις Αθήνας-Αγκυρας.

Οι έξι γενικές αρχές που συμφωνήθηκαν στη Μαδρίτη μπορεί να μην επιλύουν συγκεκριμένα προβλήματα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, αν όμως τηρηθούν από την Τουρκία είναι βέβαιο ότι θα συμβάλουν στη βελτίωση αυτών.

Δεν μπορεί κανείς να μην υπογραμμίσει θετικά το γεγονός ότι η Τουρκία αναγνώρισε σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο πως η βία δεν έχει θέση στις σχέσεις των δύο χωρών και ότι η Αγκυρα δεσμεύεται τώρα να μην κάνει «χρήση βίας» και να λαμβάνει υπόψη της τα ζωτικά συμφέροντα της Ελλάδας. Επίσης, έχει ιδιαίτερη σημασία που η Τουρκία αναγνωρίζει ότι θα πρέπει να αποφευχθούν «μονομερείς ενέργειες». Εν κατακλείδι, η συμφωνία γενικών αρχών της Μαδρίτης, αν και προκάλεσε ποικίλες ως προς το περιεχόμενό τους αντιδράσεις, παρόλο που δεν επιλύει άμεσα τις ελληνοτουρκικές διαφορές, φαίνεται ότι θέτει τη βάση και το πλαίσιο για την

Η χειραψία **Σημίτη-Ντεμιρέλ**.
Ο χρόνος θα δείξει αν είναι ιστορική.

έναρξη ενός ουσιαστικού διαλόγου με στόχο την «καλή γειτονιά» των δύο χωρών.

Το **Αντί** ζήτησε από τρεις προσωπικότητες του πολιτικού, διπλωματικού και ακαδημαϊκού χώρου (τον πρέσβη ε.τ. **Βύρωνα Θεοδωρόπουλο**, τον πανεπιστημιακό **Θεόδωρο Κουλουμπή** και τον **Λεωνίδα Κύρκο**) να σχολιάσουν τα έξι σημεία του κοινού ανακοινωθέντος της Μαδρίτης. Ακολουθούν οι απαντήσεις τους.

Βύρων Θεοδωρόπουλος
Πρέσβης ε.τ.

θένας λόγους, διαβλέπουν στο κείμενο της

ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΒΗΜΑΤΩΝ

Έχουν, ήδη, ακουστεί και γραφεί πολλά για τους «κινδύνους» και τις «παγίδες» που πολλοί, για διάφορους ο κα-

Μαδρίτης. Και αν μεν οφείλουν προσωπικούς ή κομματικούς λόγους δεν μπορώ να τα σχολιάσω. Αν λονται σε πραγματικούς φόβους, διερωτώμαι, αν από τις πολλές βίες που μας διακατέχουν σχετικά τους Τούρκους δεν καταδικάζουν ίδιοι τον τόπο μας σε μια αρνητική ακινησία. Είναι αυταπάτη να ζουμε ότι -αποφεύγοντας τη σύση των όποιων προβλημάτων- στε ασφαλέστεροι στη γωνία, έχουμε διαλέξει να αποτραβηχτούμε. Και δίνει και στους τρίτους την

πωση ότι οι θέσεις μας είναι τόσο ασθ που φοβόμαστε να τις συζητήσουμε.

Όπως και να έχει το πράγμα, το κείμενο της Μαδρίτης υπάρχει και δεν μπορεί αγνοηθεί. Εκτός αν θέλουμε να επανέλθουμε το σενάριο του Νταβός 1, που σε με θριαμβευτικές ανακοινώσεις για καταλήξει γρήγορα στο mea culpa. (Θεωρία, θα ήταν ενδιαφέρον να αναδιακάποιος στα αρχεία του Τύπου της επεκείνης για να δει πώς αντέδρασαν εκείνοι που σήμερα απορρίπτουν με νύκτηση τη Μαδρίτη). Η προσοχή πρέπει να στραφεί στο τι θα γίνει απά και πέρα ή, μάλλον, στο τι θα πρέπει κάνουμε για να αξιοποιήσουμε τα θετικά στοιχεία που περιέχει το κείμενο της Μαδρίτης και να αποτρέψουμε τα τυχόν αρνητικά.

Όποιος είχε κάποια πείρα διαπραγματεύσεων με τους Τούρκους και κάποια εξοικείωση με διεθνή κείμενα, ασφαώς θα βλέπει ότι έχουμε μπροστά μας αρκετά δύσκολο δρόμο. Αντί για την δυσκολία χρειάζεται, μετά το πρώτο θετικό βήμα που αποτέλεσε η Μαδρίτη

ακτική προετοιμασία των επόμενων
των. Ίσως αυτό αποτελεί κοινό τό-
λλά η προετοιμασία αυτή είναι εκ-
ραγμάτων πολυεπίπεδη. Υπάρχει το
δο των διμερών ελληνοτουρκικών
των, το επίπεδο του Κυπριακού, το
δο των πρωτοβουλιών ή αντιδράσε-
ων Αμερικανών, το επίπεδο των σχέ-
της Ε.Ε. με την Τουρκία και τέλος
αυτό το σημαντικό- το επίπεδο των
εθνικών πολιτικών εξελίξεων στην
Ε.Ε. Αλλά και η δική μας εσωτερική
πολιτική δεν πρόκειται, φοβούμαι, να κά-
νουμε εύκολο το δρόμο της κυβέρνησης,
στην ισορροπία και η κινδυνολογία θε-
ρούν επιτρεπτά μέσα για κάποιους
πολιτικούς ή κομματικούς λόγους.
Μετά, μπορεί να βοηθήσει την όλη
επίσημη, αν η κριτική και ο έλεγχος των
κυβερνητικών ενεργειών γίνεται
εύθυνο και αντικειμενικό τρόπο. Η
Ε.Ε. μας, δυστυχώς, δεν ενθαρρύνει
αυτές τις ελπίδες, γιατί πάντα η εξωτερική
πολιτική στον τόπο μας θεωρήθηκε σαν
απλά απλώς του γηπέδου, όπου παί-
νεται το ποδόσφαιρο της εσωτερικής πο-
λιτικής. Να ελπίσουμε, τώρα, κάτι καλύ-

ΤΙ ΣΥΜΦΩΝΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 6 ΘΕΣΕΙΣ ΣΗΜΙΤΗΣ ΚΑΙ ΝΤΕΜΙΡΕΛ

Το κείμενο της κοινής ανακοίνωσης έχει ως εξής:

«Ο κ. Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ, πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας, και ο κ. Κώστας Σημίτης, πρωθυπουργός της Ελληνικής Δημοκρατίας, συναντήθηκαν την 8η Ιουλίου με την ευκαιρία της Συνόδου Κορυφής του ΝΑΤΟ στη Μαδρίτη. Σημείωσαν με ικανοποίηση τη σύγκλιση απόψεων που επετεύχθη μεταξύ του υπουργού Εξωτερικών κ. Θεόδωρου Πάγκαλου και του υπουργού Εξωτερικών κ. Ισμαήλ Τζεμ κατά τη συνάντηση, την οποία προκάλεσε η υπουργός Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών κ. Ολμπράιτ. Και οι δύο χώρες θα αναλάβουν προσπάθεια να προωθήσουν διμερείς σχέσεις, που θα βασίζονται σε:

1. Αμοibaία δέσμευση για την ειρήνη, την ασφάλεια και τη συνεχή ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας.
2. Σεβασμό της κυριαρχίας της κάθε χώρας.
3. Σεβασμό των Αρχών του Διεθνούς Δικαίου και των Διεθνών Συνθηκών.
4. Σεβασμό στα νόμιμα, ζωτικά συμφέροντα και ενδιαφέροντα της κάθε χώρας στο Αιγαίο, τα οποία έχουν μεγάλη σημασία για την ασφάλεια και την εθνική κυριαρχία τους.
5. Δέσμευση αποφυγής μονομερών ενεργειών στη βάση του αμοιβαίου σεβασμού και της επιθυμίας, ώστε να αποτραπούν συγκρούσεις οφειλόμενες σε παρεξήγηση, και
6. Δέσμευση διευθέτησης των διαφορών τους με ειρηνικά μέσα, στη βάση αμοιβαίας συναίνεσης και χωρίς τη χρήση βίας ή την απειλή βίας».

Μαδρίτη, 8 Ιουλίου 1997

Κώστας Κουλουμπής

Διευθυντής Πανεπιστημίου Αθηνών

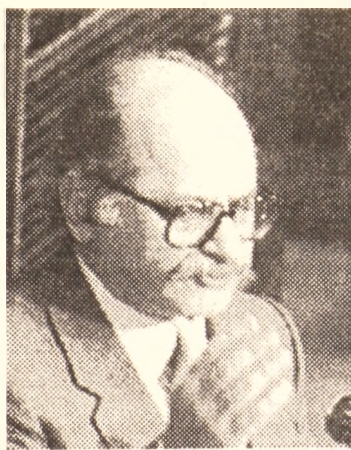
ΤΩΡΑ, ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ

Η συμφωνία της Μαδρίτης, τα έξι σημεία της οποίας αποτελούν μια κοινή δήλωση Ελλάδας και Τουρκίας για τη μη χρήση ή απειλή βίας στις

ξύτους σχέσεις, αποτελεί ένα πολύ θετικό σημείο στον μακρύ δρόμο της εξομάλυνσης ελληνοτουρκικών σχέσεων. Οποιοδήποτε, η δέσμευση της Τουρκίας να απειλεί την Ελλάδα με τη χρήση βίας αποτελεί ένα βασικό ελληνικό αίτημα. Πρέπει βέβαια να ακολουθήσουν πολλά βήματα, μεταξύ των οποίων είναι η λήψη μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης και η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Κορυφαία προτεραιότητα για να ανοίξει διάπλατα η λεωφόρος φιλίας και συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας είναι μια δίκαιη και λειτουργική επίλυση του Κυπριακού στα πρόθυρα της ολοκλήρωσης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πρέπει, κλείνοντας, να σημειώσω ότι η δέσμευση αυτή της Τουρκίας δεν την απαλλάσσει από την καθημερινή και έμπρακτη απόδειξη ότι τηρεί το πνεύμα της Συμφωνίας της Μαδρίτης στις σχέσεις με την Ελλάδα και κατ' επέκταση με την Κύπρο.

Λεωνίδας Κύρκος

Η ΕΛΛΑΔΑ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΣΑΦΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Το κοινό ανακοινωθέν της Μαδρίτης είναι σε θετική κατεύθυνση και απ' αυτή την άποψη πρέπει να το υποδεχθεί κανείς, χωρίς μεμψιμοιρίες, και κυρίως απορρίπτοντας οποιουδήποτε ψευδοπατριωτικούς μαζικισμούς. Κάθε συμφωνία είναι δεκτή ερμηνείας, κι αν προκύψουν αύριο προβλήματα ερμηνείας, αυτά μπορεί να αντιμετωπισθούν μόνο εάν η Ελλάδα έχει μια σαφή στρατηγική, και δεν άγεται και φέρεται από τα κύματα των εξελίξεων. Φοβάμαι ότι δεν έχουμε μια τέτοια στρατηγική. Εξ ου και οι μεταπτώσεις από το «δε δεχόμαστε κανένα διάλογο» στο «προχωρούμε στο βήμα της

Μαδρίτης», χωρίς να αποσαφηνίζουμε και τελείως τι ακριβώς αυτό σημαίνει.

Όσον αφορά στο σημείο του ανακοινωθέντος που αναφέρεται σε «νόμιμα ζωτικά συμφέροντα», ελπίζω ότι η ελληνική κυβέρνηση, που έκανε αυτό το βήμα, έχει υπόψη της τι σημαίνει αυτός ο όρος. Διότι, εάν δεν έχει, τότε βεβαίως υπάρχει το ενδεχόμενο εσφαλμένων ερμηνειών από την Τουρκία. Εάν έχει υπόψη της η ελληνική κυβέρνηση τι σημαίνει αυτό, τότε θα ξέρει και πώς θα αντιμετωπίσει τις τουρκικές παρερμηνείες. Θα επιμείνω, όμως, σ' ένα σημείο: Ο κίνδυνος στις ελληνοτουρκικές σχέσεις δεν προέρχεται τόσο από την Άγκυρα όσο από την αδυναμία της ελληνικής πλευράς να ξέρει τι ακριβώς θέλει.

Με το βήμα που έγινε στη Μαδρίτη, η Ελλάδα έχει πρόσωπο στη Διεθνή Κοινότητα, η οποία απέρριπτε το βλακώδες μας δόγμα του «δε συζητούμε». Αφ' ης στιγμής η Ελλάδα εγκαταλείπει αυτό το βλακώδες δόγμα, το οποίο όμως, κρατιόταν σημαία στα χέρια υπερπατριωτικών κύκλων, η Ελλάδα έχει πρόσωπο στη Διεθνή Κοινότητα. Το ζήτημα είναι τώρα πώς το αξιοποιεί. Εξ ου και αποκτά επικαιρότητα, για άλλη μια φορά, η αξίωση του ΣΥΝ, «καθίστε να δούμε, εάν μπορούμε να καταστρώσουμε μια κοινή εξωτερική πολιτική μακρόπνοη».

Η συμφωνία στη Μαδρίτη και η ασυμφωνία χαρακτήρων

του Αλέξη Οικονομίδη

Παράξενα πράγματα: Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να βρίσκει τον πιο ένθερμο υποστηρικτή στο πρόσωπο του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη και τον σταθερότερο επικριτή της στο πρόσωπο του Αναστάσιου Πεπονή. Η Νέα Δημοκρατία να περιορίζεται σε «εποικοδομητική αντιπολίτευση» στα σημεία και η αντιπολίτευση να έχει μετοικήσει στους κόλπους της συμπολίτευσης... Αν ο Ανδρέας Παπανδρέου μπορούσε να μας δει από κει όπου βρίσκεται, σίγουρα θα αισθανόταν πολύ άβολα.

Για τους περισσότερους, η συνάντηση των κ. Σημίτη και Ντεμιρέλ στη Μαδρίτη και η υπογραφή του Κοινοβούλου Ανακοινωθέντος υπήρξε μια κλασική περίπτωση αιφνιδιασμού. Για τους περισσότερους... Γιατί εκείνοι που παρακολουθούν σοβαρότερα τα πράγματα (και αποδείχθηκε ότι είναι απελπιστικά λίγοι), ήταν ήδη υποψιασμένοι. Την παραμονή κιόλας της συνόδου κορυφής του ΝΑΤΟ, σε ορισμένες αθηναϊκές εφημερίδες μπορούσε να διαβάσει κανείς την πληροφορία ότι η Ουάσινγκτον θα αξιοποιούσε την παρουσία ελλήνων και τούρκων αξιωματούχων στην ισπανική πρωτεύουσα για εντατικές διαβουλεύσεις, με στόχο την εκτόνωση της έντασης στο Αιγαίο.

ΟΣΟΙ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΙ ΝΑ ΠΡΟΧΩΡΗΣΟΥΝ

Αλλωστε, ο Κ. Μητσοτάκης, που τον προηγούμενο μήνα επισκέφθηκε την Άγκυρα, έχοντας μόλις τιμηθεί με το βραβείο Ιπεκσί, επιστρέφοντας στην Αθήνα είχε ουσιαστικά προαναγγείλει τα όσα συνέβησαν στη Μαδρίτη. Όσοι είχαν τότε την ευκαιρία να συζητήσουν μαζί του, ε γνώριζαν τι ακριβώς απεκόμιζε από τις συνομιλίες του στην τουρκική πρωτεύουσα: «Αυτοί που έχουν την εξουσία στην Τουρκία», έλεγε, δηλαδή ο πρόεδρος Ντεμιρέλ και το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας, είναι αποφασισμένοι να προχωρήσουν αν όχι σε επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών, τουλάχιστον στην εκτόνωση

των διμερών σχέσεων. Η απεμπλοκή από το «casus belli», που έχει περιβληθεί με το κύρος ψηφίσματος της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης, θα γίνει με πολιτική δήλωση που θα αποκηρύσσει τη χρήση βίας ή την απειλή χρήσης βίας στην αντιμετώπιση των υφισταμένων διαφορών – «και επιδιώκουμε, αυτή η δήλωση, να γίνει στο υψηλότερο δυνατόν επίπεδο».

«Και ο Τούρκος πρωθυπουργός, τι λέει;». Πρωθυπουργός ήταν ακόμη, τότε, ο Νετζμεντίν Εμπαρκάν. «Ποιος τον ρωτά...

Άλλοι έχουν την εξουσία. Και αυτοί που έχουν την εξουσία είναι αποφασισμένοι να προχωρήσουν».

Αν συνυπολογίσει κανείς ότι το γραμμα αυτόν των συζητήσεων είχε σιευθεί στον Τύπο, ότι οι αλλαγές που μειώνονται στην κορυφή της τουρκικής ηγεσίας ήσαν εμφανείς προ πολλού, τουλάχιστον από την επέτειο της Εθνικής Λιγγενεσίας, όταν ο στρατηγός Καραμάλι επισκέφθηκε αιφνιδιαστικά την Ελλάδα, πρεσβεία για να ανοίξει, όπως είπα

») και ότι, επιπλέον, ο Κ. Μητσοτά-
παλλάσσει συχνά πληροφορίες και
με τον Θ. Πάγκαλο, το συμπέ-
γι' αυτούς που αιφνιδίασε η Μα-
είναι μάλλον απογοητευτικό: οι δια-
ρόμενοι ότι δεν εγνωρίζαν τίποτε,
φανερό ότι δεν διαβάζουν καν εφη-
ες...

ΤΗΚΑΝ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ

ολοί, επίσης, αιφνιδιάστηκαν ακό-
μισσότερο από τα όσα ακολούθησαν:
ένα από τα μεγάλα, μεσαία ή μικρό-
κόμματα (με αμφισβητούμενη εξαί-
το ΚΚΕ) δεν μπόρεσε να εκτιμήσει
αίο τρόπο την εξέλιξη της Μαδρίτης
εξασφαλίσει, πριν από οτιδήποτε
την ενότητα των στελεχών του. Ακό-
η εξωκοινοβουλευτική Πολιτική
η βρέθηκε διχασμένη ανάμεσα στις
καταγγελίες του κ. **Σαμαρά** και τις
οξύτερες του κ. **Κακλαμάνη**, που
ήθηκε την σύμπληξη «πατριωτικού με-
» από τους ανησυχούντες όλων των
ών και την εντυπωσιακή εμφάνισή
λαϊκή συγκέντρωση διαμαρτυρίας
άποιο ακριτικό νησί». Και η μεν συ-
ρωση δεν πραγματοποιήθηκε, ακο-
οντας την άδοση μοίρα του ροκ πάρτυ
Κανέλλη στα Ίμια, η ιδέα όμως του
κομματικού μετώπου» άρχισε να
πουλάει, εμπνέοντας τις συναντήσεις
Καμμένου και **Παπαθεμελή** και με
πναφοράς την ομάδα των ζηλωτών,
σαν στη Συνθήκη του Σένγκεν μια
πόσια του Αντιχρίστου.

γραμμές, λοιπόν, στον Συνασπισμό
ειοψηφία εκείνη του κ. **Λαφαζάνη**,
δημοσιοποίησε τη διαφωνία του),
(τουλάχιστον...) στο ΠΑΣΟΚ, τέσσε-
η Νέα Δημοκρατία. Σύνολον; Εννέα;
ακριβώς. Υπό μίαν έννοια, η οδηγός
ηψη του ΚΚΕ για τα πολιτικά κόμματα
τις πολιτικές τους, δικαιώνεται:
«...κόμματα, δύο πολιτικές»...

ρίς κατ' ανάγκην ο κ. Καραμανλής να
τεται την προσχώρησή του στο κόμμα
...Σημίτη, χωρίς ο κ. Έμπερτ να ελπίζει
να στρατολογήσει τον κ. **Καψή** στη
ή πατριωτική Δεξιά» του ή ο **Παντε-**
Δικονόμου τον **Απόστολο Ανδρεουλά-**
το «πατριωτικό ΠΑΣΟΚ», είναι φανε-
α για πρώτη φορά, με τόση καθαρότη-
ύο μεγάλες γραμμές, δύο ρεύματα
της, διέτρεξαν το σύνολο του πολιτι-
σχητικού, διαπερνώντας τα παρατα-
ά σύνορα και κονιορτοποιώντας τα
ατικά τείχη. Η ένταση του φαινομέ-

νου υπήρξε τόση, ώστε αμνηχανία, πλέον,
να προκαλεί το έως χθες δεδομένο: Τι
δουλειά έχουν στο ίδιο κόμμα ο Μητσοτά-
κης και ο **Γιακουμάτος**, ο Πάγκαλος και ο
Χαραλαμπίδης, ο **Πασχαλίδης** και ο **Κα-**
ψής;

Είναι γεγονός ότι η αναντιστοιχία πολιτι-
κών και κομμάτων, πολιτικού προγράμμα-
τος και πολιτικού υποκειμένου, πολιτικής
κουλτούρας και κομματικού σχηματισμού,
είχε επισημανθεί ήδη από τα ταραγμένα
χρόνια του '89-90. Οι πρώιμες αναλύσεις
της εποχής ενισχύθηκαν στα χρόνια που
ακολούθησαν με όλα τα στοιχεία που προ-
σκόμισαν οι πολιτικές διαφοροποιήσεις
και οι κομματικές πρακτικές, τα αποτελέ-
σματα των εκλογών, οι έρευνες της κοινής
γνώμης. Είναι χαρακτηριστικό ότι μια
πρώτη απόπειρα διαμόρφωσης «διακομ-
ματικού μετώπου» προϋπήρξε της σημερι-
νής, όταν, μετά την επίσκεψη του Θ. Πά-
γκαλου στα Σκόπια, μια ομάδα «βο-
ρείων» βουλευτών από τα δύο μεγάλα
κόμματα προσπάθησε, χωρίς όμως αποτε-
λεσμα, να διαμορφώσει ένα κοινό κείμενο
υπεράσπισης του «ονόματος» και της «ψυ-
χής» της. Για να φτάσουμε έτσι στη σημε-
ρινή κατάσταση πραγμάτων, την ακριβέ-
στερη περιγραφή της οποίας βρήκα σε μια
γελοιογραφία, του **Δ. Χαντζόπουλου**, στα
Νέα: Καταπονημένος από τη «μάχη της
Μαδρίτης», ο Θ. Πάγκαλος ανοίγει την
καρδιά του στον πρωθυπουργό: «Μόλις εί-
δα ποιοι είναι υπέρ της συμφωνίας, λέω,
μάγκα μου, την πατήσαμε. Αλλ' ευτυχώς,
μετά έμαθα και ποιοι είναι κατά και ήρθα
στα ίσια μου...».

ΚΟΜΜΑΤΑ: ΧΑΛΑΡΕΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΕΣ;

Ο κατακερματισμός των κομμάτων, με
τις συγγενείς απόψεις να βρίσκονται σε
διαφορετικές πλευρές των κομματικών
«συνόρων» και τις αντίπαλες να συγκατοι-
κούν στην ίδια «πατρίδα» δεν σημαίνει
αναγκαστικά και επικείμενη διάσπασή
τους, έτσι και αν στο ΠΑΣΟΚ θεωρούν
ήδη πολύ πιθανό, «κάποιοι, να ακολουθή-
σουν σύντομα τον δικό τους δρόμο». Ση-
μαίνει όμως, οπωσδήποτε, ότι τα κόμματα
μοιάζουν όλο και περισσότερο με χαλαρές
συνομοσπονδίες, έτοιμες να διχαστούν σε
κάθε μεγάλη επιλογή, ότι οι πλειοψηφίες
και οι μειοψηφίες, πολύχρωμες και παρ-
δαλές, θα διαμορφώνονται όχι τόσο στα
συγκεκριμένα κόμματα, αλλά στο σύνολο
του πολιτικού φάσματος, ότι οι πολίτες όλο
και συχνότερα θα αντιμετωπίζουν δίλημμα
προ των εκλογών.

Άλλωστε, οι εξελίξεις αυτές φαίνεται να

έχουν ένα ισχυρό κοινωνικό αντίκρισμα.
Παρουσιάζοντας την τελευταία δημοσκο-
πηση της PRC, στο πλαίσιο του «Πολιτι-
κού Βαρομέτρου» των Νέων, ο **Ηλίας Νι-**
κολακόπουλος επισημαίνει τη διαμόρφω-
ση «δύο σαφώς διαφοροποιούμενων χώ-
ρων πολιτικής ρευστότητας: Ενός, που το-
ποθετείται θετικά απέναντι στο πολιτικό
σύστημα, στις βασικές θέσεις των δύο με-
γάλων κομμάτων και στην ήπια μορφή του
πολιτικού ανταγωνισμού. Και ενός δεύτε-
ρου, της συνολικά αρνητικής αξιολόγησης
και του φόβου για το μέλλον σε μια Ενωμέ-
νη Ευρώπη, που φαίνεται να απομακρύνε-
ται από το πολιτικό σύστημα, το οποίο τεί-
νει έτσι να προσλάβει τη μορφή μιας πολι-
τικής κοινωνίας των 2/3 ή, έστω, των 3/4.
Χωρίς να διαθέτουν, προς το παρόν, μια
σαφή πολιτική εκπροσώπηση, αφού η
ύπαρξή τους εντοπίζεται σε όλους τους
κομματικούς χώρους, οι ψηφοφόροι αυτοί
ίσως αρχίζουν να συγκροτούν ένα ιδιαίτε-
ρο τμήμα του πληθυσμού, στο οποίο φαίνε-
ται να απευθύνονται τόσο τα μικρά κόμματα
(κυρίως το ΚΚΕ και το ΔΗΚΚΙ), όσο και
ορισμένες μερίδες της εσωκομματικής
αντιπολίτευσης που τείνει να διαμορφωθεί
στα δύο μεγάλα κόμματα».

Αν μη τι άλλο, μπορούμε να είμαστε βέ-
βαιοι ότι οι πολιτικές εξελίξεις μας επιφυ-
λάσσουν πολλές ακόμη «εκπλήξεις» όπως
η σημερινή. Και ότι ο **Ανδρέας Παπανδρέ-**
ου, αν μπορεί να μας βλέπει από κει που
βρίσκεται, όλο και συχνότερα θα αισθάνε-
ται αμήχανα»...

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ - ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΗΣ

**Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21ΟΥ ΑΙΩΝΑ**

Ευνοκεντρισμός ή Ευρωκεντρισμός

Εισαγωγή: Μιχάλης Παπακωνσταντίνου
Προλεγόμενα: Νίκος Μουζέλης
Μιχάλης Παπαγιαννάκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Μια βαθιά διαιρεμένη κυβέρνηση

του Τάσου Παππά

Η συμφωνία της Μαδρίτης μεταξύ Σημίτη - Ντεμιρέλ έδωσε την ευκαιρία στην εσωκομματική αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ να κάνει για δεύτερη φορά οργανωμένα την εμφάνισή της. Μόνο που σε αυτή τη φάση υπέπεσε σε ένα βασικό σφάλμα τακτικής. Επέδειξε αδικαιολόγητη σπουδή. Πριν ακόμη γίνουν γνωστές οι κύριες πλευρές της συμφωνίας, το λεγόμενο πατριωτικό ρεύμα του ΠΑΣΟΚ αντέδρασε δυναμικά, με την πιο ακραία μορφή πάλης, επιτρέποντας στους αντιπάλους να το κατηγορήσουν για εμπάθεια και αντιπολίτευση χωρίς αρχές.

Αντί να περιοριστεί σε μια καταρχάς ήπια κριτική για τη διαδικασία (αιφνιδισμός, έλλειψη ενημέρωσης των κυβερνητικών και κοινοβουλευτικών οργάνων) προτίμησε να προχωρήσει σε μια εφ' όλης της ύλης αντιπαράθεση, πριν καν γίνει γνωστή η ίδια η «επίμαχη ύλη». Οι κορόνες από τα ραδιόφωνα και τις τηλεοράσεις διαφόρων περί άτακτης υποχώρησης της χώρας στις πιέσεις των Αμερικανών, των Ευρωπαίων και των Τούρκων δημιούργησαν κακή εντύπωση στην κοινή γνώμη, η οποία δεν μπορούσε να κατανοήσει το μέγεθος της πολεμικής, γιατί δεν ήξερε επακριβώς ποιο ήταν το διακυβευόμενο αγαθό. Η αναντιστοιχία ανάμεσα στην ένταση της κριτικής που άσκησε η εσωκομματική αντιπολίτευση και στην εικόνα ομοφωνίας (πλην Γερ. Αρσένη) που ανεδύετο από τη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου ήταν προφανής. Και, βεβαίως, η ηγετική

ομάδα του ΠΑΣΟΚ φρόντισε να εκμεταλλευτεί την κατάσταση, εκτοξεύοντας μύδρους κατά της ομάδας των «22».

Ο στόχος των «εκσυγχρονιστών» ήταν να καταδείξουν ότι η εσωκομματική αντιπολίτευση καθοδηγείται από ταπεινά ελατήρια (διαφωνία για τη διαφωνία, μικροηγεμονισμοί, προσωπικές πικρίες, πρόταξη του ατομικού).

«ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ» ΑΝΤΙΠΑΡΑΤΙΘΕΜΕΝΟΙ

Κάποιοι από το «πατριωτικό ρεύμα» κλιμάκωσαν αναιτίως την αντιπαράθεση, χωρίς όμως να έχουν σχεδιάσει τη στρατηγική της ρήξης, καθιστώντας έτσι εξαιρετικά δύσκολη την αποπαγίδευσή τους. Καλλιεργώντας ένα κλίμα μετωπικής σύγκρουσης ήταν σαν να προκαλούσαν τους αντιπάλους τους σε μια αναμέτρηση σε ανοικτό γήπεδο τη στιγμή που ούτε οι εσωτερικοί συσχετισμοί ήταν ευνοϊκοί ούτε η γενικότερη ατμόσφαιρα δικαιολογούσε

και δικαίωνε λογικές σύρραξης.

Ανεξαρτήτως, πάντως, της έκβασης θα έχει η εμφύλια διαμάχη στο ΠΑΣΟΚ ένα είναι καθαρό: το κυβερνών κόμμα μπορεί πλέον να επαίρεται για τη σπουδή. Είναι βαθιά διαιρεμένο και ανά πάσα στιγμή μπορεί να υποστεί ανήκεστο βή. Διάχυτη είναι η εντύπωση ότι η διαμάχη είναι μια σπίθα για να προκληθεί μεγάλη πυρκαγιά. Οι απόψεις της εσωκομματικής αντιπολίτευσης μπορεί να είναι ψηφιακές στα κυβερνητικά και κοινοβουλευτικά όργανα, έχουν όμως ένα υπολογισμένο ακροατήριο στις οργανώσεις και γενικά στην κοινωνία. Ακουμπάνε στο ΠΑΣΟΚ, σε αυτό δηλαδή το κομματικό πληθυσμό που εξακολουθεί να παραμυθιάζεται με τις ιδέες του πατριωτισμού, όπως αυτός αποτυπώθηκε στα θέματα της εξωτερικής πολιτικής (ρηγόμος, αντιμπεριαλισμός, καχυποψία για προθέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Α' εξάμηνο 1994

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΑ' (Β' εξάμηνο 1994, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 567).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1994

κοφοβία, υπερήφανε μοναχιάση).

Βαίως, αρκετοί είναι αυτοί που ριζονται ότι οι διαφωνούντες έχουν τα κότσια να τραβήξουν αντίθεσή τους μέχρι τα έσχατα της. Λένε, ότι στην πραγματικότητα ο καβγάς γίνεται για το πάμα, δηλαδή για τη νομική της ισχύς. Επικαλούνται, μάλιστα, συχνές δηλώσεις νομιμοφροσύνη κορυφαίων εκπροσώπων του κοινωτικού ρεύματος, (υποκριτικοί και μη), οι οποίοι ασχέτως αν κινούνται με τη μία ή την άλλη πύρα της κυβερνητικής πολιτικής την κρίσιμη στιγμή στηρίζουν την κυβέρνηση. Καταθέτουν, επίκαιρα ορισμένα επιβεβαιωτικά ισχυρισμών τους στοιχεία, ως επί παραδείγματι ότι η ένταξη μερικών στους κόλπους της πολιτείας είναι αποτέλεσμα διαφορετικής τοποθέτησης των

αγωνιστών τους στις εκλογικές περιφέρειες. Αν, δηλαδή, σε μια περιφέρεια με έδρες, ο ένας βουλευτής είναι δηλωμένος «εκσυγχρονιστής», τότε ο έτερος είναι ίππου υποχρεωμένος να κινηθεί στο ίδιο στρατόπεδο, προκειμένου να εξαλείψει εκλογική πελατεία. Όσο και αν αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο βαθμό κομματική πραγματικότητα, κανείς δεν πρέπει να υποτιμήσει το γεγονός ότι, κυρίως στα θέματα εξωτερικής πολιτικής, επύσσονται εκ διαμέτρου αντίθετες λογιστικές. Η παραπέρα συνύπαρξή τους δεν θα είναι εύκολη υπόθεση. Δεν είναι δυνατόν να συνεχιστεί αυτή η παρά φύσιν κατάσταση χωρίς να κινδυνεύσει η μία ή οι δύο πλευρές να απολέσει οριστικά σοβαρότητά της. Εξηγούμαστε:

Πώς είναι δυνατόν να παραμείνει στο ΠΑΣΟΚ εκείνος ο βουλευτής που πιστεύει στη πρόσφατη συμφωνία στη Μαδρίτη

ΗΜΟΝ, ΕΙΜΑΙ ΚΑΙ ΘΑ ΠΑΡΑ-
ΜΕΙΝΩ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑ-
ΤΡΙΩΤΗΣ!

συνιστά την πρώτη υποχώρηση του ελληνισμού μετά το 1922; (!)

- Γιατί δεν αποχωρεί εκείνο το ιδρυτικό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ που θεωρεί ότι η σημερινή κυβέρνηση έχει πλήρως «μησοτακικοποιηθεί» στην εξωτερική πολιτική;

- Γιατί άραγε δεν διαχωρίζουν διαρρηδην τη θέση τους κάποιοι από τους «22» από τον ηγετικό πυρήνα του κόμματος εφόσον εκτιμούν –αυτό άλλωστε διαδίδουν– ότι **Σημίτης** και **Πάγκαλος** έχουν εισέλθει σε μια τροχιά αχαλίνωτου ενδοτισμού; Διαφωνία στρατηγικού χαρακτήρα και παραμονή στο κόμμα δεν συμβιβάζονται.

- Πώς εξηγείται το φαινόμενο ορισμένοι βουλευτές να καταπιηφίζουν κατά σύστημα τα σχέδια νόμου που καταθέτει η κυβέρνηση στη Βουλή; Αφού η συνείδησή τους βρίσκει μονίμως σε ανακολούθια με τις επιλογές του κόμματος, οφείλουν να ανακαλύψουν ένα νέο σημείο ισορροπίας

– αν, φυσικά, θέλουν να διατηρήσουν την αξιοπρέπειά τους. Αλλιώς είναι ευάλωτοι στις κατηγορίες περί χυδαίου οπορτουνισμού.

Η απάντηση που δίνουν αυτής της κατηγορίας τα στελέχη είναι η εξής: «Δεν τους χαρίζουμε το ΠΑΣΟΚ. Θα αγωνιστούμε για να αλλάξει η κατάσταση». Αυτό, όμως, μπορεί να γίνει μόνο με δύο τρόπους: να ζητήσουν έκτακτο συνέδριο (το καταστατικό προβλέπει για τέτοιες περιπτώσεις ειδικές διαδικασίες) ή να προκαλέσουν πτώση της κυβέρνησης, αποσύροντας την εμπιστοσύνη τους (έχουν τον απαραίτητο αριθμό ψήφων γι' αυτή την πράξη). Όσο καθυστερούν να υιοθετήσουν τη μία από τις δύο εκδοχές τόσο θα υπονομεύουν την αξιοπιστία τους. Και οι δύο στάσεις υπηρετούν –σε διαφορετικό βεβαίως βαθμό– μια

λογική ρήξης, αλλά ενσωματώνουν και μια αντίληψη «καθαρότητας» και τιμότητας για τις κομματικές εξελίξεις. Αντιθέτως, η τακτική του «χτυπάω και μένω», αενάως επαναλαμβανόμενη, είναι αναποτελεσματική. Επιπροσθέτως, δεν δημιουργεί ένα δίκτυο προστασίας και ασφάλειας απέναντι στις διαβρωτικές ενέργειες της «εκσυγχρονιστικής» πτέρυγας. Ο συνδυασμός του καρότου και του μαστίγιου θα δημιουργήσει προβλήματα στη συνοχή της εσωκομματικής αντιπολίτευσης. Είναι περίπου σίγουρο ότι οι «εκσυγχρονιστές» θα επιχειρήσουν (ήδη άρχισαν) να σαλαμποποιήσουν το μπλοκ των διαφωνούντων είτε με εκφοβιστικές κινήσεις είτε με την προσφορά θέσεων εξουσίας (υπουργοποιήσεις στον επικείμενο ανασχηματισμό).

Ότι «περισσέψει» από την εκστρατεία αφομοίωσης θα το σπρώξουν προς την έξοδο...

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ

ΛΕΞΙΚΟ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ Α (Α-Λ)

(Σύμβουλος έκδοσης: Χάρης Βλαβιανός)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

Προς μία νέα ισορροπία συμφερόντων

του Ρεπόρτερ

Η σύγκρουση Βάσως-Κόκκαλη, και οι πολιτικές της προεκτάσεις, είναι σήμερα το μόνο σοβαρό πρόβλημα της κυβέρνησης Σημίτη. Η Ν.Δ. ουσιαστικά συμπλέει με τους μακροπρόθεσμους κυβερνητικούς στόχους, αριστερή αντιπολίτευση δεν υφίσταται, και έτσι το μόνο σημείο ανισορροπίας εντοπίζεται στο ζήτημα της εξυπηρέτησης των επιχειρηματικών συμφερόντων που στηρίζουν παραδοσιακά το ΠΑΣΟΚ. Η κυβέρνηση κινδυνεύει από τη σύγκρουση των αντιτιθέμενων συμφερόντων, καθώς δεν είναι εύκολο να λύσει τον γόρδιο δεσμό: από τη μία, η ευρωπαϊκή πραγματικότητα επιβάλλει απελευθέρωση των αγορών και πλήρως ανταγωνιστικό κλίμα και από την άλλη, οι κοινωνικές δυνάμεις που έφεραν το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία –το σύμπλεγμα του κρατικού συνδικαλισμού και του «κρατικού καπιταλισμού»– βλέπουν αυτή την προοπτική ως θανάσιμο κίνδυνο.

Ο Κόκκαλης είναι το τυπικό δείγμα του επιχειρηματία που υπάρχει λόγω πολιτικών διασυνδέσεων και λόγω των κρατικών προμηθειών. Οποιαδήποτε αλλαγή των κανόνων του παιχνιδιού τον θέτει ουσιαστικά νοκ-άουτ. Δεν χρειάζεται να επανέλθουμε στα ήδη γνωστά περιστατικά της πορείας της INTRAKOM και του ίδιου του Κόκκαλη. Εκείνο που έχει σημασία, εν προκειμένω, είναι το γεγονός πως ο άνθρωπος που ανέτρεψε τον Μητσοτάκη και στήριξε το ΠΑΣΟΚ αντιδρά έντονα σήμερα στις βασικές κυβερνητικές επιλογές. Αντί άλλης αναλύσεως, λοιπόν, είναι προτιμότερο και περισσότερο αποκαλυπτικό να δούμε το χρονικό της ξαφνικής αυτής σύγκρουσης:

«Ευθεία επίθεση κατά της υπουργού Ανάπτυξης Βάσως Παπανδρέου και γενικότερα της κυβέρνησης εξαπέλυσε ο πρόεδρος του ομίλου INTRAKOM Σωκράτης Κόκκαλης (...) για καθυστέρηση υλοποίησης προγραμματικών συμφωνιών. Όπως μάλιστα τόνισε χαρακτηριστικά, τα περιθώρια στενεύουν, καθώς δεν θα μπορούν να υπογραφούν μετά το τέλος του χρόνου». (Ελευθεροτυπία, 1-6-97).

Γιατί βιάζεται ο κ. Κόκκαλης; Διότι «υπάρχει θέμα σύναψης συμφωνιών μεταξύ του ΟΤΕ και ελληνικών βιομηχανιών για την εκτέλεση έργων και προμηθειών ώστε να απορροφηθούν στην προσεχή 5ετία κονδύλια ύψους 1,3 τρισ. δρχ. Από τις κοινοτικές οδηγίες ο χρόνος για τη σύναψη προγραμματικών συμφωνιών λήγει το Δεκέμβριο του '97. Από το '98 και εντεύθεν θα απαιτείται η προκήρυξη διεθνών διαγωνισμών, στους οποίους οι ελληνικές επιχειρήσεις θα έχουν να αντιπαλέψουν

με τα μεγαθήρια της διεθνούς τηλεπικοινωνιακής αγοράς». (Ελευθεροτυπία, 2-7-97).

Η ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ «ΑΡΠΑΧΤΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΕΩΝ»

Αυτή είναι η αγωνία του ενός πόλου του συμπλέγματος εξουσίας. Του κρατικό-δίαιτου επιχειρηματία. Και ο άλλος όμως πόλος, αυτός του κρατικού συνδικαλισμού, δεν ανησυχεί λιγότερο: «Αιχμές κατά της υπουργού Ανάπτυξης άφησε χθες και ο πρόεδρος της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ Νίκος Έξαρχος αναφορικά με την επίσπευση σύνταξης και ψήφισης από τη Βουλή του νομοσχεδίου για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας... Σύμφωνα με οδηγία της ΕΕ, που τέθηκε σε ισχύ από τις 19-2-97, καταργείται το κρατικό μονοπώλιο στον τομέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας... Η Ελλάδα έχει πάρει περίοδο χάρητος μέχρι 19-2-2001(...), αλλά η Βάσω Παπανδρέου θέλει να προετοιμασθεί η αγορά...». (Ελευθεροτυπία, 3-7-97).

Από τα δύο αυτά παραθέματα γίνεται σαφής η αιτία της σύγκρουσης. Η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να συγκρουστεί με τους παραδοσιακούς συμμάχους της διότι αυτό επιτάσσει η Ε.Ε. Οι δυνάμεις «της αρπαχτής και των διαμεσολαβήσεων», όπως τις αποκάλεσε ο Γιάννης Σουλαδάκης, ανησυχούν. Ο Κόκκαλης ανησυχεί. Οι συνδικαλιστές της ΔΕΗ ανησυχούν. Διότι «η κ. Παπανδρέου διατάραξε τις ισορροπίες Κόκκαλη-Κοπελούζου, όταν, για το νευραλγικό για τη χώρα τομέα των τηλεπικοινωνιών, έριξε την ιδέα για τη δημιουργία του ΟΤΕ 2 μέσω της ΔΕΗ και των ενεργειακών δικτύων» (Ελ. Τύπος, 6-7-97).

Βέβαια, ο Ελ. Τύπος υιοθετεί πονηρά λογική Κόκκαλη, αφού εμφανίζει τη Βάσω να προωθεί το σπάσιμο του μονοπώλιου της ΔΕΗ και του ΟΤΕ χάριν του Κοπελούζου –τον οποίο μάλιστα χαρακτηρίζει «επιχειρηματία χωρίς παραγωγική βάση»– και όχι σαν μια υποχρεωτική στρατηγική που υπαγορεύει η ΕΕ.

Το αποκορύφωμα όμως ήρθε με δημοσίευμα της Εξόρμησης, η οποία θύμισε διάλογο Μάνου-Κόκκαλη, λίγο πριν από την πτώση της κυβέρνησης Μητσοτάκη εξαιτίας της προμήθειας των ψηφιακών του ΟΤΕ: «Πληροφορίες, φήμες, ερμηνείες και εικασίες, που κυκλοφορούν και δημοσιεύονται κατ' επανάληψη στον Τύπο, λένε ότι ο κ. Κόκκαλης θα ήθελε να επαναλάβει το σενάριο του '93, όταν ο Μάνος τον έκανε το χατίρι και του είπε: Έ υπογράψετε; –Όχι, απάντησε ο Μάνος. Τότε θα πέσει η κυβέρνηση. Ο κ. Κόκκαλης νόμιζε ότι μπορεί να κάνει και τότε το ίδιο ή τουλάχιστον να ρίξει τη Βάσω από την υπουργική καρέκλα. Αλλά όλοι εποχές δεν είναι το ίδιο. Και πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι σήμερα πνέει άλλος άνεμος στην Ελλάδα και στην Ευρώπη». (Εξόρμηση, 6-7-97).

Παρά το μάλλον αφελές συμπέρασμα (δεν αποκλείεται καθόλου η σύγκρουση Βάσως-Κόκκαλη να καταλήξει σε μια νέα ισορροπία συμφερόντων), το δημοσίευμα της Εξόρμησης έχει την αξία του: Υπενθυμίζει το παρασκήνιο του '93 και ταυτόχρονα δείχνει το μέλλον. Μπροστά στα ευρωπαϊκά συμφέροντα όλοι πρέπει να υποκύψουν και να προσαρμοστούν. Να βλεπτούν με λιγότερα. Αν όχι κακό, δικούς τους. Η Στάζι, ο Άρειος Πάγος και εκλογές περιμένουν...

ΤΙ ΗΘΕΛΕ Ο ΓΚΕΝΣΕΡ ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΚΚΑΛΗ;

«Στα μαλακά» δείχνει να «έπεσε», προς το παρόν τουλάχιστον, ο Σωκράτης Κόκκαλης στην υπόθεση της δικαστικής έρευνας για την υπόθεση των ψηφιακών παροχών του ΟΤΕ. Ύστερα από κυοφορία δώδεκα ολόκληρων μηνών, οι δύο εφέτες-ανακριτές, κ.κ. Γεωργαντόπουλος και Ναυπλιώτης, αποφάσισαν τη δίωξη δώδεκα στελεχών του ΟΤΕ –μεταξύ των οποίων και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο Πέτρο Λάμπρου– για το αδίκημα της απιστίας στην υπογραφή της περίφημης σύμβασης του 1994. Ο ίδιος ο Σωκράτης Κόκκαλης κατηγορείται για ηθική αυτουργία στο ίδιο αδίκημα. Ωστόσο, η υπόθεση δεν σταματά εδώ, παρά τις εντυπώσεις που τεχνηέντως καλλιεργούνται. Οι δύο εφέτες-ανακριτές ασχολούνται τώρα με τα σοβαρότερα αδικήματα (δωροδοκία, δωροληψία) και έχουν ζητήσει να τους διαβιβασθούν επείγοντως από τη Γερμανία στοιχεία που θα τους επιτρέψουν να ασκήσουν δίωξη σε βαθμό κακουργήματος αυτή τη φορά. Για το θέμα αυτό το Αντί έχει γράψει επανειλημμένως, και αναμένουμε τη συνέχεια με μεγάλο ενδιαφέρον.

Στη Βόννη, στο μεταξύ, η Εξεταστική Επιτροπή της γερμανικής Βουλής, που ασχολείται με τα χαμένα περιουσιακά στοιχεία της πρώην Ανατολικής Γερμανίας, έχει αναστατωθεί από την «αδυναμία» της αρμόδιας επιτροπής του γερμανικού υπουργείου Εσωτερικών (UKPV) να βρει, ύστερα από έρευνες τριών χρόνων, στοιχεία που θα θεμελιώνουν την πεποίθηση πολλών ότι η INTRAKOM δημιουργήθηκε με χρήματα του καθεστώτος Χόνεκερ. «Μας κοροϊδεύουν», δηλώνουν βουλευτές-μέλη της επιτροπής και διερωτώνται ποιες συμφωνίες έχουν κλειστεί στο παρασκήνιο. Ας μην κουράζονται. «Μια φωτογραφία αξίζει όσο χίλιες λέξεις», λένε οι Κινέζοι. Στη φωτογραφία που αποκαλύπτουμε σήμερα βλέπουμε τον πρώην υπουργό Εξωτερικών της Γερμανίας και στενό φίλο του Κ. Μητσοτάκη, Χανς Ντήτριχ Γκένσερ, να υποδέχεται τον Σωκράτη Κόκκαλη σε μια άκρως απόρρητη και κατ' ιδίαν συνάντηση που είχαν πρόσφατα στην Ελλάδα. Ασφαλώς, τα μέλη της Budestag θα θέλουν πολύ να μάθουν τι ακριβώς συζητήθηκε στη συνάντηση αυτή.

«Βρώμικο» ή «Τιμημένο» το 1989;

του Σωτήρη Χ. Σωτηρόπουλου

Θα περίμενε κανένας με τη συμπλήρωση έτους από το θάνατο του Α. Παπανδρέου, η τιμή στη μνήμη του να προερχόταν από τους κόλπους του κόμματος που ο ίδιος δημιούργησε, μεγάλωσε και κράτησε επί 22 ολόκληρα χρόνια στην πρώτη γραμμή της πολιτικής ιστορίας του τόπου. Όμως, τα δικά του «παιδιά» (φυσικά ή όχι) μόνο τη μνήμη του δεν τίμησαν με τις χωριστές εκδηλώσεις, τις επιτάφιας γελοιότητες (μέχρι και κλακαδόρους επιστράτευσαν τα αντίπαλα «Δημήτρεια» και «Κατσανέβεια» άγη), τις χωριστές «προεδρικές» και «εκσυγχρονιστικές» αφίσες, τα χωριστά ανδρεοπαπανδρεϊκά ιδρύματα κ.λπ., την αμαύρωσαν ή, για να είμαι πιο ακριβής, απέδωσαν το πραγματικό της μέγεθος.

Και, ω! του θαύματος, έσπευσαν να απαλύνουν αυτή τη θλιβερή εικόνα μεγαλόψυχοι, ανώτεροι των περιστάσεων, επώνυμοι

• Ο Σωτήρης Χ. Σωτηρόπουλος είναι παιδίατρος, μέλος της πρώτης ΚΠΕ του ΣΥΝ και υποψήφιος βουλευτής το 1989.

προοδευτικοί πολίτες, κυρίως από το χώρο της ριζοσπαστικής Αριστεράς (ήγουν του ΣΥΝ) και των παραφυάδων της, που ανέλαβαν το ρόλο του εξαγνιστή του πάλαι ποτέ ηγέτη της «μεγάλης Αριστεράς» Α. Παπανδρέου. Μάλιστα, δεν παρέλειψαν να συνοδεύσουν την έμμεση απότιση φό-

ρου τιμής στον εκλιπόντα ηγέτη και ισχυρή δόση αυτοκριτικής, για το «λάθος της παραπομπής του 1989».

Πρώτος και καλύτερος ο Λεωνίδας Ιωάννης, που αναγνώρισε δημόσια το λάθος του, και για να αποδείξει τις ειλικρίνιές του προθέσεις, απέναντι στο φιλοθέ-

κοσμικό κοινό του είδους «ο λαός ν εξουσία» (παλαιοαυριανιστές και νεοαυριανιστές), παρακάθησε στο Αιγάλεω στο πλαίσιο των Δικτύων για την κεντρο-στερά) σε κοινή συζήτηση με τον «Δούρο γάιδαρο» (δική του η φράση) κ. **Θόδωρο Πάγκαλο** – και μάλιστα την ίδια ημέρα του ο ερίφης αυτός είχε καθυβρίσει τον πρόεδρο του ΣΥΝ **Νίκο Κωνσταντόπουλο**.

Βάγια, η ανωτερότητα αυτή βρήκε έκφραση και στον κυβερνητικό εκπρόσωπο που παρ' ολίγον να ανακράξει τα γνωστά περί «Κυρκοφλωράκηδων», τέρποντας τους απανταχού θιασώτες του... «κόμμου '89».

Πότερος και κάλλιστος, ο ανεκδιήγητος παθλητής της πολιτικής τούμπας **Μίλτου Ανδρουλάκης** (των παραφυάδων που είναι), ο οποίος –ξεπερνώντας τον μικρό τόπο του– σε ραδιοφωνική εκπομπή ανέπτυξε ύμνους και θυμιάματα και δήλωσε βεβαιότητα ότι αυτός ήταν ο πρώτος που ήρθε από τότε για το λάθος της παραπομπής του Α. Παπανδρέου. Ακόμη ηχούν αυτιά μου (είμαστε συνυποψήφιοι στην Πειραιά το 1989) οι μύδροι, τα περί «Κορλεόνε» Ανδρέα Παπανδρέου αλλά τινά πλέον ηχηρά, που η αγωγή δεν επιτρέπει να αναφέρω.

Αλλά εκείνο που προκαλεί περισσότερη ηχηρότητα και απογοήτευση σε όλους εμάς είναι οι βαρυσήμαντες πολιτικές αναλύσεις στην *Αυγή*, μετανοημένων διανοητών Αριστεράς, όπως αυτή του εκλεκτού εργάτη της κ. **Άγγελου Ελεφάντη** (*Κυριακή Αυγή*, 22.7.1997), ο οποίος, ενώ συγχαίρει τον Λεωνίδα Κύρκο για αναγνώριση του λάθους και μας υπενθυμίζει ότι ο ίδιος τα «έλεγε τότε», προσπαθεί με κάποιους ακροβατικούς συλλογισμούς που εγγίζουν τα όρια των σοφιστικών να μας πείσει ότι αν δεν παραπεμπόταν τότε ο Α. Παπανδρέου, μας το λέει περυσί, σήμερα το ΠΑΣΟΚ θα είχε εκλείψει (!) και ότι η παραπομπή δήθεν ξέπλυνε το κόμμα από τις αμαρτίες του... Και το εκπληκτικότερο όλων, ότι εκείνη η παραπομπή δεν είχε ηθική πολιτική βάση!

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΚΡΑΞΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Επειδή τη θεωρία αυτή την έχουμε ακούσει και άλλες φορές, με όλο το σεβασμό που έχω στο πρόσωπο του εξαίρετου αρθρογράφου, θα ήθελα να του υπενθυμίσω ότι το ΠΑΣΟΚ δεν εξέλιπε όταν εκυβερνεί τα «σωληνάκια» από τις εντατικές Χέρφιλντ και του Ωνασείου, πόσο μάλλον με έναν αλώβητο Παπανδρέου.

Και εν πάση περιπτώσει, τα περί ξεπλύματος του κόμματος από τις αμαρτίες του λόγω της παραπομπής μοιάζουν αφελή, όταν έχουμε το τρανταχτό παράδειγμα του **Μπετίνο Κράξι** και του Σοσιαλιστικού Κόμματος της γειτονικής Ιταλίας. Γιατί εκεί η ίδια και απαράλλαχτη παραπομπή του Κράξι (το 'χουν φαίνεται οι απανταχού της γης αμερικανοτραφείς σοσιαλιστές ηγέτες να βουλιάζουν με σκάνδαλα τις χώρες τους) όχι μόνον δεν ξέπλυνε το Σοσιαλιστικό Κόμμα Ιταλίας, που σχεδόν εξαφανίστηκε, αλλά έστειλε και τον ηγέτη του να «παραθερίζει» εξόριστος στην Τυνησία.

Φαίνεται, όμως, ότι έχουμε πολύ ασθενή μνήμη. Γιατί δεν εξηγείται διαφορετικά η αναφορά στον νυν πρόεδρο του ΣΥΝ και τότε κατήγορο στο Ειδικό Δικαστήριο Νίκο Κωνσταντόπουλο, ότι δήθεν δεν μπορούσε να καταδικάσει 2,5 εκατομμύρια πολίτες που ταυτιζόνταν δήθεν με τον αρχηγό τους και ότι δεν υπήρχε ηθική πολιτική βάση για την παραπομπή!..

Μήπως ξεχάσατε, κ. Ελεφάντη, ότι τότε μόνον μερικές εκατοντάδες αυριανιστές περί τον **Τσοβόλα** κραύγαζαν έξω από τον Άρειο Πάγο, μήπως ξεχάσατε ότι όλες οι μεγάλες πασοκικές εφημερίδες είχαν εγκαταλείψει τον Α. Παπανδρέου, μήπως ξεχάσατε ότι κορυφαία στελέχη του ίδιου του κόμματός του (μεταξύ των οποίων και ο σημερινός πρωθυπουργός) τον είχαν εγκαταλείψει (άλλωστε, είναι πρόσφατη και δημόσια η ομολογία του κ. **Ευ. Γιαννόπουλου**), μήπως ξεχάσατε, τέλος, ότι όλη η Ελλάδα κρεμότανε από τα χείλη του κατήγορου Νίκου Κωνσταντόπουλου για να ακούσει την καταδικαστική ετυμηγορία του – που, τελικά, δεν άκουσε;

Και επειδή αναφερθήκαμε στον Νίκο Κωνσταντόπουλο, τον οποίο περίπου εγκαλείτε, μήπως πρέπει να σας θυμίσω τη στάση του τότε ΣΥΝ και της προέδρου του κ. **Μαρίας Δαμανάκη**, που την ημέρα ακριβώς της περίφημης αγόρευσης του Νίκου Κωνσταντόπουλου τον «κρέμασε» συναντώμενη με στελέχη του ΠΑΣΟΚ για την έναρξη συνεργασίας; Κάποτε θα ειπωθούν και αυτά, και μερικοί δεν θα έχουν πού να κρυφτούν.

Λοιπόν, φαίνεται ότι η «λάθος» παραπομπή δεν άφησε πίσω της, όπως λέει ο κ. Ελεφάντης, ισχυρές λαϊκιστικές-αναχρονιστικές δυνάμεις του «πατριωτικού ΠΑΣΟΚ» (γιατί αυτό υπήρχε, υπάρχει και θα υπάρχει για πολύ ακόμη και θα βασανίζει την Ελλάδα, όπως ο «περονισμός» την Αργεντινή), άφησε, όμως, αρκετούς επιλή-

σμονες της Αριστεράς που ονειρεύονται να κερδίσουν –όπως λένε– το χαμένο στοίχημα του 1989.

Έτσι, μετά την περίφημη καραμανλική ρήση «δεν δικάζουν ποτέ έναν πρωθυπουργό», ήρθε το επίσης περίφημο «χρονικό της ντροπής» του **Μητσοτάκη**, και τώρα έχουμε την κορύφωση με το ακόμη πιο περίφημο «λάθος της παραπομπής» από τον Λεωνίδα Κύρκο, που χειροκροτεί μέρος της αριστερής διανόησης του ΣΥΝ.

ΤΑ ΑΝΤΙΣΩΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΠΑΠΑΝΔΡΕΪΣΜΟ

Επειδή, όμως, η σημερινή κοινωνία (της υποκρισίας, του πολιτικού αμοραλισμού και της εξαθλίωσης των ψυχών και των συνειδήσεων, όπως την κατάντησε ο ανδρεοπαπανδρεϊσμός) έχει και αντισώματα πολιτικής ηθικής που αντιστέκονται σθεναρά, την ίδια μέρα δημοσίευσης του άρθρου του κ. Ελεφάντη, στη διπλανή ακριβώς σελίδα, άνηψε το άρθρο του συντρόφου **Λαοκράτη Βάσση** με τίτλο «Μια ύστερη θεώρηση του '89», που αξίζει τον κόπο να διαβάσει ο κάθε συνειδητός πολίτης – έχει να διδαχτεί πολλά. Εγώ συγκράτησα μια σημαντική αποστροφή του μεστού πολιτικού λόγου του: «*όταν ειλικρινά αναγνωρίζεις τέτοια λάθη, κάνεις την αυτοκριτική σου και σωπαίνεις διά βίου ή, τουλάχιστον, δεν τα "εμπορεύσαι"*».

Είναι περισσότερο από σίγουρο ότι ο Λαοκράτης Βάσσης, και οι άλλοι Βάσσηδες τούτου του τόπου, έχουν στο DNA τους κάτι από το Γέρο του Μοριά Θόδ. Κολοκοτρώνη που είπε στη «Σεβαστή Διοίκηση» (κυβέρνηση Κωλέττη-Μαυροκορδάτου-Κουντουριώτη) όταν τον πιάσανε να τον στείλουν να δικαστεί για «προδοσία»... Τους είπε, λοιπόν, ο αθάνατος Γέρος του Μοριά: «*Αφοβία μεγίστη φοβείσθαι τους νόμους. Ήλθομεν αυθόρμητοι προς την κυβέρνηση να απολογηθώμεν περί των όσων ανήκουσιν εις τους νόμους. Ζητούμεν, και ζητούμεν επιμόνως, κρίσιν δικαίαν. Ημείς τους νόμους φοβούμενοι και αν δεν μας επιτραπεί τούτο, ας είναι το παρόν μας, εις απολογίαν προς εκείνους, οι οποίοι μας καταδικάζουσιν αδίκως. Επικαλούμενοι και αύθις το κριτήριο της δικαιοσύνης και φιλανθρωπίας του Έθνους, και αν φανώμεν υπεύθυνοι, ας παιδευθώμεν κατά τους νόμους...*». (Δημ. Φωτιάδη, *Επανάσταση του '21*, σελ. 59).

Ας ψάξουν, επομένως, μερικοί μετανοημένοι στην απάντηση του Κολοκοτρώνη, μήπως και βρουν αν έπρεπε ή όχι να γίνει η παραπομπή και αν το '89 ήταν «βρώμικο» ή τιμημένο.

«Πέρασα μέσα από 3.000 κόσμο και έμεινα ατσαλάκωτος!». Με αυτή την ηρωική δήλωση ο –επιλεγμένος από τον Μ. Τροχανά– πρόεδρος της ΠΑΕ ΑΕΚ Α. Κούγιας προτίμησε να διασκεδάσει τις εντυπώσεις από τα επεισόδια που σημειώθηκαν στην πρώτη συνάντησή του ποδοσφαιρικού τμήματος για τη νέα περίοδο. Δεν έχει άδικο, αν αναλογιστεί ότι τη γλίτωσε με την απώλεια μόνο του ακριβού ζευγαριού γυαλιών ηλίου που φορούσε...

Αυτή την οργή του κόσμου της ΑΕΚ, αυτή την «εκπαίδευση» –σύμφωνα με πρωτοσέλιδο της *Ώρας* για *Σπορ*– ακολούθησαν γεγονότα, οι συνέπειες των οποίων είναι δύσκολο να προεξοφληθούν: Οι οργανωμένοι οπαδοί της ΑΕΚ επισημοποίησαν τον «πόλεμό» τους ενάντια στον ιδιοκτήτη του ΣόΕ και μεγαλομέτοχο της κιτρινόμαυρης ΠΑΕ Μ. Τροχανά. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ORIGINAL –ο δυναμικότερος από

Η ΑΕΚ, ο ΣόΕ, το κράτος...

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

τους συνδέσμους φίλων οπαδών της ομάδας– έχει ανοίξει τραπεζικό λογαριασμό στον οποίον καλούνται οι φίλοι της ΑΕΚ να καταθέσουν ό,τι μπορεί ο καθένας για «να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους». Ήδη, έχουν μαζευτεί πάνω από 30 εκατομμύρια.

Ο ρόλος του Α. Κούγια στα διοικητικά της ΑΕΚ είναι στα δρώμενα του επαγγελματικού ποδοσφαίρου αναβαθμισμένος ουσιαστικά. Ο διαπρεπής δικηγόρος, αν και αποτέλεσε επιλογή του Μ. Τροχανά, θέλει να εμφανίζεται «αυτόνομος» και ανεξάρτητος από τον ιδιοκτήτη του ομίλου ΣόΕ. Μετά τα επεισόδια, οι οργανωμένοι οπαδοί καταδίκασαν τα έκτροπα και εξέφρασαν, αν όχι την κάλυψή τους, την ανοχή τους για τον νέο πρόεδρο.

Το γεγονός, όμως, που ξάφνιασε και θα δρομολογήσει τις εξελίξεις ήταν άλλο. Έπειτα από δύο χρόνια αναβολών, ο υπουργός Δικαιοσύνης **Ευ. Γιαννόπουλος** ζήτησε την παρέμβαση του εισαγγελέα του

Αρείου Πάγου για τη διενέργεια παραρκτικής εξέτασης στον όμιλο των εταιρειών του ιδιοκτήτη του ΣόΕ για διαλεύκανση του μυστηρίου των παρεκπτώσεων των επτά ορκωτών ελεγκτών: **Αγγελίδης, Γ. Αναγνωστόπουλος, Χ. Αποστολόπουλος, Ι. Βαβησάκης, Χ. Γιαννής, Δ. Γκούβας και Ε. Βουτυράκης**, δεν επιτρέπουν την ολοκλήρωση του χειριστικού ελέγχου.

Σε όλες τις δυσάρεστες εξελίξεις, ο κτήτης του ΣόΕ, Μ. Τροχανάς, αντέβη βεβιασμένα. Την ανακοίνωση που έστειλε στα ΜΜΕ για να δικαιολογήσει δραστηριότητες του ομίλου την υπέγραψε «ο παδός της ΑΕΚ», με αποτέλεσμα να δημοσιευτεί από καμιά εφημερίδα.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΑ ΧΕΡΙΑ

Ο Α. Κούγιας, σχολιάζοντας τις ενέσεις Γιαννόπουλου, τόνισε ότι «αυτό που διαφέρει είναι ο ΣόΕ να είναι υγιής, να χρηματοδοτεί την ΑΕΚ, και να παρα-

Η ORIGINAL...

Ο δυναμικότερος από τους συνδέσμους φίλων της ΑΕΚ. Με χιλιάδες μέλη και πολλά γραφεία ανά την Ελλάδα, αποτελεί το ζωντανότερο κομμάτι της κιτρινόμαυρης κερκίδας, διαθέτοντας τη δική του εβδομαδιαία τηλεοπτική εκπομπή –«Το κιτρινόμαυρο μονοπάτι», στο BLUE SKY– και το «εφημεριδάκι» του.

Από την πρώτη στιγμή που η διοίκηση της ομάδας πέρασε στα χέρια του ΣόΕ κράτησε σκληρή στάση έχοντας φτάσει και σε σημεία ανοικτής ρήξης. Κατά καιρούς, ο Τροχανάς τους έχει αποκαλέσει από «αλήτες» και «τραμπούκους» μέχρι... «τσάτσους του Βαρδινογιάννη».

Το αφισάκι που κυκλοφόρησε στη Νέα Φιλαδέλφεια είναι αρκετό για να καταγράψει το ρόλο που προτίθενται να παίξουν μέσω της αγοράς των μετοχών «Ξεβρωμίστε την ΑΕΚ, τώρα! Πίστεως 159002101025237».

Η ΑΠΙΣΤΕΥΤΗ
ΠΡΟΤΑΣΗ
ΤΟΥ Σ&Ε ΣΤΟΥΣ
ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΣ
ΤΟΥ
(ή οι αιχμάλωτοι
του... PHOENIX
MODEL)

ΕΛΟΪΠΤΕ να μας ΕΛΕΥΧΕΤΕ!

Από είναι το κείμενο της επ-
στολής του Προέδρου του Σ&Ε προς
τους κ. Τρήν και Φωρρά, με κοινοποι-
ση στον κ. Φωρρά, που αντί να τους κάνει
να απολαύσουν τον Σ&Ε, τους οδηγεί σε νέες
επιδιώξεις, αποκαλύπτοντας τα αληθινά κίνη-
τρό τους.

Πώς έπρεπε στη «φύλαξη» του Προέδρου; Ο
ίδιος απαντά: «Ρυθμίστε το PHOENIX MODEL».

Η επιστολή αυτή κατέλαβε δύο ημέρες πριν από
τη δημοσίευση της απόφασης των Τρήν και
Φωρρά στην «Κυριακή Ελευθεροτυπία», η
οποία κατ' αυτόν τρόπον του Πρόεδρου στην
πρακτική, έτσι που «όλας και όλα τα άλλα» από-
κρυφον.

WE GROUP CORPORATION
Πατάκι 45 & Βασιλειάδου 1
115 23 Ν. Καλλιθέα
Τηλ. 75.20.200

Οικονομολόγος, Α. Γαβριέλος, Μάθημα
Πρώτος, Πρώτος, σε περίπτωση

EXECUTIVE COMMITTEE

Μ. Τροχανάς, Ευρωπαική Επιχειρήσεων, Ι. Θι-
Μπεν, Financial Management.

Γ. Σταυρόπουλος, Διοικητής, Τ. Σταυρόπουλος,

Μηχανολόγος - Μηχανικός, Μόνιμος Παρο-
δός: Ι. Φωρρά, Γεν. Διευθ. του Ομίλου.

Σ.Ι.Σ.

Δουκίτης Χρήστος, Τοπογράφος Μηχαν.

κός, Τσόντης Ευάγγελος, Αντικατα Βιομηχαν.

κός, Μάρτιν University of N. Y., Μητρώο Δημό-
κός, Παναγιώτης Νίκος και Παντείου - Σω-
κός, Βολακωτάκης Κωνσταντίνος, Χημικός,

Επισκοπικός Καθηγητής Γεωργίου Πανεπιστημ.

ου, Καρόλος Καρόλου, Ε. Μ. Πολυτεχνείο,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

University, Καναδάς, Πανεπιστήμιο, Καναδάς,

πρωτοβουλία του Σ&Ε δημοσιεύει. Αντιπροσω-
πεία, για πιθανή -ισμική- λύση, τόσο ώστε να
επιδιώξει την αμετάκλητη μοιρονομία του
χρυσού του περιόχου D&A SPIRIT με αμυντικό αρ-
θρο και την προσωπική δηλώσει: «Μόνο και με-
μοιρούμε, σφαιρικά να της υπερδοσά-
(ΙΟΥΝΙΟΣ 93).

Ανεξάρτητο ότι έχει δικαίωμα να ανησυχού πως δεν
το είχε προβλέψει όλα στην εφαρμογή της με-
λέτης του Σ&Ε. Το δημοσίευμα σας απειλεί
πως έπρεπε να έχω αρχίσει την ενημέρωση από
εσάς τους δημοσιογράφους και το μέσο ενημέ-
ρωσης.

Όμως, πως θα με πιστώσετε, αν έχω κάνει σε
σας πριν κάνει το έργο προέβλεψε με χιλιάδες αν-
θρώπους και επιχειρήσεις μέσα σ' αυτό; Θα σας
πείτε το CONCEPT Σ&Ε, σε ως μετά υποστηρί-
ξης είχε τα μοντάζ που βλέπετε, ένα φύλλο
δεν βλέπετε; Δεν είναι Ρυθμίστε τις συνθή-
κες σας.

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία

Γριβαίων 5 - 106 80 Αθήνα
Τηλ. 36.46.426 - Fax: 36.21.932

Έντουαρντ Έβερρετ ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

1819, Κέρκυρα - Ιωάννινα - Μετέωρα -
Τύρναβος - Δελφοί - Αθήνα - Καλάβρυτα
- Κωνσταντινούπολη - Βουκουρέστι.

Εισαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια:
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Επιμέλεια & Σχόλια εικονογράφησης:
ΣΤΑΘΗΣ ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

238 σελ., 14 x 21 cm, 27 εικ., 3.800 δρχ.

Με καθυστέρηση εκατόν εβδομήντα πέντε χρό-
νων εκδίδεται το αδημοσίευτο ημερολόγιο του
Έντουαρντ Έβερρετ, μια σημαντική μαρτυρία για
την Ελλάδα του 1819 και τον φιλελληνισμό.

Στον Έβερρετ ανήκει η τιμή ότι είναι ο πρώτος
γνωστός Αμερικανός που συνδύαζε το λόγιο
ενδιαφέρον για την αρχαιότητα και συγχρόνως
διέθετε εκείνη την παιδεία που τον κατηύθυνε στη
μελέτη της μεσαιωνικής και νεότερης Ελλάδας.
Συναναστράφηκε Έλληνες κατά τη διάρκεια των
σπουδών του στη Γερμανία και επιδίωξε να γνω-
ρίσει επιφανείς Έλληνες, όπως λ.χ. τον Κοραή
στο Παρίσι· συναντήθηκε με τον Βύρωνα -του
οποίου το έργο γνώριζε ήδη- αμέσως μόλις έφτα-
σε στην Ευρώπη· ασχολήθηκε με την εκμάθηση
της νεοελληνικής γλώσσας· περιηγήθηκε την
Ελλάδα και κατέγραψε τις εντυπώσεις του σε
ημερολόγιο· επιστρέφοντας στην Αμερική έδωσε
την πολιτική μάχη του φιλελληνισμού με όσους
τρόπους διέθετε.

Η σκέψη να πλαισιωθεί το εξαιρετικά ενδιαφέ-
ρον κείμενο του Έβερρετ με εικονογραφία βασισμέ-
νη σχεδόν αποκλειστικά σε σχέδια του Ντυπρέ
(1789-1837) έγινε γιατί κατά σύμπτωση αμφο-
τεροι ακολούθησαν σχεδόν ταυτόχρονα την ίδια
διαδρομή από την Κέρκυρα προς την Αθήνα.

ΚΑΙ Ο ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΕΠΕΝΔΥΤΗΣ

Εδώ και μήνες ο Μ. Τροχανάς προβάλλει ως ιδανικότερη λύση για τη διοίκη-
ση της ΑΕΚ τον «στρατηγικό επενδυτή». Ο οποίος όλο έρχεται και όλο στο
δρόμο είναι. Στην αρχή ακούστηκε ο Φιλίππου της ΦΑΓΕ και της Ερασιτεχνι-
κής ΑΕΚ. Μετά κάποιος «κύριος επιχειρηματίας από το Λονδίνο». Μετά κά-
ποια πολυεθνική από την Ολλανδία. Τον πιθανότερο διάδοχο, πάντως, τον
ανέφερε ο πάντα καλά ενημερωμένος «Αποδυτηριάκις» της εφημερίδας Φί-
λαθλος στις 11/7. Γράφει λοιπόν: «Γιατί, δηλαδή, είναι άσχημος ο Κοπελούζος
για την ΑΕΚ; Δεν το κατάλαβα. Κόκκαλης σε Ολυμπιακό, Βαρδινογιάννης στον
Παναθηναϊκό και ο άλλος πιστολόρο στη Φιλαδέλφεια (...). Μήπως, τελικά, αυ-
τή τη φορά τον πιάσαν κορόιδο τον Τροχανά; Και ο νωών νοείτω».

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

NATO: Συμμαχία χωρίς εχθρό

«Μετά από κάθε πόλεμο, οι νικητές αναζητούν τρόπο εξασφάλισης των κερδών τους. Το 1919 η Συνθήκη των Βερσαλλιών είχε στόχο να αφοπλίσει τη Γερμανία και να τη διατηρήσει αδύναμη. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οι σύμμαχοι προσπάθησαν στη Γιάλτα και στο Πότσδαμ να δώσουν μορφή σε μια νέα Ευρώπη, αλλά κατέληξαν στη διχοτόμησης της σε Ανατολική και Δυτική. Τώρα έχει τελειώσει μια άλλη μακρά παγκόσμια διαμάχη, ο Ψυχρός Πόλεμος και οι αρχιτέκτονες της ασφάλειας έχουν αρχίσει πάλι τους σχεδιασμούς τους. Προσπαθούν να εξασφαλίσουν ειρήνη και σταθερότητα για το μέλλον της Ευρώπης και, αν και δεν το λένε, να λάβουν μέτρα απέναντι στην ανάδυση μιας εκδικητικής Ρωσίας». Τα παραπάνω υποστηρίζει ο συντάκτης του *Time* Μπρους Νέλαν στο τεύχος της 14ης Ιουλίου 1997 και επισημαίνει ότι: «Με μια πρώτη ματιά η ένταξη των πρώην συμμάχων της Ρωσίας -στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας- στους κόλπους του NATO φαίνεται καλή ιδέα... Όμως, κανείς δεν ξέρει πως η επέκταση αυτή θα επηρεάσει τη συμμαχία ή την Ευρώπη, πόσο θα στοιχίσει και πόσα χρόνια ή δεκαετίες θα διαρκέσει η φάση της ανάπτυξης και των συγκρούσεων που αυτή συνεπάγεται».

«Η σύνοδος κορυφής του NATO στη Μαδρίτη είναι η αρχή μιας διαδικασίας όχι το τέλος», συμπληρώνει ο αμερικανός υφυπουργός Εξωτερικών Στρώουμπ Τάλμποτ στο ίδιο τεύχος του *Time*, αποφεύγει όμως να απαντήσει στο ερώτημα ποια θα είναι τα όρια της διεύρυνσης του NATO.

Τα όρια της νατοϊκής διεύρυνσης αποφεύγει να προσδιορίσει και η ίδια η Διακήρυξη της Μαδρίτης, η οποία αναφέρει ότι «επιλέγονται σήμερα τρεις χώρες (Πολωνία, Τσεχία, Ουγγαρία) για το πρώτο κύμα της διεύρυνσης, αλλά ταυτόχρονα διακηρύσσεται η πολιτική των ανοικτών θυρών της Συμμαχίας σε όλες τις χώρες που ενδιαφέρονται να γίνουν μέλη του, χώρες με δημοκρατικά καθεστώτα και χώρες που επιθυμούν να

συμβάλουν και να ωφεληθούν από τις δημιουργικές νέες συνθήκες ασφάλειας στην Ευρώπη».

Η Διακήρυξη της Συνόδου της Μαδρίτης υπογραμμίζει όλες εκείνες τις εξελίξεις που σχετίζονται με τη τεξέλιξη και την προσαρμογή του NATO από μια ραδοσιακή συμμαχία του Ψυχρού Πολέμου σε μια από τους τρεις βασικούς πυλώνες της ευρω-ατλαντικής ασφάλειας (οι άλλοι δύο είναι ο ΟΑΣΕ και η ΔΕΕ).

Προβλέπει δε ότι στην υπουργική σύνοδο του Δεβρίου 1997 θα υπογραφεί η συμφωνία για την ένταξη των τριών υποψηφίων χωρών, οι οποίες θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί έως το 1999.

Με την απόφαση για την ένταξη των τριών νέων στο NATO ικανοποιήθηκε απόλυτα η αμερικανική πρόταση, που δεν επιθυμούσε σε αυτή τη φάση την ένταξη και άλλων χωρών.

Για να «χρυσώσει το χάπι» αυτών των χωρών επεδίωκαν την ένταξη της Ρουμανίας και της Σλοβενίας, η απόφαση της Μαδρίτης δίνει έμφαση στη διακρατική πρόοδο που έκαναν η Σλοβενία και η Ρουμανία, αφήνοντας να εννοηθεί ότι οι δύο αυτές χώρες είναι πρώτες στον κατάλογο της επόμενης διεύρυνσης.

Το κλίμα δυσαρέσκειας που δημιουργήθηκε στη σύνοδο της Μαδρίτης οφείλεται όχι μόνο στην αμερικανική επιμονή να ενταχθούν μόνο οι τρεις αυτές χώρες (Πολωνία, Τσεχία, Ουγγαρία), αλλά και για την επιθυμία της Ουάσινγκτον να μην διοριστεί ευρωπαίος ο επικεφαλής της στρατιωτικής πτέρυγας Νότια Ευρώπη.

Εν κατακλείδι, μπορεί η διεύρυνση του NATO αποτελεί ένα σταθμό για το παγκόσμιο σύστημα ασφαλείας, δεν απαντά όμως στο θεμελιώδες ερώτημα επέκταση προς Ανατολάς αποτελεί πλεονέκτημα τροχοπέδη για το μέλλον της Ευρώπης. Αυτές τις παραμέτρους επισημαίνουν και οι περισσότερες λύσεις αυτό τον καιρό στην προσπάθειά τους να προσδιορίσουν τον αμυντικό στόχο της διεύρυνσης.

**«Σε μια πρώτη
ματιά η ένταξη
των πρώην
συμμάχων της
Ρωσίας στο
Σύμφωνο της
Βαρσοβίας στους
κόλπους του
NATO φαίνεται
καλή ιδέα»**

Οικολογικά εγκλήματα κατά συρροήν

του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Μετά απ' όσα γράφτηκαν ή ειπώθηκαν προφορικά τις προηγούμενες χρονιές, με γνώση του αντικειμένου και με οργή, από τους καθ' ύλην αρμόδιους, δηλαδή τους δασολόγους, θα περίμενε κανείς ότι κάποια πιο αποτελεσματικά μέτρα θα είχαν παρθεί τη φετινή χρονιά για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών στα δάση. Αλλά ήρθε η φωτιά στο δάσος του Σείχ Σου για να καταδείξει ότι τίποτα δεν έχει γίνει, παρά τις μεγαλόστομες διακηρύξεις, για να αντιμετωπιστεί με στοιχειώδη αποτελεσματικότητα αυτό το τεράστιο οικολογικό έγκλημα, που αποτελεί το κάψιμο των δασών μας σε αυτή την κλίμακα.

αι αντί οι «αρμόδιοι», με επικεφαλής τον υπουργό Γεωργίας να βγουν κλαίγοντας και να ζητήσουν συγγνώμη –κυρίως από τα παιδιά μας, για τα οποία κάνουμε ό,τι μπορούμε– για να αφήσουμε μια ερημοποιημένη, που θα πνίγεται από τις πλημμύρες, που θα λείπει το νερό– βγαίνουν ένε διάφορες ανόητες και αστήριχτες ολογίες της απρονοησίας τους και ανεπάρκειάς τους.

Ποσότερο από κάθε άλλη πυρκαγιά, του Σείχ Σου αποκάλυψε το μηχανισμό των πολιτικών, των οικοπεδο- και των εργολάβων που οδηγεί στις αγιές των δασών. Όσον αφορά στο Σείχ Σου, η ανατομία αυτού του κακού έγινε με εκφραστική λιτότητα ακρίβεια από τον **Χρήστο Τελίδη** στο τέλος της 8/7/97, όπου γράφει:

«Από το 1973 όλες οι εκτάσεις του Σείχ Σου είχαν κηρυχθεί αναδασωτέες. Μόνο χαρτιά, γιατί οι βίλλες μέσα στο δάσος σφώνονταν η μία μετά την άλλη. Ότι δεν τολμούσαν να κάνουν οι κυριώτικοι παράγοντες, το επιχείρησε το

1990, η τότε νομάρχης **Ασημίνα Ξηροτύρη**, από τον Συνασπισμό. Έκανε δεκτή την εισήγηση του νομικού συμβούλου του Δημοσίου και κήρυξε πάλι τις περιοχές ως αναδασωτέες, απαγορεύοντας οποιαδήποτε δόμηση.

Επί επτά χρόνια “σύλλογοι”, δήμαρχοι και κοινοτάρχες, από αυτούς που ρίχνουν σήμερα αποκλειστικά τις ευθύνες στο κράτος για τη φωτιά –όχι ότι δεν υπάρχουν– βουλευτές, νομάρχες και κομματικοί παράγοντες κίνησαν γη και ουρανό για να ανατρέψουν αυτή την απόφαση-αγκάθι.

»Και κατάφεραν να μπλοκάρουν ακόμη και τα πρωτόκολλα κατεδαφίσεων που εκδόθηκαν για μια σειρά παράνομες βίλλες, κάποιες από τις οποίες ανήκουν και σε επώνυμους Θεσσαλονικιούς.

Η έκφραση, μάλιστα, της αγωνίας για την τύχη του Σείχ Σου από κάποιους κατοίκους γινόταν αντικείμενο ειρωνείας και επιθέσεων από τον σημερινό νομάρχη που μιλούσε για “δήθεν οικολόγους”.

»Και τον περασμένο Μάρτιο οι πιέσεις σε αυτόν το χορό των συμφερόντων οδή-

γησαν σε κάτι πρωτοφανές. Ο υπουργός Γεωργίας, με έγγραφό του στις 17.3.97, ζητούσε να αντιμετωπίσουν την απόφαση της κ. Ξηροτύρη, επτά χρόνια μετά, ως “πεπλανημένη περί το δίκαιον και τα πράγματα”».

Στην εμπεριστατωμένη έκθεση για *Το Περιβάλλον στην Ελλάδα, 1991-1996*, που δημοσιεύτηκε πέρσι με τη χρηματοδότηση του Ιδρύματος Μποδοσάκη, μέσα στη λεπτομερή ανάλυση για τον *Δασικό πλούτο της χώρας του Σ. Γκαλζογιάννη*, εντάσσεται ένα δισέλιδο ένθετο του **Δ. Κανελλόπουλου**, άλλοτε προέδρου των ελλήνων δασολόγων, με τίτλο *Η ευθύνη για τις πυρκαγιές*. Διαβάστε το για να δείτε την ανευθυνότητα και την ανικανότητα αυτών που έχουν την πολιτική ευθύνη για τη διατήρηση των δασών μας, που καταφεύγουν εκ των υστέρων σε ασύστολα ψέματα για να δικαιολογηθούν. Η φοβερή απόγνωση στην τηλεόραση αυτής της γυναίκας από τη Δαφνούλα της Ηλείας που τα έχασε όλα στην πυρκαγιά, μας έφερε δάκρυα στα μάτια, και έκανε ακόμα πιο απαράδεκτα το ύφος και το ήθος του υπουργού Γεωργίας.

Ένα νέο ξεκίνημα;

του Δώρη Κ. Κυριαζή

Ύστερα από μήνες ταραχών, χάους και αναρχίας (που θυμίζουν έντονα τις αρχές του αιώνα, όταν το αλβανικό κράτος βρισκόταν στα σπάργανά του), η «χώρα των αετών» δεν έπαψε να προσφέρει και νέες εκπλήξεις σε όσους –με κομμένη την ανάσα– παρακολουθούσαν την αυτοκαταστροφική πορεία της. Και δεν είναι μόνο η μετωνομασία της «χώρα των καλάσνικωφ» ή η «θριαμβευτική» παρέλαση στο κέντρο των Τιράνων του μεταμφιεσθέντος, με σπογγώδη παραλλαγή του νοτιοαφρικανικού στρατού, επίδοξου βασιλιά των Αλβανών.

Είναι κυρίως η εντυπωσιακή –για τα μέτρα της χώρας αυτής– τάξη και ηρεμία που οι αλβανοί ψηφοφόροι επέδειξαν προσερχόμενοι στις κάλπες, καθώς και το αποτέλεσμα των εκλογών. Για μία ακόμη φορά οι Αλβανοί ψήφισαν όχι τόσο βάσει ιδεολογικών ή πολιτικών πεποιθήσεων και προτιμήσεων όσο βάσει μιας απλής και ουσιαστικής συνάμα σκέψης: να καταδικάσουν εκείνους τους οποίους πριν από μια πενταετία εναπόθεσαν τις ελπίδες τους και που στη συνέχεια δεν φάνηκαν αντάξιοι των προσδοκιών τους. Δεν αποκλείεται, λοιπόν, να έχουμε και πάλι σε λίγα χρόνια μια νέα μετατόπιση του εκλογικού σώματος, στην περίπτωση βέβαια που οι νέοι κυβερνώντες δεν συνειστούν από τα λάθη των προκατόχων τους. Γιατί είναι φανερό πως η εύκολη νίκη των σοσιαλιστών και των συμμάχων τους και η άνετη πλειοψηφία που εξασφάλισαν στη νέα Βουλή δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την απρόσκοπτη εφαρμογή του κυβερνητικού προγράμματος, αλλά εμπεριέχουν και τον κίνδυνο κατάχρησης της εξουσίας και εμφάνισης ενός νέου ρεβανσισμού.

Το ύφος και το ήθος του εξουσίας και ο τρόπος διακυβέρνησης φαίνεται να απασχολούν σοβαρά τον μελλοντικό πρωθυπουργό και τους συνεργάτες του. Στις τελευταίες συνεντεύξεις του ο Νάνο τονίζει με έμφαση ότι η περίοδο διακυβέρνησης Μπερίσα, με τις ολέθριες για τη χώρα συνέπειές της, θα αποτελεί σημείο αναφοράς για το τι δεν πρέπει να κάνει η νέα κυβέρνηση. Έχοντας συνείδηση των πολλών δυσκολιών που θα αντιμετωπίσει η κυβέρνη-

σή του, ο Νάνο φρόντισε να εισαγάγει την έννοια της ευρύτερης δυνατής συγκυβέρνησης, μια και κανένα κόμμα δεν μπορεί από μόνο του να οδηγήσει τη χώρα σε διέξοδο από τη βαθιά κρίση. Παρά τις αντιδράσεις της εσωκομματικής αντιπολίτευσης, παραχώρησε βασικά υπουργεία (Εξωτερικών, Δημόσιας Τάξης, Θεσμικών Μεταρρυθμίσεων) στους συμμάχους του, οι οποίοι φαίνεται να είναι ικανοποιημένοι από την κίνηση αυτή. Ευχής έργον θα ήταν η έννοια της συγκυβέρνησης να μην σταματήσει στο μοίρασμα (ή κατ' άλλους «παζάρεμα») των υπουργικών θώκων, αλλά να επεκταθεί στην προσπάθεια προγραμματικής σύγκλισης των όσων συμμετέχουν στην κυβέρνηση, πράγμα που θα σήμαινε και μεγαλύτερη συνυπευθυνότητα. Κινούμενοι πάντα στο πλαίσιο των δηλωμένων προθέσεων, νομίζουμε ότι είναι αξιοσημείωτη και η ιδέα για την αναβάθμιση του ρόλου της αντιπολίτευσης, στην οποία θα ανατεθεί η Επιτροπή Ελέγχου του κρατικού μηχανισμού καθώς και αριθμός επιτροπών της Βουλής, εκ των οποίων η σημαντικότερη θα είναι εκείνη για τη σύνταξη του νέου συντάγματος. Άλλη σημαντική δέσμευση του Νάνο είναι και το ότι δεν πρόκειται να εκδηλωθεί κανενός είδους ρεβανσισμός προς τους δημόσιους υπαλλήλους και ότι όλοι τους θα κρίνονται και θα προωθούνται με αξιοκρατικά και όχι κομματικά κριτήρια. Όλα αυτά –εφόσον δεν μείνουν μόνο σε επίπεδο προθέσεων και διακηρύξεων– είναι ευήλικα και άμεμπτα κατά κοινή ομολογία. Ο φαύλος κύκλος των πολιτικών παθών και

αντεκδικήσεων πρέπει να κλείσει μια καλή για την Αλβανία. Το μήνυμα φαίνεται να έχει περάσει σε μέρος της αλβανικής πολιτικής τάξης, η οποία έχει ως να το μεταφέρει στην ευρύτερη μάζα αυτό το σημείο θα φανεί καθοριστικός ρόλος της αντιπολίτευσης, η οποία διάματος Μπερίσα έχει δηλώσει ότι θα εστιάσει στην εποικοδομητική. Τα πρώτα δείγματα –αν και είναι ακόμη νωρίς να κρίνουμε– είναι αποθαρρυντικά. Δεν είναι χαία λ.χ. η αντίδραση Μπερίσα στην θέση των σοσιαλιστών να προβούν σε νταγματικές μεταρρυθμίσεις και σε περιορισμό των εξουσιών του αρχηγού τους και η προειδοποίησή του ότι μια τέτοια κίνηση θα οδηγούσε τη χώρα σε πολιτική αστάθεια. Τι εννοεί μ' αυτό ο Μπερίσα; Και με ποιους τρόπους και τι μέσο πετύχει την αστάθεια από την ανιστορία που βρίσκεται;

Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές από τα Τίρανα, έρχεται η είδηση ότι ο Μπερίσα –ακολουθώντας την πάγια τακτική των τελευταίων μηνών– ξεσπάθωσε στο στόματός του εκπροσώπου Τύπου τον Νάνο μέχρι πρότινος έγκλειστο του πάλου του. Αφερμή στάθηκαν οι δηλώσεις του τελευταίου ότι ο Μπερίσα γκετοποίησε την ελληνική μειονότητα και ότι το θεωρεί ζήτημα αρχής την ισότητα της στην πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας. Αν ο Νάνο εννοεί ότι ήρθε η στιγμή να διορθωθούν λάθη του παρελθόντος, ο λαός της μειονότητας περιμένει να देखεκριμένα βήματα που θα τα εκτιμά αναλόγως. Όσο για τον Μπερίσα, κ

Ο Φότος Νάνο, θριαμβευτής των εκλογών, χαιρετάει οπαδούς του έξω από εκλογικό κέντρο.

δεν αμφισβητεί ότι έγγραψε «λαμπρές» ιδέες στο βίο της ελληνικής μειονότητας, αποσιλώνοντας τα στελέχη της από κρατικό μηχανισμό και χρησιμοποιώντας την ως όμηρο όσες φορές έπρεπε να πήσει λύτρα από την Ελλάδα.

Αιτία όμως αυτή η ξεχωριστή αναφορά στην ελληνική μειονότητα; Να 'ναι άραγε σημάδι υποχώρησης της παραδοσιακής καχυποψίας των Αλβανών προς την Ελλάδα ή πρόκειται για έναν καιροσκοπικό ελιγμό; Πάντως η όσμωση που συντελέστηκε τα τελευταία κυρίως χρόνια, η οποία ιστορικό βάθος έχει, και μέλλον διαθέτει, φαίνεται να δημιουργεί ένα ευνοϊκό κλίμα για την απροκάλυπτη προσέγγιση των δύο λαών, παρά τα όποια προβλήματα που εμφανίζονται κατά καιρούς. Η ελληνική μειονότητα, με την υπεύθυνη στάση που επέδειξε και στις τελευταίες εκλογές, σημείωσε επιτυχία. Ας μην ξεχνάμε ότι στη Βουλή υπάρχουν 6 στελέχη της, που ελ-

πίζουμε ότι θα ξέρουν να υπερασπιστούν τα δικαιώματά της. Υπάρχει βέβαια η αντίρρηση πως μόνο 2 απ' αυτούς βγήκαν με την ΕΑΔ, ενώ οι άλλοι δεν είναι γνήσιοι εκπρόσωποί της. Το θέμα αυτό χωράει συζήτηση και καλά θα ήταν τα ίδια τα εκλεγμένα όργανα της «Ομόνοιας» να βρουν μια λύση σύμφωνη με το πνεύμα και το πρόγραμμα της οργάνωσης που ενώνει όλους τους Έλληνες της μειονότητας ανεξάρτητα από ιδεολογικές και πολιτικές τοποθετήσεις και προτιμήσεις. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια σκόπιμη παρερμηνεία αυτής της αρχής που μόνο δεινά και διχόνοια έφερε στην οργάνωση. Είναι αδιανόητο από υπεύθυνα χείλη της «Ομόνοιας» να χαρακτηρίζονται προδότες όσοι επέλεξαν να κατέβουν υποψήφιοι με άλλα αλβανικά κόμματα, πλην της ΕΑΔ. Με τέτοιες πολιτικές η «Ομόνοια» αυτοσυρρικνώνεται και αυτοαναιρεί τον δημοκρατικό χαρακτήρα της. Σημειώνουμε, τέλος, πως αυτή η πολι-

τική προέρχεται από ορισμένους κλάδους που έχουν αναλάβει το ρόλο του «νονού» της μειονότητας και που επηρεάζουν αρνητικά τις εξελίξεις στους κόλπους της. Η χειρότερη υπηρεσία τους ήταν η μεταφορά της μικροκομματικής γκρίνιας της Ελλάδας και στο χώρο της μειονότητας, λες και υπάρχει η άνεση μια χούφτα άνθρωποι που έμειναν να είναι διαιρεμένοι προς ικανοποίηση των μεν και των δε που περιφέρονται εκ του ασφαλούς από κανάλι σε κανάλι όσες φορές εκεί απάνω μυρίζει μπαρούτι. Οι τελευταίες εκλογές ίσως να τους συνέτισαν κάπως. Κατέβασαν έναν δικό τους ανεξαρτητο-εξαρτημένο υποψήφιο, μέλος ο ίδιος της ηγεσίας της «Ομόνοιας» και της ΕΑΔ, να αντιπαλέψει τον επίσημο υποψήφιο της οργάνωσης. Αυτή τη φορά δεν τα καταφέρανε. Καιρός πια να καταλάβουν πως η μειονότητα για να υπάρξει και να ευδοκιμήσει χρειάζεται πολλά, μόνο «νονούς» όχι...

Βορράς και Νότος

του Πλάμεν Τόντσεφ

«Nga jeni ju?» (από πού είσαι;) μοιάζει να είναι μια από τις πρώτες ερωτήσεις, όταν συναντάς έναν άγνωστο στην Αλβανία. Μια ερώτηση που φανερώνει τη στενή σχέση των Αλβανών με τον τόπο τους ως σημείο αναφοράς και στοιχείο ταυτότητας.

Η «άγρια Δύση» της Βαλκανικής είναι ενδεχομένως ο μόνος ορισμός που δεν έχει ακόμη αποδοθεί στην Αλβανία. Ίσως γιατί εδώ και μερικούς μήνες έχει επικρατήσει το προσφιλές μοτίβο για τη σύγκρουση Βορρά-Νότου, άλλος ένας δανεισμός από την αμερικανική ιστορία. Ωστόσο, η εύηχη αυτή αναλογία δεν παύει να είναι παρακινδυνευμένη.

Διαφορές Βορρά-Νότου όντως υπάρχουν. Βορείως του ποταμού Shkumbin –και ιδίως στα απόμερα χωριά– είναι ακόμη σε ισχύ το κοινωνικό υπόδειγμα *kanuni*, ένας κώδικας συμπεριφοράς που καλύπτει το σύνολο σχεδόν του δημόσιου βίου. Το *kanuni* χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό εξειδίκευσης και προβλέπει, λόγου χάρι, ποια άτομα θα παραστούν σ' ένα γάμο και τι δώρα θα φέρουν. Άλλο σημαντικό τμήμα αυτού του ιδιότυπου κανόνα αναφέρεται στην πρακτική της οικογενειακής εκδίκησης, η οποία θυμίζει εν πολλοίς τις βεντέτες στη Σικελία ή στην Κρήτη.

Αντιθέτως, οι Γκέκηδες είναι πιο ελεύθεροι στη συμπεριφορά τους και δεν υπόκεινται σε τόσο αυστηρές «νόρμες». Οι γυναίκες στο Νότο της Αλβανίας είναι αρκετά χειραφετημένες και δεν χρειάζονται την άδεια ενός άνδρα για να τις φωτογραφίσουν. Ως αποτέλεσμα αυτής της σαφώς μεγαλύτερης κοινωνικής κινητικότητας της γυναίκας, πολλά επαγγέλματα νοτίως του Shkumbin ασκούνται από το ασθενές φύλο.

Πράγματι, λοιπόν, οι διαφορές μεταξύ των δύο τμημάτων είναι υπαρκτές και σοβαρές. Φαίνεται ότι οι Τόσκηδες του Βορρά και οι Γκέκηδες του Νότου έχουν διαφορετικά έθιμα, αξίες και διαβιών υπό διαφορετικές συνθήκες. Όλα αυτά, ωστόσο, δεν συνιστούν απαραίτητα λόγο να

εξετάζεται η περίπτωση της Αλβανίας σαν το σαμπουάν «δύο σε ένα». Η κυριότερη αιτία για τις όποιες διαφορές σήμερα είναι η έλλειψη οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της χώρας, με αποτέλεσμα η Αλβανία να απαρτίζεται όχι από δύο αλλά από πολύ περισσότερες τοπικές κοινωνίες, οι οποίες παραπέμπουν μάλλον στη φεουδαρχία παρά σε σύγχρονη κοινωνία.

Με τις μεταφορές και τις τηλεπικοινωνίες τους σε απογοητευτική κατάσταση, οι Αλβανοί των διαφόρων περιοχών δυσκολεύονται να γνωρίσουν αυτό που θεωρείται αυτονόητο σε άλλες χώρες της Ευρώπης –την ολοκλήρωση της εθνικής τους αγοράς. Το σύνολο του αλβανικού οδικού δικτύου δεν ξεπερνά τα 7.400 χιλιόμετρα και η ποιότητά του σε αρκετά σημεία δεν αντέχει κριτική. Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι τα αυτοκίνητα άρχισαν να κυκλοφορούν μαζικά στη χώρα μετά το 1991. Το δε σιδηροδρομικό δίκτυο έχει συνολικό μήκος 750 χιλιόμετρα και η ποιότητά του –αναμενόμενο κι αυτό– είναι εξαιρετικά χαμηλή.

Είναι φανερό, λοιπόν, ότι οι όποιες πολιτισμικές(;) διαφορές μεταξύ των βορείων και νοτίων Αλβανών διατηρούνται σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας της δυσχερούς επικοινωνίας μεταξύ τους. Χωρίς την άμεση αναβάθμιση της βασικής της υποδομής, η Αλβανία όχι μόνο θα επιβεβαιώνει τον προσδιορισμό της φτωχότερης ευρωπαϊκής χώρας, αλλά –και το κυριότερο– θα δικαιώνει ολοένα και περισσότερο όσους τονίζουν τις εσωτερικές της περιφερειακές ιδιαιτερότητες.

Εξ αυτού του λόγου, τα οικονομικά θέματα της Αλβανίας και δη τα βασικά έργα υποδομής πρέπει να αντιμετωπιστούν επείγοντως, διότι μόνον έτσι θα διασω-

θούν οι ελπίδες για αποφυγή νέας κρίσης. Ένα από τα αγκάθια για τον νέο σοσιαστή πρωθυπουργό **Φάτος Νάνο**, μια και προέρχεται από το Νότο, είναι να μην δώσει ρεβανσιστικές διαθέσεις απέναντι στο Δημοκρατικό Κόμμα, παρά τις πιέσεις που δέχεται για καρατόμηση του (βόρειου) **Μπερίσα**. Εάν υποκύψει σ' αυτό τον πειρασμό, θα αναγκάσει την αντιπολίτευση να σκληρύνει τη στάση της και να επικαίσει αυτές ακριβώς τις διαφορές μεταξύ Γκέκηδων και Τόσκηδων.

Από την άλλη πλευρά, στον πειρασμό αυτόν πρέπει να αντισταθούν και τα απανταχού παρόντα στην Αλβανία ελληνικά μέλη ενημέρωσης. Το «γραφικό» για μας *kanuni* του Βορρά δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένας κώδικας τιμής, ο οποίος δεν συνιστά ξεχριστό πολιτισμό και είναι λάθος να υπερνίζεται. Όπως και δεν πρέπει να υπερτονίζονται οι δεσμοί των Νοτίων με την Ελλάδα. Η λογική αυτή είναι από διασκεδαστική ντόθωρη έως άκρως επικίνδυνη.

Το προσφιλές θέμα για την αντιπαλότητα Βορρά-Νότου στην Αλβανία δεν πρέπει να επικρατήσει στις αναλύσεις, διότι λογική αυτή μπορεί να οδηγήσει σε επικίνδυνα σενάρια. Γιατί, σε κάθε περίπτωση, ενέργειες που ενισχύουν τις διαφορές μεταξύ Βορρά και Νότου ενδέχεται ανοίξουν τους ασκούς του Αιόλου. Διότι μικρή Αλβανία των 3,5 εκατ. κατοίκων μικροσκοπική αυτή χώρα των 29.000 τετ. χλμ. στα δυτικά της Βαλκανικής είναι θέση να προκαλέσει μια πραγματική ασταθότητα αντίδραση στο εθνολογικό μωσαϊκό της περιοχής μας. Και τότε οι «αμπεριφιλοσοφίες» περί δύο ξεχωριστών λαών και ό,τι άλλο συνεπάγεται αυτή η θεωρία δεν θα έχουν καμία, μα καμία απολύτως, αξία.

Κρατικός προστατευτισμός στο τραπεζικό σύστημα

Του Αλέξανδρου Μπουλουγούρη

Από τον Ιανουάριο του 1993 οι τράπεζες στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν αποκτήσει ελευθερίες που τους δίνουν τη δυνατότητα να ιδρύουν παραρτήματα, να προσφέρουν προϊόντα και να πραγματοποιούν συναλλαγές σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αντίθετες οι καινούργιες ελευθερίες φαίνεται να αποδεικνύουν ότι ο φανερός κρατικός προστατευτισμός στα τραπεζικά συστήματα της Ε.Ε. ανήκει στο παρελθόν. Στην άξη, όμως, οι τράπεζες στην Ευρώπη φαίνεται να εκμεταλλεύονται αυτές τις καινούργιες ελευθερίες. Σύμφωνα με δημοσίευμα των *Financial Times* του Λονδίνου (10/11/1995), δύομισι χρόνια μετά την αρξή της κοινής αγοράς, υπήρξε μια σημαντική έλλειψη διασυνοριακών διατραπεζικών συναλλαγών με περιορισμένο τον ρυθμό των τραπεζών που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε διάφορες χώρες της Ε.Ε. Αυτό το γεγονός ίσως δείχνει ότι υπάρχει μια αντίφαση μεταξύ των όσων υποστηρίζεται η Ε.Ε. και των όσων γίνονται στην πραγματικότητα. Ένας λόγος που αυτή η αντίφαση υπάρχει είναι ότι ο φανερός κρατικός προστατευτισμός έχει αντικατασταθεί από έναν «κρυφό» κρατικό προστατευτισμό στον τραπεζικό τομέα της Ε.Ε. Όπως παρουσιάζεται σε αυτό το άρθρο, αυτός ο προστατευτισμός παίρνει

διάφορες μορφές: κρατικές επιδοτήσεις, διαφορές σε λογιστικά και φορολογικά συστήματα και «παραθυράκια» που υπάρχουν στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, που τα εκμεταλλεύονται τα κράτη μέλη της Ε.Ε. για να προστατεύσουν το τραπεζικό τους σύστημα.

Η τραπεζική νομοθεσία της Ε.Ε. στηρίζεται βασικά στη Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία (Οδηγία 89/646). Αυτή η οδηγία δίνει τη δυνατότητα σε τράπεζες να προσφέρουν σε άλλες αγορές της Ε.Ε. ό,τι μπορούν να προσφέρουν στη δικιά τους χώρα. Αυτό σημαίνει ότι οι τράπεζες μπορούν να ιδρύσουν παραρτήματα και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε όλη την Ε.Ε. Όλο αυτό το διασυνοριακό εμπόριο μπορεί να πραγματοποιηθεί από τράπεζες με μια πανευρωπαϊκή άδεια χωρίς την ανάγκη αιτήσεων σε κάθε χώρα. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η Οδηγία 89/646 είναι πραγματικά τολμηρή, αφού έδωσε σε ευρωπαϊκές τράπεζες περισσότερες ελευθερίες από αυτές που κατέχουν οι τράπεζες των ΗΠΑ. Ο τότε επίτροπος της Ε.Ε. και υπεύθυνος για τραπεζικά ζητήματα Sir **Leon Brittan** είχε αναφέρει χαρακτηριστικά ότι με την οδηγία 89/646 η Ευρώπη δημιούργησε τη μεγαλύτερη αγορά στον κόσμο. Αυτό το αίσθημα ευφορίας που επικρατούσε το 1989-

1990 δεν είναι υπαρκτό τα τελευταία δύο χρόνια. Πολλοί ακαδημαϊκοί, αλλά και τραπεζίτες, έχουν επισημάνει ότι η Οδηγία 89/646 δεν έχει συνεισφέρει στη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος. Τα τραπεζικά συστήματα παραμένουν κατά βάθος εθνικά και δεν υπάρχει πραγματική τραπεζική ενοποίηση στην Ε.Ε. Ένα σημαντικό εμπόδιο που αποτρέπει τη δημιουργία ενός ενιαίου τραπεζικού συστήματος στην Ε.Ε. είναι οι συνεχόμενες κρατικές επιδοτήσεις σε προβληματικές τράπεζες.

ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 92 της Συνθήκης της Ρώμης, τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. δεν μπορούν να επιδοτήσουν επιχειρήσεις χωρίς την έγκριση της επιτροπής. Παρόλο που οι επιδοτήσεις διαστρεβλώνουν τη λειτουργία της ελεύθερης αγοράς και υπονομεύουν τις προσπάθειες για μια ουσιαστική κοινή αγορά στην Ε.Ε., οι κρατικές επιδοτήσεις εξακολουθούν να υπάρχουν και δεν είναι καθόλου ασυνήθιστες. Αυτό το φαινόμενο των επιδοτήσεων ισχύει και στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα. Ένα πρόσφατο παράδειγμα ήταν η διάσωση της BANCO DI NAPOLI από την ιταλική κυβέρνηση, η οποία επιδότησε την ιταλική

Αλέξανδρος Μπουλουγούρης είναι οικονομολόγος, M.Sc. σε τραπεζικά και χρηματοοικονομικά του Παν/μίου Stirling της Γωτίας

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

τράπεζα με δάνειο ύψους 1,6 δισ. δολλαρίων. Η πιο θεαματική, όμως, χρήση επιδοτήσεων ήταν η διάσωση της CREDIT LYONNAIS από τη γαλλική κυβέρνηση.

Το 1993 τα οικονομικά προβλήματα της κρατικής τράπεζας CREDIT LYONNAIS άρχισαν να έρχονται στην επιφάνεια, αφού ανακοίνωσε ζημιές ύψους 12 δισ. δολλαρίων. Υπολογίζεται ότι μόνο από τη χρηματοδότηση της αμερικανικής κινηματογραφικής εταιρείας MGM η CREDIT LYONNAIS έχασε περίπου το ισοδύναμο ποσού του 20% του μετοχικού της κεφαλαίου (*The Banker*, Ιούνιος 1994). Το 1994 η γαλλική κυβέρνηση είχε ήδη συμφωνήσει με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ένα πακέτο διάσωσης για την CREDIT LYONNAIS. Αυτό το πακέτο διάσωσης επέτρεπε στην CREDIT LYONNAIS να μεταφέρει 135 δισ. γαλλικά φράγκα από το παθητικό μέρος του ισολογισμού της σε μια εταιρεία που ονομάζεται CDR, η οποία επρόκειτο να πουληθεί στο εγγύς μέλλον. Όλη αυτή η διαδικασία διάσωσης της CREDIT LYONNAIS έγινε υπό την εγγύηση της γαλλικής κυβέρνησης (*Financial Times*, 25 Ιουλίου 1995).

Η διάσωση της CREDIT LYONNAIS αποδεικνύει ότι ο κρατικός παρεμβατισμός και οι επιδοτήσεις στον τραπεζικό τομέα της Ε.Ε. δεν ανήκουν στο παρελθόν.

Επίσης, φανερώνουν ότι οι επιδοτήσεις είναι μια μορφή προστατευτισμού, αφού δημιουργούν ένα συγκριτικό μειονέκτημα σε ξένες τράπεζες και προστατεύουν προβληματικές εγχώριες τράπεζες. Έτσι, οι επιδοτήσεις μπορούν να αποτρέψουν τις διασυννοριακές τραπεζικές συναλλαγές και να αναστείλουν τις προσπάθειες για έναν πανευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Ένα άλλο είδος κρατικού προστατευτισμού, ο οποίος είναι πιο «κρυφός» από τις επιδοτήσεις, είναι οι διαφορές στα τραπεζικά λογιστικά συστήματα της Ε.Ε. Από το 1986, με την Οδηγία 86/646, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπαθεί να εναρμονίσει τα τραπεζικά λογιστικά συστήματα. Αυτή η εναρμόνιση είναι σημαντική, γιατί δίνει τη δυνατότητα σε έναν πιστωτή ή οφειλέτη ή γενικά σε έναν επενδυτή να συγκρίνει με ευκολία τους λογαριασμούς της κάθε τράπεζας στην Ευρώπη. Αυτή η ευκολία, όμως, δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή στην

Ε.Ε. παρ' όλες τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Για παράδειγμα, οι ισολογισμοί δεν είναι ομοιόμορφοι. Σύμφωνα με το περιοδικό *The Banker* (Οκτώβριος 1992) οι ισολογισμοί των γαλλικών τραπεζών δεν παρέχουν αρκετές πληροφορίες και, συνεπώς, είναι δύσκολο να υπολογιστούν οι διάφορες αναλογίες (*ratios*). Επίσης, σύμφωνα με την *The Independent* (17 Μαρτίου 1992), οι γερμανικές τράπεζες διασπρεβλώνουν τα κέρδη τους με το να διατηρούν κρυφά αποθεματικά που δεν εμφανίζονται στον ισολογισμό. Γενικώς, τα περισσότερα κράτη-μέλη δεν έχουν εφαρμόσει σωστά την Οδηγία 86/635, και επομένως οι τράπεζες μπορούν να αποκρύπτουν τα πραγματικά τους κέρδη. Μόνον η Μεγάλη Βρετανία φαίνεται να έχει εφαρμόσει εξ ολοκλήρου την οδηγία του 1986.

Είναι φανερό ότι η ποικιλία λογιστικών συστημάτων μπορεί να αποτρέψει το διασυννοριακό τραπεζικό εμπόριο. Επομένως, οι χώρες που δεν εφαρμόζουν πλήρως την Οδηγία 86/635 μπορεί να προσπαθούν να προστατεύσουν το τραπεζικό τους σύστημα από τον ξένο ανταγωνισμό.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Ένα σημαντικό εμπόδιο στην ελεύθερη μετακίνηση αγαθών, ατόμων, υπηρεσιών και κεφαλαίου είναι η ποικιλία φορολογικών συστημάτων που υπάρχει σήμερα στην Ε.Ε. Οι διαφορές στα φορολογικά συστήματα μπορούν να αποτρέψουν την

είσοδο νέων εταιρειών σε μια αγορά, η οποία έχει ένα πολύπλοκο ή πολύ γραφειοκρατικό σύστημα φορολογίας. Αυτές φορολογικές διαφορές επηρεάζουν σημαντικά τον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα, ειδικότερα το άνοιγμα καινούργιων γραρτημάτων σε διάφορα κράτη-μέλη Ε.Ε.

Μέχρι σήμερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει καταφέρει να εναρμονίσει πραγματικά τα φορολογικά συστήματα της Ε.Ε. Παρ' ότι έχουν εκδοθεί οδηγίες που προσπαθούν να εναρμονίσουν τη διπλή φορολογία, τη φορολογία σε περίπτωση συγχώνευσης και το φορολογησιμο εισόδημα που παρέχεται στη μητρική εταιρεία και τις θυγατρικές της, τα φορολογικά συστήματα στην Ευρώπη ελέγχονται στην πραγματικότητα από τα κράτη-μέλη.

Αυτός ο έλεγχος μπορεί να δώσει την καιρία σε κράτη-μέλη να προστατεύσουν τον τραπεζικό τους τομέα.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Έχουμε, ήδη, αναφέρει ότι η Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία έδωσε στις τράπεζες βασικές ελευθερίες.

Όμως, μερικά εμπόδια για τη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα προέρχονται από τη Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία. Αυτό γιατί μερικά σημεία της Οδηγίας περιέχουν ασάφειες, επιτρέποντας έτσι τη λειτουργία του προστατευτισμού. Αυτές οι ασάφειες αναφέρονται κυρίως

Διαδικασία Ειδοποίησης (Notification procedure) και τη ρήτρα του «κοινού συμφέροντος» (General Good Clause).

Σχετικά με τη Διαδικασία Ειδοποίησης, ήδη αναφέρει ότι οι τράπεζες πρέπει να ειδοποιούν τις αρμόδιες υπηρεσίες, όταν θέλουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε άλλα κράτη-μέλη. Το πρόβλημα, όμως, είναι ότι οι εθνικές αρμόδιες υπηρεσίες μπορούν να εκμεταλλευτούν τη διαδικασία ειδοποίησης, αφού είναι ξεκάθαρο ποιες διασυνοριακές υπηρεσίες χρειάζονται ειδοποίηση. Συνεπώς, η «διαδικασία ειδοποίησης» μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ένα προστατευτικό προ από τα κράτη-μέλη. Τον ίδιο προστατευτισμό μπορεί να δημιουργήσει και η ρήτρα του κοινού συμφέροντος». Αυτή είναι η δυνατότητα στα κράτη-μέλη να αγοράσουν την ελεύθερη προσφορά τραπεζικών υπηρεσιών σε περίπτωση που αυτές οι υπηρεσίες εναντιώνονται στο κοινό συμφέρον. Είναι φανερό ότι με την ειδοποίηση του κοινού συμφέροντος, τα κράτη-μέλη μπορούν να χρησιμοποιήσουν διάφορα εμπόδια για να προστατέψουν το τραπεζικό τους σύστημα. Για παράδειγμα, ο νόμος των στεγαστικών δανείων στο Βέλγιο θεωρείται μέρος του κοινού συμφέροντος.

ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Η δημιουργία μιας ενιαίας τραπεζικής αγοράς δεν εμποδίζεται μόνο από την κυβερνητική πολιτική και τα «κρυφά» προστατευτικά μέτρα. Υπάρχουν κρυφά εμπόδια που δεν είναι προστατευτικά μέσα. Αυτά τα εμπόδια αναφέρονται κυρίως στην ολιγοπωλιακή φύση των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων, στο γεγονός ότι η Ευρώπη έχει έναν υπερβολικά μεγάλο αριθμό τραπεζών και τα τραπεζικά συστήματα στην Ευρώπη βρίσκονται σε διαφορετικό στάδιο ανάπτυξης. Αυτά τα εμπόδια μπορούν να δημιουργηθούν από την κυβερνητική πολιτική, αλλά και από το γεγονός ότι ο τραπεζικός τομέας διαφέρει από άλλες παραδοσιακές οικονομικές δραστηριότητες. Και αυτό επειδή το όνομα και το κύρος της τράπεζας είναι πολύ σημαντικό, μιας και τα περισσότερα τραπεζικά προϊόντα στηρίζονται σε μια μακροχρόνια σχέση με τον πελάτη. Επειδή το κύρος κάθε τράπεζας είναι πολύ σημαντικό, αυτό μπορεί να αποτρέψει τις διασυ-

νοριακές τραπεζικές συναλλαγές. Δηλαδή, είναι δύσκολο για μια τράπεζα να αποκτήσει κάποιο όνομα σε μια ξένη αγορά. Επίσης, είναι δύσκολο για μια τράπεζα να ξεπεράσει και τις πολιτιστικές διαφορές που υπάρχουν στην Ευρώπη. Αυτές οι πολιτιστικές διαφορές αναφέρονται κυρίως στον διαφορετικό τρόπο διοίκησης και στις διαφορετικές τραπεζικές παραδόσεις. Επιπλέον, οι συνήθειες της κάθε αγοράς είναι διαφορετικές και αυτό μπορεί να εμποδίσει τη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος. Για παράδειγμα, ο πρόεδρος της Deutsche Bank, **Hilmer Kopper**, δήλωσε το 1994 ότι η τράπεζά του δεν θα προχωρήσει σε περαιτέρω εξαγορές μικρότερων τραπεζών στην Ιαπωνία ή στην Ιταλία, γιατί σε αυτές τις χώρες έχουν μείνει πίσω στην επαγγελματικότητα του τραπεζικού τομέα (*The Banker*, Οκτώβριος 1990). Αυτό φανερώνει πόσο διαφορετικές είναι οι τραπεζικές παραδόσεις σε κάθε χώρα της Ε.Ε.

Σε αυτό το άρθρο προσπαθήσαμε να αποδείξουμε ότι παρ' ότι η Ε.Ε. έχει δημιουργήσει ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη ενός πανευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος, υπάρχουν ακόμη εμπόδια που διαστρεβλώνουν την ελεύθερη λειτουργία της αγοράς. Αυτά τα εμπόδια αποτρέπουν τη δημιουργία νέων συγχωνεύσεων μεταξύ ευρωπαϊκών τραπεζών παρ' ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για συγχωνεύσεις στην ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά. Επίσης, τα εμπόδια και ο συνεχόμενος κρατικός προστατευτισμός αποτρέπουν τις διασυνοριακές τραπεζικές συναλλαγές και τη δημιουργία καινούργιων παραρτημάτων σε όλη την Ευρώπη. Γι' αυτόν το λόγο πολλές εγχώριες τράπεζες προτιμούν να ενωθούν με μια ανταποκρίτρια ξένη τράπεζα, αντί να ανοίξουν καινούργια παραρτήματα στην Ευρώπη. Για παράδειγμα, η Royal Bank of Scotland της Βρετανίας και η Banco Santander της Ισπανίας έχουν ενώσει τα παραρτήματά τους ηλεκτρονικά με ένα σύστημα που λέγεται IBOS. Επίσης, το 1993 η Nat West, η Commerzbank και η Societe Generale δημιούργησαν κοινές υπηρεσίες. Αυτές οι σχέσεις δίνουν τη δυνατότητα σε μια εγχώρια τράπεζα να ωφεληθεί από το συγκριτικό πλεονέκτημα της ανταποκρίτριας τράπεζας και να αποφύγει τα εμπόδια και τον κρατικό προστατευτισμό που ακόμα υπάρχουν στην Ε.Ε.

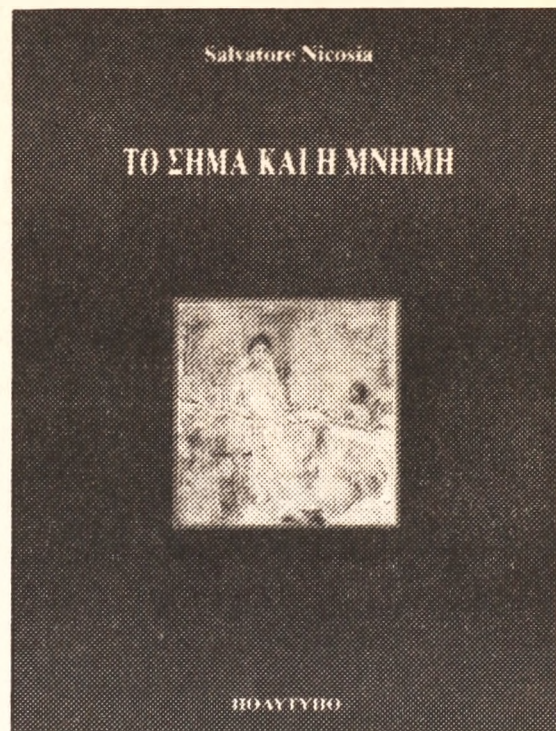
Salvatore Nicosia

ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ταφικά επιγράμματα
από την αρχαία Ελλάδα

Μετάφραση:
Ευριπίδης Γαραντούδης

Ἀπό τίς χιλιάδες ἐπιγραφές πού
διασώθηκαν παρουσιάζεται μία
σημαντική ἐπιλογή πού περιέχει κείμενα
ἀπὸ τὸν 7ο π.Χ. αἰῶνα μέχρι τὸν 4ο μ.Χ.
Ἀρχαῖο κείμενο, μετάφραση, σχόλια.
Ἐκτενὴς εἰσαγωγή τοῦ ἑλληνιστῆ
Σαλβατόρε Νκοζία.
Τετράχρωμες ἀπεικονίσεις ἀπὸ τίς
ἐπιτύμβιες στήλες τῆς Δημητριάδος.

Ἡ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή διαωνίζει τὸ
ὄνομα καὶ τὴν ταυτότητα ἑνὸς ἀτόμου,
μαρτυρεῖ τὸν τρόπο πὺ ἔζησε καὶ
πέθανε, χαράζει τὴν παρουσία του στὴ
μνήμη τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου,
προτείνοντάς τον σαν ἥρωικό πολιτικό,
ἠθικό παράδειγμα καὶ τοῦ ξαναδίνει τὴ
μοναδική μορφή ὕπαρξης πὺ μπορεί νά
συνεχίζει ἀκόμα καὶ μετὰ τὸ θάνατο.

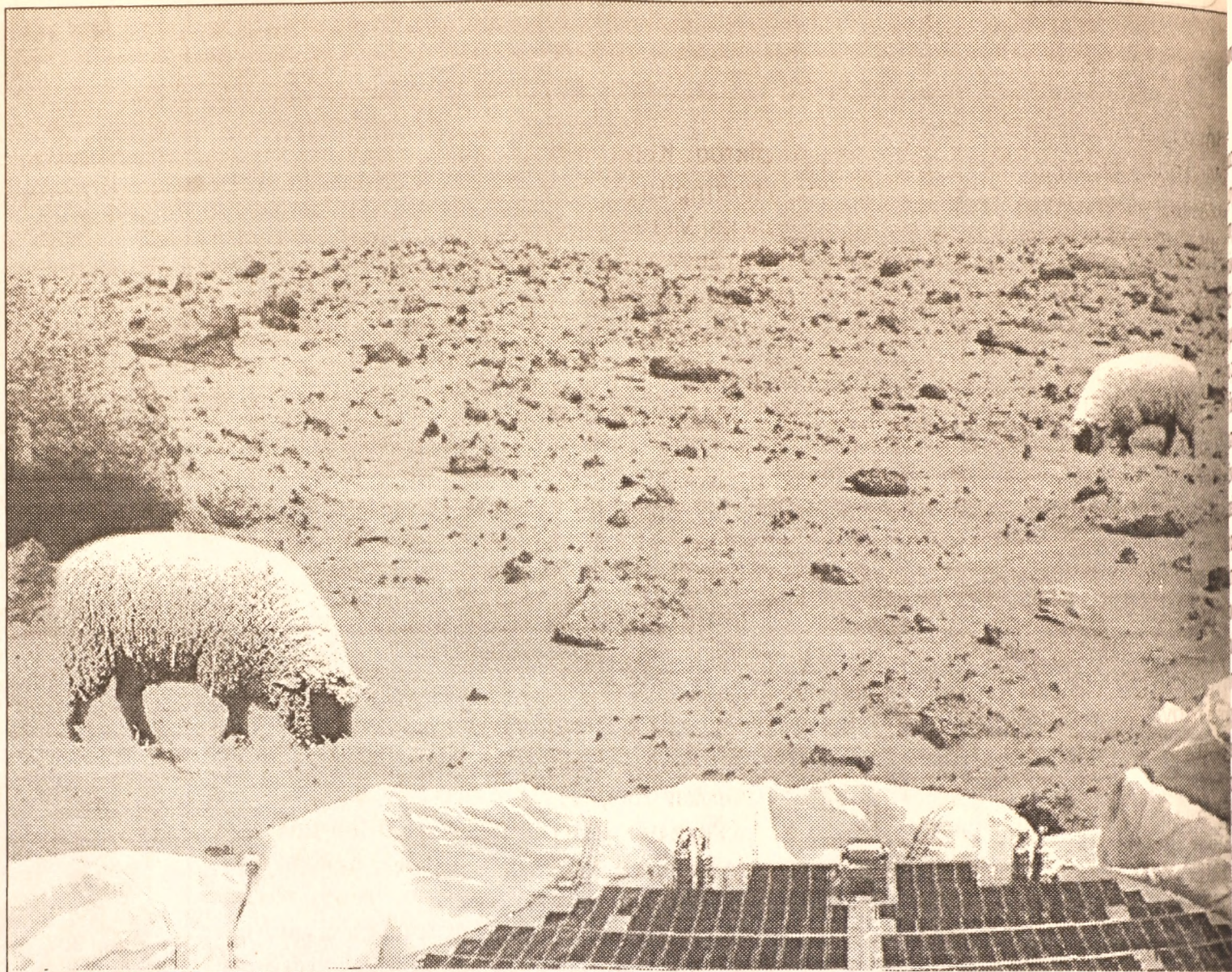
Ἐκδόσεις
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΟΡΓΗ ΙΣΠΑΝΩΝ

Περισσότεροι από ενάμιση εκατομμύριο Ισπανοί διαδήλωσαν αυτές τις μέρες στη Μαδρίτη, στη Βαρκελώνη και σε άλλες μεγάλες ισπανικές πόλεις για τη δολοφονία του νεαρού δημοτικού συμβούλου, ομήρου της ΕΤΑ, **Μπλάνκο Γκαρίδο Χουάν**. Τα κεντρικά συνθήματα που ακούστηκαν είναι «ναι στους Βάσκους, όχι στην ΕΤΑ», «Δολοφόνοι, δολοφόνοι» και το γνωστό μας «λαός ενωμένος ποτέ νικημένος». Παράλληλα, οι διεθνείς οργανισμοί και πολλά ευρωπαϊκά κράτη καταδίκασαν την τρομοκρατία των βάσκων αυτονομιστών.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Στη Ρουμανία, η περίοδος της μετάβασης στην ελεύθερη οικονομία έχει ως κυριότερα θέματά της τα παιδιά. Κακή διατροφή, σεξουαλική εκμετάλλευση και εγκατάλειψη των παιδιών από την οικογένεια έχουν οδηγήσει το 54% των παιδιών να ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Εκτός από τη φτώχεια η κοινωνική αποδιοργάνωση αύξησε σε 5.000 τα παιδιά «του δρόμου». Παρ' ότι ο αριθμός των γεννήσεων έχει μειωθεί, ο αριθμός των εγκαταλελειμμένων παιδιών, που είχε φτάσει σε σημεία ρεκόρ την εποχή του **Τσαουσέσκου**, αυξήθηκε τον τελευταίο χρόνο, αγγίζοντας περίπου τις 46.000. Όσο για τη σεξουαλική εκμετάλλευση, καταγράφηκαν 700 κρούσματα το 1995, ενώ 120 αφορούν παιδιά κάτω των 10 χρόνων.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΑΣΝΙΚΩΦ

Από τύψεις διακατέχεται ο εβδομηνταοκτάχρονος **Μιχαήλ Καλάσνικωφ** που συνέδεσε το όνομά του με τα ομώνυμα πολυβόλα όπλα. Ο διάσημος ρώσος εφευρέτης επιθυμεί τώρα να κατασκευάσει αγροτικές μηχανές, διαπιστώνοντας ότι τα φοβερά όπλα του συνεχίζουν να σκορπούν το θάνατο μέχρι σήμερα. Από το 1947, έτος εφευρέσεώς τους, εκατομμύρια τέτοια όπλα έχουν πουληθεί, παρά την πρόθεση του εφευρέτη, που τα προόριζε για την άμυνα των Ρώσων κατά των φασιστών πριν από 50 χρόνια.

ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ ΟΗΕ

Η απόφαση της έκτακτης γενικής συνέλευσης του ΟΗΕ να ζητήσει από

το Ισραήλ τον τερματισμό της εποικιστικής του πολιτικής στη Δυτική Όχθη δεν συνοδεύτηκε από οικονομικές κυρώσεις. Η αδυναμία του ΟΗΕ να επιβάλει οικονομικές κυρώσεις οφείλεται στην άρνηση πολλών κρατών-μελών του διεθνούς οργανισμού να την επικυρώσουν.

Μέχρι τώρα 132 χώρες έχουν καταδικάσει το Ισραήλ, ενώ οι ΗΠΑ ψήφισαν εναντίον της απόφασης. Στο μεταξύ, οι ταραχές συνεχίζονται στη Χεβρόνα και έχουν επεκταθεί στη Βηθλεέμ και τη Γαμάλα. Οι Παλαιστίνιοι ρίχνουν βόμβες Μολότωφ εναντίον ισραηλινών στρατιωτικών περιπόλων και αυτοκινήτων και οι Ισραηλινοί απαντούν με λαστιχένιες σφαίρες. Οι τραυματίες είναι πολλοί.

ΕΡΥΘΡΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

Στον Άρη, τον κόκκινο πλανήτη, προσπαθούν οι επιστήμονες να μας μεταφέρουν τις τελευταίες εβδομάδες. Ο ανιχνευτής Pathfinder, κάτω από την άγρυπνη παρακολούθηση 70 επιστημόνων στην Πασαντίνα των ΗΠΑ, συνεχίζει ακλόνητος την εξερεύνηση της βραχύδους αρειανής «γης». Το ευέλκτο μικρό ρομπότ Σοζούρνερ, παρ' όλα τα προβλήματα που παρουσίασε, έστειλε πριν από μερικές μέρες εικόνες από το βράχο «Γιόγκι». Όπως και ο προηγούμενος βράχος «Μπάρναλ Μπιλ», ο «Γιόγκι» είναι σκεπασμένος με κόκκινη σκόνη ηφαιστειογενούς προέλευσης. Παρ' όλα αυτά επιμένουμε να περιμένουμε τους Αρειανούς.

Τι είδε ο Pathfinder στον κόκκινο πλανήτη αρνάκι, το άσπρο παχύ, της μάστιγας του καμάρι... Βγήκε εις την εξοχή του ωραίου μας Άρη.

ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

στις κυβερνητικές παλινωδίες

Λεία: Ε. Κολλιπούλου

Βήμα πίσω

φνικη απόφαση της κυβέρνησης να μην προχωρήσει στη νομιμοποίηση των λαθρομεταναστών που έρχονται από τις όμορες χώρες είναι δείγμα κυβερνητικής απειθαρείας και ρατσισμού. Και γιατί ποτέ δεν τέθηκε ο παρόμοιος θέμα στις επιτροπές που επεξεργάζονται εδώ και ένα χρόνο τα προεδρικά διατάγματα, τα οποία θεσπίζουν τους όρους για τη νομιμοποίηση των λαθρομεταναστών. Στις πληθυσμιακές συζητήσεις που ηγήθηκαν, τα κυρίαρχα θέματα ήταν η χρονική περίοδος στην οποία θα έπρεπε να βληθούν τα σχετικά δικαιολογητικά για την έκδοση της κάρτας παραμονής, η διάρκεια ισχύος της κάρτας παραμονής, η κατάργηση του ρατσιστικού νόμου 1975/1991, η άριστη μεταχείριση ξένων και η μείωση των εργαζομένων καθώς και ο περιορισμός των απελάσεων. Η απλή και η απαγορευτική που εκάλυψε η εξαίρεση του καλύτερου τμήματος των λαθρομεταναστών από τη διαδικασία νομιμοποίησής τους με «εθνικούς λόγους», έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τις κυβερνητικές δεσμεύσεις για την προστασία των προβλημάτων των μεταναστών χωρίς διακρίσεις. Σε πάνω από 700.000 λαθρομεταναστών που ζουν σήμερα στην Ελλάδα, περίπου 10.000 είναι Αλβανοί, ενώ ο αριθμός των χιλιάδων Βουλγάρων που έρχονται στην Ελλάδα αυξάνεται καθημερινά. Οι όποιες δεσμεύσεις της Ελλάδας με τις συμβατικές της Ε.Ε. δεν πρέπει να εμποδίζουν την υιοθέτηση μιας προοδευτικής μεταναστευτικής πολιτικής που θα βελτιώνει την ανθρώπινη ζωή και την αξιοπρέπεια του καθενός, ανεξάρτητα από την όποια εθνικότητά του.

••• Το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών και το Συντονιστικό των Αντιρατσιστικών οργανώσεων, που αποτελείται από 19 αντιρατσιστικές οργανώσεις και 15 κοινότητες μεταναστών, εγκαινίασαν χθές το Στέκι Μεταναστών, στο κέντρο της Αθήνας, Βαλτετσίου 35, στα Εξάρχεια. Με κεντρικό σύνθημα «ο ρατσισμός είναι μια αρρώστια που μολύνει τους λευκούς και εξοντώνει τους έγχρωμους», το Στέκι φιλοδοξεί να «λειτουργήσει ως χώρος συνάντησης, ψυχαγωγίας, συζήτησης και ενημέρωσης των μεταναστών και των ελλήνων φίλων τους». Στην συνέντευξη Τύπου που διοργανώθηκε πριν από δέκα μέρες από εκπροσώπους των παραπάνω οργανώσεων καταγγέλθηκε ως αντισυνταγματική, προκλητική και ρατσιστική η απόφαση της κυβέρνησης που εξαιρεί «την πλειοψηφία των μεταναστών από τη νομιμοποίησή τους. Η απόφαση αυτή αποτελεί ανατροπή της ουσίας της νομιμοποίησης και εμπαιγμό των μεταναστών και των φορέων τους. Καλούμε όλους τους ευαισθητοποιημένους πολίτες να αντισταθούν στη χρησιμοποίηση των μεταναστών ως πιόνια στη σκακιέρα της εξωτερικής πολιτικής, να σταματήσουμε τη χρησιμοποίησή τους ως ομήρους στις οικονομικές διαπραγματεύσεις με τις γειτονικές χώρες».

••• Πανελλαδικό Φόρουμ για τα ανθρώπινα δικαιώματα – που ιδρύθηκε το περασμένο Σάββατο κύρια υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς: «Η κοινωνική καταπίεση είναι ένα παράσιτο για τη συνοχή του κοινωνικού ιστού και την οικονομική ανάπτυξη. Αντιτάσσουμε στο "διαίρει και βασίλευε" την αιθιοπική παροιμία "πολλές κλωστές μαζί δένουν λιοντάρι"».

••• Η Διεθνής Ομοσπονδία Ελσίνκι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε συνεργασία με την αντίστοιχη Αλβανική Επιτροπή και το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι σε επιστολή της προς τον πρωθυπουργό Κώστα Σημίτη υπενθυμίζει τη δέσμευση που είχε αναλάβει ο υφυπουργός Εξωτερικών Γιώργος Παπανδρέου και ο υπουργός Εργασίας Μιλτιάδης Παπαϊωάννου για νομιμοποίηση των αλβανών μεταναστών. «Το να παραμένουν οι περισσότεροι από τους μισούς μετανάστες σε παράνομη εγγυάται μόνο την

Προετοιμασίες για την οργάνωση της χθεσινής εκδήλωσης στο Στέκι Μεταναστών... Στις 10-12 Σεπτεμβρίου θα πραγματοποιηθεί στο Γκάζι το 2ο αντιρατσιστικό φεστιβάλ.

εκμετάλλευση όλων των μεταναστών, νομίμων και παρανόμων, και οδηγεί σε μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως σε κάθε χώρα που διατηρεί ένα τόσο μεγάλο αριθμό παράνομων μεταναστών».

••• Δείγμα παρόμοιου με τον παραπάνω κυβερνητικό ρατσισμό αλλά προς Έλληνες πολίτες, αυτή τη φορά, και συγκεκριμένα προς τους άστεγους τσιγγάνους του νομού Μεσσηνίας, επιδεικνύουν τους τελευταίους μήνες η ΕΤΒΑ και η Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση (Α.Δ.Ε.Κ.) Καλαμάτας. Σε δέκα μέρες, στις 29 Ιουλίου, εκδικάζεται η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων που κατατέθηκε από τους δύο παραπάνω φορείς εναντίον 70 οικογενειών με αίτημα τη διοικητική αποβολή τους από τη βιομηχανική περιοχή (ΒΙ.ΠΕ.) λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη. Σε αυτήν την περιοχή είναι εγκατεστημένοι εδώ και δύο χρόνια περισσότεροι από 200 τσιγγάνοι με την άδεια του Δήμου (!), ο οποίος ξαφνικά αποφάσισε την αποβολή τους. Τον περασμένο Μάρτιο, η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Μεσσηνίας είχε ζητήσει 70 εκ. από το ΥΠΕΧΩΔΕ με έγγραφό της, που έχουν συνοπογράψει οι δήμαρχοι Καλαμάτας και Μεσσηνίας και 5 κοινοτάρχες. Στις αρχές Ιουνίου αναβλήθηκε η πρώτη συζήτηση της υπόθεσης μετά την κινητοποίηση της τοπικής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού, της S.O.S Ρατσισμός και του Παρατηρητηρίου των Συμφωνιών του Ελσίνκι, που είχαν καταγγείλει την παράνομη και ρατσιστική συμπεριφορά του Δήμου Καλαμάτας. Ανάλογο πρόβλημα είχε δημιουργηθεί και στον Δήμο Ευόσμου Θεσσαλονίκης, το οποίο όμως προσωρινά λύθηκε με την εγκατάσταση των σκηνιτών τσιγγάνων στο στρατόπεδο «Γκόνου». Η Νομαρχία Θεσσαλονίκης προωθεί και την οριστική λύση του προβλήματος με την αξιοποίηση ευρωπαϊκών και εθνικών οικονομικών προγραμμάτων.

RIO ESCONDITO

του Αντρέα Ζαρμπαλά

Η Τζαμαρία του Τότοση –ένα μικρό παραλιακό καφενείο– έχει και βεράντα. Πρόχειρη. Σκεπασμένη με ψάθα. Σαν απλό μεξικάνικο σομπρέρο, για να προστατεύει τους θαμώνες του από τον ήλιο. Υστερεί, όμως, στο κυριότερο: στην προστασία τους από τις αδέσποτες σφαίρες, που έρχονται αθόρυβα και σφηνώνονται στα κεφάλια. Πρέπει να εξασφαλίσει κράνη. Από έξω τέσσερα - πέντε αυθαίρετα, που τινάχτηκαν κιόλας προς τα πάνω με πολεοδομική άδεια από τη θεότητα Αναρχία, κάνουν να του πιάσουν την ανάσα. Πιο πέρα, στα σκαλοπάτια, το «συνδικάτο» των κινητών τηλεφώνων με απλωμένο το δίκτυ, να πιάνει τους πελάτες, όπως οι αράχνες τα έντομα. Και πιο πέρα, η θάλασσα. Μόλις είκοσι βήματα. Γαλάζια. Πολύ γαλάζια. Μόνο γαλάζια. Όπως ακριβώς και η θάλασσα της Μακρονήσου, που αγνάντευε ο Ρίτσος.

Εννιά η ώρα, οι τακτικοί θαμώνες είναι κάτω από το ψάθινο σομπρέρο. Μεσήλικες, απόμαχοι, ακόμα και νεότεροι, όλοι ερείπια από τον ανελέητο βομβαρδισμό της ατέλειωτης αγωνίας. Παραγγέλνουν καφέδες, νερό «Ζαγόρι», κανένα τσίπουρο το πολύ, και αλληλοενημερώνονται για τα συμβάντα της νύχτας που πέρασε: Εψές δεν έκλεισα μάτι. Πάει και το σπίτι του Αλέξη, λίμπα το κάνανε. Στο σπίτι του Βασίλη, όχι μόνο τα πήρανε, μα το πρωί βρήκανε σωρό τα μπουκάλια μπύρα «Μπαβαρία». Θα 'πιναν όλη τη νύχτα οι λεβέντες! Κάτω από το παραθύρι μου, σωστό Ελ Αλαμείν το κάνανε κατά τα μεσάνυχτα... Ξενυχτήσαμε και τον καιφερό τον Τσίδε εψές. Έριξε τα μυαλά του στον αέρα. Σερβιτόρος ήταν ο άνθρωπος, με πιάτα είχε συνηθίσει, όχι με όπλα...

Ένας υπόκωφος, αλλά δυνατός κρότος έρχεται πέρα από τη θάλασσα. Και ύστερα ένα θεόρατο συντριβάνι νερού τινάζεται στον αέρα. Δυναμίτης. Οι θαμώνες κοιτάζουν για λίγο το θέαμα. Τόσο. Ύστερα περνούν στο δεύτερο κεφάλαιο ενημέρωσης, αυτό των εκλογών: Σε τρελό πέσαμε! Με πολλά λάμδα. Αμ, εκείνο το κοκλάκι, τρία μέτρα άντρας, με τα κουμπούρια και τον μπερέ, που κάνει τον βασιλιά; Καλά που δεν έφερε και καμιά τίγρη από την Αφρική που ήρθε, να τη σέρνει πίσω του και να τρομάζει τον κόσμο. Είδα και τους Ρουμάνους εχθές. Α, τους Βλάχους λες. Τι έκαναν, επήγαν το τυρί στα καρδάρια; Ακούστε με που

σας λέω, ο κοντός με τη γενειάδα θα τους φάει. Μωρέ να βάλει τάξη και δεν θέλουμε τίποτα άλλο... Ενώ η θάλασσα από ώρα είχε κλείσει μεμιάς το τραύμα, είχε γαληνέψει και ο θαλασσένιος νους της σίγουρα δεν μπορούσε να χωρέσει το πόσο κουτά όντα είναι αυτά που τριγυρούν στις ακτές της. Γι' αυτό και πάφλαζε σα να μιλούσε μόνη της: Βρε, σεις, πάρτε το χαμπάρι, δε σκοτώνεται η θάλασσα...

Η ΠΟΛΗ ΠΟΥ ΣΥΡΡΙΚΝΩΘΗΚΕ

Η τζαμαρία με το σομπρέρο της είναι στην άκρη της πόλης. Στην ουσία βρίσκεται ακριβώς στη μέση, αλλά τους τελευταίους μήνες η πόλη μίκρυνε, συρρικνώθηκε τόσο, που άλλαξαν τα όριά της και η τζαμαρία από τη μέση βρέθηκε στη μεθόριο. Λίγο πιο πέρα, το καφενείο της Γιαννούλας κλειστό. Όχι κλειστό, καρφωμένο πόρτες και παράθυρα με χοντρή λαμαρίνα. Όπως στο μεσαίωνα, που καρφώνανε τα σπίτια με πανούκλα, μαζί με τους ενοίκους. Ευτυχώς, η Γιαννούλα δεν είναι κλεισμένη εκεί μέσα. Είναι στην Ελλάδα. Άντεξε πόσο άντεξε εδώ πάνω, ώσπου μια νύχτα τής μπήκαν στο σπίτι, της αρπάζουν το κοριτσάκι από τα ξανθά του μαλλιά και το σβαρνίζουν με την απειλή των καλίσσινικων, να το στείλουν στην Ιταλία. Για πόρνη. Να 'ναι καλά οι γειτόνοι!.. Και η Μπούλα, κλειστή. Στη Ριβιέρα δεν πατάς. Στο κατώφλι της έσπασε ο υπόνομος και η πόλη όλο το κακό το εκβάλλει εκεί. Κλειστός και ο Μαγκλάρας. Μόνο σαύρες πίνουν τον ζεστό ήλιο ανάμεσα στα κιτρινωμένα και μαραμένα χόρτα. Ενώ ο Στούκας και δυο τρεις άλλοι φαντάζουν πολύ μακριά και φιλοξενούν άλλο είδος ανθρώπων, με άλλη γλώσσα, με άλλη αμφίεση

και ύφος, σαν από άλλη χώρα. Είναι, βαια, και οι εκσκαφείς με τους γερανούς που δεν συνιστούν να κάνεις πιο πέρα. Πού να διαβείς, λες, ανάμεσα στα σιδερένια αυτά αγρίμια, που καταβροχθίζουν βιαστικά τους ανθόκηπους. Από το πρωί ως το βράδυ μουγκρίζουν και στενάζουν ικανοποιημένα από τις νόστιμες μπουκιές των ανθόκηπων. Και αν γλιτώσεις από τ'αυτά, θα πέσεις πάνω στους νέους «ιδιοκτήτες» και θα την πάθεις όπως ο γέρο Σεί που περνούσε, κοίταξε πάνω, είπε «τι δόλο, οι ανθόκηποι είναι για όλους», ακούει ο μαλλιαρός ιδιοκτήτης, του σκαλίζουν γερές γροθιές και σωριάζεται ανόητος ο γέρος. Αργούσε φαίνεται να αντιληφθεί ότι εδώ τη γη την αρπάζουν όπως στην Άγρια Δύση μια φορά. Άλβανικό γουέστερν 1997.

Μίκρυνε η πόλη με τους σαράντα αγίους. Στο καφενείο του Τότοση, του Άλη, του Σούλιου, του Βασφί, του Χικμέτ χτυπά όλο και όλο η καρδιά της. Επιχειρήσεις όχι. Δημαρχείο όχι. Νομαρχία όχι. Διαιτητικό μέγαρο όχι. Δημόσια τάξη όχι. Τεπεζες όχι. Ξενοδοχείο όχι. Βιβλιοθήκη όχι. Η βιβλιοθήκη, αυτός ο μικρός και ήσυχος ναός, που πήγαιναν συχνά οι πνευματικοί άνθρωποι της πόλης και προσκυνούσαν έγινε στάχτη. Όσο για τη Δημόσια Τάμουντρούμια είχε, κάνουμε και άλλες. Εντάξει με το ξενοδοχείο, αν και ήταν καμάρι της πόλης, κρεβάτια είχε, παίρνει και άλλα. Βιβλία, κύριοι κακοπομπηστές, κουκουλοφόροι, χασικλή που θα βρεθούν; Πού θα βρεθούν 12.000 τίτλοι και 75.000 περίπου τόμοι; Οι μανσμένοι τοίχοι της βιβλιοθήκης στάζουν. Για να 'ναι νερό, αποκλείεται. Έξω λιωμένος ασφάλτος από τη ζέστη. Εξάλλου, που

• Ο Ανδρέας Ζαρμπαλάς είναι ο πρώτος πρόεδρος της Ομόνοιας, δημοσιογράφος και ποιητής. Συνεχίζει να ζει στους Αγίους Σαράντα και, τότε, συνεργάζεται με το Αντί.

εθεί νερό. Η πόλη διαφάει τόσο που σου μιλάει την παλιά λατινοαμερικάνικη ταινία *RIO ESCONDITO*. Άρα, δάκρυα θα α. Δάκρυα της πόλης ή των πολλών ίων της. Η ιστορία γνωρίζει εκείνο που απε τη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας. α καταγράφει άραγε και ένοχο τούτης βιβλιοθήκης; Άγνωστο. Εκτός και αν πληροφορηθεί ως γεγονός ο μεγάλος ινταρέ στο Παρίσι όπου διαμένει. Οι πόντοι, θα φωνάξει, αυτοί που στους αι- ρες των αιώνων παραμόνευαν και έκλε- ντα γράμματα, τα τραγούδια, τις περγα- νές του λαού του, έτσι απλά από φθόνο, α να μην έχει πολιτισμό. Τι μεγάλο ψώ- ο, τέλος πάντων!

Η μικρή που έγινε η πόλη. Μια πλατεία, ντε καφεενεία, ένα περίπτερο εφημερί- ν και μια μισογερασμένη ακακία, που πατράπηκε σε σημείο αναφοράς. Πού συναντηθούμε; Στην ακακία. Σαν να ο λέει στον πύργο του Άιφελ. Κάτω από ν ίσκιο τα λένε, κουράζονται, κατευθύ- νται προς το καφεενείο. Δεν προφταί- πν να καθήσουν, να 'σου ο Σούλιο, τι θα έχετε. Και αυτοί θα πάρουν κάτι, γιατί ο ούλιο επιμένει από πάνω του σαν Άγιος Ιλαήλ, έτοιμος να τους πάρει την τζέπη. ατό είναι το καθήκον μου, λέει και φεύ- α να τοιμάσει τις αναγκαστικές παραγ- λίες. Γνωρίζει, όμως, ότι λεφτά δεν άρχουν, μισθοί δεν... Πού λεφτά το κρά- ρς! Και αν θα υπήρξαν κάτι λίγα, πώς θα θούν μέχρι τους Αγίους Σαράντα; Στο ρόμο καραδοκούν οι συμμορίες. Αυτοί ο Ταμειυτηρίου σκαρφίστηκαν κάτι το ρωτότυπο. Πήραν ένα αυτοκίνητο ΟΤΡΓΚΟΝ, πήγαν στα Τίρανα, πήραν α λεφτά, αγόρασαν και ένα μικρό φέρε- ο, έβαλαν τα λεφτά μέσα και ξεκίνησαν. ο δρόμο, οι συμμορίτες έβλεπαν το μαύ- ο φέρετρο στη μέση, καθώς και τους κα- αλυπημένους υπαλλήλους από τις άκρες αι το επέτρεπαν να περάσουν. Έτσι, συ- ταξιούχοι και ορφανά, είχαν πανηγύρι. αλλά το κολοκύθι μια - δυο θα πάει για νε- ό, την τρίτη θα σπάσει. Συμμορίτες είναι ορκετοί, δεν είναι μικρά παιδιά να τα ξε- ελάσεις. Αξιοπρεπείς και αρκετά ευγενι- οί, μάλιστα. Σε σταματούν στον δρόμο, σε ατεβάζουν από το αυτοκίνητο και σου λέ- ε: Το αυτοκίνητο ή το κεφάλι; Διάλεξε. αι εσύ, με την άνεσή σου, διαλέγεις το εφάλι. Γιατί έχεις όλα τα περιθώρια χρό- ου να το σκεφτείς ψύχραιμα το θέμα. Τώ- α, αν τύχει κάποιος που κάνει λάθος επι- ογή, ενώ έχει όλα τα περιθώρια χρόνου, ε, τότε τον σκοτώνουν. Δηλαδή, νταγκ και πον τόπο. Πιο καθαρά δε γίνεται. Πάνω

Στην πόλη με τους σαράντα αγίους οι άνθρωποι κυκλοφορούν ελεύθερα μόνο τη μέρα. Μόλις πέσει η νύχτα, αναλαμβάνει δράση η νέα ελίτ της Αλβανίας: οι συμμορίτες με τα καλάσνικωφ που λεηλατούν ό,τι βρεθεί στο δρόμο τους.

από δέκα άτομα έφαγαν έτσι οι στροφές του αυτοκινητόδρομου της Μουζίνας. Όταν σταματούν τα λεωφορεία έχει καλό κυνήγι. Αρπάζουν ό,τι το πολύτιμο υπάρ- χει στους επιβάτες. Του Θωμά του πήραν τα λεφτά, το ωρολόγι, ευτυχώς, σκέφτηκε, δεν μου πήραν το κινητό, ενώ το 'χε στο σακάκι, ανάμεσα στα πόδια. Εκείνη τη στιγμή τζερρ... το τηλέφωνο. Κάποιος τον έπαιρνε από την Αθήνα. Στιγμή, που βρή- κε ο άνθρωπος...

ΣΥΜΜΟΡΙΤΕΣ: Η ΕΛΙΤ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Οι συμμορίτες, αναμφισβήτητα πια, απο- τελούν το πιο δραστήριο, το πιο ικανό, άρα και το πιο υπολογίσιμο μέρος της αλβανι- κής κοινωνίας. Αποτελούν πια την τάξη τους. Και ως τάξη, έχει και αυτή τις δια- βαθμίσεις της. Δηλαδή, είναι το υψηλό στρώμα, αυτό που ασχολείται με τα ναρ- κωτικά, το λαθρεμπόριο των όπλων, τις δε- καεξάρες, που τις ρίχνουν ως την Ιταλία για πεζοδρόμιο... Αμέσως μετά έρχεται το μεσαίο στρώμα, που φημιζεται για τις νυ- χτερινές εφοδους στα διαμερίσματα όσων λείπουν μετανάστες και όχι αυτών που πα- ραμένουν εδώ -άλλη συμμορίτικη τιμότη- τα αυτή, ή και φόβος- για να βάλουν στο χέρι τη βαριά βιομηχανία των σπιτιών: ψυ- γεία, πλυντήρια, κουζίνες, έγχρωμες τηλε- οράσεις. Έπεται το κατώτερο στρώμα, που περνούν ξανά από τα διαμερίσματα για κανέναν τάπητα, καμιά καρέκλα, κα-

νένα ντιβάνι, ακόμα κατσαρόλες και κου- ταλοπίρουνα.

Αυτοί που μελετάνε τα άγρια ζώα, λένε ότι στην κοινωνία των λύκων ο καθένας γνωρίζει τη θέση του. Και εδώ το ίδιο συμ- βαίνει. Το κάθε στρώμα και το κάθε μέλος γνωρίζει τη θέση του. Αγκυροβόλησε ένα καράβι ανοιχτά στο λιμάνι. Αγιοσαρα- ντιώτικο καράβι. Το υψηλό στρώμα κινή- θηκε αμέσως να κάνει ό,τι του επιβάλει ο βαθμός του. Προειδοποιεί το πλήρωμα: Μας παραχωρείτε όλο το εμπόρευμα ή όχι; Όχι! Τότε το υψηλό στρώμα κάνει ρε- σάλτο, ρίχνει ριπές, ρίχνει χειροβομβίδες, καταλαμβάνει το καράβι, κάνει κατοχή και τα λαθραία τσιγάρα. Μέρες η πόλη αγνάντευε τα ταχύπλοα που πηγαινοέρχο- νται στο καράβι, άγκουγε το τριτόλ να σκάει υπόκωφα, βαριά, γκρουπ... έβλεπε να παίζεται πάνω στην καταγάλανη σκηνή του Ιονίου το πιο αρχαίο και το πιο σύγ- χρονο έργο με πρωταγωνιστές συμμορίτες και λαθρεμπόρους.

Τα άλλα στρώματα ζήλευαν, τα 'τρωγε ο φθόνος, αλλά ως εκεί, ο κώδικας δεν επι- τρέπει να περάσεις τα μέτρα σου. Γι' αυτό και επιδίδονταν με ιδιαίτερη μανία στα ρήγματα των διαμερισμάτων. Τρία και τέσσερα ρημαγμένα διαμερίσματα δεν εί- ναι λίγα για μια βραδιά. Ξεπεράστηκε το φράγμα των πεντακοσίων ληστεμένων σπιτιών, και το έργο συνεχίζεται. Στο με- ταξύ, από την υπόθεση του καραβιού, το υψηλό στρώμα είχε και τον πρώτο πεσόντα

του. Από τη θάλασσα του ήρθε το βόλι, από ένα ταχύπλοο. Σε λίγες μέρες, ο νεκρός εμφανίστηκε μαρμάρινος, εκεί ακριβώς που έπεσε υπέρ του ατομικού συμφέροντος. Καμιά πόλη στον κόσμο δεν θα χει τέτοια σύμβολα. Ούτε και τάφους στην άκρη των δρόμων, όπως τα μουσουλμανικά χωριά όπου έθαβαν τους νεκρούς τους στις αυλές και τους κήπους. *RIO ESCONDITO*.

ΟΙ ΝΥΧΤΕΣ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΕΣ

Οι νύχτες είναι ανυπόφορες. Τα καλάσνικωφ, οι χειροβομβίδες, τα τριτόλ τις κάνουν κόσκινο. Στους δρόμους τριγυρνούν οι σιδερόφραχτοι με αυτοκίνητα δίχως πινακίδες, με μηχανάκια που μουγκρίζουν ασταμάτητα, έτσι απλώς, για να σπάσουν το ηθικό της πόλης. Τα διαμερίσματα κρατούν αναμένα τα φώτα. Οι πόρτες τους είναι διπλές. Το καθένα πρόσθεσε και από μια σιδερένια. Όπως και τα καταστήματα. Όπως και τα παράθυρα των πρώτων και των δεύτερων ορόφων. Άφησέ τους να κουράζονται, λένε το δεύτερο και το τρίτο στρώμα της κοινωνίας των λύκων. Και τρεις πόρτες να βάλουν, πάλι δικά μας θα 'ναι. Γιατί η λίστα των σημαδεμένων για ξάφρισμα διαμερισμάτων έχει καταρτιστεί προ πολλού. Να εύχεσαι να μην είσαι στη λίστα – κυκλοφοράει στην πόλη. Το ίδιο το επιτελείο είχε λάβει την απόφαση για το ξεγύμνωμα του τουριστικού ξενοδοχείου της πόλης και άλλων ανδραγαθημάτων. Το ίδιο επιτελείο που πόζαρε με τις στολές καταδρομέων, τα φουσεκλίκια και τα μαντήλια δεμένα αλά Γκεβάρα στο κεφάλι στα ελληνικά κανάλια, τα οποία ήρθαν εδώ πάνω περισσότερο να ενισχύσουν την εξέγερση, παρά να την καθρεφτίσουν. Τα κανάλια που διεκδικούσαν την πρωτιά αναμετάδοσης σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ οι γνωρίζοντες πρόσωπα και πράγματα σκουπίζανε συχνά τον ιδρώτα από τις αμιασχές τους για το ρεζιλίκι σε παγκόσμια κλίμακα.

Πίσω από τις διπλοαμπαρωμένες πόρτες είναι ακουμπισμένα τα καλάσνικωφ μαζί με την εφεδρική γεμιστήρα. Οι άντρες βαστούν καραούλι, ξεγελώντας τον ύπνο με τις σουρογκάτο ταινίες της τηλεόρασης. Οι άντρες, οι οποίοι μετατράπηκαν απλώς σε σκοπιές των σπιτιών, ενώ δε λειτουργούν σε κανένα άλλο επίπεδο. Τα γυναικόπαιδα τα στείλανε σε ασφαλή μέρη. Όπως ακριβώς στον πόλεμο. Πόλεμος είναι και τούτος. Μοναδικός, μάλιστα, που είχε να επιδείξει η ιστορία των πολέμων. Γιατί εδώ δεν υπάρχουν αντίπαλοι, δεν υπάρ-

χουν μέτωπα. Εδώ ο καθένας είναι ένας ξεχωριστός στρατιώτης που κάνει τον δικό του πόλεμο. Για να αρπάξει ένα οικόπεδο. Για να ληστέψει ένα σπίτι. Για να απαγάγει κάποιον και να του ζητήσει λύτρα. Για να πουλήσει ένα όπλο. Για να απαγάγει κάποιον και να του ζητήσει λύτρα. Για να πουλήσει ένα όπλο. Για να χτυπήσει μια πόρτα και να του πει: το σπίτι είναι δικό μου, γι' αυτό βγες έξω. Εσύ μπορεί να 'χεις ξοδέψει είκοσι και πλέον εκατομμύρια. Μωρέ, έξω, σου λέει, σε λεπτομέρειες θα κολλήσουμε τώρα; Μακάριοι οι μη έχοντες, οι πτωχοί τω βαλαντίω. Αυτοί θα σωθούν από τούτον τον πόλεμο... Φριχτός πόλεμος. Με πολλές απώλειες. Αγκομαχούν τα Γιάννενα για να θεραπεύσουν τους τραυματίες – οχτακόσιοι έως τώρα. Τι να κάνεις. Μπορείς να αδιαφορήσεις; Μπα, δεν μπορείς! Και τα Γιάννενα τους κάνει καλά, για να επιστρέψουν, να σκοτώσουν και να σκοτωθούν στον πιο ηλίθιο πόλεμο στην ιστορία των πολέμων.

Όλοι οι πόλεμοι γίνονται την ημέρα. Τούτος γίνεται τη νύχτα.

Τι βαριές νύχτες.

Το πρωί, η πόλη τρίβει τα νυσταγμένα της βλέφαρα, ρίχνει μια χούφτα νερό στο πρόσωπο, νερό από τον κουβά, που το κουβάλησε ειφές και το ανέβασε στον δεύτερο, στον τρίτο, στον τέταρτο και στον πέμπτο όροφο, ανοίγει τη μια πόρτα, ανοίγει την άλλη, τη σιδερένια, νταγκ, και βγαίνει δειλά, ελέγχοντας αυστηρά τους δρόμους μην πέσει πάνω σε ντοπαρισμένους, σε κουμποροφόρους... Η παλιά καθαρίστρια, η Μεριέμε η μελαχρινή με τη μακριά σκούπα, είναι ορθή. Περισσότερο σκουπίζω κάλυκες, λέει με πικρό χαμόγελο. Η Αϊσέ από το χωριό, σα ζουφιασμένη στα φίδια, τρέχει από διαμέρισμα σε διαμέρισμα, μοιράζοντας το γάλα στους ταχτικούς της πελάτες. Ευτυχώς, δε φοράει κουμπούρι στη ζώνη. Μια συνάδελφός της, ακριβώς έναν αιώνα πριν, ενώ πήγαινε γάλα στον γάλλο περιηγητή Μπεράρ, φορούσε δυο κουμπούρια στη ζώνη. Η Μαρίκα παίρνει το τσαντάκι της και πάει για την αποθήκη. Ίσως πουλήσει κανένα σακί τσιμέντο, αν δεν το ληστέψανε τη νύχτα. Γιατί τα δομικά υλικά την σήμεραν ημέρα εξασφαλίζονται μέσω ληστείας κι όχι μέσω αγοράς. Στην τσάντα της, αντί για χτένα, κρατάει πράσινη χειροβομβίδα. Ο Μούτσιο, φορεμένος τη ναυτική στολή με τα λαμπερά κουμπιά και κίτρινο ντοσιέ στο χέρι, κινάει για τη ναυτική βάση. Εκεί πλοίο δεν υπάρχει, κανόνι δεν υπάρχει, πυρομαχικό δεν υπάρχει, στρατώνας δεν υπάρχει. Τα

τούβλα από τους στρατώνες τα κουβάσαν αυτοί που κατεβαίνουν από τα Λαμποχώρια και γεμίζουν με παράγκες παρυφές της πόλης. Γίνεται λόγος για κα περίπου χιλιάδες κατοίκους νέους, τώρα για τώρα αρπάζουν οικόπεδα, νερούμα και προσφέρουν σκουπίδια, βμιές, και συχνές παράτες μουλαριών των στανιάρικων σκύλων. Είναι αυτοί έκατσαν μεμιάς πάνω στη ζυγαριά της λης και την τσάκισαν. *RIO ESCONDITO*.

ΣΚΛΗΡΟ ΚΑΡΥΔΙ

Ο Μήτσιος σπεύδει για το Νοσοκομ για τι άλλο, για να χειρουργήσει κάτω αγκριοφωνάρες και καλάσνικωφ. Δεν είναι παράξενο αντί για νυστέρι να του βάλ στο χέρι χειροβομβίδα. Οι πολεοδό Εκουράν και Αριστείδης αγωνιούν δι το γραφείο τους γέμισε από γενειοφόρο παρανομούντες. Ο Εκουράν, για να δσκεδάσει τους φόβους, βγάζει δύο καδια από το συρτάρι και προσπαθεί να σπάσει με το χέρι στην άκρη του τραπιού. Μάταια. Το καρύδι τυγχάνει σκλη Ένας από τους γενειοφόρους τον βλέπ Θα ματώσεις το χέρι, του λέει. Περίμε Βγάζει το κουμπούρι και δίνει μια στο ρύδι. Σκληρό καρύδι σου λέει ο άλλος, λά όχι να τα βάλει και με το κουμπούρι.

Ο Σταύρος, πίνοντας τον καφέ, καταγει στο αδυσώπητο συμπέρασμα: Αφ δεν είναι κλέφτης, πώς μπορώ να ζή ανάμεσα στους κλέφτες; Ενώ ο Αντών που επικοινωνεί με το Θεό και την θαυ τουργό κι ανεξερεύνητη ακόμα ενέργι της ψυχής, τοποθετεί το θέμα σε φιλοσο κές διαστάσεις: Ετούτοι είναι ακόμα στάδιο του θέλω κι όχι στο στάδιο του στεύω. Τι είναι όλο αυτό που βλέπο Απελευθέρωση της αρνητικής ενέργει που είχε συσσωρευτεί τόσα χρόνια... Φάνης για πρώτη φορά στα 60 του χρόν κατεβαίνει αξύριστος στην πιάτσα. Ο π ντάχρονος Άρης λέει στον πατέρα του π άμα μεγαλώσει θα κλέβει, θα συγκεντρ νει τα κλοπιμαία στο ένα το δωμάτιο κ θα τα πουλάει. Ο δεκάχρονος Μόντη β ζει κουκούλα μια παλιά κάλτσα, μπαίν στον απέναντι γείτονά του και του αποσι 100 λεκ – κρατούσε καλάσνικωφ. Ο Κ στας περισσότερο σιωπά. Δεν μπορεί βγει ακόμα από την αμηχανία. Μόλις π ρχτές γύρισε από τα τούνελ του Λαζαρι ού, όπου τον είχαν απαγάγει για λύτρα. Σ γά τους Ρετζαίους και τους Κουμπαίο μια φορά κι έναν καιρό στα βουνά τ Ηπείρου, λέει ο Γιώργος – μια μπουκι τους έχουν οι λεβέντες μας. Κι ο Βαγγέλι

τάει πού θα κάνουμε επιτέλους τις δια-
 τές μας φέτος, σε ποιο νησί; Κι ο Πάνος
 έχει μέρες να εμφανιστεί στην πιάτσα,
 να βρισκόταν; Στα χαλάσματα! – απα-
 ιει και χάνεται ξανά. Ο Δημήτρης περ-
 τάει όπως πάνω σε κινούμενη άμμο. Ο
 τήρης, ατάραχος από το σπίτι του, είναι
 πόδοξος πάντως για τούτο τον τόπο και
 τμο και ότι πάλι με χρόνια με καιρούς
 λι πρόεδρος θα γίνει. Η Νταλαντύσιε
 ερε με το καράβι από την Κέρκυρα εκα-
 φέρετρα. Χρυσές δουλειές κάνει το
 αφείο Κηδειών. Ο ποιητής, αυτός με το
 ρινό καπέλο και το αραιό μούσι λένε ότι
 νυχτερεύει κάτω από το κρεβάτι, όχι
 ερφέ από το φόβο του, αλλά εκεί τον βο-
 ίει καλύτερα να ολοκληρώσει το ελύ-
 ο έργο του για φίδια με κέρατα και λύ-
 υς που τρώνε φλούδες δέντρων. Η Νικο-
 πα κίνησε να φύγει κι αυτή. Πριν κατε-
 στο λιμάνι, για να 'ναι όσο πιο απέριτ-
 έβγαλε το δαχτυλίδι του γάμου της –εί-
 σι πέντε χρόνια συνεχή το φορούσε–
 ν τύχει και μαγαρίσουν το γάμο της οι
 πτές, που έχουν βάρδια στο λιμάνι. Ο
 καούτ, ο Τάρε, ο Αβνί, ο Αντριάν πιά-
 νουν τους «αρμόδιους» της Ομόνοιας για
 α. Ανυπόμονοι που είναι κι αυτοί. Το
 οξενείο είναι κλειστό, υπομονή, πού θα
 ρει, θα αλληλοσκοτωθούν όλοι εκεί μέ-
 ... Ο Θύμιος ρίχνει στην αγορά δέκα χι-
 οτόγραμμα αλλαντικά από 300 χιλιο-
 όγραμμα που έριχνε. Το αρχικό του κε-
 λαιο μειώθηκε 80%. Τι θα κάνει, λοι-
 ν; Θα φύγει. Ο Θύμιος έφυγε. Κι ο
 λίας ο κτηνίατρος, που είχε ανοίξει μα-
 ζί, έφυγε. Κι ο Τίμος, ο πολιτικός μηχα-
 κός, που είχε στήσει εταιρεία, έφυγε.
 ήρε μαζί του και τον Τσίλη. Κι ο Άλκης
 τον Κώστα και το Ράκη φύγανε. Πάει
 ο Μιχάλης με το Χριστάκη και το Λά-
 τη. Μερικοί, κυνηγημένοι από τις πολλές
 αρτίες. Πάντως λείπουν από την τζαμα-
 α του Τότοση, από το καφενείο του Σού-
 ου, από το σνακ-μπαρ του Άλκη. Κι οι
 σουκάτες φύγανε. Τα σπίτια τους λη-
 τεύτηκαν. Σίφουνας πέρασε από μέσα
 ν. Ο μπάριμπα Αντρέας τρέμει σύγκορ-
 α στην ιδέα μην του ξεφύγει λέξη για το
 οιος το 'κανε αυτό το κακό στην Τσούκα.
 αι τα Βουρκαροχώρια άδειασαν. Τα γί-
 α του Μιχάλη στη Ραχούλα είχαν μείνει
 αι βελάζανε στη μάντρα χωρίς νοικοκύ-
 η. Ήρθε ο Νάτσης από την Αρδάσοβα
 αι τα πήρε στο χωριό του. Το λυπήθηκε το
 ιος ο άνθρωπος. Ο κάμπος δε μεγαλώνει
 παρτά, γρούζες θρέφει. Πόσο γρήγορα
 εγαλώνουν οι γρούζες. Σαν τα γένεια του
 εθαμένου, που λένε. Στις κλεισούρες και

Τι μικρή που έγινε η πόλη. Μια πλατεία, πέντε καφενεία, ένα περίπτερο εφημερίδων και
 μια μισογερασμένη ακακία... Οι αγιοσαραντιώτες, σαν άβουλο κοπάδι, δεν έχουν πια
 πού να συναντηθούν.

τις χαράδρες κράζουν τρεις γερόντοι και
 πέντε κοράκια. Ευτυχώς που τους πάει
 βοήθειες ο Λέζος. Από 300 γραμμ. ρύζι
 και από 250 γραμμ. λάδι του καθενός. Ένα
 λάδι μαύρο σαν να προερχόταν από τα βα-
 ρέλια του ΝΑΤΟ. Το ίδιο οι βοήθειες στη
 Σωπική. Είχε γεμίσει η πλαγιά με τετρά-
 ποδα, λες κι είχαν σύναξη τα γαϊδούρια
 του Πωγωνίου. Κι έπεφτε ένα χαλάζι χο-
 ντρό πωγωνίσιο – καρύδι. Ενώ ο Πρόξε-
 νος, ο αδερφός του Λαμποβιτιάδη –το 'δε
 όλη η Ελλάδα, άλλωστε–, ξεφόρτωνε ο
 ίδιος πάκα, για τα νηστικά βορειοηπειρώ-
 τικά χωριά. Κοίταξε, οι βοήθειες είναι
 βοήθειες. Μπορεί να έχουν στόχο τα βο-
 ρειοηπειρώτικα χωριά ή τα αλβανοχώρια,
 αλλά μπορεί και το καθάρισμα των αποθη-
 κών των ημετέρων. Παλιά μου τέχνη κό-
 σκινο. Το Ντερμίσι είναι άδειο. Σε σκοτώ-
 νει ο ξερός ήχος του χαλίκιου κάτω από το
 παπούτσι. Τα μαγαζιά του κλείσανε. Δεν
 υπάρχει πια η τσίκνα από τα σφάγια που
 στριφογυρνούσανε στη σούβλα. Κλείσανε
 και τα δύο πρατήρια. Στη Λειβαδιά όμως
 ευδοκιμούν οι οπλοφόροι. Είναι το τάγμα
 του πρώην βουλευτή Μήτσιου, του πανί-
 σχυρου άντρα της μειονότητας τα τελευ-
 ταία επτά χρόνια. Που άφησε κατά την
 εξέγερση και μούσι αλά Λυκουρέζο. Για
 να αφήσουν με τη σειρά τους και οι υποτα-
 χτικοί του. Ακόμα και ο ιδεολόγος τους.
 Στρατηγικής σημασίας λημέρι, φαίνεται, η
 Λειβαδιά.

Αγχίασμο τη λέγανε, Άγιοι Σαράντα τη

φωνάζουνε, *RIO ESCONDITO* – *ΠΟΛΗ*
ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΗΣ, έγινε. Οι σαράντα νονοί,
 που τη βαφτίσανε, όσο να μουνδιάσει το
 αγιασμένο τους κορμί, τρόμαξαν το ντου-
 φεκίδι και κρύφτηκαν βαθύτερα στη σπη-
 λιά του μοναστηριού. Κι ο άγιος Χαράλα-
 μπος, ο προστάτης της πόλης, τίποτα δεν
 κατάφερε. Κακό παιχνίδι του 'παιξε η μοί-
 ρα, να γίνει άγιος στις αρκούδες. Η πόλη
 είναι τόσο τραυματισμένη. Πού να βρε-
 θούν νοσοκομεία που θεραπεύουν πόλεις;
 Το πολεοδομικό της σχέδιο κατακρεουρ-
 γήθηκε από τους αδυσώπητους πολίτες
 που ρίχτηκαν μες την πρώτη σταγόνα ελευ-
 θερίας πάνω στην πόλη να την ξεσχίσουν,
 φυσικά με την υπογραφή των πρώτων
 εξουσιαρχών –Έλληνες στην καταγωγή,
 παρακαλώ– στην αρχή, ενώ μετά μόνοι
 τους. Κλάψτε, νομοταγείς πολίτες κι εσύ
 αγιοσαραντιώτικη γενιά, που ετοιμάζεσαι
 να 'ρθεις, τις πλατειούλες, τους ωραίους
 χώρους μεταξύ των πολυκατοικιών, τους
 ανθόκηπους, τους χώρους για τα παιδιά.
 Πάει πια εκείνο το ανέκδοτο, ότι από κάθε
 παράθυρο της πόλης μπορείς να ιδείς τη
 θάλασσα. Πάει η θάλασσα, κρύβεται ολο-
 ένα και περισσότερο πίσω από τα νέα χτί-
 ρια. Τα τσιμεντένια, από τις σκαλωσιές
 των οποίων ακούγεται η τραγική φωνή της
 Φαραντούρη, που καλεί την Περσεφόνη
 να κοιμηθεί στην αγκαλιά της γης. Καλύτε-
 ρα εκεί, παρά να βγει στον κόσμο το
 μπαλκόνι.

Στους δρόμους, τα χαλίκια παίρνουν τη

ρεβάνς από την ασφαλτο που τα σκέπαζε πριν από πολλά χρόνια. Οι υπονόμοι σπάνε και τρέχουν παντού κι είναι σάμπως η πόλη είναι μονίμως κατορημένη στα βρακιά της. Οι κάτοικοι, πάει η ώρα εφτά το βράδυ, κατεβάζουν όλα τα πλαστικά δοχεία, που διαθέτουν και συνωστιάζονται γύρω από τις πρόχειρες βρύσες που άνοιξαν μόνοι τους στον κεντρικό σωλήνα. *RIO ESCONDITO*. Το ρεύμα διακόπτεται συχνά και συχνότερα. Πόλη της κόλασης. Τα δημόσια χτίρια ή καμένα ή παράλυτα. *RIO ESCONDITO*. Στους τοίχους τους επιγραφές με κόκκινη και μπλε μπογιά, που προειδοποιούν και απειλούν ότι αυτός ο χώρος ή αυτό το χτίριο είναι περιουσία του MIRI, του ABAZI, του MATO του LADI I FAIKASE. Στην τζαμαρία του Τότοση είπαν ότι έξω, στην πρόσοψη ενός πορνείου στην Αθήνα, είδαν την επιγραφή: PRONE E MADIT TE FAIK (Περιουσία του Λιάντη της Φαϊκάς). Πόλη της Κόλασης. Ο νομάρχης παραμένει εν πλήρει ηρεμία σαν ο Βούδας στο γραφείο του, ενώ οι υπάλληλοι της Νομαρχίας παίζουν κολτσίνα, για να σκοτώσουν την ώρα. *RIO ESCONDITO*.

ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΗΣ

Ο Δήμαρχος αναχώρησε διά νυκτός και εσπευσμένα, αφού κακοποιήθηκε αγρίως. Για την Αθήνα, φυσικά. Μεγάλη καρδιά η Αθήνα. Τους χωράει όλους, δικαίους και άδικους. Όπως η βρύση του Βάρναλη, που ξεδιψούσε αδιακρίτως δικαίους και αδικούς. Και τους θρέφει όλους η Αθήνα. Κι άμα τους λιγδώσει το έντερο, τότε νιώθουν εντελώς διαφορετικοί, δηλώνουν λογοτέχνες, δημοσιογράφοι, ηθοποιοί κι άλλα τέτοια επαγγέλματα περιοπής. Δημοσιογράφος κι ο Ζενέλ. Δίνει και συνέντευξη, μάλιστα, στην εκπομπή *Μπροστά από τις Ειδήσεις* του κ. Αλέπη. Μαυρολογούσε η γενειάδα του Ζενέλ και παραλίγο να μην τον αναγνωρίζομε. Δε βρέθηκε έξω στο γρασίδι της Αγίας Παρασκευής ένα τουλάχιστον παρδαλό κατσίκι, να γελάσει και να ακούσει όλη η Αθήνα; Πόλη της Κόλασης.

Τα αυτοκίνητα με πινακίδες σπανίζουν. Στους δρόμους κινούνται όπως θέλουν και όπου θέλουν. Μονοδρομήσεις και γενικά ο κώδικας κυκλοφορίας ισχύει για άλλες πόλεις και άλλες χώρες. Εδώ, η κίνηση είναι θέμα προσωπικής προτίμησης. Και επίδειξη. Και νταϊλίκι. Με τους ανθρώπους δεν υπάρχει πρόβλημα σύγκρουσης. Οι άνθρωποι εδώ τελείωσαν πολλά πανεπιστήμια σε πέντε έξι μήνες και πώς θα αποστηθίσουν έναν απλό κώδικα άναρχης

κυκλοφορίας; Με τις αγελάδες γεννάται κάποιο θέμα. Ατάραχες, αδιάφορες για τα τεκταινόμενα των ανθρώπων, περπατάν' στους δρόμους, ψάχνοντας χορτάρι. Έξω στη νομαρχία και στο δημαρχείο μένουν αρκετή ώρα. Νταγκ-νταγκ οι κουδούνες τους, ευφραίνουν τον νομάρχη. Μα και τα πρόβατα διεκδικούν θέση στην πόλη. Δυο δυο ή τρία τρία, σε αντίθεση με τις αγελάδες, την περιδιαβάζουν βιαστικά, αφήνοντας παντού τις κακαράντζες τους. Οι χοίροι επίσης έχουν το μοιράδι τους, ενώ οι σκύλοι είναι οι πραγματικοί άρχοντες. Πότε ξαπλώνονται δίπλα και μέσα στα καφενεία, πότε αναζητούν και εξερευνούν τους κάδους και γύρω απ' αυτούς, πότε επιτίθενται σε κανένα μουλάρι ή γαϊδούρι που τα σέρνει ο νοικοκύρης τους στη μέση της πλατείας. Άκου μουλαρίσια και γαϊδουρινή ξεδιαντροπιά! *RIO ESCONDITO*.

Το περίπτερο του Fredi, στις 11 με 12 το μεσημέρι, μοιάζει με κουρπί μελίσσι, ζωηρεύει απότομα. Είναι που οι εθισμένοι στην πληροφόρηση συνωστιάζονται να πάρουν την εφημερίδα και να αναχωρήσουν από το κέντρο στα σπίτια τους. Άλλωστε, μόνο αυτό τους κρατούσε γύρω από τον αγιοσαραντιώτικο πύργο του Έιφεκ, δηλαδή τη μισογερασμένη ακακία. Φορές φορές επιταχύνουν το βήμα τους. Όχι τόσο λόγω της ανυπομονησίας για διάβαση, όσο επειδή στην πλατεία περνούν, κοντοστέκονται ή και πυροβολούν κάτι θεωρητικωμένα όντα με πλούσιο μαλλί, μαχαίρια στη ζώνη και όπλα. Σωστές αρκούδες. Λένε ότι στην Πίνδο έμεινε μόνο μια αρκούδα. Και το λένε με απερίγραπτη λύπη. Σιγά τη λύπη! Ας έρθουν κατά δω, να πάρουν όσες θέλουν και να τις ρίξουν στην Πίνδο, να γελάσει και τ' αχείλι των οικολόγων. Οι εθισμένοι απομακρύνονται κλεφτά κλεφτά, σα να τους ακούμπησε το έγκλημα. Κι αφού σιγουρευτούν ότι βγήκαν από το χώρο κινδύνου, ρίχνουν μια ματιά στους τίτλους: «Ο Βρανίτσκι και πάλι στα Τίρανα». «Ο Φίνο στην Τουρκία». «Ο Μπερίσα δε λέει να παραδώσει». «Ελμπασάν: τέσσερις νεκροί και ένας τραυματίας». «Λούσνια: ένας νεκρός και τρεις τραυματίες». «Τίρανα: Συμπόσιο για τον εθνικισμό». «Τίρανα: Κονσέρτο με τίτλο: Εσύ Αλβανία με τιμάς, μου δίνεις τ' όνομα Αλβανός!» Λένε ότι όσο σκέπτονται οι διανοούμενοι, αλωνίζουν οι βλάκες. Οι αλβανοί διανοούμενοι, φαίνεται, αποφάσισαν να βγουν από τον βαθύ στοχασμό και να συζητήσουν ανοιχτά, για τι άλλο, για τον εθνικισμό. Μετά άκουσαν και το κονσέρτο και, θεέ μου, ένιωσαν ρί-

γη, που ο μεγαλοδύναμος τους έκ' Αλβανούς και δεν τους έκανε, ας ποι Έλληνες. PAIS ESCONDITO.

Οι πυροβολισμοί δεν έχουν ωρά. Οποιαδήποτε στιγμή του 24ώρου τα λάσνικωφ κακαρίζουν. Ευτυχώς λένε εξηγούν μερικοί στο καφενείο του Σοου, όπου η πόλη μας έχει βουνό, έχει θάλασσα και απορροφούν τα βό. Αλλιώς θα θρηνούσαμε πολλούς από αδέσποτες κι όχι μόνο δύο άτομα. Μμπράβο ανάπτυξη η στρατιωτική επιτυχη!

Στις αρχές το κακάρισμα των όπλων καθαρό, ξάστερο σα να 'καναν γαργά. Με τον καιρό βράχνιασε η φωνή τα. Ποιος κάθεται να τα λαδώσει. Τώρα αγγίζονται σαν τενεκέδες, που τους χτυπ για να φοβηθούν τα πουλιά από τα στά. Κουράστηκαν τα όπλα. Ξεφτιλίστηκε η μή των όπλων, που λέγεται. Κουράστη οι άνθρωποι. Ξεφτιλίστηκε η αξιοπρέ τους. Απώλεσαν οι άνθρωποι την εμπισσύνη σε αιώνιες αξίες και θεσμούς όπως κράτος, κοινωνία, δικαιοσύνη, θρησκ. Καλά, για τα χαλασμένα όπλα υπάρχουν χυτήρια. Τα ρίχνεις και βγαίνουν καινούγια. Ποιος θεός θα αναλάβει να πλώ καινούργιους ανθρώπους με ιδανικά, αξίες, με πιστεύω, με αρχές, με ψυχή;! *RIO ESCONDITO*. Ποιος θα μπορέσει να ρίσει τα τσιμέντα σε ανθόκηπους, όπως Κίρκη τους φίλους του Οδυσσέα; Ποιος ξαναστήσει ορθές τις αναποδογυρισμένες φοινικιές; Ποιος θα βρει χώρους για γένους και για παιδιά, για να μη θεωρείται παιχνίδι τα παιδιά το κρέμασμα του θυμίου στο λαιμό του γαϊδάρου. Να μη θεωρείται παιχνίδι το να κοιτάς πώς τινάζε στον αέρα το κεφάλι του αθώου ζώου. Ποιος θα συγκροτήσει ξανά απ' τα ντρίμια μια πόλη, μια χώρα, μια κοινωνία, που χτυπήθηκαν από τον εγκέλαδο 17 Ρίχτερ;

ΤΟ ΜΕΤΕΚΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Μήπως είναι κοντόσωμος, μουσάτος, αλβανός θεός, που αυτές τις μέρες πήρε μορφή του Νάνο; Ίσως! Γιατί ο κατακαρσμένος και αδικημένος αλβανικός λαός του 'δωσε 2/3 στο νέο Κοινοβούλιο. Κι πανηγύρισε δεόντως τη νίκη η πόλη τους σαράντα αγίους. Όλη τη νύχτα σταματούσαν οι πυροβολισμοί, αντί βεγγαλικά.

Το πρωί η πλατεία ήταν σπαρμένη με λυκές.

Λέτε να φυτρώσει κάτι καλό από τέτοιο σπόρο;

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΣΜΑΡΑΓΔΙΑ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΟΤΙΝΑ

Παπίστευτο το πώς ο ελληνικός κινηματογράφος με το δυσδιάκριτο μέγεθός του ορθώνει να δημιουργεί τόσο και τέτοιο θόρυβο, όχι με τις ταινίες του, όπως θα ήταν το πό, αλλά με τα καμώματα των ανθρώπων που τον κουμαντάρουν, έστω και αν αυτό, ως ακούγεται, μοιάζει να «βρέχει επί δικαίους και αδίκοις». Είχε δε χρόνια να συντελεσθεί μια αθροιστική σύγκλιση περιπτώσεων δημόσιων καμωμάτων και ιδιωτικών (διάβαζε, τελών) συμφερόντων. Και δεν κάνει κανένας τους τον κόπο να ντυθεί κάποιο πρόσχημα. συγκεκριμένα λοιπόν.

Ο υπουργός Πολιτισμού «σαλαμποποιεί» (μέσα από το περιβόητο «πολυνομοσχέδιο») το ολικό πρόβλημα του ελληνικού κινηματογράφου, απομονώνοντας μέσα σ' αυτό τα «πρωτόκολλα» (αλλά και «αβανταδόρικά») ζητήματα όπως είναι το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου και το Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης, από το θεσμικό «ολοκλήρωμα» (όπως είχε επιχειρήσει ο Ν. 1597): τι είδους –σήμερα– κινηματογράφο χρειαζόμαστε, από ποιους και με ποιους τρόπους και διαδικασίες. Το πρόβλημα, συνεπώς, δεν είναι ποιο Δ.Σ. θα διοικήσουν οι αρμοδιότητες προέδρων και διευθυντών, ούτε εκείνο το ακραιφνούς ιδεολογικής πολιτικής σκοπιμότητας προτεινόμενο «Μουσείο Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης», πολιτικής γενέτειρας και ιδιαίτερης εκλογικής περιφέρειας του σημερινού ΠΟ. Εν πάση περιπτώσει, τον ικανό αριθμό θετικών σημείων που περιέχονται στο προτεινόμενο νομοσχέδιο τον επικαλύπτει η απουσία γενικής σύλληψης, ενώ πλήθος είναι οι αντιφάσεις, οι «καθ' οδόν» εμπνεύσεις και η οργανωτική απειρία, όλα φωτογραφίες αβυσσών και προκρούστειας προσπάθειας να έρθουν τα πράγματα στα μέτρα των συμφερόντων. Κρίμα στη χαμένη για τον κινηματογράφο μας ευκαιρία, αν όλα λυθούν μέχρι τέλους έτσι. Και είναι αυτό που δεν το κατάλαβε –δηλαδή, και τότε το είχε κατά νου– η Εταιρεία Ελλήνων Σκηνοθετών, εκπροσωπούσα από καιρό την πλέον ακραία τάση συνδικαλιστικού παλαιοημερολογιτισμού. Στείρα, ανεπίκαιρη και αποξενωμένη απ' την πραγματικότητα, μέσα στα ερείπια ενός συντεχνιακού δογματισμού που τον πληρώνει ακόμα ο δύσμοιρος ελληνικός κινηματογράφος, καταγγέλλει αυτή, η κατ' εξοχήν πολιτιστική, το πολυνομοσχέδιο για... «άκρατο κρατισμό»!

Αντί να 'σου πάνω σ' αυτό το να –μην τρελαθούμε– σκηνικό, κάνει την εμφάνισή του και το «πρωτόκολλο»: Ο λαλίστατος κ. Γιάννης Σμαραγδής, ξεσηκώνοντας κουρνιαχτό και αλαγμούς, μπας και «σπρωχτεί» λίγο ακόμα η ταινία του. Ο άνθρωπος –και η περίπτωση– δεν παίζεται, δεν τον βρίσκεις, σε κανένα «γήπεδο». Ξεκίνησε με απαράδεκτες, σε βάρος του θμό και έκταση, και κυρίως αναπόδεικτες «καταγγελίες» κατά του ΕΚΚ –κακά τα ψέματα, ανδρικής, αξιόπιστης πραγματικότητας του κινηματογράφου μας– και μόλις είδε ότι το «πρωτόκολλο» αντέδρασε αρνητικά (ύστερα, μάλιστα, και από την εμπεριστατωμένη ανακοίνωση του Κέντρου, με αριθμούς και ημερομηνίες), έκανε στροφή 180 μοιρών και το 'ριξε στον «πρωτοπαύλο» της... «ελληνικής ιδεολογίας», στη... «διαφορετικότητα» της... ελληνικότητας (αλλά και στην αιματοδακρυολογία και στα ολίγον από «δράμα». Μα δεν είναι σοβαρά πράγματα αυτά; ας μας πει –απερίφραστα– ο κ. Σμαραγδής ποια, επιτέλους, από τις «εξοχολογίες», καρέκλες «εξουσίας» επιθυμεί; Κατ' αυτόν, και οι τρεις υπάρχουσες «το «πρωτόκολλο» την καβαφική «Συρία» του κ. Σμαραγδή. Να του πούμε, λοιπόν, του κατά τ' όλα αγαπητότατου του Γιάννη, ότι με τέτοια καμώματα άλλο Νόμπελ κερδίζεις, πάντως όχι το Νόμπελ της εξυπνάδας. Συμπέρασμα: Ελληνικός κινηματογράφος, φτου κι απ' την αρχή.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Διαβάστε:** Το καινούργιο μυθιστόρημα του Τάκη Σιμώτα από τη Θεσσαλονίκη, *Ο Λάκκος* (εκδ. Άγρα). Η πιο ωραία και η πιο μεγάλη περιπέτεια μιας παρέας παιδιών στη δύσκολη πορεία προς την ενηλικίωση. Μνήμες των μεγάλων μαστών της περιπέτειας στη λογοτεχνία

ΤΑΚΗΣ ΣΙΜΩΤΑΣ
Ο ΛΑΚΚΟΣ

(από τον Μέλβιλ μέχρι τον Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον) αλλά και ευρηματικές ιδέες, και λεκτικά παιχνίδια, και ψιλοδουλεμένα (σταυροβελονιά) κεφάλαια και, κυρίως, συγκίνηση.

• **Ακούστε:** Απόψε στο Λυκαβηττό και μεθαύριο, 20.7, στη Θεσσαλονίκη, τους κύριους εκπροσώπους της ηλεκτρονικής σόουλ σκηνής του Μπρίστολ, τους Massive Attack, στις δύο πρώτες εμφανίσεις τους στη χώρα μας. Προβλέπεται κοσμοσυρροή...

Ακούστε: Στις 21.7, στο θέατρο των Βράχων, τον σαξοφωνίστα Μείσιο Πάρκερ, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Υμηττού. Μια «έκρηξη χαράς» κάτω από τον έναστρο ουρανό με τους τζαζ, σόουλ και μπλουζ ήχους μιας από τις σεβαστότερες μορφές της μαύρης μουσικής. Ο παλιόφιλος των Τζαϊμς Μπράουν, Τζωρτζ Κλίντον και Μπούτσου Κόλλινς μας κάνει την τιμή. Ας μην τον προσβάλλουμε.

• **Διαβάστε:** Το επιθετικά ειρωνικό βιβλίο του (και σεναριογράφου του Χόλλυγουντ) Γκορ Βιντάλ, *Σε ζωντανή μετάδοση από το Γολγοθά*, σε μεταφραστική απόδοση του Σπύρου Βρετού (Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις). Η αριστοκρατική καταγωγή του συγγραφέα, η εβραϊκή παράδοση μέσα στην οποία μεγάλωσε, η χριστιανική υπεροψία της σύγχρονης αμερικανικής κοινωνίας, η πολιτιστική υπεροψία της σύγχρονης Αμερικής αλλά και μια ισοπεδωτική σάτιρα στον «κοινωνικό αυτοματισμό» που επικαλείται το κίνημα των ομοφυλόφιλων είναι όλα εκεί. Μην το διαβάζετε ως απρόσιτοι Έλληνες στις παραλίες. Λέει πολλά και για τις δικές μας ομαδικές συνήθειες.

ΓΚΟΡ ΒΙΝΤΑΛ

*Σε ζωντανή
μετάδοση απ' το
Γολγοθά*

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ

ΤΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟ του 1996 παρουσίασα στην γκαλερί Αστρολάβος-Δεξαμενή των Αθηνών την ομαδική έκθεση **ΔΑΣΚΑΛΟΙ και ΜΑΘΗΤΕΣ**. Τον Μάρτιο του '97 μετέφερα εμπλουτίζοντας την έκθεση στην γκαλερί Μεταμόρφωσης της Θεσσαλονίκης και δηλώνοντας ότι «η εκδήλωση δε είχε καμιά σχέση με την Πολιτιστική». Λεπτομέρεια: Αφιέρωσα την έκθεση στη μνήμη του Κωνσταντίνου Μαλέα, ο οποίος το 1917 όντας πολιτικός μηχανικός του δήμου της νεοαπελευθερωμένης Θεσσαλονίκης έχασε δεκάδες έργα του κατά τη μεγάλη πυρκαγιά. 1917-1977, εβδομήντα χρόνια από τότε και, βέβαια, η «Πολιτιστική» δεν τον θυμήθηκε εφόσον ο ίδιος δεν είναι παρών να τρέξει, να πιέσει πολιτικά, να βρει τα κεφάλαια να ασχοληθεί με το management και το marketing της τέχνης του.

Έχουμε, λοιπόν, εν κατακλείδι μια «Πολιτιστική» των ζώντων και έναν πολιτισμό των τεθνεώτων που, όμως, παραμένουν εκτυφλωτικά ζωντανοί.

Πειράζει που με ενδιαφέρουν περισσότερο οι δεύτεροι;

Μάνος Στεφανίδης

ΤΙ ΚΑΡΡΑΣ, ΤΙ ΚΑΡΑΒΑΤΖΟ

• **ΣΤΟ ΠΟΛΥ ΚΑΛΟ** περιοδικό της Θεσσαλονίκης *Πιλότος* εντοπίσαμε ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον και καυστικό άρθρο του **Λευτέρη Ζερβουδάκη**, που αναφερόταν στην Πολιτιστική και στα συμπαρομαρτούντα της. Αφορμή: Ένα δημοσιογραφικό κομμάτι σε άλλο περιοδικό της πόλης που είχε τίτλο «Τι Καρράς, Τι Καραβάτζο». Απολαύστε το:

«Για να γίνουμε φτωχότεροι, δε χρειάζεται να προσπαθήσουμε πολύ. Μικρά, εξάλλου, τα εθνικά αποθέματα. Μας έσωναν μέχρι τώρα οι μικρές αναλαμπές της τοπικής μας κοινωνίας. Πάνε και αυτές. Χαθήκανε στην απεραντοσύνη του μέτριου. Αναλαμπές και τοπικές κοινωνίες μαζί. Αύτανδρες.

Δύσκολο να αντισταθείς στην ισοπέδωση που επιβάλλει το εθνικό κέντρο. Σε όλα στο κάθε τι. Μέχρι και στις μικρές μπουκιές του καθημερινού οξυγόνου. Το γέλιο έγινε κονσέρβα και το χαμόγελο προκάτ. Η αίσθηση του μέτρου, μεταλλάχθηκε σε αμετροέπεια και δημοσιοσχετίστικη παραίσθηση.

Ρηχές και ανούσιες αστειότητες, τυπικά δείγματα μιας στείρας εποχής. Βόλεμα με τα λίγα, όχι από εγκράτεια, αλλά από κρανγαλέα έλλειψη. Μυρηκασμός και ανασημασιοποίηση «πετυχημένων δημοσιογραφούντων» του εθνικού κέντρου. Μιμητισμός και αναπαραγωγή για να είσαι "in".

Ανταλλάχθηκαν πριν από καιρό κάτι ιδεολογήματα της πλάκας στον πάγκο του αράφη. Άγνωστο το αντίτιμο. Βγαίνουν τώρα στη φόρα με δόσεις.

Η αποτυχία της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, είναι αποτυχία όλων μας. Τραγική αναμιά μιας πόλης που δεν έχει ηγέτες. Εκτός και αν στον όρο Πολιτιστική Πρωτεύουσα, δίνουμε κυρίως οικονομική διάσταση. Και αυτή με την πιο αρρωστημένη της μορφή, αυτήν της κονόμας και της αρπαχτής. Αν είναι έτσι, η Πολιτιστική μας σημάδεψε τεράστια επιτυχία.

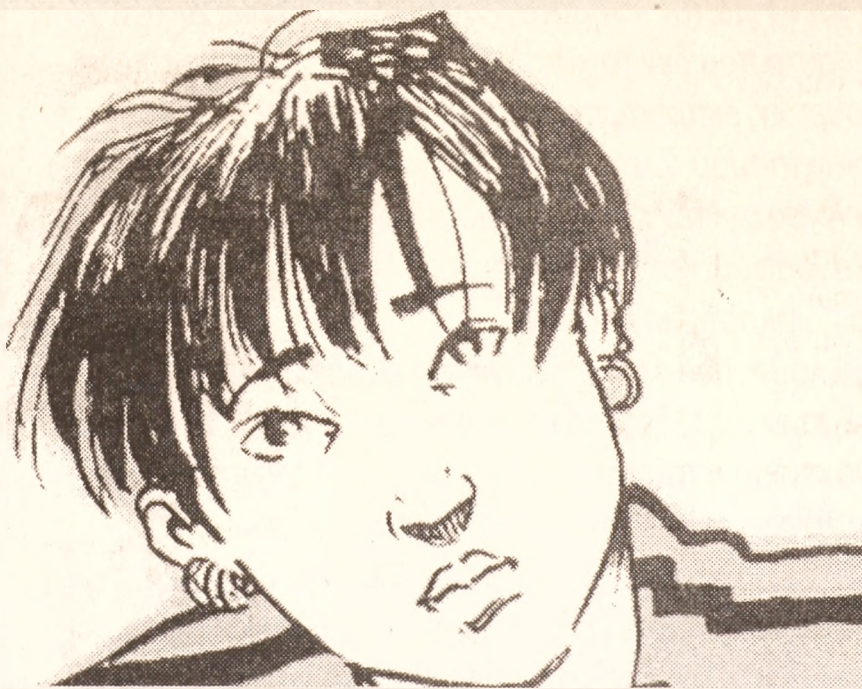
Γιατί το ψάρι, μπορεί να βρομάει από το κεφάλι, αλλά και η ουρά δεν πάει πίσω...

Λευτέρης Ζερβουδάκης

ΜΑΡΙΑ ΖΟΓΛΟΠΙΤΟΥ: ΧΑΘΗΚΕ ΕΝΑ ΤΑΛΕΝΤΟ

ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ του 1989, στη Θεσσαλονίκη, στο Πολιτιστικό Κέντρο Β. Ελλάδος της Εθνικής Τραπεζής, είχε διοργανωθεί μια μεγάλη έκθεση κόμικς. Είχαν λάβει μέρος πολλοί, εμείς όμως είχαμε σταθεί με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη δουλειά μιας νεαρής, άγνωστής μας, κοπέλας: της **Μαρίας Ζογλοπίτου**. Γράφαμε τότε:

«Ωριμότερος ήταν ο προβληματισμός στο χώρο της επιστημονικής φαντασίας, όπου ξεχωρίσαμε την εργασία της **Μ.Ζ.** (δυο μικρά αφηγήματα στο ύφος του **Ε.Α. Πόε**, τα «Πανσέληνος» και «Ραχήλ»). Η σχεδιάστριά είχε καλό σχέδιο αλλά, κυρίως, την αίσθηση της αφήγησης και του ντεκουπάζ, ενώ εντυπωσιακή ήταν η χρήση της μονοχρωμίας – χρησιμοποιούσε σέπια και μωβ φόντα, δεν ξέρω με ποια τεχνική, έμοιαζαν όμως όπως τα τυπωμένα κόμικς με χρωμολιθογράφηση.

Δουλειά της Ζογλοπίτου ξαναείδαμε λίγο πριν από τα τελευταία Χριστούγεννα. Ήταν ένα κόμικς-άλμπουμ με τίτλο **Χαμένο φάσμα**, σε σενάριο του Ανδρέα Αποστολίδη, από τις εκδόσεις Κώμος. Ασπρόμαυρο, με έντονες σκιές (που δεν έφταναν στα όρια του εξπρεσιονισμού), φαινόταν ιδιαίτερα επηρεασμένο από την

Τσιγγάνικη Ορχήστρα του Γιάννη Κалаϊτζή. Διηγούνταν μια σύγχρονη ερωτική ιστορία και υπενθύμιζε άλλες τέχνες – την ποίηση, αίφνης, του Μανόλη Αναγνωστάκη αλλά και τη νεανική φιγούρα του Σαββόπουλου. Παρά τις σεναριακές του ατέλειες, η μεγάλη δουλειά στο σχέδιο και στο ντεκουπάζ δεν κρυβόταν. Η Ζογλο-

πίτου συνέχιζε να είναι ταλαντούχος και, επιπλέον, συνέχιζε να δουλεύει.

Είχαμε μάθει ότι πήγαινε καλά. Κάτι με τη Σχολή Καλών Τεχνών νταραβεριζόταν, είχε φέρει και ένα βραβείο από έναν διεθνή διαγωνισμό. Το τελευταίο διασημά ζούσε μόνιμα στην Αθήνα, συνεργαζόταν μάλιστα με τις νεανικές σελίδες της *Ελευθεροτυπίας* «Η ζωή είναι εδώ», όπου έδινε σκίτσα. Όσπου...

Όσπου βρέθηκε νεκρή, δολοφνημένη, στο Θησείο, κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες. Κι ενήλικη τέχνη των κόμικς έχασε μια φανατική υπηρέτριά της... Πάνω στο γύρισμα του χρόνου, έτοιμη να αρχίσει να αφήνει έργο.

Τουλάχιστον, ας κυκλοφορούν οι ιστορίες της, που, απ όσο ξέρουμε, κρατούσε στα συτάρια της...

Η.Κ.

Τριν από δύο χρόνια, Ιούλιο, πέθανε ο Στέλιος Αναστασιάδης, ζωγράφος, μάγειρας, ηθοποιός, επαναστάτης, μπον βιβέρ... Τότε γράφτηκε κάτι μικρό στο Αντί, με την υπόσχεση να επανέλθουμε. Το κάνουμε σήμερα. Για τον Στέλιο Αναστασιάδη γράφουν οι Αλέξ Αργυρίου, Τζού Κουλεντιανού, Νατάσσα Δομνάκη, Ηλίας Κανέλλης και Σταύρος Καπλανίδης. Επίσης, δημοσιεύεται μια παλιά συνέντευξή του στην αξέχαστη Σούλα Αλεξανδροπούλου. Την επιμέλεια του αφιερώματος είχε ο **ΚΩΣΤΗΣ ΛΙΟΝΤΗΣ**.

Ολίγα τινά περί του απανδόκευτου βίου του Στέλιου Αναστασιάδη

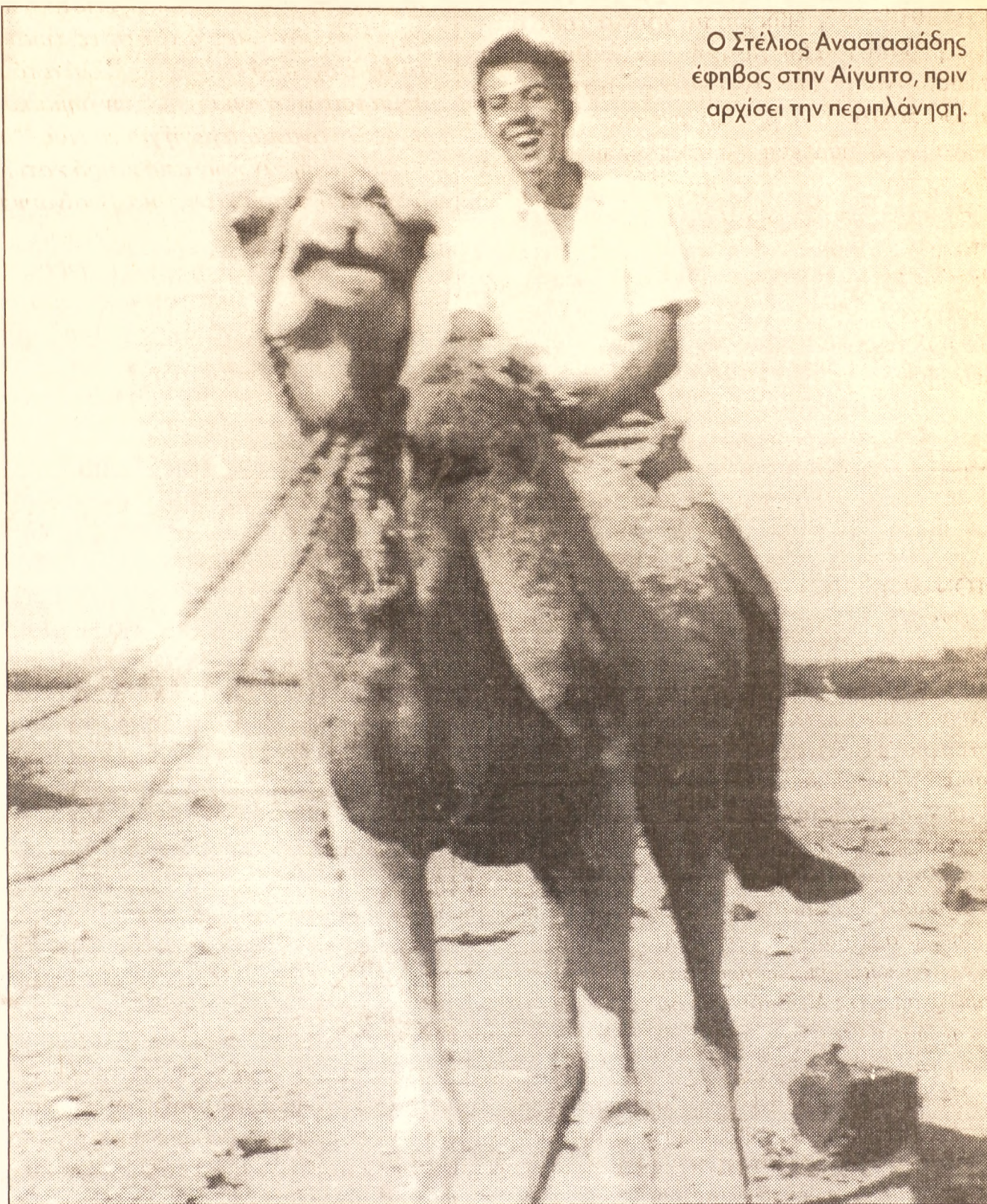
του Αλέξ. Αργυρίου

Στην Άντεια Χ. που η παρουσία της περιόρισε την απουσία μας

Ο πιο σύντομος χαρακτηρισμός του Στέλιου θα ήταν ότι υπήρξε Έλληνα του εξωτερικού. Μπορεί βέβαια να γεννήθηκε στην Κρήτη, όμως ανατράφηκε στην Αίγυπτο και, με τη λήξη του πολέμου, πήγε στο Παρίσι να σπουδάσει ζωγραφική, πλάι στον Λέ, παιδεία και λειτουργική την οποία ήξερε ότι δεν ξέχασε ποτέ, χωρίς και να δουλωθεί. Αλλά επειδή ούτε τον κριτικό ζωγραφικής ούτε του κινηματογράφου ποτέ παραστήσει –ιδιότητες που ευδοκούν με ακατάσχετο αίσθημα αυθελ- θα συνεχίσω να μιλώ επί ελευθέρου ιφους.

Κάποια στιγμή λοιπόν, δεν ξέρω ακριβώς (ο Στέλιος δεν μιλούσε για το παρελπί, παρά μόνο αποσπασματικά και έπρε- κανείς να σκαρώνει πάζλ, αν ήθελε να ή άκρη), ίσως το 1947 ή 1948, ζωγραφί- τας και ζώντας την παρισινή μποεμία, ουσε τη φωνή της ελεύθερης πατρίδας προσπαθούσε να μαζέψει εθελοντές ή τη ράθυμη ελληνική παροικία του Πα- ρίου, να πολεμήσουν από τα δημοκρατι- βουνά και λαγκάδια τον διεθνή ιμπε- ρισμό.

Στέλιος με τη θεία αφέλειά του –αντί- τα με όσους αγρόν αγόραζαν κορούδα- αν;– ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα και έθηκε εντός των φιλόξενων λαϊκών δη- κρατιών. (Ας μην ξεχνάμε, κοινός πα- γων πάντοτε: η δημοκρατία). Και ο μεν Στέλιος πήγε, αλλά φαίνεται ότι τα χαρτιά δεν ήταν καθαρά. Κάποιος θεός του ήσαν – ξέρω εγώ; Η συνέπεια ήταν, ατί αυτό έχει σημασία, να μην τον κατε- σουν στα ελληνικά βουνά και ας μου ιτραπεί το αυθαίρετο συμπέρασμα, να γεμίσει κανένα λάκκο «κάτω από πέντε δρα χωρίς άλλα κεριά». Η ζωή του στη υδαπέστη, όπου τον «έταξε η μοίρα»,

Ο Στέλιος Αναστασιάδης έφηβος στην Αίγυπτο, πριν αρχίσει την περιπλάνηση.

είχε καλές και ψυχρές περιόδους. Από υπεύθυνος του Μουσείου έως τρώριμος ψυχιατρείου, επ' ολίγον, όσο χρειαζόταν για να συνέλθει απ' το δαίμονα του κακού.

Τέλος πάντων, κάποτε ήρθε και ο μοιραί- ος Οκτώβρης του 1956, ο Νάγκυ, τα σοβιε- τικά απελευθερωτικά στρατεύματα, που

αγρυπνούσαν, αν και ο Κρούτσεφ είχε μαρτυρήσει τα σταλινικά –μην ψάχνετε αντιφάσεις– και ο Στέλιος επωφελούμενος του κενού εξουσίας μεταξύ κλονιζομένων και επιτιθεμένων, πήρε τα τσαγερό του –κυριολεκτώ– και διέσχισε περπατώντας την (υποτίθεται) ελεύθερη Ευρώπη, και να

Ηθοποιός στην *Καρκαλού* (1985) του Σταύρου Τορνέ.

καταλύσει στο γνωστό Παρισάκι του. Πάμε, εδώ ήρθαμε.

Το 1963 –ποιος σας είπε ότι το 1961 είχαμε βία και νοθεία– εγώ ξέρω ότι μου δώσανε, τότε, διαβατήριο, άρα το καθεστώς είχε μόνο του –ιδίους εξόδους– προβεί σε διστακτικά ανοίγματα για να συντηρηθεί, λέτε εσείς, εγώ λέω: γιατί είχε εξυπνάδα και προσαρμοστικότητα που δεν την είχαν οι αφοσιωμένοι σε παλαιολιθικές μωσαϊκές πλάκες. Δεν αθωώνω ούτε καταδικάζω, και παρακαλώ μη λέτε ότι σας κατεβάζει η κούτρα σας. Απλώς περιγράφω. Ο παράσιτος ελληνικός καπιταλισμός (έτσι τον έλεγα, ζώντας τον, προτού οι, εκ Γαλλίας, κοινωνιολογούντες τον ονομάσουν «δύσμορφο») είχε αρχίσει να προσαρμόζεται όταν ο σοσιαλισμός –τι λέμε τώρα– κοιμόταν τον ύπνο του δικαίου, και η αποκαθίλωση του Ζαχαριάδη –χωρίς να είναι γνωστός και ο τρόπος– άλλος κανιβαλισμός– παρέπεμπε στο αμετάβλητο της μόνης και αδιαιρέτου αρχής. Όποιος ονειρεύεται αρχές και ιδέες, ας κοιμάται τον νήδυμον ύπνο.

Τότε λοιπόν –αν δεν θυμάστε: το 1963–, με το διαβατήριο ανά χείρας, διέσχισα ατμοπλοϊκώς και σιδηροδρομικώς την Ιταλία, χαζεύοντας έκθαμβος ζωγραφικούς πίνακες της Αναγέννησης –αφήστε με τώρα με τις ρεπροντυξιόν του **Σκιρά**– και τη Νότια Γαλλία, μέχρις ότου έφτασα –ανηφορίζοντας κατά τους χάρτες– στα Παρίσια. Τι καθόμουν και έβλεπα επί οκταώρου βάσεως καθημερινώς –μ' έπιασε και η βροχή, Ιούλιο μήνα, λίγες ημέρες πριν από την ιερή 14η– δεν θα σας το πω και δεν νομίζω πως σας ενδιαφέρουν τα απομνημονεύματά μου. Πού να θυμηθώ λοιπόν τι

μου είχε παραγγείλει η Αντιγόνη –μην ψάχνετε στους αρχαίους τραγικούς– να βρω τον αδερφό της, τέτοιο καρτιέ, «ρυ» τάδε, αριθμός τάδε. Κι όμως, για να δείτε τη συνέπειά μου, το θυμήθηκα δυο μέρες πριν να τελειώσει η άδεια που είχα δώσει στον εαυτό μου.

ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΕΛΙΟ

Τηλεφώνησα στον Δημήτρη –έτσι λεγόταν και νομίζω λέγεται ο αδερφός της Αντιγόνης– και κάποιο βράδυ στις 11 –ξέρετε βέβαια εσείς οι κοσμογυρισμένοι, με τα γκρουπ σήμερα, τον Ιούλιο στο Παρίσι, τέτοια ώρα: δεν έχει σκοτεινιάσει για τα καλά στη Στοκχόλμη να δείτε!– ανέβαινα τα σκαλιά μιας πολυκατοικίας ενός ακραίου διαμερίσματος του Παρισιού, όπου ο Δημήτρης –για να με περιποιηθεί ιδιαιτέρως, φαντάζομαι– είχε καλέσει και τον Στέλιο περί του οποίου πρόκειται, για να μαγειρέψει τροφές με μεσοευρωπαϊκές γεύσεις –καθήκον όπερ και ετέλεσε. Η νύχτα εκείνη πέρασε –θα ήταν πέντε το πρωί όταν έφυγα–, πέρασε λοιπόν, δεν κατάλαβα, κουβεντιάζοντας με τον Δημήτρη και τον Στέλιο, εκείνοι με τις εμπειρίες ανατολικού τύπου, εγώ από τις αλλήθωρες δυτικοευρωπαϊκές –κοιτάξτε και κανένα χάρτη.

Και μη λέμε ανοησίες, παρακαλώ. Αν εμείς εδώ ζούσαμε τον μετεμφύλιο χυλό του παρακράτους, που κατασκεύαζε (όπως ο διάβολος όταν δεν είχε τι να κάνει) και έπειτα κυνηγούσε φανταστικούς εχθρούς –όρα δίκη αεροπόρων–, οι εμπνευστές αμερικανικότεροι των Αμερικανών οι οποίοι διαταγές έφτανε να δώσουν κιόλα πήγαιναν ρολόι επί επτά βημάτων. Και

ενώ εμείς αυτά και άλλα ερμαφρόδιτα Δημήτρη και ο Στέλιος, να το ξέρεζούσαν σε κάποια κέντρα εξουσίας και χαν πάρει χαμπάρι όσα χρειάζονταν, ώ να έχει κανείς εικόνα της πραγματικότητας – αν έτσι την ονομάσομε περιληπτικά να ξεμπερδεύομε. Ομολογώ ότι μι από τις, πρωτοφανείς για μένα, νευρικές κινήσεις του Στέλιου, δεν μπόρεσα να ταλάβω πολλά πράγματα για την υψηλής στάθμης ποιότητά του, σε εκείνη την ονύχια πρώτη συνάντησή μας.

Η αλήθεια ήταν ότι συναντούσα για πρώτη φορά Έλληνες του ίδιου έρμου ιδεολογικού φάσματος, που χωρίς να αποβλουν το σχήμα και να εξαγοράσουν την λαγή είχαν άπεκδυθεί κάθε λογής αυταγίας, όχι για να συλλογιστούν επί καθαρχάρτου αλλά για να υπάρξουν μετά από το κενό, του κενού, ω κενό των ανεγκέλων κεφαλών, που είχε γεμίσει με καστραμμένες ζωές. Για τον Στέλιο, και λέω σε ύστερο χρόνο, νομίζω (και θα εγώ παρακάτω) τη σχετικότητα της κσεώς μου, είχε κάνει ανομολόγητα και θανάσιμα ασυνείδητα –ή έστω απωθώντας– θε λογής διακόσμηση– τη μη αναζήτηση ερμηνείας των φαινομένων. Μπορεί πει κανείς ότι ήταν μια αντιστροφή του στικισμού. Μπήκαμε στα δύσκολα. Θα ρίσω στα περιστατικά.

ΣΤΗ ΝΥΣΤΑΛΕΑ ΚΑΙ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Όταν επιτέλους, για να τα ξανασκεφμουσειά και ανθρώπους, ξαναπήγα στο Παρίσι, τον άλλο χρόνο βρήκα έναν Στέλιο έτοιμο να σαλπάρει για την Ελλάδα **Ρόδης Ρούφος**, εξαντλώντας τον παλιό του μένος, του είχε δώσει, ξέροντας, α ανεξιθρησκεία πια, διαβατήριο, και ο Στέλιος δεν κρατιόταν να γυρίσει στη γενέθλια γη. Πιστεύω, όχι για να επαληθεύσει το «πατρός τε και μητρός» κ.λπ. Αν ψάχτε για αντιφάσεις, μη χάνετε την ώρα σας. Είσαστε από άλλο ανέκδοτο. Απλώς, Στέλιος είχε πλαντάξει –ας πούμε– α παρισινή κουλτούρα –ζώντας μάλιστα ο περιθώριό της– και ήθελε να γευθεί την σταλέα και βαλκάνια Ελλάδα.

Βρέ καλέ μου, του λέγαμε, ο Δημήτρης την καρτεσιανή λογική του, κι εγώ με τα αθλιότητα της φιλοσοφίας μου, «πού πας σε μια Ελλάδα που ο Καραμανλής εί αποκηρύξει, απελθών εις Παρισίους ψεδωνύμως και η **Φρίκη** –που λέγαμε– διακούσε το παρακράτος που δεν είχε αφνη. Αλλά νομίζεις –λέμε τώρα– ότι ο Στέλιος αγαπούσε τους κινδύνους, αν και εγώ μάθει ότι του χρέωναν πως υπήρξε εκφ

Τμήμα ξυστού του Στέλιου Αναστασιάδη. Βρίσκεται σε εξωτερική επιφάνεια σπιτιού στο Σούνιο. Το «ξυστό» έχει ιταλική καταγωγή και στην Ελλάδα δουλεύτηκε από λαϊκούς τεχνίτες στα μαστιχοχώρια της Χίου. Εκεί, απλώς, τα σχήματα, γεωμετρικά, έχουν καθαρά διακοσμητικό χαρακτήρα. Την ιδιαίτερη και σπάνια αυτή «ζωγραφική», που απαιτεί χρόνο και κόπο, τη δούλευε ο Στέλιος, διατηρώντας όλα τα ζωγραφικά του στοιχεία. Δεν γνωρίζουμε πότε και πώς ξεκίνησε να δουλεύει «ξυστά». Για βιοπορισμό έκανε, κατά καιρούς και δουλειές της οικοδομής. Δεν αποκλείεται, αυτή η εξοικείωση να στάθηκε, κάποια στιγμή, η αφετηρία.

τελευταίο χρονικό διάστημα έλυνε το πρόβλημα από παραγγελίες που έπαιρνε από την Ελβετία, σκαρώνοντας –με την απίστευτη δεξιοτεχνία που είχε– ζωγραφικούς πίνακες ελληνικών νησιώτικων τοπίων – με φανταστικές αναμειγνύσεις πραγματικών στοιχείων. Μιά επιτυχής δοκιμή σε ημιανάγλυφο –να το πω, σε τέσσερα στρώματα και χρώματα, δουλειά σοβατζή και ζωγράφου, πραγματική μαστορική– για μια παραγγελία ενός ξενοδοχείου της Ελβετίας, μένει κατατεθειμένη στον εξωτερικό τοίχο ενός σπιτιού στην Ποσειδωνία, έως ότου ανίδεοι, χορτάτοι και μάλλον βάνδαλοι επισκέπτες, νέων ηλικιών και νοοτροπίας, με θηριώδη περιφρόνηση προς ό,τι δεν έχουν καιρό να προσέξουν, την καταστρέφουν, και τότε θα μείνουν –αχνές απεικονίσεις της– οι φωτογραφίες της.

Το φέρνω από δω, το φέρνω από εκεί, γιατί ξέρω πόσο αδύνατο είναι να δώσεις

μία εικόνα του ανθρώπου για τον οποίο, στη *Χαμένη Άνοιξη* ο Στρατής Τσίρκας αποπειράθηκε να δώσει μια καρικατούρα του, με την ελευθερία που έπαιρνε ο προικισμένος αυτός πεζογράφος απέναντι σε τυπικά δεδομένα που δεν έπαιναν να είναι παραπλανητικά και να δεσμεύουν τους άσχετους.

ΑΝΕΜΕΛΟΣ;

Περιθωριακός από πεποίθηση, κάποτε είχε μια γυναίκα και τρία παιδιά. Ηρθε ένα καιρό και τον είδε η γυναίκα του (που είχε πάρει διαζύγιο εις βάρος του Στέλιου επιδικάζοντάς του 10 σελίνια το χρόνο, για διατροφή της και των παιδιών – τι εγγλέζικος ταρτουφισμός), έμειναν ένα μήνα στο σπίτι με τον πίνακα που λέγαμε. Πέρασαν, μπορώ να μαρτυρήσω καλά, σαν να ήταν πάντα μαζί. Ωστόσο ο Στέλιος δεν ήταν εγκιβωτισμένος και δεν το ένιωθε έτσι στο περιθώριο αλλά τυχαία το διάλεξε γιατί δεν του πήγαινε η συναλλαγή. Δεν θυμάμαι πότε δέχθηκε να κάνει μια, και μοναδική, έκθεση της ζωγραφικής του σε μια αίθουσα που δεν την ήξερε ούτε ο ιδιοκτήτης της.

Αδιαφορία: Κάθου γύρευε. Ανεμελιά μάλλον, σε πλείστα όσα, ασήμαντα και σημαντικά, ανάκατα, αλλά με απaráμιλλη ευσυνειδησία σε ό,τι αναλάμβανε, ιδίως στη ζωγραφική, όπου ήταν και εντυπωσιακά σπουδαίος δάσκαλος. Φίλος καλός και εγκάρδιος, στους λίγους που ξεχώριζε, στους οποίους θα μείνει αλησμόνητος.

Όταν αρρώστησε και θέλησαν να του κάνουν θεραπεία –του έδιναν ένα χρόνο ζωής– αρνήθηκε, δεν άλλαξε τους ρυθμούς της ζωής του και διέψευσε τους γιατρούς, ζώντας σχεδόν τρία χρόνια, λές και του τα χάρισαν.

Πρέπει όμως να τελειώνω και δεν θέλω να ξαναδιαβάσω αυτό το γραπτό γιατί θα θέλω να το σκίσω, εν γνώσει της ατέλειάς του σχετικά με το αντι-κειμένό του. Σκέπτομαι ότι όλα τα μεταθανάτια λόγια δεν ξέρω τι νόημα έχουν κυρίως για ανθρώπους σαν τον Στέλιο καθώς και τον ίδιο και το ζωγραφικό του έργο το ξέρουν ελάχιστα άνθρωποι –για λόγους άσχετους με την αξία του– και κάθε απόπειρα να δοθεί η παρουσία και η υπόστασή του είναι καταδικασμένη γιατί υπόκειται σε πλάνες. Πολύ περισσότερο που, πράγματι, απευθύνεται σε πρόσωπα που τον ήξεραν, και που ο καθένας τους, θα έχει και μια άλλη εικόνα για τον άνθρωπο, δεδομένης της πολυμέρειάς του. Ο γνωστός μας Στέλιος, αυτός ο άγνωστος, για να τελειώσω ρητορικά, κοροϊδευτικά, όπως θα το ήθελε.

ής από το σταθμό της «Ελευθέρας Πάδας», όταν αυτός βρισκόταν σε άλλο πλοίο. Εκτός από εκείνο το ανέκδοτο είχε επινοήσει όταν τον ρωτούσαν πού βρίσκεται, ο Στέλιος είπε κάποτε, παίζοντας, ότι η δουλειά που του είχε ανατεθεί να «πληδάει τον Μάρκο» και εξηγούσε πως εκπληκτους αφελείς –το χιούμορ, έχετε, είναι απαγορευμένο στους κάθε λογής– ότι καθόταν δίπλα στο δίσκο γύριζε και εγκωμιαζόντουσαν τραγουδιστικά οι ηγέτες, την ώρα που η βελόνη στην απαρίθμηση των άξιων ηγετών θα ονόμαζε και τον Μάρκο, ο Στέλιος σήανε τη βελόνα όσο χρειαζόταν, γιατί ο Μάρκος έπαψε να είναι καθαγιασμένος ηγετικό πόστο.

σπεία νομίζετε, αλλά ο Στέλιος κάποτε έλαγε ανέκδοτα και στο είδος υπήρξε ημιματικός, όσο που το βαρέθηκε. Πήγε έπειτα αλλού. Τέλος πάντων, ήρθε στην Ελλάδα, κάπου Μάιο του 1964, του εξασφαλιστεί ένας χώρος σχεδόν εκτός στην ταράτσα ενός σπιτιού μεταξύ ισλαμικής και Βύρωνα, και το τηλέφωνό ενός δικηγόρου με μεγάλη επιφάνεια –μη λέμε ονόματα. Το τελευταίο ήταν οφασιστικής σημασίας γιατί τον πιάσας μόλις αφίχθηκε και ο Λευτέρης –ο δικηγόρος– τον έβγαλε σε λίγες ημέρες επειδή βία –υπάρχει και δικαιοσύνη– δεν έκαναν οι κατηγορίες. Θα φανεί, σε ένα όνομα, πώς λειτουργεί η εκδίκηση. Κατηρήθηκε ως ανυπότακτος, τον εξαπέστειναν στην Κρήτη, που ήταν τα στρατολογιαρχιά του, δικάστηκε και καταδικάστηκε, διότι δεν μπορούσε να αποδείξει βρισκόταν εκτός Ελλάδος, από έλλειψη μαρτύρων. Η υπόθεση έληξε –όπως έλεγε οι ωραίες ιστορίες– όταν το Δημόσιο έπληραξε 30 χιλιάδικα.

Αλλά είχαμε μείνει λίγο μετά την άφιξη του Στέλιου στον κλειστόν άστυ. Άγνωστος ζωγράφος, αν και διαπρέψας αλλού ως κριτικιστής, οι ικανότητές του σε πολλές ριζοχές ήταν απίθανες, όπως και οι γνώσεις του και οι δυνατότητες χρήσεως των πληροφοριών από τις βιβλιοθήκες είχε. Απλά, από τον ίδιο τον **Ράσσελ**, για ειρηνολογία της αμερικανικής έκδοσης ενός φιλοσοφικού του έργου – μετήλθε τα χρόνια εκείνα ποικίλα επαγγέλματα. Ακόμα και εν απουσία του **Γκούφα** συνέχιζε εισόδια της *Πικρής μικρής μου αγάπης*, πάλι, εικονογραφημένες συνταγές μαγειρικής σε καθημερινή εφημερίδα.

Εν πάση περιπτώσει, η απαρίθμηση των οικονομικών διεξόδων του Στέλιου, δεν λένε ούτε τη Συρία ούτε τον ίδιο. Το

Ο μεγάλος παράδοξος

ΣΠΑΡΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΝΗΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΕΛΙΟ

της Τζούς Κουλεντιανού

ΖΕΥΓΑΡΙ

*And therefore I have sailed the seas and come
To the holy city of Byzantium*

William Butler Yeats, Sailing to Byzantium

Παράδοξος,... ασυνήθιστος, απροσδόκητος,... αντίληψη καταπληκτική και έκφραση των πραγμάτων με απροσδόκητους συνδυασμούς.

Το χάρισμα του παράδοξου είναι νομίζω ένα δείγμα ποιότητας της ανθρώπινης σκέψης. Και ο **Στέλιος** μιλούσε κατά βάση παράδοξα για τα πολιτικά πράγματα, διεθνή και τοπικά, τις τέχνες, τους ανθρώπους, την ιδιαίτερη πατρίδα του, ακόμα και για τα οικογενειακά του. (Γεννήθηκε το 1926 στα Χανιά. Μετά τον πρόωγο θάνατο της μητέρας του –που τον πληροφορήθηκε πολλά χρόνια αργότερα– έφυγε για να εγκατασταθεί στην Αλεξάνδρεια με τον πατέρα και τη θεία του)... Δεν τον άκουσα ποτέ να μιλάει με ειρωνεία ή κυνισμό. Με χιούμορ πάντοτε. Συχνά μιλούσε με καταθλιπτική ευθύτητα και ειλικρίνεια. Μια

από τις πολλές αρετές του ήταν να επισημαίνει τα διαφανή όρια της υπαρξιακής μας πραγματικότητας. Έβλεπε πάντα πιο πέρα και από την άλλη πλευρά του τοίχου. Και δεν ήταν ο ίδιος.

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΑΡΑΔΟΞΟΣ;

Κακομοίρας; Λάθος επίθετο, δανεισμένο από το «Χάλιας», που του είχαν κολλήσει για την αιώνια ακαταστασία του, στη Βουδαπέστη τότε, τον καιρό της γνωστής του περιπέτειας και του υπαρκτού σοσιαλισμού. Γιατί αυτό το όνομα χρησιμοποιήθηκε σε κάθε δημοσίευμα χωρίς καμιά διαμαρτυρία; Γιατί όχι Σωκράτης; Υπάρχει και ένας Αριστοκλής...

Μποέμ; Τι θα πει μποέμ; «...καλλιτέχνης, λόγιος, ποιητής, ζων λιτόν συνήθως, αλλά εύθυμον και αφρόντιδα βίον... και κατ'επέκτασιν άνθρωπος αδιαφορών, αδύνατων να μεριμνήσει περί της αύριον...», λένε τα λεξικά. Και ο Στέλιος ήταν κάτι πολύ διαφορετικό. Ήταν υπεύθυνος, σοφός. Το

αληθινό και ξεχωριστό ενδιαφέρον για ζωή και ο ελιτισμός ήταν στο αίμα του. Η λιτότητα δεν τον χαρακτήριζε. Χαώδης οικιακή κατάσταση, του χρειάζονταν υπηρετές. Ήταν μάλλον σαν ένας από τους «πεσμένους λόρδους» (όχι και τόσο ξεσμένος), παγκόσμια αποδεκτός. Πρότιμούσε να ζει μόνο σε μεγάλα παλαιά σπιτία, τα οποία ούτε μπορούσε να αποκτήσει ούτε να τα συντηρεί και να τα εξοπλίζει με το δικό του άψογο γούστο. Και όσο κομψός στα αριστοκρατικά του απορροια...

Με προβληματίζε πολύ συχνά η πομπη και η πραγμασύνη του. Χάρισμα της πολυτάλαντης ικανότητάς του ή κατάρα; Κατά βάση δεν την κατάλαβα ποτέ. Πορτραίτα, τοιχογραφίες ήταν η κύρια δουλειά του επαγγελματική. Με αυτή θα κέρδιζε τη ζωή του, μα τη διέκοπτε, κάνοντας μακροχρόνια διαλείμματα, για να ασχοληθεί με το γράψιμο σεναρίων, με συνταγές μαγειρικής, τις εφημερίδες και για βιβλία σχεδιασμένα από τον ίδιο και σαν ηθοποιός σε ταινίες νηματογράφου – με την εκπληκτική του παρουσία δεν είχε ανάγκη να παίζει παρά είναι ο εαυτός του. Φυγή ή το παράδοξο; αιτία γι' αυτό ήταν τα όχι και τόσο καλά οικονομικά του και τα προβλήματα που συσπάγονταν, σπανίως τα έλυσε. Του έλεπαν πάντα πως θα τα έλυσε μόνον με τη ζωγραφική του και ανέφερα τη ρήση του **Λεονάρδο: Μεγαλοφνιά δεν είναι τίποτα άλλο από τη συνεχή επιμέλεια.**

(Ο Στέλιος μου θύμιζε το δαιμόνιο της Διότηας. «Κάτι μεταξύ θνητού και αθάνατου μεταξύ θεού και θνητού... να εκφράζει και να μεταβιβάζει στους θεούς τα ανθρώπινα πράγματα και στους ανθρώπους τα πράγματα των θεών...». Οι συνηθισμένοι βημασμοί του μπρος - πίσω ήταν σαν το σώμα να προσπαθούσε να συνδέσει το πνεύμα με το διάστημα και το χρόνο).

Και η δουλειά του; Ήταν πρωτότυπη και ανεξάρτητη. Ουσιαστικά ποτέ δεν εξελίχτηκε παρά τη βαθιά και πλήρη γνώση της ευρωπαϊκής τέχνης, του ιμπρεσιονισμού πο

μος

έλεγε «the great break-up», του κυβι-
νύ και τις σπουδές του κοντά στον Λεξέ,
του πήγαινε στη δουλειά του (χρημάτι-
και καθηγητής στη Σχολή Καλών Τεχνών
Βουδαπέστη). Κάποιος μου είπε ότι όλα
πορτραίτα του είναι σαν αυτοπροσωπο-
πίες. Δεν είχε δίκιο. Το εκ πρώτης όψε-
πέτρινο στυλ συνδυαζόταν απροσδόκητα
που πάντα αποτυπώνει πιστά το πνεύμα

των ανθρώπων που ζωγραφίζει.

«...Όταν κάνω ένα τοπίο, παίρνω μια εκ-
κλησία, της βάζω τα παράθυρα ακριβώς
στη θέση τους· σχεδιάζω την πόρτα ακρι-
βώς όπως είναι και της δίνω μια ταυτότητα.
Η προέκτασή της και ο όγκος της και η σχέ-
ση της μέσα στη σύνθεση, δεν έχει σχέση με
την πραγματικότητα...».

Μεταξύ του πρότυπου και της σύνθεσης

ήταν κάτι σαν το εργαστήριο. (Σχέδια για
κάθε πλευρά, όλες οι λεπτομέρειες και οι
όψεις του τοπίου). Μόνο τότε θα άρχιζε
σιγά-σιγά να τελειώνει το όνειρό του. Τα
τοπία του μοιάζουν –είναι τα νησιά του Αι-
γαίου– οι ομοιότητες, και πάλι τα χαρα-
κτηριστικά και το πνεύμα του κάθε νησιού
είναι ευδιάκριτα.

Όνειρο. Εμμονή. Το Βυζάντιο ήταν μέσα
στο αίμα του. Σκεφτόμουν ότι ο Στέλιος
γεννήθηκε σε λάθος εποχή, αλλά ακριβώς
στον τόπο που έπρεπε: την Κρήτη. Τον φα-
ντάζομαι σαν ένα αγιογράφο σε κάποιο
μοναστήρι, σαν μεγάλο δάσκαλο. Και οι
παραγγελίες του τότε να είναι για μονα-
στήρια και εκκλησίες σε όλα τα μέρη του
Βυζαντίου και αυτόν τον ίδιο να ταξιδεύει,
όπως συνήθιζε σε όλη τη ζωή του να ταξι-
δεύει, αλλά σε άλλους τόπους.

Προσπαθώ να θυμηθώ, πρέπει να ήταν κα-
λοκαίρι του '92, όταν έγινε η έκθεση του Ελ
Γκρέκο στο Ηράκλειο. Πρέπει να ήμασταν
στη Σκύρο, και βιαζόταν να φύγει πρόωρα,
επιστρέφοντας στα Χανιά, στο πατρικό του
σπίτι, όπου είχε εγκατασταθεί από καιρό
–με επίγνωση ότι η αρρώστια του προχωρεί–
για να προλάβει τον Ελ Γκρέκο. Λυπάμαι
που δεν μας δόθηκε η ευκαιρία να το συζη-
τήσουμε. Ίσως μια μέρα προσπαθήσω να
φανταστώ πώς θα ήταν αυτή η συζήτηση, και
με τον τρόπο αυτό να καταλάβω το μεγάλο
παράδοξο. Εικονογράφος ή εικονοκλάστης;

Τον λένε Στέλιο...

«Εγώ δεν είμαι φρουϊδικό φρούτο», είναι η πρώτη ατάκα που θυμάμαι από
Στέλιο.

Ότε ήμουν 14 χρόνων, εκείνος 50 και κάτι. Φυσικά, δεν είχα καταλάβει τι
μούσε.

Ίσως ακόμα δεν έχω καταλάβει. Μαγειρεύει βηματίζοντας πάνω - κάτω
το υπό κατάρρευση νεοκλασικό που νοίκιαζε. Άφραγκος, αλλά πάντα
νεπής στη σπιτονοικοκυρά του. Και το εντυπωσιακότερο: όταν δεν είχε
ήματα έτρωγε στο «Γεροφοίνικα» ή στο παλιό ωραίο Μπαλταζάρ, στη φί-
του Καίη Τσιτσέλη.

Πήγαινε στην Ελβετία, πάλι σε φίλους που τον πίστεψαν και τον αγάπη-
ν. Τον στήριξαν και στήριξε ανθρώπους.

Ανόταν σαν τον υδράργυρο. Στις Κυκλάδες να ζωγραφίσει, στους έρω-
ς του, στα ταξίδια του σε Ν. Γαλλία, Ιταλία, Λονδίνο, Βέρνη, και επέστρε-
πότε ψυχικά δυνατός, τότε ισοπεδωμένος.

Πάντα να διηγείται ιστορίες και πάντα με την πολυτέλεια να διαθέτει ατέ-
λωτο χρόνο στους άλλους.

Ο υπονομευτικό και ανατρεπτικό του χιούμορ δεν τον εγκατέλειπε ποτέ.
Όμα και στις τραγικές του στιγμές στη Βουδαπέστη του '56, πουλούσε
πικροματικά και εβραϊκά ανέκδοτα σε κομματικά στελέχη για ένα φλιτζά-
καφέ.

Ο ήρωας-αντλήρωας της «Χαμένης Άνοιξης», Κακομοίρας και Στέφανος ο
γράφος κατά Τσίρκα, φέρει πολλά αναγνωρίσιμα στοιχεία του Στέλιου.

Τα νευρικά του πάνω κάτω, τα χι! χι! χι! υστερικά γελάκια του, τον «βρυκό-
κα του κάτω κόσμου», τα πορτραίτα με τα πυρετώδη βλέμματα.

Με μια ζωή μυθιστορηματική, καλλιτέχνης σπάνιος, αναρωτιόταν πάντα:

«είμαι καλός ζωγράφος;».

Εκτός από μια φορά, δεν έκανε ποτέ άλλοτε έκθεση. Απέφευγε τις γκαλε-
ρί και το «νταραβέρι», όπως έλεγε, μαζί τους.

Ίσως και αυτοί να απέφευγαν το έργο του.

Εξαίρεση ο Ιόλας.

Κάποτε ο Αλέξης Ακριθάκης του τον είχε συστήσει. Μετά το δείπνο, λοι-
πόν, ο Ιόλας έδειξε ενδιαφέρον για τη ζωγραφική του, προτείνοντάς του,
μάλιστα, να του εξασφαλίσει μηνιατικό εισόδημα με μόνη απαίτηση την πα-
ραγωγή ενός έργου το χρόνο. Και ο Στέλιος, ευγενέστατα, τον οδήγησε ως
την εξώπορτα, λέγοντάς του: «βοήθειά σου, χριστιανέ». Όταν τον ρώτησα
τι τον έπιασε: «ωχ μάτια μου! Με βλέπεις να πηγαίνω για καριέρα;», μου
απάντησε.

Η θρυλική του ζωή επιβεβαιώνει τον τρόπο που αντιλαμβάνεται την τέχνη.

Η επιλογή των μοντέλων του, φίλοι, διανοούμενοι, μεροκαματιάρηδες ή
«ragazi de la vita» δείχνουν το σεβασμό που τρέφει για όσους δεν αποζη-
τούν την «επιτυχία» σε αυτόν τον κόσμο.

Η τελευταία εικόνα που έχω του Στέλιου, λίγες μέρες πριν πεθάνει με δύ-
σπνοια βαριά και αιμοπτύσεις –έγινα η «κυρία με τας καμελίας», έλεγε γε-
λώντας– στο σπίτι του στην Πλάκα.

Καλοκαιρινή νύχτα. Μαγειρεύει, γύρω του φίλοι, σιγοψιθυρίζει τραγούδια
σε σίχους Αραγκόν κι αργότερα χορεύει τα τανγκό του Γκαρντέλ.

Αυτός ήταν ο Στέλιος μου, ο πιο ελεύθερος και ευφυής άνθρωπος που
γνώρισα ποτέ, που φαίνεται ήταν προορισμένος να περάσει από αυτόν τον
κόσμο σαν κομήτης, να μας παρηγορεί με την τέχνη του.

Νατάσσα Δορνάκη

Τέχνη και τόλμη ανάμεσα στην κοφτή και φουσκωτή κουταλιά

της Σ. Αλεξανδροπούλου

Κακομοίρας – συνάντηση πρώτη

«Αφού ο λόγος για συναπαντήματα, ποιον βλέπω σήμερα το πρωί; Είχα τέτοιο ξάφνιασμα, μήτε θα 'βλεπα στα δρομάκια του Εθνικού να κάνει το γύρο της λίμνης με τα παπάκια και ν' ανοίγει δρόμο, ανάμεσα στις παραιμένες και τα μικρά, ένας βρυκόλακας του κάτω κόσμου. Ξανακοιτάζω μπας και πέφτω έξω και ρεζιλεντώ. Αυτός ήταν, ο Κακομοίρας. Λιγνός, φαλακρός, μ' ένα κουρελιασμένο κίτρινο πουκάμισο και παντελόνι μπλου-τζην, κοντό μια σπιθαμή πάνω απ' τον αστράγαλο, παπούτσια βουτηγμένα στο τσιμέντο σαν να 'βγαινε απ' το γιαπί. Πήγαινε μ' εκείνο τον χορευτικό του βηματισμό, κουνώντας το κεφάλι του στον ίδιο ρυθμό».

Στρατή Τσίρκα:
«Χαμένη άνοιξη», σελίς 12.

Κακομοίρας – συνάντηση δεύτερη

Στη στήλη των «Αθηναίων» της Καθημερινής, ένας καλλιτέχνης-μάγειρας κάνει την εμφάνισή του. Υπογράφει Στέλιος. Πριν ακόμα η συνεργασία αρχίσει, μαθαίνουμε πως είναι ζωγράφος. Κι ο «Κακομοίρας» της «Χαμένης άνοιξης».

Κακομοίρας – συνάντηση τρίτη

Ένα παλιό νεοκλασικό σπίτι κολλημένο στο λόφο του Αρδηττού. Σχεδόν ερείπιο. Η σιδερένια αυλόπορτα ανοίγει εύκολα. Ο σύρτης δεν λειτουργεί σχεδόν.

Στο χτύπημα του κουδουνιού εμφανίζεται ο Στέλιος.

Με ξεναγεί στα παγωμένα μπροστινά δωμάτια που φιλοξενεί τα κομμάτια-μιαμούθ της ζωγραφικής του δουλειάς.

Η γνωριμία-πέρασμα από το μύθο στην πραγματικότητα γίνεται εύκολα στη ζεστή κουζίνα του ερειπωμένου σπιτιού, ανάμεσα σε σχέδια, μπαχαρικά, κατσαρόλια και χρώματα. Μια γνωριμία που έχει, ωστόσο, προχωρήσει μέσα απ' την απογύμνωση ενός πολλαπλού μύθου. Ενός μύθου που

Ο Στέλιος στη Βουδαπέστη το 1950.

άρχισε στις σελίδες του βιβλίου για να πλουτιστεί στα φιλολογικά σαλόνια και τα νεανικά στέκια.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

«Αθήνα, η πιο ανοιχτή πόλη του κόσμου». Ο Στέλιος Αναστασιάδης γυρίζει το 1964 στη δική του πόλη. Τελείως τυχαία, όπως ομολογεί ο ίδιος. «Αν δεν το 'κανα, συνεχίζει, θα βρισκόμουν να κάθομαι σε δύο καρέκλες».

Δεν σκοπεύει να μείνει. Πιστεύει πως θα 'ρθει, θα ολοκληρώσει μια έρευνα στην ανατολική Κρήτη και θα ξαναφύγει.

Ωστόσο, αράζει, οριστικά μέχρι στιγμής σ' αυτή την πόλη την «πιο ανοιχτή του κόσμου», που, όπως λέει γελαστά ο ίδιος, «κρατά ακόμα λίγη τσάρκα».

Αυτή την πρώτη περίοδο της επιστροφής που τοποθετείται κι η γνωριμία του με τον Τσίρκα, γνωριμία μέσα από αφηγήσεις του

Στέλιου, που έμελλε να γίνουν πρώτη ύλη τη σύνθεση του μυθιστορήματος. Ζωγροζοντας πάντα και κάνοντας συγχρόνως εφορες δουλειές, ο Στέλιος διατηρεί σχέσεις με λιγοστούς φίλους κι αρνείται κάθε επικοινωνία με τη «δημόσια ζωή» της ζωγραφικής.

«Βλέπεις γύρω σου, κι όλα σου κόβουν κέφι της συναναστροφής», εξηγεί. «Ανταβέρι της ζωγραφικής ο καθένας σφτεται ατομικά. Κι εγώ δεν έχω σχέση με τους ζωγράφους. Παντού, σ' όλο τον κόσμο, σε ανατολικά και δυτικά κράτη, είμαι οργανωμένος. Νομίζω κάπου χάθηκε τρέλα, κάπου χάθηκε το κέφι. Προτιμώ λοιπόν, να δω μια έκθεση με σχέδια παιδιών. Στο Παρίσι, όταν έβλεπα Μπρενέλ μετά τη φύση διαφορετικά».

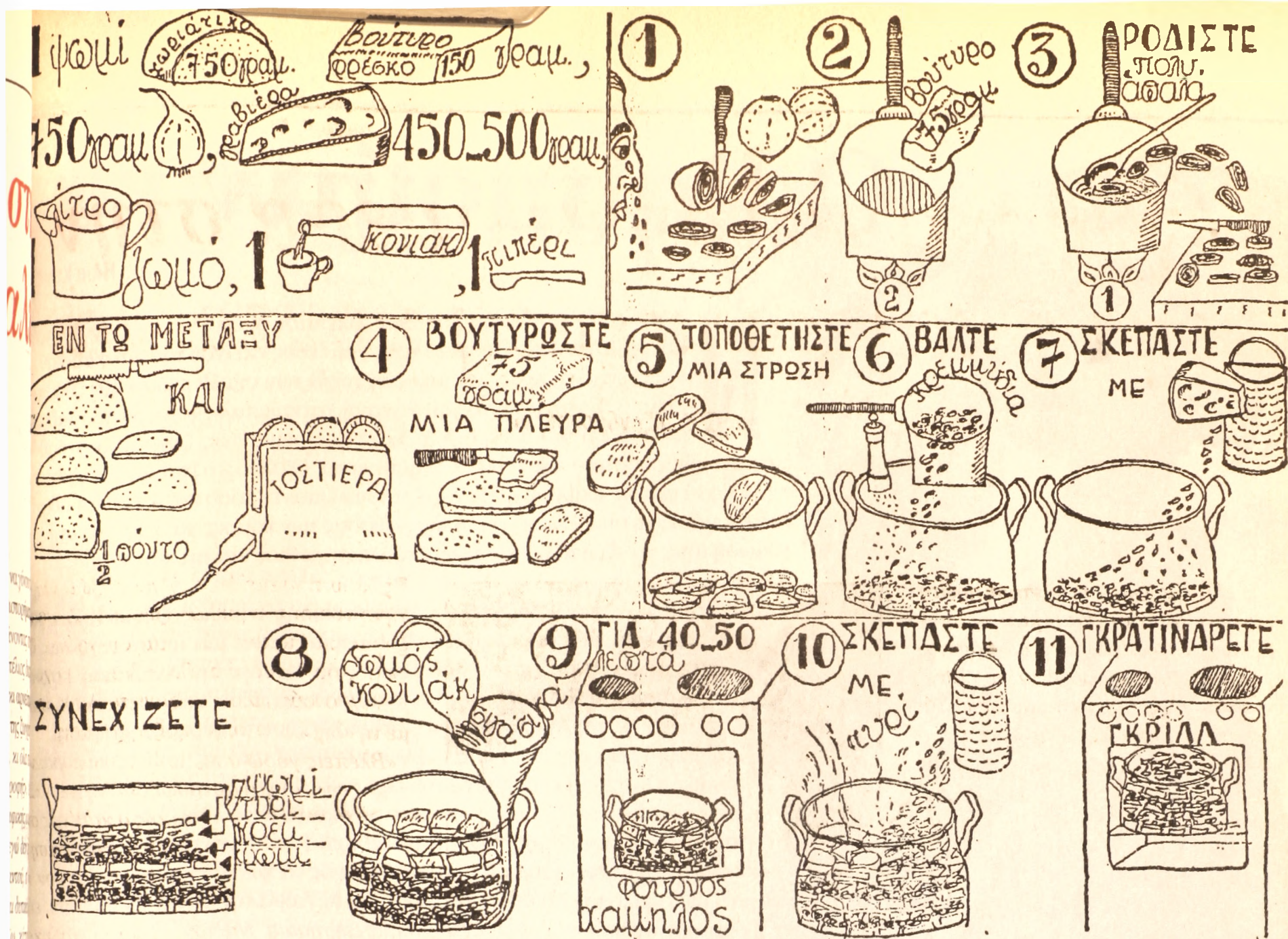
ΑΤΕΛΕΙΩΤΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

Έξω κάνει κρύο. Μια σόμπα ζεσταίνει τη μεγάλη κουζίνα. Ο Στέλιος, όρθιος στο χορευτικό του περπάτημα, ετοιμάζει καφέ, ανοίγει ένα μπουκάλι μπύρα. Οργανώνει τις ζωές, που τον οδήγησε στη Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού και της Βουδαπέστης, στην ελληνική αντίσταση, στις αγροτικές εργασίες της Ουγγαρίας, σε ψυχιατρική κλινική, στη διεύθυνση εκδοτικού αγγλικού οίκου και στα παγκάκια του Σηκουάνα και του Τάμεζ. Ο Στέλιος μοιάζουν να μην έχουν τελειώσει.

«Βρέθηκα από την Ουγγαρία στη Βιέννη χωρίς χαρτιά, θυμάμαι. Και δεν μπορούσα να βγω απ' τη χώρα γιατί δεν είχα μπει πτέ. Έζησα παντρεμένος στο Λονδίνο, έμπλεξα με σοβαρές δουλειές, με οικογένεια. Μια μέρα ταξίδεψα στο Παρίσι για δουλειά. Δεν ξαναγύρισα».

Συνεχίζει:

«Δεν ξέρω γιατί ο Τσίρκας, που ξέρει ιστορίες μου όλες, διάλεξε για τον ήρωά του, τα πιο συμβατικά γυρίσματα. Υπάρχουν αλήθειες κι υπάρχουν κι ανακρίβειες στο μυθιστόρημα. Λέω δεν πειράζει, ο άνθρωπος μπορεί να δουλεύει όπως κι εγώ».

Γκρατιναρισμένη κρεμμυδόσουπα

Παρά τόν τίτλο της αυτή ή συν-
γή δέν είναι γιά σούπα. Θά έ-
γα μάλιστα πώς μοιάζει περισ-
τερο μέ μιά πίττα. Έπειδή στήν
πραγματικότητα πρόκειται γιά έ-
χορταστικότατο φαγητό, όταν
τοφασίσετε νά τήν φτιάξετε, συ-
δέψτε το μόνο μέ μιά σαλάτα.

Τό σιγανό της ψήσιμο, πρίν τό
κρατινάρισμα, είναι αναγκαίο

γιά νά αναμειχθούν τά διάφορα συ-
στατικά της τό ένα μέσο στό άλ-
λο καί νά πάρουν τελικά τή μορ-
φή μιάς πολύ νόστιμης μάζας.
Προσοχή όμως! 'Ο όρος «μάζα»
δέν σημαίνει ανακατέματα. 'Η
διάταξη των συστατικών δέν πρέ-
πει νά αλλοιωθεί. Τό χωνί πού
θλέπιτε στήν φάση ό.ρ. 8 βρίσκε-
ται εκεί ακριβώς γι' αυτό τόν λό-
γο. 'Ο ζωμός, μέ αυτόν πόν πρό-

πό μουςκέυι σιγά - σιγά καί ά-
σφαλέστερα γιατί γίνεται από κά-
τω. 'Αν στήν διάρκεια του σιγανού
ψησίματος, βρείτε πώς ή κρεμμυ-
δόσουπά σας παραστέγνωσε,
προσθέστε της λίγο καυτό νερό
σιγά - σιγά καί πάντοτε υπό τά
πλάγια. Δέν υπάρχει λόγος νά
μεταχειριστείτε χωνί. Κάνετε λίγο
τάπο σέ μισή άκρη μέ τήν λάμα
ένός μαχαριού καί από κεϊ, ρίξτε

τό νερό πού θά μουςκέψει κανόνι-
κά όλες τίς στρώσεις.

Καί μιά τελευταία συμβουλή.
Μήν αντικαταστήσετε ποτέ τήν
γραβιέρα μέ κεφαλοτύρι ή παρμε-
ζάνα. Στήν ανάγκη, άν καί δέν
σας τό συστήνω, χρησιμοποιήστε
κασέρι. Είναι πίο άνοστο αλλά ά-
σφαλώς λιγότερο βαρύ, πίο εύκο-
λοχώνευτο.

διαλέγει κάτι απ' το σύνολο και να του
ναι μια ταυτότητα. Ίσως για μένα, είναι
αχλητική η παραποίηση, ωστόσο δικαιο-
γείται σαν τρόπος δουλειάς. Βλέπεις, δεν
ιων ποτέ ούτε εθνικός ούτε άπατρις. Οι
λοι μου μ' έλεγαν "εθνικότητας απροσ-
όριστης". Χαρακτηρισμός, που από πρα-
τικής πλευράς σήμαινε κλωτσιές από πα-
ού. Παρ' όλα αυτά, αν και πέρασα όλη
τη ζωή έξω, "εμιγκρέ", δεν έγινα ποτέ.
τόπος μ' έβγαζε, μ' άρπαζε αμέσως. Δεν
ιενά ξένος».

Ο Στέλιος λέει: «Ελευθερία δημιουργίας
πάρχει μόνο στη μαγειρική. Η διαδικασία
ικέραιη - δεν βγαίνει ποτέ απ' το κεφάλι
ου. Θέλει τέχνη και τόλμη για να διαλέξεις
νάμισα στην κοφτή και τη φουσκωτή
ουταλιά».

Ο Στέλιος ζει μέσα στην κουζίνα όταν
εν ζωγραφίζει.

Ο ζωγράφος-μάγειρας πρωτάρχισε να
ζωγραφίζει τη μαγειρική του το 1969. Συ-
νταγές με λεζάντες και σχέδια που εξυπη-
ρετούσαν διπλά, αλλά θεωρήθηκαν απα-
ράδεκτες από τους «λογικούς». Έτσι, το
όνειρό του, να βρουν το χώρο τους στις
προαπριλιανές Εικόνες, πραγματοποιήθη-
κε στην μεταπριλιανή Καθημερινή.

Επιχειρώντας σήμερα να εξηγήσει αυτή
την πολύ σοβαρή σχέση του με τη μαγειρι-
κή και τη μετατροπή μιας κοινής καθημε-
ρινής απασχόλησης σε τέχνη, ανατρέχει
στους καιρούς που πείνασε για να πει:
«Όταν σταματάς το φαΐ στα 18 και το ξα-
ναρχίζεις στα 34-35, είναι φυσικό να μπαί-
νει στο χώρο της φαντασίας».

Αθήνα 1977 - Δώδεκα χρόνια απ' τη
«Χαμένη άνοιξη». Δεκατρία απ' την επι-
στροφή του στην Ιθάκη. Τι μένει για τον
οδοιπόρο -μπήτνικ;

«Δεν έχω εκείνο το κενό που νιώθουν όσοι
έζησαν σ' ένα μέρος», λέει.

Στέλιος Αναστασιάδης ή Κακομοίρας ή
Χάλιας. Πενήντα τόσων χρόνων. Καλλιτέ-
χνης. Λιγνός, φαλακρός, μ' αβέβαιο, χο-
ρευτό βάδισμα. Γέλιο περίεργο, παιδικό
και πικρό συχνά. Ανεξάντλητος στις αφη-
γήσεις μιας ζωής ατέλειωτης. Κάτοικος
λόφου Αρδηττού. Δίπλα στα κυπαρίσσια.
Αδέσμευτος.

Λέει: «Στο μεταξύ, εγώ πέρασα καλά».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Είναι μία από τις λίγες συνεντεύξεις, αν
θεωρηθεί συνέντευξη, του Στέλιου.
Δημοσιεύτηκε στην Καθημερινή (29 Μαΐου
1977). Την ίδια εποχή δημοσίευε στο
κυριακάτικο φύλλο συνταγές μαγειρικής,
όπως αυτή που αναδημοσιεύεται απ' το
φύλλο της 14.4.78.

Ο Ρασπούτιν και

του Ηλία Κανέ

Νωχελικό το καλοκαίρι που 1995, σκέπασε σχεδόν με την απραξία του και τις απώλειες. Δύο από τους χαμένους εκείνου του καλοκαιριού, ντως, είχαν ήδη αποδράσει στη χώρα των σκιών ενόσω ήδη ζούσαν ένας, ο Έλληνας, ήταν μια κοντινή, ατσούμπαλη φιγούρα που βιάδιζε κνιστά, έπινε σαν νεροφίδα, κάπνιζε αρειμανίως, ζωγράφιζε ανορθόξια, μαγείρευε νόστιμα και γελούσε καμπανιστά. Ο άλλος, ο Ιταλός, ο Βενετσιάνος, είχε τραχιά φάτσα, φαβορίτα και το χέρι του «έπιανε» τόσο πολύ, που τον οδηγούσε να ξεπεράσει τη συμβατική χρήση της γλώσσας των κόμικς, να συμβάλει στην ελκυστικότητά τους, να «ζωντανέψει» ήρωες του παραμυθιού και της πιο σκληρής περιπέτειας.

Ο Έλληνας ονομαζόταν **Στέλιος Αναστασιάδης**, ο Ιταλός, **Ούγκο Πραττ**. Και οι δύο τους ήταν πολυταξιδεμένοι. Ο Έλληνας έκανε μια απίστευτη διαδρομή: Αλεξανδρινός την καταγωγή, έζησε στην Αθήνα την Αντίσταση, βρέθηκε εξόριστος στη Βουδαπέστη, το 'σκασε νύχτα μέσα από ναρκοπέδιο, περπάτησε στη Δύση χωρίς διαβατήριο – έζησε τα δύσκολα χρόνια της περυσιαστής ελληνικής ιστορίας περνώντας μέσα από τις φουτιές και τους κινδύνους, αλλά, θαρρώ, η γούνα του είχε καεί από άλλη αιτία: από τη φωτιά της περιπέτειας, από την πρόκληση που σιγόκαιγε μέσα του. Ο Ιταλός γεννήθηκε στη Βενετία, πιτσιρικάς πήγε στην Αιθιοπία να συναντήσει τον πατέρα του, επέστρεψε γεμάτος εμπειρίες αποφασισμένος να κάνει το σκιτσογράφο, δούλεψε μαζί με το φίλο του Ντίνο Μπατάλια αλλά σύντομα την κοπάνησε για την Αργεντινή όπου εργάστηκε στο περιοδικό κόμικς *Eternauta*. Με τον Έκτορ Έστερχεζ επινόησαν πολεμικές ιστορίες που δημοσίευαν τακτικά – ένας δημοσιογράφος πολεμικός ανταποκριτής, ο Έρνι Πάιλ, ενέπνευσε τον δικό τους ήρωα, τον Έρνι Πάικ. Τέλειωσε κι αυτή η περίοδος, ο Ιταλός πήγε στο Λονδίνο για να δουλέψει στην *Daily Mirror*, αλλά επειδή του άρεσε να διηγείται ιστορίες δεν έμεινε ποτέ στη σκιτσογραφία που αντλεί από την επικαιρότητα. Λάτρευε της *Νήσου των Σανερών* του Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον, μετέγραψε σε κόμικς τον αγαπημένο του συγγραφέα ώσπου να επινοήσει έναν καινούργιο ήρωα, τον Κόρτο Μαλτέζε, που σύντομα έγινε το πρόσωπο στο οποίο συγκεντρωνόταν η λατρεία και ο θαυμασμός των φίλων των εικονογραφημένων ιστοριών. Πολλοί λένε ότι ο Κόρτο Μαλτέζε ήταν η προέκταση της μορφής, του χαρακτήρα και των συσχετισμένων εμπειριών του Ούγκο Πραττ. Θα προτιμούσα να μοιάζει περισσότερο σε μια συμπληρωματική φιγούρα των ιστοριών του, τον **Ρασπούτιν**.

Προτιμώ, όταν σκέφτομαι τον Στέλιο και τον Ούγκο Πραττ, να τους ανασύρω μέσα από τον Κακομοίρα και τον Ρασπούτιν – φιγούρες αφηγηματικών τεχνικών φορτισμένες με αρνητικά χαρακτηριστικά. Ας μιλήσουμε, λοιπόν, για τον Κακομοίρα και τον Ρασπούτιν.

ΚΑΚΟΜΟΙΡΑΣ: ΕΝΑΣ ΘΕΤΙΚΟΣ ΗΡΩΑΣ

Όταν ο Στρατής Τσίρκας έγραφε τη *Χαμένη Άνοιξη* (που κυκλοφόρησε 1977), χρειαζόταν έναν χαρακτήρα λίγο μποέμ, λίγο ψαγμένο, λίγο μέσο όλα, κυρίως όμως κυνικό και διεστραμμένο, για να κοντράρει ένα πρότυπο απιστίας σε όσους περιέφεραν τα σύμβολα της πίστωσης μιας –ακόμη μαρτυρικής και πειστικής– Αριστεράς. Γνωρίζοντας καλά τον Στέλιο, φορμάρισε σε λιγάκι τον ιδιόμορφο χαρακτήρα του και... εγεννήθη ημίν **Κακομοίρας!** Φυσικά υπερέβαλλε. Περιγράφει ο Τσίρκας:

«...Εγώ του είπα πως τον είχα για πεθαμένο, πώς τα κατάφερε;

»– Θυμάσαι τους χωριάτες που τους τάισα τα μήλα τους; Αυτοί με έβλεψαν νύχτα τα σύνορα, στη Βιέννη βρήκα σύνδεση, αερογέφυρα, αγγλο-γερμανοαμερικανική συνεργασία συντονισμένη στην εντέλεια, Λονδίνο μου βρήκαν αμέσως δουλειά, στην ειδικότητά μου, για να ξέρεις, ντύθηκα, χόρτασα μπύρα, τσιγάρο και λονκάνικο, παρόλα αυτά να φτιάξω και κογένεια. Τότε μ'έπιασε η νοσταλγία του Νότου. Τ'άφησα όλα κι άρχισα

Κακομοίρας

Προτιμώ, όταν φέρνω στο νου τον Στέλιο Αναστασιάδη να τον ανασύρω ως τον Κακομοίρα της Χαμένης Άνοιξης του Τσίρκα. Όπως προτιμώ, όταν θυμάμαι τον Ούγκο Πραττ, να του δίνω τα χαρακτηριστικά όχι του Κόρτο Μαλτέζε αλλά του κακού alter ego του: του Ρασπούτιν. Και οι δύο έφυγαν το καλοκαίρι του 1995...

κατεβαίνω.

Στο Παρίσι, χιχιχί, έκανα πολλές δουλειές, ως και καθαριστής υπονόμων, τους έζω στα δάχτυλα' μπορώ να σε περάσω από την Πορτ Ντωφίν στην Πορτ ντ' Αλεάν δίχως να ξεμυτίσεις μήτε στιγμή στην επιφάνεια' τελείωσα νοσοκόμος κι αστή μιας πριγκίπισσας, μια λευκορώσα ξεπεσμένη, μισοπαράλυτη, φαλακρή, φοβερά κοκέτα και κανυλιάρα. Έφυγα' στη Ρώμη με σπίτωσε μια ερμαφρόδιτη -ας, δύο μέτρα και σαράντα, γνώρισα όλες τις ποικιλίες του σαρκικού έρωτα, μα υποζάριζε κιόλας, πού θα βρισκα πιο ταιριαχτό μοντέλο για τις συνθέσεις μου... Έκοβε τις κοιμιάτες του χοντρές για να μ' εντυπωσιάσει. Κάποτε τον είχα βγά-

Στέλιος, αν και τον αγάπαγε τον Τσίρκα, τσαντίστηκε. Όχι κι έτσι, ρε φίλ -Κι οι φίλοι του, ούτε κι αυτοί συμφώνησαν με τη διογκωμένη του εικόνα. όμως, Ετούτη η μυθιστορηματική φιγούρα ήταν η πιο πραγματική. Πιο πη, πιο γήινη. Κουρασμένη και αεικίνητη μορφή, είχε φάει από νωρίς τις φόλες που φάγανε κατόπιν οι περισσότεροι ανιδιοτελείς αριστεροί. Ιδιοτέλεια του Τσίρκα, για χάρη της τέχνης του, κάπου είναι ευνόητη. Κι τε τον έβλαψε, τελικά, τον Στέλιο. Αυτός περιέφερε το κορμί του, όμοια απaráλλαχτα, μέσα στην περιπέτεια. Έπαιξε και στο σινεμά, στον Τορ -συνέχισε να έχει φίλους, συνέχισε να πίνει, να ζωγραφίζει και να μαγει -ύει - κι ούτε στιγμή δεν νοιάστηκε να αποδείξει ότι είναι «καλός». Λίγο ν πεθάνει, κατάλαβα καλά πως η άρνησή του να δείχνει «καλός» ήταν μφυτη με τις επιλογές του. Ένας χαρακτήρας παιδικός που έχει πληγω -και μάθει, δεν θα μπορούσε να είναι τυπικός καλός.

Όμως, ήταν τρυφερός, γλυκός -κι όταν με πήγε σ' ένα μαγαζί της Θεσσα -νίκης που έφτιαχνε ανατολίτικα γλυκά, του τρέχανε τα σάλια πάνω απ' πιατάκι καθώς ξυπνούσαν τα ίχνη μιας παλιάς χαμένης απόλαυσης, ις γεύσης που έξυνε το επίχρισμα που χωρίζει την ενήλικη διάθεση με ανεπανάληπτο των παιδικών χρόνων: «Μαλέμπι, πραγματικό μαλέ -...». Έτσι, πάνω από το πιατάκι που περιείχε ένα κομμάτι από ένα νωστο γλυκό, επισφραγίστηκε η περιπέτεια μιας ζωής πλούσιας: μιας ής που αφέθηκε στην εμπειρία και στα ερεθίσματα, που δεν μπήκε σε ερεότυπα, μιας ζωής που ρουφήχθηκε με βαθιές αναπνοές χωρίς να ει σε καλούπια και κανάλια.

Ήπάρχει άραγε, πιο θετικός ήρωας από κάποιον που βρίσκεται πέρα απ' καλό και το κακό; Από κάποιον που δεν υποχρεώνει σε ταυτίσεις αλλά εύθερα συνυπάρχει με την αξιοπρέπεια και τον πλούτο της ψυχής του;

ΜΠΙΝΑΔΟΡΟΣ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Ο Ρασπούτιν ήταν μια άλλη τραγωδία. Εξ ολοκλήρου, μια επινόηση. Κο -ός, καχεκτικός, με μούσι αιχμηρό και ένα σαρκαστικό γέλιο, ο Πραττ ν σχεδίασε για να συνοδεύει τις περιπέτειες του Κόρτο Μαλτέζε. Δεν πεύει πουθενά, δεν περιμένει τίποτα - ούτε το θάνατο! Σ' όλες τις περι -τειες όπου συμμετέχει, μπλέκει με επαναστάτες και εξεγερμένους. Δεν ναι πάντα με το μέρος εκείνων που εκπροσωπούν το «δίκιο». Ούτε, πά -α, ολοκληρώνει ό,τι έχει αρχίσει στο πλευρό των αρχικών συντρόφων. ακιαβελλικός, χωρίς προσωπικό ηθικό κώδικα, έχει μόνο μια στρατηγι-

κή, της επικράτησης και της επιβίωσης. Τι είναι λοιπόν εκείνο που τον κάνει οικείο, φιλικό με τον αναγνώστη, δικό μας;

Μάλλον το γεγονός ότι βλέπει τη ζωή σαν ένα αστείο – αυτός που δεν έχει ανάγκη να ζήσει τίποτα, επειδή ούτως ή άλλως είναι ένα επινοημένο πρόσωπο στο πλαίσιο μιας αφήγησης. Βλέπει τη ζωή σαν αστείο – όχι σαν άχθος. Και στα αστεία, εκείνο που μετράει είναι η συντροφιά. Αλλά, πάλι, επειδή στα αστεία τίποτα δεν έχει βάρος (εκτός, ίσως, από τη χυδαιότητα – αλλά πόσο μπορούν να είναι χυδαίοι «ήρωες» όπως ο Σάντσο Πάντσα ή ο Ντ' Αρτανιάν;), η ζωή που ενορχηστρώνεται σαν ένα αστείο δεν έχει λόγο να υπακούει σε κανένα κανονιστικό σχήμα και σε κανέναν μανιχαϊσμό. Το ανθρώπινο βάρος είναι το μόνο βάρος στα αστεία – και μετριέται από τον κρυφό πόνο και το σαρκασμό που εκφράζουν. Αλλά, πάλι, τα αστεία δεν εκλιπαρούν τον οίκτο και τη θλίψη. Ακόμα και τα πιο μαύρα, μόνο γέλιο ελκύουν.

Τι μένει; Το ανθρώπινο νταραβέρι, ως στρατηγική της επιβίωσης. Και οι άνθρωποι, ως τύποι ζωντανοί, ξεχωριστοί, ζεστοί, που στο βάθος περιφέρουν μια αδυναμία να νικήσουν τη φθορότητα. Αυτή την αδυναμία, ο Ρασπούτιν –επινόηση ή πραγματικό alter ego του Πραττ;– τη μεταστοιχειώνει σε σκληρότητα, σε κυνισμό, σε αδιαφορά.

Αδίστακτος κομπιναδόρος, πείθει τον αναγνώστη ότι για μια κομπίνα μόνο αξίζει τον κόπο να ζει: για να του κλέψει τη συμπάθεια. Μήπως αυτή δεν είναι η στρατηγική της ζωής; Μήπως, καθημερινά, δεν πασχίζουμε να κερδίσουμε τη συμπάθεια των αγαπημένων μας ανθρώπων ακόμα και αν μας ενοχλούν τα μόνιμα ελαττώματά τους που έχουμε έγκαιρα διαγνώσει; Η συμπάθεια στον Ρασπούτιν τον αντιήρωα του Πραττ, οφείλεται λοιπόν σε μια χημεία στο πλαίσιο της αφήγησης; Μήπως και στη ζωή, όμως, οι αγάπες μας δεν είναι αποτέλεσμα κάποιας ανεξήγητης, παράξενης χημείας;

Το καλοκαίρι του 1995, πήρε μαζί του, στο βασίλειο των σκιών, τον Κακομοίρα και τον Ρασπούτιν. Μα όταν πέφτει ο ήλιος, όλα τα καλοκαίρια που έπονται, καθώς οι σκιές –και οι κατευθείαν θετικοί ήρωες– μικραίνουν και μεγεθύνονται, όσοι πιστεύουν στην περιπέτεια θα ψάχνουν με διεσταλμένα μάτια ν' αναγνωρίσουν το σχήμα τους στις καινούργιες εμπειρίες που θα τους τύχουν, στους νέους ορίζοντες που ανοίγονται στο τοπίο των ανθρώπων.

Θα ξανασυναντηθούμε; Δεν το πιστεύω. Κάποιες συναντήσεις στη ζωή των ανθρώπων δεν είναι πεπρωμένο να επαναληφθούν. Ποτέ...

Ο ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΛΕΠΟΥΔΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ο Στέλιος Αναστασιάδης με τον Σταύρο Καπλανίδη και την Ισμήνη Κариωτάκη, το 1994 στη Θεσσαλονίκη, στη διάρκεια του Φεστιβάλ.

Ο ΣΤΕΛΙΟΣ ανήκε σε ένα ξεχωριστό και σπάνιο είδος ανθρώπων.

Ένα είδος υπό εξαφάνιση. Είδος που, παγιδευμένο σ' έναν κόσμο περιθωριοποιημένο, αγωνίζεται, από τη φύση του, να επιβιώσει κάνοντας τη ζωή τέχνη και την τέχνη ζωή.

Ακριβώς όπως και ο Σταύρος Τορνές. Νομίζω ότι οι δυο τους, όταν συναντήθηκαν για πρώτη φορά, πρέπει να αναγνώρισαν αμέσως ο ένας τον άλλο.

Ο Σταύρος μού γνώρισε το Στέλιο. Είχε παίξει στις ταινίες του, στον *Μπαλαμάν* και τον Αλεπουδάνθρωπο στον *Ντανίλο Τρέλες*.

Ήταν μια νύχτα του 1984 στο σπίτι του Στέλιου, σ' ένα όμορφο νεοκλασικό της οδού Καλλιδρομίου, που έμελλε να καεί αργότερα και μαζί, δυστυχώς, αρκετά από τα έργα του – και πολλές συνταγές μαγειρικής.

Τον θυμάμαι να πραγματεύεται με το Σταύρο θέματα κινηματογράφου με τρόπο περίτεχνο, έξυπνο και λεπτό. Να βηματίζει πάνω-κάτω και να μιλά για τον κινηματογράφο του Ρενουάρ που υπεραγαπούσε. Παρατηρούσα τον άνθρωπο που ενέπνευσε στον Τσίρκα το χαρακτήρα του Κακομοίρα.

Ωστόσο ο Στέλιος, δεν ήταν κακομοίρας. Ήταν έμπνευση της φύσης. Ο κόσμος του δεν είχε σύνορα. Κοσμοπολίτης μεταμφιεσμένος σε κλωσάρ, πήγαινε στο Βασιλόπουλο, ζητούσε τα πιο εκλεκτά εδέσματα και υλικά σε άψογα γαλλικά ή αγγλικά, ανάλογα με την προέλευσή τους, αφήνοντας άναυδους τους πωλητές. Το βράδυ μαγεύερε, δημιουργούσε, σ' έναν μισοχαλασμένο φούρνο, και μου έδινε συχνά την ευκαιρία να κατανοήσω αυτό που κάποτε λεγόταν αμβροσία.

Σε μια γωνιά του δωματίου, ένα βουνό από εκατοντάδες άδεια πακέτα τσιγάρων – «Δελφοί» κάπνιζε – σχημάτιζαν μια παράδοξη πυραμίδα. Εκεί τα «πετούσε» ο Στέλιος. Δεν τόλμησα ποτέ να τον ρωτήσω οτιδήποτε γι' αυτό το μοναδικό γλυπτό.

Αύγουστο του 1994 άρχισαν τα γυρίσματα μιας δικής μου ταινίας για τον Σταύρο Τορνέ που είχε ήδη φύγει (1988) από κοντά μας. Είναι δύσκολο να μιλάς για τους νεκρούς. Ο Στέλιος δέχθηκε να εμφανιστεί. Στο γύρισμα ενός πλάνου ομολογεί μπροστά στη μηχανή: «Ε, δεν μπορώ να συνεχίσω, βρες ένα τρόπο να το κόψεις». Σταμάτησα το πλάνο αλλά το κράτησα έτσι στο τελικό μοντάζ της ταινίας.

Η ταινία συμμετέσχε στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης. Ξεκινήσαμε να πάμε μαζί. Ήταν χαρούμενος, παρά την αρρώστια που τον ταλαιπωρούσε. Ήθελε να βγαίνει, ήθελε να κάνει περιπάτους. Το ρίξαμε λίγο έξω εκεί. Στα ταβερνάκια της πάνω πόλης μας διηγόταν τη μυθιστορηματική ζωή του μ' εκείνο τον κοροϊδευτικό σαρκασμό – χαρακτηριστικό στον Στέλιο –, τον μόνο που μπορεί να προκαλέσει αληθινό γέλιο.

Μου έρχεται στο νου μια άλλη φράση του από την ταινία – και θα τελειώσω τη φλυαρία μου μ' αυτή. «Ε! Ήταν λίγο τρελός ο μακαρίτης αλλά... και ποιος δεν έχει την τρέλα του;».

Σταύρος Καπλανίδης

ΣΕΙΡΑ: Επιστήμη και ανθρώπινος πολιτισμός

COLIN BLAKEMORE:

Η ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΝΟΥ

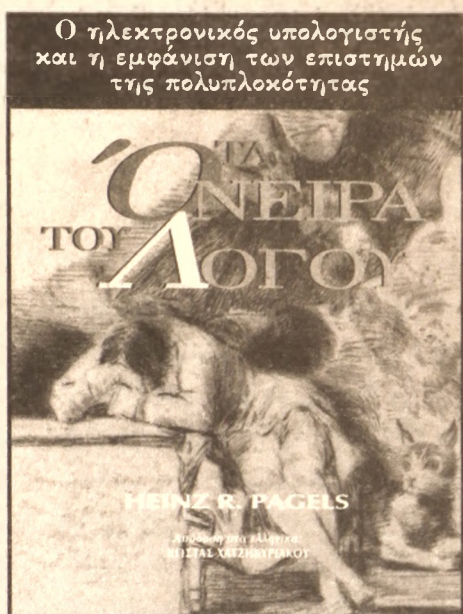
Με το βιβλίο αυτό ο Colin Blakemore, Καθηγητής της Νευροφυσιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, πραγματοποιεί μια εξερεύνηση στον χώρο του ανθρώπινου εγκεφάλου και νου. Πρόκειται για μια ευφυή συνθετική και αναλυτική δουλειά που στηρίζεται στα δεδομένα των νευροεπιστημών, της νευρολογίας, της ψυχιατρικής και της ψυχολογίας. Μέσα από τις σελίδες του, ο αναγνώστης οδηγείται στην κατανόηση περίπλοκων λειτουργιών όπως η αντίληψη, η μάθηση και μνήμη, η σκέψη, η τρέλα και η κατάθλιψη, η εξάρτηση, η γλώσσα, οι βιολογικοί ρυθμοί, ο πόνος, η γήρανση κ.λπ. Στο τέλος, ο Blakemore εξετάζει τη βίαιη συμπεριφορά και αναρωτιέται κατά πόσον η ελευθερία της βούλησης είναι απλώς μια ψευδαίσθηση. Η «Μηχανή του Νου», αυτό το συναρπαστικό βιβλίο, παρέχει στον μη ειδικό αναγνώστη έναν οδηγό για την κατανόηση των νοητικών λειτουργιών που αποτελούν τη βάση της ανθρώπινης ύπαρξης.

[σελ. 360 – 5000 δρχ.]

HEINZ R. PAGELS:

ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Χάρη στην ικανότητα του ηλεκτρονικού υπολογιστή να επεξεργάζεται δεδομένα με ταχύ ρυθμό,

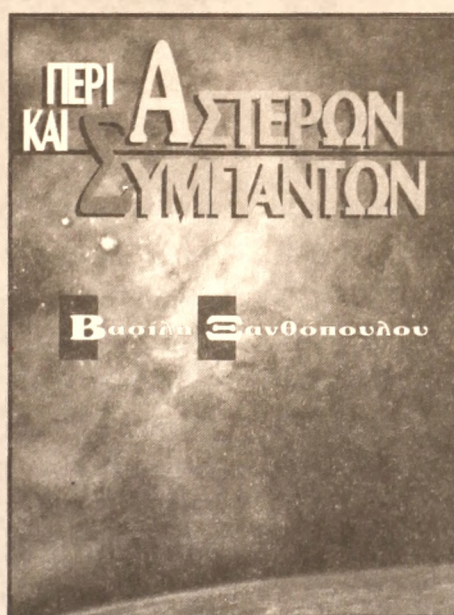
είμαστε για πρώτη φορά σε θέση να «προσομοιάσουμε την πραγματικότητα» και να μελετήσουμε σε βάθος πολύπλοκα συστήματα, όπως είναι τα μεγάλα μόρια, το νευρικό σύστημα, ο ανθρώπινος εγκέφαλος, οι ανθρώπινες κοινωνίες και η οικονομία τους, η ίδια η εξέλιξη της ζωής. Ο συγγραφέας μάς ξεναγεί σε ορισμένες από τις σημαντικότερες εξελίξεις στη μελέτη της πολυπλοκότητας και μας δείχνει πώς αυτές επηρεάζουν όχι μόνο τον τρόπο που ζούμε, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε ολόκληρη την ανθρώπινη περιπέτεια». Σε τούτη την πολιτισμική σύνθεση που έχει αρχίσει να δημιουργείται, ο συγγραφέας αποδεικνύεται σαγηνευτικός οδηγός.

[σελ. 500 – 5500 δρχ.]

Β. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ:

ΠΕΡΙ ΑΣΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΠΑΝΤΩΝ

ΠΩΣ ΕΓΙΝΑΝ ΤΑ ΑΣΤΕΡΙΑ; Πόσο ζουν τα μικρά και πόσο τα μεγάλα; Γιατί πεθαίνουν; Πώς μοιάζουν μετά τον θάνατό τους; Γιατί χρωστάμε τη ζωή μας σε κάποιον supernova; Και τι είναι οι μαύρες τρύπες; Πώς δημιουργήθηκε το σύμπαν και πώς έμοιαζε στα πρώτα δευτερόλεπτα της ζωής του; Γιατί οι γαλαξίες απομακρύνονται, πού πάνε και πόσο θα κρατήσει αυτό; Γιατί το φως κρυώνει; Γιατί το Σύμπαν είναι παντού το

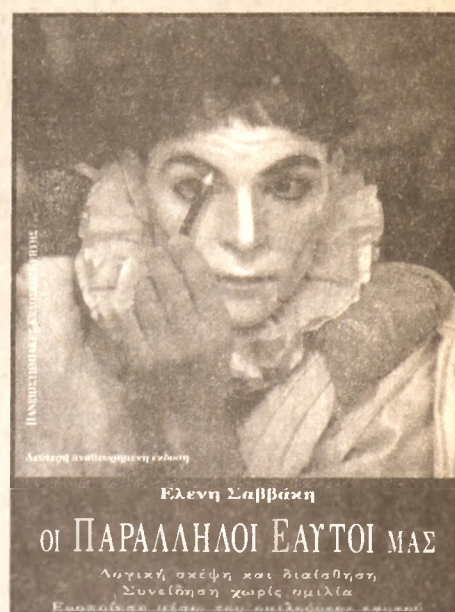
ίδιο; Το σύμπαν έγινε για μας ή υπάρχουν και άλλα σύμπαντα; Ένα λαμπρό βιβλίο πάνω σ' αυτά τα συναρπαστικά ερωτήματα, γραμμένο με τον ενθουσιασμό ενός αυθεντικού δημιουργού που ο τραγικός του θάνατος στέρησε τη διεθνή αστροφυσική κοινότητα από ένα από τα καλύτερα μυαλά της κι από μία σπάνια ανθρώπινη προσωπικότητα.

[σελ. 130 – 2500 δρχ.]

ΕΛΕΝΗ ΣΑΒΒΑΚΗ:

ΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ ΕΑΥΤΟΙ ΜΑΣ

Ένα πρωτότυπο και άκρως ενδιαφέρον βιβλίο για τις θεωρίες που κυριαρχούν σήμερα στον χώρο των νευροεπιστημών: Πώς παράγεται η γνώση μέσα από την πειραματική έρευνα που, συμπερασματικά μόνο, διατυπώνεται στα σχολικά εγχειρίδια; Πώς μπορούν να συνδεθούν οι νευροεπιστήμες και οι κοινωνικές επιστήμες ώστε να κατανοήσουμε καλύτερα τις εγκεφαλικές λειτουργίες; Πώς και σε ποιο βαθμό οι επιστημονικές καινοτομίες άλλαξαν τις απόψεις μας περί σώματος, πνεύματος, εγκεφάλου, συνείδησης, ασυνείδητου; Τί είναι το βουβό δεξί ημισφαίριο και ποιες οι δημιουργικές του δυνατότητες; Γιατί περιφρονείται από το τρέχον εκπαιδευτικό σύστημα; Αφού μελέτησε τον γύρω του κόσμο, ο ανθρώπινος εγκέφαλος αρχίζει πλέον να διερωτάται για την ίδια του τη φύση.

[σελ. 200 – 3000 δρχ.]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ - I.T.E.

ΑΘΗΝΑ: Μάνης 5 – 106 81 ΤΗΛ. (01) 3818372, FAX: 3301583
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: «Στοά του βιβλίου», Νέα Στοά Αρσακείου, Πανεπιστημίου 49,
ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Νέα Κτίρια Φυσικού Τ.Θ. 1527 – 711 10. ΤΗΛ. (081) 394235, FAX: 394236
e-mail: pek@physics.uch.gr. URL: <http://www.pek.uch.gr>

Ο κυρ-Χρήστος πήρε τον μπαλτά

του Στέφανου Προτεστάκι

Η πρόσφατη αναταραχή, που για την ώρα απέφερε τον αποκεφαλισμό του διευθυντή της Λυρικής Σκηνής, μπορεί να μην έγινε απλώς για ένα πουκάμισο αδειανό. Μην ξεχνάμε ότι η Λυρική είναι το (φτωχό, έστω) αντίπαλο δέος του .Μεγάρου...

Ο Άλκης Μπαλτάς υπήρξε επιτυχημένος διευθυντής της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης (Κ.Ο.Θ.) και εξαιρετικά επιτυχημένος διευθυντής της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Διορίσθηκε εκεί από τον **Θ. Μικρούτσικο**, το 1994, με πρόεδρο τον φορέα του **Γ. Κουρωπό**, μουσικό παράγοντα που έχει σχέσεις τόσο με τον **Χρ. Λαμπράκη** όσο και με το Μέγαρο. Το σκηνικό είχε στηθεί ως εξής: Ο Μπαλτάς ενεργοποιεί την παρακμάζουσα Λυρική χωρίς όμως να παρεμβαίνει από πλευράς προγράμματος στις επιλογές του Μεγάρου. Η συνταγή πήγαινε καλά ως τη στιγμή που η Λυρική Σκηνή, παρά πάσαν προσδοκία, παρουσίασε μεγαλύτερη πρόοδο απ' αυτήν που αναμένετο. Και μάλιστα με 2,8 δισ. μόνο προϋπολογισμό για το 1995-96. Δηλαδή η Ε.Λ.Σ., έχοντας υπερπληρότητα στις περισσότερες παραστάσεις της και παρουσιάζοντας την πολιτική του, άρεσε στο κοινό (παιδικά προγράμματα, ευέλικτο, φθηνό και προσιτό ρεπερτόριο, αξιοπρεπή ανεβάσματα και πολύ ενδιαφέρουσες παραγωγές π.χ. το *Viva La Vida*), άρχισε να λειτουργεί ως αντίπαλο δέος προς το Μέγαρο.

Αυτό ήταν κάτι που δεν θα το επέτρεπε ο κ. Χρήστος. Έπρεπε να παρθούν μέτρα. Τη συνέχεια τη φαντάζεσθε. Ο Άλκης Μπαλτάς υποχρεώθηκε σε παραίτηση και η Ε.Λ.Σ. είναι προς το παρόν ακέφαλη. Όλα κι όλα. Το ΥΠ.ΠΟ. μπορεί να διατηρεί στις θέσεις τους όλους τους οσφυοκάμπτες και τους «υπαλλήλους» του κ. Χρήστου, αλλά δεν θ' αφήσει κανέναν ανεξάρτητο ή αξιοπρεπή να αμφισβητήσει το οpe man show του Λαμπράρχοντα. Ο εκσυγχρονισμός έδειξε διά μίαν εισέτι φορά τα δόντια του.

– Θέλετε απόδειξη;

Αν ρίξετε μια ματιά στις στρατηγικές θέσεις του πολιτισμού της, θα διαπιστώσετε την παρουσία αξιωματούχων του συγκροτήματος. Ας τους ονομάσουμε συμβολικά «λαμπρούχους» ή «λαμπράρχες». Ήδη, από παλιά, μαγειρεύεται επίσης ο νόμος που θα επιτρέψει στον πρόεδρο του Ιδρύματος Λαμπράκη να είναι όχι προσωρινός αλλά μόνιμος –και νόμιμος– πρόεδρος του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού. Το Μέγαρο όμως δεν πάει καλά. Οι γνώστες παρατηρούν ότι κάθε χρόνο το πρόγραμμά του γίνεται όλο και φτωχότερο, και από πλευράς μετακλήσεων, και από πλευράς παραγωγών, ενώ η ανταπόκριση του κοινού φθίνει.

– Τις πταίει;

Ειλικρινά ποτέ δεν θα επιχαίραμε για την αποτυχία ενός πολιτιστικού φορέα. Το Μέγαρο ούτως ή άλλως ανήκει σ' εμάς, σε όσους ενδιαφέρονται για έναν ελεύθερο και όχι κρατικοδίαιτο πολιτισμό. Το όραμα της **Αλεξάνδρας Τριάντη** και του **Λάμπρου Ευταξία** έγινε στο κάτω κάτω πραγματικότητα και με τα χρήματα του ελληνικού λαού.

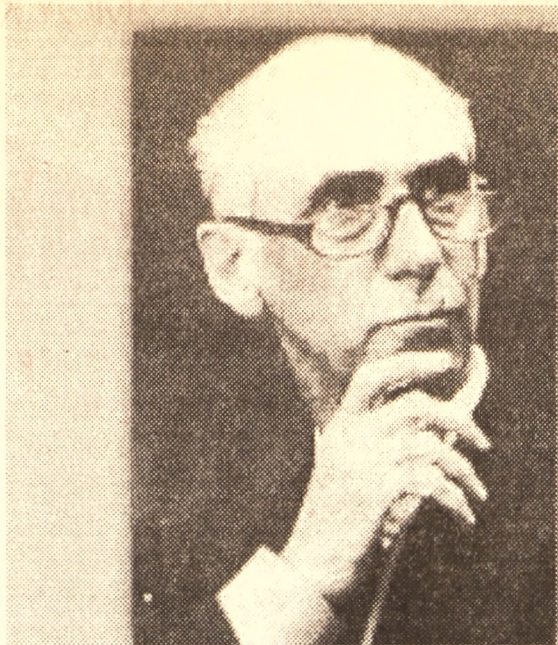
Αυτή την αλήθεια δεν πρέπει να τη λησμονούν οι μόνιμοι ή οι ευκαιριακοί «λαμπρούχοι», ούτε βέβαια η εκάστοτε κυβέρνηση η οποία συχνά λειτουργεί ως οιονεί θυγατρική εταιρεία του Συγκροτήματος. Έτσι, λοιπόν ο κυρ-Χρήστος, επιμένοντας σε ακραίες μουσικές επιλογές, σε προγράμματα που ενδιαφέρουν ελάχιστα –για παράδειγμα, η όπερα *Ιάσων*, παγκοσμίως άπαικτη που ανέβηκε πέρσι– αποξενώνει το Μέγαρο από τους πιστούς του, στρέφοντας τους μουσικόφιλους προς την Λυρική! Παράλληλα, δεν προσελκύσθηκε ένα καινούργιο νεολαϊστικό κοινό, με

αποτέλεσμα το Μέγαρο να θυμίζει γκ. Κάτι τέτοιο δεν ήταν ανεκτό όμως από μονομανή και αυτοκρατορικό κυρ-Χρήστο. Όθεν η μοίρα του Μπαλτά υπεπροδιαγεγραμμένη. Βλέπετε, στην ποινή το παιχνίδι μπορεί να είναι πολύ απλό –και ίσως πιο διασκεδαστικό–. «Φουσκώνουμε τον **Μίλτο**, τον προετοιμάζουμε ως διάδοχο του **Ανδρέα**, αλλά εμφανίζεται μια λύση ευδοκιμότερη, που εμπνέει εμπιστοσύνη και στο εγχώριο φάλαιο και τους Αμερικανούς, καίμε τον **Μίλτο** και επιλέγουμε το αουτσάιντερ, **μίτη**. Γνωστά και εύκολα σενάρια για ποιον πεπειραμένο και υπεράνω της χουσας αντίληψης των τρεχόντων ποικών. Τόσο απλό παίγνιο που κατανβαρετό. Με τον πολιτισμό, όμως, είναι λιώς. Εκεί συναλλάσσεται με τους προπες του ταλέντου, με τους αστέρες του θνούς μουσικού στερεώματος, καλύπτας παλαιά –ή και νεότερα– απωθημένα. Επιπλέον, οι άνθρωποι του πολιτισμού να εξίσου εγωπαθείς και δύσκολοι μεταχείριση. Άρα, το παιχνίδι αποκτά μεγαλύτερο ενδιαφέρον, μεγαλύτερη κληση.

– Τι είναι πιο ελκυστικό; Να διαλέγεις και να τζιράρεις με τον **Άκη** και τον **Μι** ή τους αδελφούς **Κουαρισμάκι**; Με τη **σω** ή με την **Μπάλτσα**; Με τον **Λαλιώ** με τον **Κουρτ Μαζούρ**; Η απάντηση –ή είναι μονόδρομος. Για το λόγο αυτό ο Χρήστος δίνει μεν το σώμα του στην πολιτική, αλλά διαφυλάσσει το πνεύμα του στην τέχνη. Για το δικό μας όφελος, βέβαια. Πάνω απ' όλα, αυτός ξέρει. Οι επιλογές του, επιλογές μας και οι προτιμήσεις τα θέσφατα ενός ολοκληρωμένου κράτους. γά τώρα μην γνωρίζουν οι υπουργοί. Όσον αφορά πάλι στους πρωθυπουργούς

πράγμα διορθώνεται με μιαν εκδήλωσιν
τιμὴν τους στο Μέγαρο. Μεταθανά-
τος. Ούτω πως και οι άμουσοι βακχεύο-
νται. Αλάνθαστη μέθοδος. Αρκεί μόνο να
να αρχίζουν οι διάφοροι άσχετοι τα «συ-
ντροφισσες, σύντροφοι» μες στο Μέγαρο.
τους μέσα στο Μέγαρο!

Το Μέγαρο πάντως είναι, ό,τι και να
είναι, για τον χειμώνα. Το καλοκαίρι ο κύ-
ριος Χρήστος ανέκαθεν πήγαινε με τη μη-
τέρα του διακοπές στον Πόρο. Ούτω πώς
μπορεί εύκολα να πετάγεται απέναντι
στο μικρό θεατράκι της Επιδαύρου και να
ακολουθεί τις παραστάσεις της αρε-
σκίας του. Ούτως έπραττε και ο Λουδοβί-
κος 14ος. Το διαφημιστικό σλόγκαν βέ-
βαια λέει «Να είστε όλοι εκεί», αλλά εννο-
ούμε και εμείς, οι ξεχωριστοί, οι μουσο-
φιείς, οι απολλώνιοι». Γιατί, για σκε-
φτείτε, να καταφτάσουν τίποτε κυβερνητι-
κα με κοντομάνικα, κινητά, με υπηρεσια-
κούς Μερσεντές και τις γνωστές «συντροφι-
κές» προσφωνήσεις. Αίσχος. Το θεατράκι
της Επιδαύρου ανεκαλύφθη για τα θερινά
λείμματα του κυρ-Χρήστου. Όπως λέ-
γεται «θερινά ανάκτορα». Τώρα ποιος πλη-
νίζει για όλα αυτά; Είναι απλό. Οι κρατι-
σμοχρηγίες, οι ΔΕΚΟ, οι Τράπεζες, οι
εργασιασμοί, όλοι τέλος πάντως οι φορείς
που απλώνουν χέρι στον κρατικό κορβανά
παραγγέλλονται να δίνουν το κάτι τις τους
στο Μέγαρο και το Μεγαράκι (όπως λέμε:
το μεγάλο και μικρό Τριανόν). Γιατί αν δεν
έχετε, να το μάθετε, οι Τράπεζες είναι
χωρίς φιλότεχνες. Έτσι, η Εθνική μπορεί
να δίδει και εκατό και περισσότερα εκα-
τομύρια για μια παράσταση του Μεγά-
λου. Για μιαν επιθυμία του Μεγάλου. Αυ-
τούς, αξιοκρατικά και αυθόρμητα.
Χωράει αμφιβολία. Κι αν σημειωθεί
ποια στέρησις ή ραστώνη από τις τράπε-
ζες, θα βρεθεί άλλο -κρατικό- χρήμα που
το προσφέρει με γαλαντομία «διαχειρι-
σμός» ιδιώτης τις ώστε να δικαιωθεί το
επιχειρηματικό ιδεώδες. Βλέπε-
τε πλέον, και με τον πολιτισμό, παίζο-
νται big business και έχουν εισχωρήσει στα
παιδιά νταραβέρια μέθοδοι της μαφίας,
είδος δηλαδή maf art ή gang culture.
Μια Κυριακή λ.χ. το έγκριτον ΒΗΜΑ
αγορεύει έναν μεγαλοεπιχειρηματία για
νό απατεώνα και χρεώστη του Δημοσί-
ου και την άλλη ο επιχειρηματίας χορηγεί
στο Μέγαρο. Εσχάτως, στο χορό ορχείται
πολύ Βυζάντιο. Είναι, βλέπετε, μόδα.
Είναι όμως και μια απίστευτης οικονομι-
κής επέκτασης φάμπρικα. Το Βυζάντιο που-
λάει. Ο κυρ-Χρήστος έως τώρα τραγου-
δούσε Lieder του Σούμπερτ και διηύθυνε

Όταν ο Άλκης Μπαλτάς, διευθυντής της Λυρικής, τα καταφέρνει, ο κ. Χρήστος Λαμπράκης
(αριστερά) έχει τον υπουργό Πολιτισμού κ. Ευ. Βενιζέλο (αριστερά), ο οποίος παίρνει τον
Μπαλτά και επαναφέρει την τάξη στο χώρο της σοβαρής μουσικής.

G. Maler ή B. Bartok. Τώρα χορεύει. Βυ-
ζαντινός τω τρόπω. Αλληλούια. Πιθανόν
και να συγγράφει -εικάζω- θρησκευτικά
λιμπρέττα, ωσάν τη μοναχή Ικασία, την ευ-
ρύτερα γνωστή ως Κασσιανή, την εν πολ-
λαίς αμαρτίαις. Ιστορία μου, αμαρτία μου
που θα τραγουδούσε και ο άλλος μεγάλος.
Ο απών, ο μακαριστός. Τι τα θέλετε. Δεν
πέρασε από τον τόπο άλλος πολιτικός με
οξύτερη και πιο πρωτογενή αίσθηση χιού-
μορ από τον Ανδρέα. Μόνο γι' αυτό, ας εί-
ναι συγχωρημένος. Θα γελάμε με τις φάρ-
σες του επί χρόνια. Έτσι, λοιπόν, γίνεται η
δουλειά και έτσι περνούν οι μαφιόζικες
μέθοδοι και στον πολιτισμό. Τον πολιτι-
σμό που τον χρησιμοποιούν οι επιτήδειοι
ως άλλοθι ή ως συγκάλυμμα για τις άλλες
τους δραστηριότητες. Αν το όλο σκηνικό
θυμίζει τον υπόκοσμο της νύχτας και την
«προστασία» των σκυλιάδικων, σωστά θυ-
μίζει. Επίσης, ένα άλλο ζητούμενο είναι τα
πάντα να γίνονται ξεκάθαρα, ευανάγνω-
στα και στο φως της ημέρας, ώστε σε κανέ-
ναν να μην φωλιάζει η αμφιβολία για το
ποιος ρυθμίζει τους κανόνες του παιχνιδι-
ού. Για το ποιος κρατάει τον μπαλτά και
για το ποιος τον χρησιμοποιεί.

Η τήρηση των προσχημάτων ανήκει στην
κουλτούρα άλλων εποχών, όπως θα έλεγε
και ο πρωθυπουργός. Εκσυγχρονισμός ση-
μαίνει πάνω απ' όλα διαφάνεια. Πάντως,
αν μπορούσε να χρησιμοποιήσει ο κ. Σημί-
της άλλους δέκα σαν τον Γ. Κασσιμάτη,
ίσως το κρατικό μπάχαλο και η κοινωνία
ευρύτερα να έμπαιναν σε μια σειρά. Το
ερώτημα βέβαια είναι αν θα έβαζε και στο
Μεγα του Μεγάλου ποινή 100.000.000
δρχ. το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο. Ή αν
θα τολμούσε να καταγγείλει τη δωρεά των
χρεών από πλευράς πολιτείας προς τους

μεγαλοκαναλάρχες, ύψους δεκάδων δισε-
κατομμυρίων. Ή αν παραδεχθεί (το Ρ.Σ.)
ότι η ΕΡΤ φυτοζωεί σκοπίμως για να μονο-
πωλούν την τηλεοπτική πελατεία τα ιδιωτι-
κά κανάλια. Κι ας προσφέρουν αυτά τα τε-
λευταία ποταμούς σκουπιδιών. Πάντως,
με την όντως γενναία του απόφαση, το Ρ.Σ.
έδωσε ένα δείγμα γραφής αληθινά ρηξικέ-
λευθο. Μακάρι να συνεχίσει. Κι είναι
ντροπή μια τέτοια στάση να βάλλεται έν-
δον.

Επιτέλους, ας πάρει και κάποιος άλλος
τον μπαλτά εκτός του κυρίου Χρήστου. Ή
ας λειτουργήσει και ολίγον η κυβέρνηση
ως κυβέρνηση και όχι ως Serva Padrona
των διαπλεκόμενων (κατά τη γνωστή όπε-
ρα μπουφά του Τζοβάνι Μπατίστα Περ-
γκολέζι, που πρωτοανεβάστηκε το 1773).
Υπενθυμίζεται στους μουσικόφιλους ότι η
όπερα -italiori opera in musica- διαμορφώ-
νεται αισθητικά γύρω στο τέλος της Ανα-
γέννησης, αποκτώντας τα κύρια χαρακτη-
ριστικά του ύφους της (πρελούδιο, ρετσιτα-
τίβο, αριόζι, άριες ντα κάπο, ριτορνέλα
κ.λπ.) σταδιακά. Στη Φλωρεντία κατ' αρ-
χάς υπό τη σκέπη του κόμη Μπάρντι -της
γνωστής ταραχοποιού οικογενείας των
Bardi- θα εμφανισθούν τα πρώτα δείγματα
του Stile Representative έως την εμφάνιση
του Μόντε Βέρντι και του Φραντσέσκο
Καβάλι. Έτσι διαπιστώνει αβίαστα ο ιστο-
ρικός της μουσικής ότι υπάρχει μια σχέση
ανάμεσα στον κόμη Μπάρντι και στον κό-
μη Χρήστο. Αμφότεροι δε διαπλέκονται με
τον ρομαντικό ήρωα του Δουμά κόμη
Montechristo αλλά και τον συνονόματο
ήρωα-αρουραίο του Αρχά. Το πώς και το
τι, αναλυτικά όμως, σε επόμενη ανταπό-
κρισή μας από το χώρο του πολιτισμού και
από την οπερά κομίκ της πολιτικής.

Ο βίος της τηλεοπτικής πολιτείας

του Γιάννη Σκοπετέα

Μέσα Ιουλίου, και είναι οι τελευταίες ημέρες των 50ήμερων γυρισμάτων του *Προστάτη οικογενείας*, της τελευταίας δημιουργίας του Νίκου Περάκη. Σήμερα πρόκειται να γυριστεί η αρχική σκηνή του έργου, όπου η αστυνομική διεύθυνση έχει διοργανώσει συνέντευξη Τύπου, προκειμένου να κάνει ανακοινώσεις για τη σύλληψη ενός θεωρούμενου ως εγκληματία, του βασικού πρωταγωνιστή, δηλαδή ενός αδιόριστου δασκάλου μέτριου δημοσιογράφου και μετριοτέρου συγγραφέα, που έχει μπλεχτεί σε μια υπόθεση απαγωγής, εκβιασμού και μεγάλων συμφερόντων.

Η ηρεμία που επικρατεί στην τεράστια αίθουσα είναι εκπληκτική, δεδομένου ότι για τη σκηνή απαιτείται η παρουσία 30 κομπάρσων και 6 ηθοποιών. Ρυθμός, οργάνωση και χιούμορ. Λένε ότι η ατμόσφαιρα των γυρισμάτων ανακλά την ψυχροσύνη του σκηνοθέτη... Ο **Νίκος Περάκης** συζητεί με τον βοηθό του, **Δημήτρη Ινδαρέ**, (ναι, τον σκηνοθέτη του πολυβραβευμένου *Τσαλαπετεινού του Γουαϊόμινγκ*) και τον διευθυντή φωτογραφίας **Πλάτωνα Ανδρονίδη** για το στήσιμο ενός τεράστιου τράβελινγκ που θα περιλάβει τη βασική δράση. Λίγο πιο πέρα, ο **Μαρίνος Αθανασόπουλος** φτιάχνει τον ήχο, ενώ ο **Νίκος** και ο **Κώστας Λαμπρόπουλος** οργανώνουν την υπόλοιπη παραγωγή.

Ο Νίκος Περάκης κάνει τουλάχιστον 6 πρόβες και 6 λήψεις για το κάθε πλάνο. Προσέχει και διορθώνει και την πιο μικρή λεπτομέρεια και «πάμε από την αρχή». Παρακολουθεί τις λήψεις από το μόνιτορ. Το πρόσωπό του φωτίζεται όταν το πλάνο πηγαίνει καλά. Γελάει πλατιά και λέει αστεία. Και αμέσως ξεκινάει για το επόμενο πλάνο.

Στο συγκεκριμένο πλάνο η ένταση της αίθουσας, των αστυνομικών, των δημοσιογράφων και των φωτορεπόρτερ και τα σπηκάζ τεσσάρων διαφορετικών ρεπόρτερ θα περιγραφούν με μια μόνο κίνηση της κάμερας. Το εισαγωγικό πλάνο της ταινίας θα είναι ελκυστικό, πρωτότυπο και δύσκολο.

Παρακολουθώ τις προετοιμασίες, και

ασυναίσθητα θυμάμαι εκείνο το υπέροχο μονοπλάνο με την κάμερα στο χέρι στο φινάλε της ταινίας *Βίος και Πολιτεία*, δέκα χρόνια πριν. Στην ίδια αίθουσα με τον βομβιστή, ένας διαφημιστής, ένας πολιτικός, ένας διευθυντής ΔΕΚΟ, ένας καλλιτέχνης, ένας κινηματογραφιστής και ένας ταξιτζής συνειδητοποιούν ότι είναι έρμαια των διαθέσεων της κρατικής εξουσίας και των ΜΜΕ παρ' όλες τις ιδιότητές τους.

Ίσως εδώ είναι το «ρακόρ», η συνέχεια

του νήματος με την προηγούμενη δουλειά του Νίκου Περάκη. Μόνο που οι φορτίς της εξουσίας έχουν πλέον διαφορετικό βρος. Γιατί πλέον η Ελλάδα ζει στην εποχή των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας. Μιατιά στο σενάριο επιβεβαιώνει αρκετές σκέψεις μου.

Ο ταλαντούχος νέος ηθοποιός και σκηνοθέτης **Ρένος Χαραλαμπίδης** είναι ο πρωταγωνιστής-δημοσιογράφος.

Η Κατερίνα Γιατζόγλου παίζει τη λαϊκή αοιδό που τον προμηθεύει με στοιχεία γ

Στο κέντρο, συλληφθείς, ο πρωταγωνιστής Ρένος Χαραλαμπίδης

Μία σκηνή από την τελευταία ταινία του Νίκου Περάκη, *Προστάτης Οικογενείας*.

βιογραφία της, ανάμεσα στα οποία βρίσκονται βιοντεκασσέττες για τον εραστή, μεγαλοεργολάβο καναλάρχη (Εύρης Πανικόλας). Η **Ναταλία Παπαϊωάννου** είναι κόρη της λαϊκής αοιδού, εκλεγμένης Ελλάς TV και θύμα απαγωγής σκοτεινών τύπων. Ο **Άλκης Παναγιωτίδης** παίζει τον κολλητό φίλο του μεγαλοεργολάβου και αμείλικτο διώκτη αστυνομικό του δημοσιογράφου. Η **Κασσάνδρα Βογιατζή** είναι η νεαρά συνήγορος του δημοσιογράφου, ενώ η **Κωνσταντίνα Μιχαήλ** η φέρελ-ρεπόρτερ του AGORA CHANNEL. Όχι και πέρα δεκάδες τηλεοπτικοί δημόσιοι αστέρες κάνουν πέρασμα στην οθόνη, αναπαράγοντας εν πολλοίς δημόσια εικόνα τους: από τον **Βασίλη Μιλικό** ως τη **Μάγκυ Χαραλαμπίδου**. Η επίσημο των χαρακτήρων και οι πράξεις τους βρίθουν αναφορών στην Ελλάδα και MME από το 1988 και έπειτα. Από τις σκηνές με τα πάμπερς ως το κανάλι ITA-8 και τα φοβερά βίντεο κλιπ της αγαπημένης ιδιοκτήτη αοιδού και, φυσικά, ως τα ραθυράκια του **Ευαγγελάτου** τα ριάλιτι του και τα διαπλεκόμενα εργολοβοεκδο-α συμφέροντα. Όλα αυτά με έναν κα-γιστικό ρυθμό σκηνών δράσης και περι-τείας. Από ελικόπτερα ως σκηνές βίας. Αι, φυσικά, γέλια, πολλά γέλια. Κάποιες ρές πικρά γέλια. Πάντα, όμως, αυθόρ-τα γέλια.

ο κωμικό παράγεται και εδώ με τους ήρωες που έχουν εξερευνηθεί, αναπτύ-

χθεί και μορφοποιηθεί στις προηγούμενες ταινίες του. Πρόκειται για κωμικό λόγου και καταστάσεων και όχι για κωμικό που εξαρτάται από μια κυρίαρχη φιγούρα, όπως στην παραδοσιακή ελληνική κωμωδία. Από 'κει και πέρα το κωμικό στη γλώσσα του Περάκη απορρέει από δύο κυ-ρίως πηγές: είτε από τη σύγκριση των χα-ρακτήρων με το υποτιθέμενο ιδεότυπο

τους (εδώ μια λαϊκή τραγουδίστρια, μια κακομαθημένη σταρ Ελλάς TV, μια ζηλιάρη νεαρή δικηγόρο, έναν ταλαίπωρο δημο-σιογραφίσκο, έναν εργολάβο καναλάρχη, έναν διεφθαρμένο αστυνομικό και διάφο-ρους φιλόδοξους ρεπόρτερ), είτε από τη σύγκριση των καταστάσεων που τίθενται μέσα στην ίδια την ταινία, όπως αυτές γί-νονται, όπως αυτές φαίνονται ότι γίνονται και όπως ο (έλληνας) θεατής ξέρει ότι γί-νονται από την προσωπική του ζωή. Πιο πρακτικά, από τη σύγκριση αυτού που συμ-βαίνει και αυτού που μεταδίδεται από τα ΜΜΕ.

Ωστόσο, θα ήταν αδικία να θεωρήσου-με την ταινία με τον προσωρινό τίτλο *Προστάτης οικογενείας* ως μόνο μια κω-μωδία. Με πλοκή και πρωταγωνιστή που θυμίζει φιλμ νουάρ, με δράση που παρα-πέμπει σε ταινία περιπέτειας, με χαρα-κτήρες που πατάνε σε μυθοπλασία πα-ρωδίας και σάτιρας, με φινάλε που ανα-φέρεται σε τραγωδία, η ταινία δεν ανή-κει σε κανένα αποκλειστικό είδος, αλλά είναι απλώς «ΠΕΡΑΚΗΣ».

Μια ταινία με το ύφος που τελειοποιή-θηκε στη *Λούφα και παραλλαγή* του 1984 και με την τόλμη του *Βίου και πολιτείας* του 1987, όταν για πρώτη φορά μια ται-νία παρενέβαινε τόσο βαθιά και κομψά στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότη-τα. Η νέα ταινία του Νίκου Περάκη θα βγει στις αίθουσες πιθανότατα τον Ια-νουάριο.

Η Κωνσταντίνα Μιχαήλ ως ρεπόρτερ του AGORA CHANNEL μεταδίδει για την απαγωγή της Μις Ελλάς TV '97 Ναταλίας Παπαϊωάννου που στέκεται δίπλα της.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΘΑΝΑΣΗ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Όπως (περίπου) και πριν από τρεις δεκαετίες, ο Μινιμαλισμός δίνει τη δική του μάχη μέσα σε έναν (ολοκληρωτικά πλέον) ποπ κόσμο. Αυτή τη φορά είναι

Ζεν μέσα σε οθωμανικό μνημείο

ο Χρήστος (Chris) Γιανάκος, ο οποίος καταδέτει πολεμοφόδια σε μια ιδιαίτερα σκληρή εγκατάσταση μέσα στον σχεδόν απόκοσμο χώρο του Αλατζά Ιμαρέτ, στη Θεσσαλονίκη.

«Αποσκοπούσε να απελευθερωθεί από κάθε εξωτερική επιρροή, από κάθε παραδοσιακό δεσμό, να αυτοπροσδιορίζεται και να συνειδητοποιεί τους σκοπούς της μέσα από τα αληθινά μέσα της αρχιτεκτονικής».

Ludwig Hilberseimer

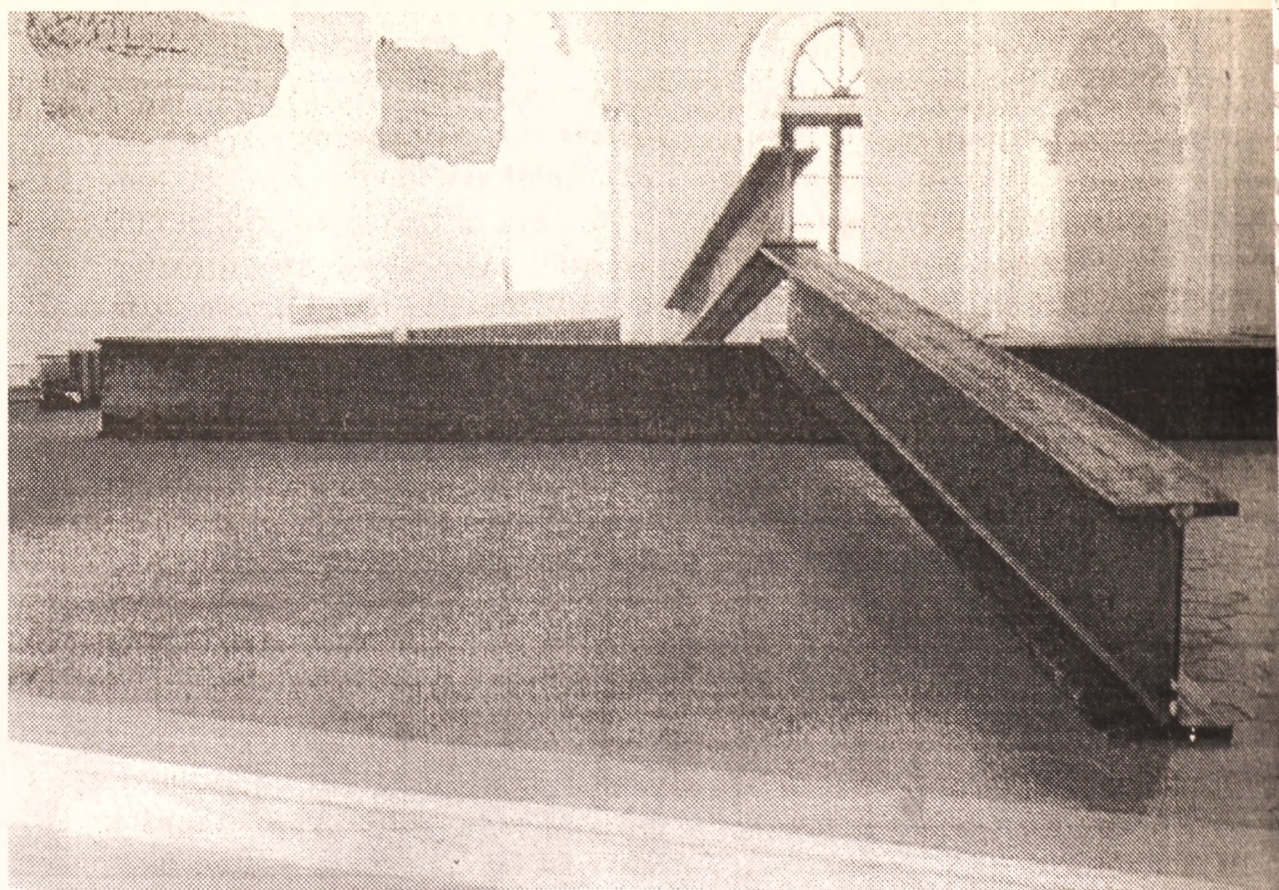
Contemporary Architecture: Its Roots and Trends.

Παράλληλα, το Μουσείο Design στην ίδια πόλη παρουσίασε έκθεση σχεδίων, φωτογραφιών και μακετών του καλλιτέχνη –καθώς και την ιστορική πλέον αφίσα Send Our Boys Home, που ανήκει στη μόνη συλλογή του MOMA της Νέας Υόρκης. Πριν από λίγο καιρό παρουσιάσαμε το έργο του ζωγράφου αδερφού του

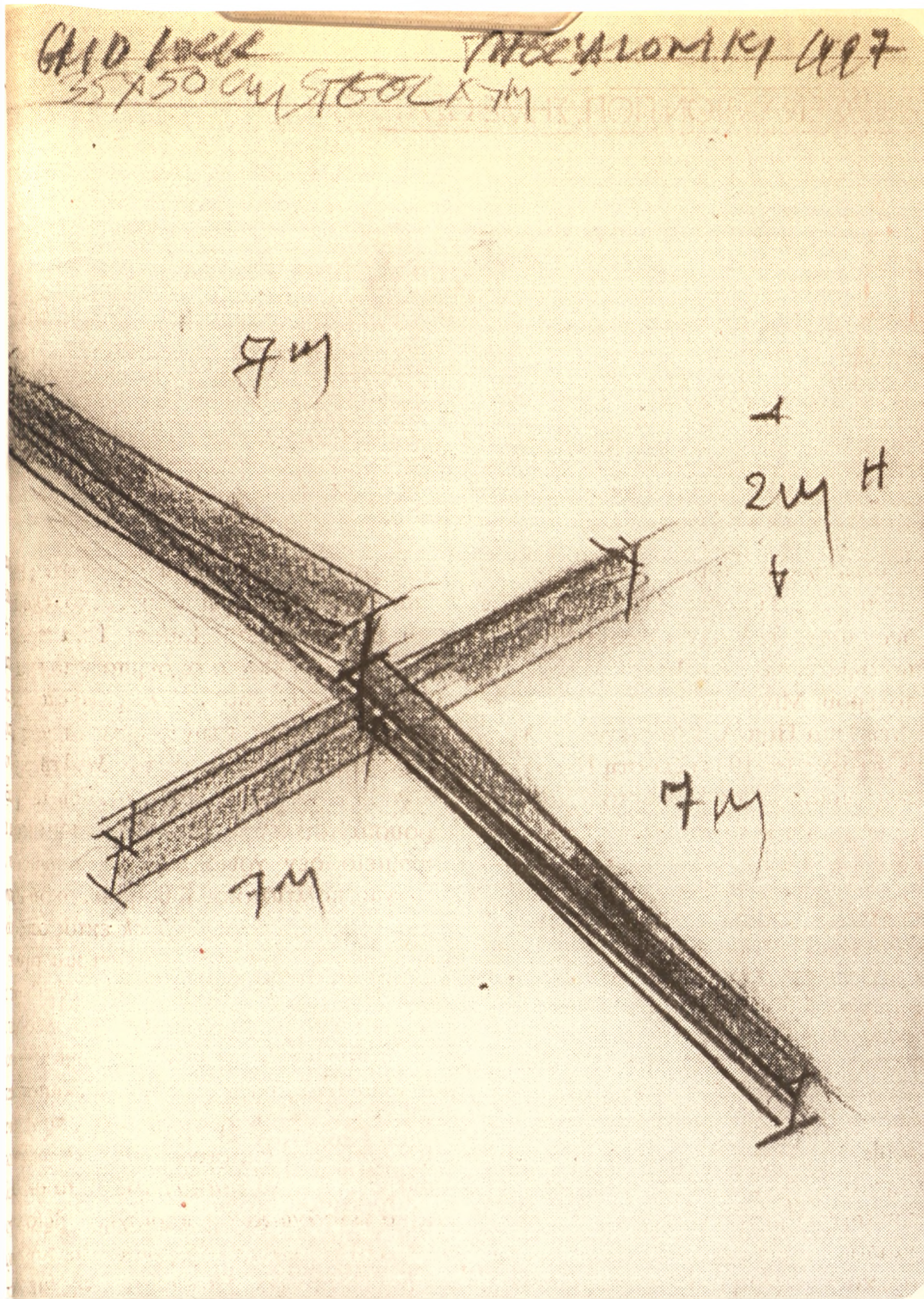
Steve Γιανάκου, το οποίο βρίσκεται σχεδόν στον αντίποδα. Η σύγκριση της πορείας των δύο αδελφών δείχνει ουσιαστικά τις δύο πιο σημαντικές-αντιθετικές τάσεις του μεταπολέμου: Μινιμαλισμός (η περίπτωση του Chris) και Ποπ Αρτ (ο Steve). Ο Χρήστος Γιανάκος (γ. 1934) ζει στη Νέα Υόρκη, όπου διδάσκει στο εξαιρετικά καθοριστικό των σημερινών τάσεων της τέχνης

(που όμως περιέργως βλέπουν προς την Ποπ) School of Visual Arts. Είναι γνωστός από τα γεωμετρικά γλυπτά και τις υπαίθριες κατασκευές από ατσάλι, σίδηρο, γρανίτη ή ξύλο που είναι τοποθετημένα σε δημόσιους χώρους σε διάφορες πόλεις της Αμερικής, της Σουηδίας και της Ελλάδας. Ένα μεγάλο μέρος του (παλαιότερου) έργου του αφορά μελέτες πάνω στην έννοια της ράμπας (κεκλιμένου επιπέδου επικοινωνίας) και τη σχέση του με το περιβάλλον. Το σημαντικότερο μέρος της παρουσίας

του στη Θεσσαλονίκη είναι φυσικά η εγκατάσταση του, *Gridlock*, μέσα στο οθωμανικό μνημείο Αλατζά Ιμαρέτ. Τρία τεράστια σιδερένια δοκάρια ακουμπούν το ένα πάνω στο άλλο, σχηματίζοντας ένα σταυρό. Ο σταυρός βέβαια στην περίπτωση μας ερμηνεύεται ως περισσότερο σχέση με τον Μάλεβιτς, λιγότερο με την Ορθοδοξία. Οπότε η παρουσία του μέσα σε ένα μουσουλμανικό μνημείο δεν χρειάζεται να ειπωθεί. Το δείγμα πολιτιστικού ή θρησκευτικού ρεαλισμού. Ο όρος *gridlock* εκτός από κυκλοφοριακή ορολογία έχει και την ρητορική του σημασία: το «κλείδωμα» του καννάβου. Η έννοια του (πολεοδομικού) καννάβου έχει μεγάλη σημασία σύλληψη του έργου. Ο σταυρός αυτός πόν έχει τοποθετηθεί διαγώνια προς τις τοίχους του (τετραγωνικού σε κάτοψη) μνημείου, αλλά παράλληλα με τα οικονομικά τετράγωνα της περιοχής – βρίσκοντας σε σχέση περίπου 45 μοιρών με τον οριζοντιό σιγαστικό περίγυρο. Έτσι ο ιστός της (μεταπολεμικής) πόλης μπαίνει μέσα στον (κό

Χρήστος Γιανάκος, *Gridlock*, 1997, Θεσσαλονίκη

σχέδιο της εγκατάστασης του Χρήστου Γιαννάκου στο Αλατζά Ιμαρέτ.

ερό/κοινοφελή χώρο του Αλατζά Ιμα-
'Οντας μέσα στο εσωτερικό του ξαφνι-
θεατής ανακαλύπτει την (υπόλοιπη)
|. Η έννοια του άξονα τον πλησιάζει
με τη σύγχρονη αρχιτεκτονική (αλλά
ρκώς «εικαστική») πρωτοπορεία,
ς για παράδειγμα, τον **Daniel**
skind. Από την πλευρά του εικαστι-
μινιμαλισμού έχουν προηγηθεί τα εξί-
«αρχιτεκτονικά» *L-Beams* του **Robert**
ris και τα *Grid Paintings* της **Agnes**
tin. Η δεκαετία του '80 στην αρχιτε-
ική σκέψη σημαδεύτηκε από τις μορ-
ργικές ακρότητες της Αποδόμησης
onstruction). Πρόσφατα έχει αναζω-
ωθεί το ενδιαφέρον για το παλαιο-μο-
νιστικό φετίχ του «κουτιού» και της
ολιθικής αρχιτεκτονικής. Αν και η έκ-
ση «μονολιθική αρχιτεκτονική» είναι
αστικά σχήμα οξύμωρο, μια που η αρ-
κτονική κατοικείται (ή χρησιμοποιεί-
τέλος πάντων) άρα είναι αδύνατον να

είναι πλήρης. Παρ' όλα αυτά τα Menhir
και οι αιγυπτιακοί έθεςαν τις βάσεις τότε.
Σήμερα, σημαντικοί αρχιτέκτονες, όπως ο
Rem Koolhaas, συμβάλλουν σε αυτό. Ο
Γιαννάκος μοιάζει να βρίσκεται σε διάλογο
με αυτούς. Η παρουσία ενός αρχιτέκτονα,
του **Γιώργου Τζιρτζιλάκη**, στη θέση του
επιμελητή της έκθεσης (εγκατάστασης) σί-
γουρα εντείνει αυτόν τον προβληματισμό.

Οι μινιμαλιστές καλλιτέχνες, όπως οι
Robert Morris, **Donald Judd**, **Frank**
Stella, θεωρούσαν τους εαυτούς τους απο-
κομμένους από το σώμα της μοντέρνας ζω-
γραφικής και γλυπτικής. Η σχέση του μο-
ντερνισμού με τον μινιμαλισμό αναλύθηκε
εκτενώς από τον **Michael Fried** στο βιβλίο
του *Art and Objecthood* (1967), το οποίο
οργάνωσε μεγάλο μέρος της διαμάχης γύ-
ρω από το ίδιο το περιεχόμενο του μινιμα-
λισμού που συνεχίζεται χρόνια μετά. «Η
κυριολεκτική περίπτωση ενάντια στη ζω-
γραφική», έγραφε ο Fried, αναφερόμενος

στην επιμονή του Morris να δουλεύει με
κυριολεκτικές έννοιες και όχι με εικονο-
γραφικό χώρο. Πιο πρόσφατα, ο γνωστός
ιταλός θεωρητικός της τέχνης **Achille**
Bonitto Oliva εμπλέχτηκε στο ζήτημα,
σκιαγραφώντας μια μεσογειακή διάσταση
του μινιμαλισμού. Πάντως, πέρα από τον
πουρισμό ή ακόμη και πουριτανισμό που
διέπει το κίνημα συνολικά, υπάρχει και η
θεατρική διάσταση αυτών των εγκαταστά-
σεων. Όπως και οι αλουμινένιες κολόνες
του Morris, έτσι και ο «σταυρός» του Για-
νάκου μέσα στο περίεργα φωτισμένο Αλα-
τζά Ιμαρέτ σίγουρα εμπνέουν μια τέτοια.
Το Gridlock μετά από λίγο καιρό θα μετα-
φερθεί στον (υπαίθριο φυσικά) χώρο της
εσωτερικής αυλής της μονής Λαζαριστών,
πάντα στη Θεσσαλονίκη.

Η πρόσφατη εικαστική παραγωγή έχει
επιδείξει περισσό ενδιαφέρον (ψύχωση;) με
την έννοια του σώματος, της αρρώστιας,
τις ψυχικές και σωματικές παρεκτροπές,
τη βία ή τον καταναλωτισμό. Όμως παλαι-
ότερα (και) ο Fried μιλούσε για την αυτο-
νομία της τέχνης και την πλήρη απομά-
κρυνση από τον ανθρωπομορφισμό (ο
οποίος τη συνόδεψε από τα πρώτα της βή-
ματα). Μια παρουσία στο πλαίσιο του μινι-
μαλισμού, όπως αυτή του Χρήστου Γιαννά-
κου,, σίγουρα φέρνει μια όαση γαλήνης ή,
αν προτιμάτε, έναν μονόλιθο με οργανω-
μένη δομή, όπως στο *2001:Οδύσσεια του*
Διαστήματος κατά **Κλαρκ** και **Κιούμπρικ**.
Έστω και για λίγο...

Ελευθέριος Π. Αλεξάκης

Τα παιδιά της σιωπής

Οικογένεια, συγγένεια και γάμος
στους Αρβανίτες
της ΝΑ Αιτίας - Λαυρεωτικής
(1850-1940)

ΠΑΡΟΥΣΙΑ

ΘΕΑΤΡΟ

της ΔΗΩΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Το χαρακτήρα μιας ηθικής και κοινωνικής ουτοπίας υπογραμμίζει ο Τζιόρτζιο

Ηθική και κοινωνική ουτοπία

Στρέλερ στη σκηνοθεσία του έργου του Μαριβώ «Το νησί των σκλάβων».

Σε αυτή τη φανταστική νήσο των σκλάβων της αρχαίας Ελλάδας, οι δούλοι παίρνουν εκδίκηση, αναγκάζοντας τα αφεντικά που ναυαγούν να μαθητεύσουν επί τρία χρόνια στη σχολή της ανθρωπιάς, να ανταλλάξουν, δηλαδή, ρόλους με τους υπηρέτες τους για να γίνουν ευαίσθητοι στον πόνο των αδικημένων. «Δεν σας θεωρούμε τόσο σκλάβους μας όσο ασθενείς μας», εξηγεί ο σοφός γερό-Τριβελίνος.

Όστε μιαν άλλου τύπου δοκιμασία επιφυλάσσει στους ναυαγούς ήρωές του ο Pierre Carlet de Chambain de **Marivaux** (1688-1763), δημιουργός αυτού που θα χαρακτηριστεί αργότερα *comédie d'amour*: στο θέατρό του, το δραματικό πρόσωπο είθισται με το λεκτικό παιχνίδι (ο συγγραφέας υπήρξε φημισμένος *causeur* στο σαλόνι της **Mme de Lambert**) που έμελλε να ονομαστεί *marivaudage*¹ και με τα διάφορα τεχνάσματα να δοκιμάζει τον άλλον και να δοκιμάζεται, για να βρει στο τέλος μέσα από «δρόμους κάπως πλάγιους» το «δρόμο της καρδιάς». Εδώ, στο *νησί των σκλάβων*, ένα από τα λίγα κοινωνικοφιλοσοφικά έργα της δραματουργίας του, που γράφτηκε εξήντα τρία χρόνια πριν από τη Γαλλική Επανάσταση, με την υποχρεωτική αλλαγή των ρόλων, οι νεαροί ήρω-

ες δοκιμάζουν να βρουν το δρόμο μιας ιδανιστικής (προϊόν του καιρού της, του τόπου της και του πνεύματός της) κοινωνικής συμφιλίωσης: «Η διαφορά στην κοινωνική θέση είναι μια θεόσταλτη δοκιμασία».

Ο Στρέλερ συνδέει στην ανάγνωσή του το *νησί των σκλάβων* με την *Τρικυμία του Σαίξπηρ* (είναι άραγε τυχαίο ότι σχεδόν όλες οι ουτοπίες μέχρι και τον 19ο αιώνα –εποχή που στο τέλος της η γη κατέστη ολικώς αναγνώσιμη– γεωγραφούνται στα όρια της νήσου, χώρου δυσπρόσιτου και αποκομμένου, συνήθως προσεγγίσιμου μέσα από την προσωπική περιπέτεια ενός ναυαγίου;), με το *Νησί της λογικής* και τη *Νέα αποικία* του Μαριβώ, καθώς και με την καβαφική *Ιθάκη*. Λαμβάνει υπόψη του επίσης ότι οι υπηρέτες αυτής της «κωμωδίας

σε μία πράξη και σε πρόζα» έλκουν την καταγωγή τους από την κοιμήντια ντελλ' άρτε, καθώς και ότι *Το νησί των σκλάβων* πρωτοπαίχτηκε στις 5 Μαρτίου 1725 (κανένα άλλο έργο του δεν είδε ο Μαριβώ όσο ζούσε να σημειώνει το ρεκόρ των 21 παραστάσεων) από τους «*comédiens italiens*», τους απογόνους της «κοιμήντια ντελλ' άρτε», στους οποίους ο συγγραφέας εμπιστεύτηκε τα περισσότερα έργα του, απογοητευμένος από τον στόμφο και την έλλειψη φυσικότητας των γάλλων ηθοποιών. Σ' όλα τα ανωτέρω στοιχεία μοιάζει να βασίστηκε η σκηνοθετική σύλληψη, αλλά εδώ «η χάρη της τέχνης» μας «οδηγεί σ' ένα σημείο όπου δεν ξέρουμε πια»...

Στρελερική μαγεία, λοιπόν, με τους φωτισμούς ενός χιμαιρικού γαλάζιου· με την ατμόσφαιρα μυθικού νησιού στο σκηνικό του **Φριτζέριο**, καθώς το άνοιγμα του σκηνικού κουτιού δίνει το στίγμα αρχαιοελληνικής πρόσοισης, το προσκήνιο καλύπτεται με άμμο και στο βάθος εκτείνεται ένα λευκό κυκλόγραμμα με φοινικίες· εδώ ο Στρέλερ θα αφηγηθεί με τον τρόπο του θεάτρου σκιών το ναυάγιο, και το παραμυθένιο караβάνι θα βυθιστεί από τα κινούμενα κύματα, σαν σε παρωδία μπαρόκ θεάτρου. Παρ' όλα αυτά είναι πρωτίστως οι ηθοποιοί που γράφουν το σκηνικό ποίημα. Οι μοναδικοί θεατρίνοι του Πίκκολο Τεάτρο, στους οποίους ο Μαριβώ θα αναγνώριζε με το παραπάνω όλα εκείνα τα χαρίσματα που θαύμαζε στους ιταλούς προκατόχους τους: τη φρεσκάδα και την ευαισθησία, τη χάρη και τη φαντασία, τον αυθορμητισμό και την εξυπνάδα, την εξαιρετι-

Μαρτίνα Κάρπι και Παμέλα Βιλορέζι, και δούλα, στην παράσταση του Στρέλερ

κή κίνηση και τη δυνατότητα αυτοσχισμού. Ηθοποιοί που «δεν δείχνουν ποτε αισθάνονται την αξία αυτών που λένε, την ίδια στιγμή οι θεατές την αισθάνονται. Σκηνοθέτες και ηθοποιοί έχουν εντυπωσιακή στην σκηνική παράδοση του τόπου του θυμηθούμε μόνον τις έξι –ιστορικές σκηνοθεσίες του *Υπηρέτη* δύο αφεντι του **Γκολντόνι** από τον Στρέλερ) και εμπλουτίζει τον υποκριτικό κώδικα. παράσταση; πάντως, κλέβει η **Παμέλα Βιλορέζι**, στο ρόλο της δούλας Σύλβια που «φει» ακόμη και με τη σκιά της, στην πενιχόλας είσοδό της, πίσω από το κυκλόγραμμα. Μια παρουσία που μας κερδίζει με τη μπεραμέντο της όταν απευθύνεται γλώσσα μας, σπάζοντας την ψευδαίσθηση και απογειώνεται στη σκηνή που μιμείται καμώματα της κυράς της.

Ωστόσο, αυτό που κυρίως κρατώ στη μνήμη μου, όσο περνάει ο καιρός, είναι η τεταμένη σκηνή, όταν αφεντικά και δούλοι τρέφουν τα κοστούμια τους, αγκαλιάζονται, ζουν και χορεύουν, ενώ χρυσή βροχή πέφτει και τους τυλίγει. Μια γλυκόπικρη νοσταλγία κυριεύει τότε για το πρόσκαιρο γιορτής. Γι' αυτό που νιώθουμε ήδη να χάνεται ανεπιστρεπτί. Ξέρουμε, η αυλαία θα πέσει και το ψεύδος θα αποκαλυφθεί.

1. Σύμφωνα με το λεξικό του **Λιττρέ**: «το ύψος που στηρίζεται στο ραφινάρισμα του αισθήματος και της έκφρασης και που πήρε όνομά του από τα χαρίσματα και τα ελαττώματα του ύφους του Μαριβώ». Βλ. σχετικά Μπερνάρ Ντορτ, *Αναζητώντας τον έρωτα και την αλήθεια – σχεδιάσμα ενός συστήματος του θεάτρου του Μαριβώ*, μτφ. Δημήτρη Δημητριάδη, Θεατρικά Τετράδια, τχ. 14, Ιούλιος 1986.

ως μετά την έκδοση στη Γαλλία του μυθιστορήματος του Σιμό *Τι λέει η Λιλά* (25 Απριλίου 1996), όλος σχεδόν ο κόσμος και η κριτική αντέδρασε άμεσα και θετικά, χωρίς ωστόσο να κρύβει την περιέργειά του για τον συγγραφέα. Το σημαντικό στοιχείο της δορυβάδους πρόσληψης του έργου οφείλεται και στο γεγονός ότι ενώ συγγραφέας και αφηγητής ταυτίζονται αφηγηματολογικά μια και φέρουν –ρητά– το ίδιο όνομα, Σιμό (Chimo), το όνομα αυτό δεν είναι επώνυμο. Ουσιαστικά πρόκειται για ψευδώνυμο έργο, με τρομακτικές ιδιαιτερότητες που αφορούν ακριβώς αυτή την ψευδωνυμία.

Τι λέει η Λιλά

της Caroline Nicolas

Όταν τον Απρίλη του 1996 είχα την προνομιακή τύχη να διαβάσω κάποια από τα δοκίμια του υπό έκδοση γαλλικού πρωτοτύπου, η ταυτότητα του συγγραφέα μου ήταν παντελώς αδιάφορη, γιατί το πρόβλημα που αντιμετώπιζα άμεσα και αμέσως ήταν η ίδια η μεταφρασσιμότητα κειμένου. Ο έλληνας αναγνώστης μπορεί δικαιολογημένα να ρωτηθεί γιατί μια δίγλωσση μεταφράστρια αποφασίζει να μεράψει το γαλλικό πρωτότυπο στη «δεύτερη» γλώσσα της, την ινική, παραβιάζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τον χρυσό κανόνα επαγγέλματος. Από τη μια μεριά, η ίδια η φύση του κειμένου, η ιδιότυπη προφορικότητά του, με τη χρήση της αργκό και τις οικωμένες γλωσσικές εκφράσεις απαιτούσε την οικεία, άμεση της γλώσσας-πηγής. Από την άλλη μεριά, μπορούμε να επηρεαστούμε τη μαγική όσμωση ανάμεσα σε ένα κείμενο και τον αφηγητή του.

ματική

ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Όσο τις πρώτες γραμμές ο αναγνώστης ξαφνιάζεται από το ύψος προκλητικότητας της Λιλά, το οποίο έχει να κάνει αποκλειστικά με τα πράγματα της σάρκας και της σεξουαλικότητας ταυτόχρονα μοιάζει να διαχέεται σε όλο σχεδόν το βιβλίο. Μπορούμε όμως να απαριθμήσουμε πέντε επεισόδια που δείχνουν τη βαθμιαία κορύφωση αυτής της προκλητικότητας.

Όταν η Λιλά δείχνει το «μουνάκι» της στον Σιμό πάνω στην οκλήθρα, θα μπορούσε να πει κανείς ότι πρόκειται για ένα παιδικό και παιδικό. Το «επεισόδιο του ποδηλάτου», που εξοικονομείται εύκολα με μια σκηνή από ταινία του ιταλικού νεορεαλισμού, συνιστά πραγματικό ακροβατικό νούμερο και προκαλεί τον γέλιο. Από την άλλη μεριά, η Λιλά προβάλλει συνεχώς την επιθυμία της να κινηματογραφηθεί όταν κάνει έρωτα, για τη βλέπει ανά πάσα στιγμή ο «μάγκας που αγαπά»: παρά τη λεπτομερή περιγραφή που πασχίζει να δώσει στον Σιμό, αυτό το θέλ-πανταχού παρόν στη συζήτησή της– δεν είναι παρά δημιουργία της φαντασίας, ή καλύτερα των φαντασιώσεών της. Δεν μπορούμε φυσικά να μην παραθέσουμε τη «σκηνή του Διαβόλου», η

οποία εκφράζει τη βούληση της Λιλά να «ανάψει» τη θρησκώληπτη θεία της και συνάμα το μπρίο του συγγραφέα του μυθιστορήματος. Η προκλητικότητα αυτή φτάνει στην τραγική κορύφωσή της με την τελική σκηνή του βιβλίου, όπου η Λιλά, θύμα των φαντασιώσεών της και του «γκανγκ-μπανγκ» που τόσο το ονειρευόταν, βιάζεται από τη «σκυλοπαρέα».

Η τελευταία σκηνή, επιμύθιο του τραγικού και μοιραία πτώση, αποδεικνύει ουσιαστικά την αθωότητα της Λιλά, η οποία μέχρι τότε ήταν παρθένα. Βλέπουμε λοιπόν ότι το θέμα της προκλητικότητας δεν υποκινείται ούτε από τη σεξουαλικότητα ούτε από τη διαστροφή. Εξάλλου, «σκυλί που γαβγίζει δεν δαγκώνει».

Η ΑΣΤΕΙΟΤΗΤΑ

Ο Σιμό είναι ένας αφηγητής του οποίου το χιούμορ πάντα καιροφυλακτεί. Επισημαίνουμε, μεταξύ άλλων, την ικανότητά του να αναδεικνύει άκαιρες λεπτομέρειες, οι οποίες καθώς προστίθενται στη γενική ατμόσφαιρα συμβάλλουν στο να χαμογελάσεις, αν όχι να γελάσεις. Εντούτοις, η λειτουργία του γέλιου και του χιούμορ είναι συχνά πιο ουσιαστική: χρησιμεύει στο να αποφορτίζει μια κρίσιμη κατάσταση ή στο να σχετικοποιεί ένα σημαντικό επεισόδιο. Η «σκηνή του ποδηλάτου» συχνά διακόπτεται από παρατηρήσεις που καθιστούν εντονότερη την αφήγηση και δίνουν την αίσθηση μιας γραφής με κομμένη την ανάσα. Ο Κογκολέζος με τη γάτα του είναι ένα τυπικό παράδειγμα: επισημαίνουμε επίσης τους ασθενείς του ΙΚΑ, το χαμστεράκι Λεόν, τον «μοντέρνο εφημέριο»...

Ο Σιμό όμως μνημονεύει εξίσου δεξιοτεχνικά ιστορίες που δεν παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διήγηση. Επιμένει συχνά να μας περιγράφει την καθημερινότητά του. Θαυμάζουμε τα τεχνάσματα που χρησιμοποιεί για να εξοικονομήσει πόρους, την περιγραφή του ποδηλατικού γύρου της Γαλλίας, τις σεξουαλικές εμπειρίες, σκηνές που ανάγονται όλες στην κατηγορία της μνήμης και της αναπόλησης.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ — ΜΙΑ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Εγκαλώντας την κοινωνία, ο Σιμό στηλιτεύει αφενός την κρατική αυθαιρεσία και αναλγησία, όπως αυτή εκφράζεται μέσω της

αστυνομίας και των πολιτικώνών, και αφετέρου την κοινή γνώμη –μια και «αυτό δεν γνωρίζουν οι άνθρωποι»– που διαμορφώνεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Με την αναφορά στα οξυμμένα κοινωνικά προβλήματα –περιθωριοποίηση, ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, μετανάστευση, δύσκολη κοινωνική ένταξη– ο Σιμό εστιάζει την καταγγελία του στον κοινό παρονομαστή αυτών των προβλημάτων που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «επικράτεια του α-νόητου». Τα σημεία όπου περιγράφει αυτό το συναίσθημα του κενού είναι ιδιαίτερα οδυνηρά και δεν αποφορτίζονται ούτε με μια ανεπαίσθητη δόση χιούμορ ούτε μέσω ενός ευφυολογήματος ούτε με κάποιο γλωσσικό εύρημα που θα μας έκανε να σκεφτούμε ότι αυτός ο τρόπος θεώρησης των πραγμάτων είναι απλώς και μόνο ένα παιχνίδι.

Άλλωστε στο ίδιο μήκος κύματος εκπέμπονται τα θέματα της ρεαλιστικής περιγραφής και της βίας. Η βία ενυπάρχει στις λέξεις, στις καταστάσεις, στα αδιέξοδα. Ο ρεαλισμός εκδηλώνεται με ένα συναίσθημα γενικής δυσφορίας, μολοντί αμβλύνεται ελαφρά από εκείνο το χιούμορ που μόλις μνημονεύσαμε.

ΕΡΩΤΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

Εδώ μπορεί κανείς να κάνει λόγο για έναν πραγματικό συμφυρμό του έρωτα, της θρησκείας και της σεξουαλικότητας, εφόσον οι παράμετροί τους είναι σχεδόν ταυτόσημοι. Η θεματική του έρωτα, της θρησκείας και της σεξουαλικότητας –πραγματική εξύψωση, αποκλειστική προσέγγιση του άλλου, μοναδική άρνηση της φοβερής μοναξιάς που συνθλίβει τα πρόσωπα του έργου– αντιπροσωπεύει ένα είδος αδιαίρετης τριάδας. Πιο κάτω θα δούμε ότι αυτή η τριάδα διασχίζει το σώμα του μυθιστορήματος μέσα από έναν ειδικό διάυλο.

ΜΙΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Κάτω από τις εξωτερικές και απατηλές αδεξιότητες του κειμένου, ο Σιμό, που ισχυρίζεται πως είναι απαίδευτος, δεν παύει εντούτοις να χαράσσει τις γενικές γραμμές μιας ποιητικής τέχνης που είναι αντάξια ενός έμπειρου συγγραφέα. Αφιερώνει πολλές παραγράφους στο συγγραφικό έργο και επιχειρεί να συλλάβει το ενέργημα της γραφής θέτοντας ερωτήματα για το γιατί και το πώς αυτού ακριβώς του ενεργήματος. Ειδικότερα χρησιμοποιεί δύο τεχνάσματα που είναι πασίγνωστα στους καταξιωμένους συγγραφείς: προσποιούμενος ότι οι γνώσεις του είναι στοιχειωδώς ανε-

Το κοινωνικό πρόβλημα των μεταναστών στη Γαλλία είναι ο θεματικός άξονας του βιβλίου *Τι λέει η Λιλά*.

παρκείς, μιλά λες και έχει την εξουσιοδότηση κάποιου άλλου δήμονα, ιδιαίτερα όταν αναπτύσσει την έννοια της αρχιτεκτονικής του κειμένου. Τέλος περιγράφει ορισμένες καταστάσεις αφού όμως προηγουμένως έχει επισημάνει ότι αυτές ανάγοντο άρρητο – κυρίως στην κατακλείδα του μυθιστορήματος.

Κριτική

Η ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Έχουμε ήδη επισημάνει ότι η προκλητικότητα δεν ανάγεται θεματική της σεξουαλικότητας. Το μυθιστόρημα του Σιμό υβαίνει κατά πολύ τις συμβάσεις και τις συμβατικότητες· συνεπώς την προκλητικότητα θα πρέπει να την αντιμετωπίσουμε και να κατανοήσουμε μέσα από αυτήν ακριβώς την προοπτική. Αυτοκείμενο –δριμεία κοινωνική κριτική, αναίρεση κάθε είδους πρέπειας, βλάσφημος θρησκευτικός λόγος, ιδιαίτερα στη «σκηνή του Διαβόλου»– σοκάρει τα πνεύματα γιατί προσβάλλει τις καθιερωμένες υψηλότερες ηθικές αξίες. Θεός και κράτος –δύο σύγχρονες υπερδυνάμεις σύμφωνα με την αντίληψη του ηθικού από τον πολίτη– γίνονται μέσω της γραφίδας του Σιμό απλά παιχνίδια ο οποίος τις εκμεταλλεύεται για να αποκαλύψει το «βασιλείο του α-νόητου» που μνημονεύσαμε προηγουμένως.

Το α-νόητο συνοψίζεται εξ ολοκλήρου μέσα στο «za» (κατά λέξη μετάφραση: «αυτό») του γαλλικού τίτλου (*Lila dit ça* – *Η Λιλά, αυτό*). Αναφορά κατεξοχήν φροϋδική –μάλιστα κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης διαπιστώνει κανείς την επικράτηση του za–, αυτό το δεικτικό περιέχει όλη την ουσία του μυθιστορήματος. Είναι νόητο ότι η ελληνική μετάφραση του τίτλου (*Τι λέει η Λιλά*) επιτρέπει να διαφανεί η υπαινικτική αναφορά στον φροϋδικό «αυτό»· ωστόσο προσπαθήσαμε να τηρήσουμε αναλλοίωτο μεταφρασμένο τίτλο οσάκις επανεμφανίζεται μέσα στο κείμε-

φράση-μοτίβο του μυθιστορήματος και πρόφαση για τη συγγραφή του ίδιου του κειμένου.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ

Ανδείξεις για τη λογοτεχνική δεξιότητα του Σιμό είναι πολλές, πάλι των οποίων παραθέτουμε δειγματοληπτικά τις ακόλουθες: Η γενική δομή του μυθιστορήματος αρθρώνεται κυρίως γύρω από τη Λιλά, η οποία εξ αρχής μας παρουσιάζεται σαν άγγελος. Το τέλος του μυθιστορήματος συνάδει με το «πήδημα του αγγέλου», που αναφέρεται διακριτικά από τον Σιμό στη διάρκεια του μυθιστορήματος.

Ο «μουνάκι» της Λιλά, αντικείμενο λατρείας για τη θεία, διαβιβάζεται από την ίδια τη Λιλά όταν επινοεί την ιστορία του αβόλου. Άλλωστε, η νεαρή ηρωίδα δεν παραλείπει να υποδηλώνει με διακριτικούς υπαινιγμούς ότι είναι παρθένα, υπονοώντας πως διαψεύδουν πλήρως τη φανερή στάση της και τις ρητές επιθυμίες της.

Η πρωταρχική φαντασίωσή της αναφέρεται στην ηδονοβλεψία. Πορνογραφικές ταινίες, η κινηματογραφική σταδιοδρομία της Λιλά μνημονεύονται μόνο και μόνο για να προετοιμάσουν το έδαφος για την τελική σκηνή: τα όνειρά της τελικά θα πραγματοποιηθούν, αλλά με τρόπο που υπερβαίνει σε δραματικότητα την ίδια τη φαντασία της, και δη τις φαντασιώσεις της.

Τέλος, για να επανέλθουμε στην τελική πτώση του μυθιστορήματος, πρέπει να υπογραμμίσουμε τη λογοτεχνική δεξιότητα του Σιμό. Η ταχύτητα της αφήγησης, που ενισχύεται από την επικείμενη έκθεση της σκοτεινιάς και τα κεριά που αργοσβήνουν, ομολογούν την εύγλωττη εξαφάνιση της Λιλά, η οποία εξηγεί την ανωνυμία – με άλλα λόγια την απουσία ταυτότητας και ταυτοσημίας – του Σιμό, καθώς και με την πλήρη διάλυση του πεδίου δράσης. Μυθιστορήμα του α-νοήτου, γραμμένο με κομμένη την ανάσα, το κείμενο τελειώνει στο κενό, εκείνο το κενό που σκοτώνει τη Λιλά, που μηδενίζει τον Σιμό.

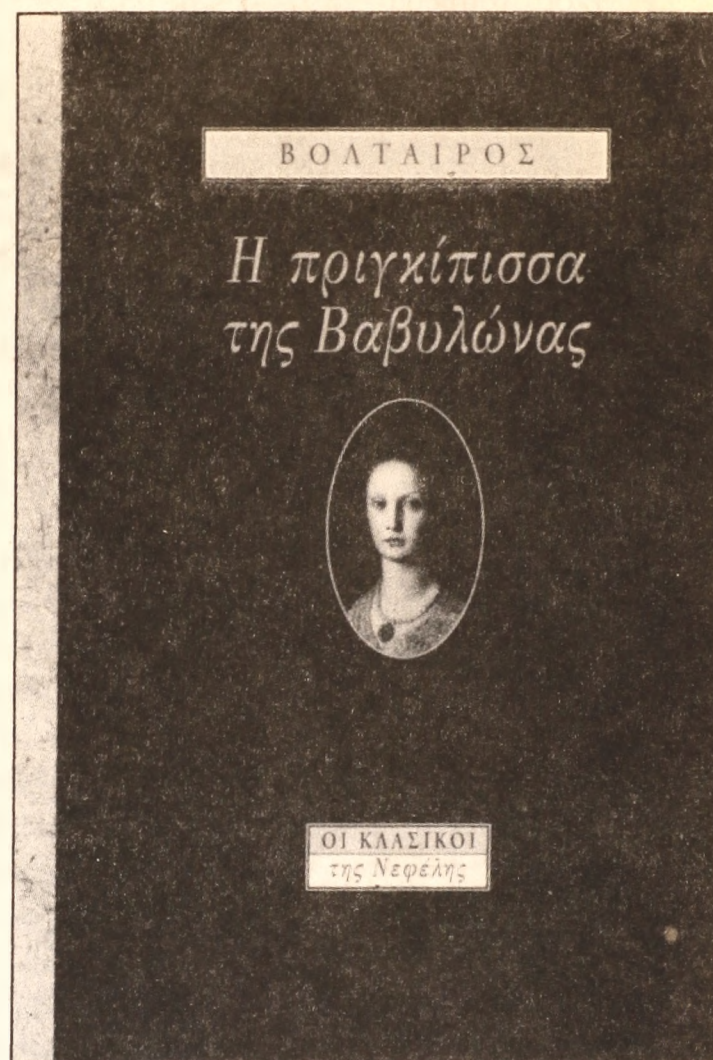
ΛΕΓΕΙΝ, ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΚΑΙ ΟΡΑΝ

Προηγουμένως έγινε λόγος για τη θεματική τριάδα της αγάπης, της θρησκείας και της σεξουαλικότητας. Από υφολογική άποψη η τριάδα αυτή εκφράζεται μέσω της τριπλής ισοτοπίας του λέγειν, του πράττειν και του οράν. Η Λιλά δεν πράττει, λέει ότι βλέπει τον ορατό κόσμο να πράττει. Άρα ο φορέας της θεματικής τριάδας είναι ο ορατός κόσμος – πράγμα που επιβεβαιώνεται άλλωστε και από τον τίτλο του μυθιστορήματος. Από την άλλη μεριά, η θρησκεία, με τον τρόπο που εκπροσωπείται από τη θεία, δεν είναι πρακτική αλληλεπίδραση, ομιλία, ενώ η σεξουαλική πράξη αρχίζει με την πεολευσία και έχει αξία μόνον αν τη βλέπουν αυτοί που τη διαπράττουν. Περαιτέρω το στοματικό όργανο είναι πολύ σημαντικό: έδρα εκφορτίσης της θρησκευτικότητας, του έρωτα και της σεξουαλικότητας, επιτρέπει δυνατή την εκφώνηση των λέξεων. Πρέπει να προσθέσουμε ότι σε τούτο το έργο η εμβέλεια των τριών αυτών στοιχείων δεν είναι ποτέ άμεση, περνά μέσα από τη μεσολάβηση κάποιου άλλου στοιχείου. Το λέγειν δεν έχει άμεσο αντικείμενο αναφοράς, αλλά αναφέρεται σε έναν πλάγιο, αναφερόμενο λόγο: το πράττειν είναι πάντοτε δυνητικό, εφόσον ανάγεται στη φαντασία και στη φαντασίωση: το οράν περνά μέσα από έναν καθρέφτη, το είδωλο των άλλων ή την κάμερα. Τέλος, οι τρεις αυτές ισοτοπίες – εκτός από το τέλος – δεν είναι ταυτόχρονα παρούσες, μια ή μιά αποκλείει την άλλη. Αν το λέγειν, το πράττειν και το οράν συνυπάρχουν στο τέλος του μυθιστορήματος, η συνέπεια δεν μπορεί να είναι παρά τραγική.

ΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ της Νεφέλης

Αριστουργήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας

μόνο με 500 δραχ.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΟΙ ΤΟΜΟΙ 26, 27 και 28

26. ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ: Σκέψεις

27. ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ: Η Πριγκίπισσα της
Βαβυλώνας

28. ΝΑΘΑΝΙΕΛ ΧΩΘΟΡΝ: Βεατρίκη

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

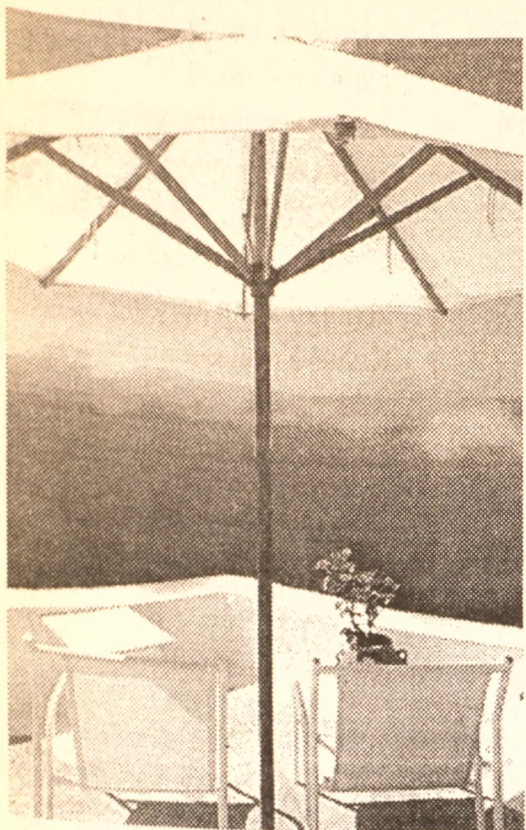
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
ΣΤΟΑ ΒΙΒΛΙΟΥ: ΠΕΖΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ 10 564, Τηλ. 32.22.846

Τα Άγρια & τα Ήμερα

του Παναγιώτη Ιωαννίδη

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΚΑΙ ΧΕΙΜΩΝΑΣ

«Βαρύς χειμώνας», παραπονιούνται οι ντόπιοι. Όμως, όταν ύστερα από εικοσάωρο ταξίδι, θισμένοι τότε στον Άγγλο Ασθενή και τότε στον ύπνο, με ένα τριαντάλεπτο διάλειμμα εφιαλτικού κιτς Duty Free της Μπανγκόκ, φτάσαμε στο Σύννευ μεσημέρι, είχε λιακάδα προημένης άνοιξης. Στο Ντάρλιν Χάρμπορ, η θάλασσα άστραφτε, και οι ουρανοξύστες, τοποτημένοι λες από άξιο σκηνογράφο, πετούσαν φως ο ένας στον άλλον.

Στις πεντέμισι το απόγευμα, και τρεις κολπίσκους παραδίπλα, στον τεράστιο Βοτανικό Κήπο αλλόκοτα κρωξίματα πάνω από τα ψηλά δέντρα καλωσορίζουν τη νύχτα, καθώς γλάροι, αββοί πολύχρωμοι σπίνες, σμήνη λευκών παπαγάλων με λοφία στο χρώμα του θειαφιού και άλλα εξωτικά πουλιά, άγνωστά σου, μαζεύονται να πιουν νεράκι στις μικρές λιμνούλες. Μέσα στο εκθαμβωτικό ηλιοβασίλεμα των Αντιπόδων, τα «Στρεΐδια» –η περίφημη όπερα– στην άκρη του κόλπου, με τη μεγάλη γέφυρα πίσω τους, είναι «όμορφα σαν καρτ ποστάλ». Ήδη, ξαναγυρνώντας προς το κέντρο, τα επίσημα κτίρια της αποικιοκρατίας κοιμούνται ήσυχα, δεξιά και αριστερά από την ευθεία οδό.

Την επόμενη μέρα βρέχει καρεκλοπόδαρα! Ίσως ο καιρός να σχολιάζει τη δολοφονία, στην περίφημη για τους σέρφερς Μπόνταϊ Μπιτς, ενός Γάλλου που... «απειλούσε με μαχαίρι» αστυνομικούς, τέσσερις εκ των οποίων οπλοφορούσαν... Οι παντοειδείς Αρχές έσπευσαν υποστηρίξουν πλήρως την αντίδραση των οργάνων τους, αλλά ευτυχώς βρέθηκαν και κάποιες φωνές, μεταξύ τους και η εν διαστάσει αυστραλή σύζυγος του δολοφονηθέντος, που κατέκριναν αυτήν την αδιανόητη υπερβολή. Όσο, το Σύννευ τουλάχιστον, υποδέχεται ανενδοίαστος όλες τις εκφάνσεις των φύλων και των φυλών, άλλο τόσο κάποιες μικρές λεπτομέρειες, προεισφέροντα παρατήρησης ή αλιείας στα «ψιλά» των εφημερίδων, υποδεικνύουν την ύπαρξη ενσυνείδητου –απανθρωπίζοντος και απάνθρωπου– τρόμου απέναντι στον Άλλον (κάτι μας θυμίζει αυτό). Για αρχή, πριν από την προσγείωση, το προσωπικό του αεροσκάφους ψεκάζει επισταμένους πάνω από τα κεφάλια των επιβατών και τις χειραποσκευές τους, με απολυμαντικό σπράιν, προληπτικό από τις αυστραλιανές Αρχές. Ήδη, στην κάρτα εισόδου στη χώρα, όπως και στη ζα, έχουμε δηλώσει εάν πάσχουμε ή έχουμε πάθει ποτέ, φυματίωση. Στην αίθουσα των αποσκευών, δύο αξιωματικοί του αεροδρομίου οδηγούν σε κάθε νεοαφιχθέντα ένα σκυλάκι εκπαιδευμένο να οσμίζεται τα τρόφιμα, η εισαγωγή των οποίων απαγορεύεται ή πρέπει να δηλώνεται, όπως και για άλλες οργανικές ύλες, συμπεριλαμβανομένου του ξύλου. Κατά την επτάμηρη παραμονή μου, δύο «μικρές» ειδήσεις αντιφάσκουν με τη θερμή και πρόσχαρη συμπεριφορά όσων συναντώ. Η πρώτη: πατέρας κατέδωσε τον 17χρονο γιο του, στον οποίο επεβλήθη 14ήμερη φυλάκιση, επειδή ανακάλυψε πως είχε κλέψει ένα παιχνίδι. Η δεύτερη: ενώ απειλούνταν με απέλαση, επειδή ο γεννηθείς στην Αυστραλία προ 2ετίας σπαστικός γιος του θα επιβρυνη το κράτος, την τελευταία στιγμή επετράπη η παραμονή στον άτυχο βρετανό ιατρό πατέρα (ίσως να ωφέλησε και η υπηκοότητα και η επαγγελματική ιδιότητα...).

Μέσα σε αυτόν τον «χειμωνιάτικο» καιρό, με τις γοργές εναλλαγές ήλιου και αέρα με βροχή που σε μουςκεύει ό,τι και αν κάνεις, περπάτησα πάνω στα βράχια των ανατολικών ακτών της πόλης, ενώ κάτω λύσσαγε ο Ειρηνικός. Σκέφτεσαι πως αν, στην αληθινά ξανθή άμμο της παραλίας Ταμαρράμια, γράψεις ένα όνομα, η θάλασσα θα το πάρει προς την ανατολή, και θα το πει απέναντι, στη δυτική ακτή της Αμερικής...

Επιστρέφοντας προς δυσμάς, η ανατολή του ήλιου μας πρόλαβε πάνω από την έρημο της Σαυρίας, που διακοπτόταν από πολύχρωμες λωρίδες καλλιεργημένης γης. Ξανάνοιξα τα μάτια μου πάνω από την Πάρο, έστειλα νοερώς χαιρετίσματα στο κτήμα του Η.Χ.Π. και ξανακοιμήθηκα.

Καλό καλοκαίρι

Υ.Γ.: Αυτά δεν είναι μόνον τα τελευταία πριν από τις διακοπές, αλλά και τα τελευταία τακτικά Α&Η. Η πίεση της τακτικής συνάντησης πάνω στις ελλείψεις του γράφοντος έκανε συχνά τα «άγρια» ξεχαλίνωτα και τα «ήμερα» κοιμισμένα. Ας ελπίσουμε πως, με το απροσδόκητο, θα ξαναβρούν τη θέρμη τους και την ορμή τους!

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Με τη γλώσσα του φύλου

Ελισάβετ Μουτζάν-
μαρτινέγκου, *Αυτοβιογραφία,*
αμέλεια-εισαγωγή:
αγγέλης Αθανασόπουλος,
πρά «Οι Επτανήσιοι»,
εκδόσεις Ωκεανίδα, Αθήνα
1997

Τέρενς Μακμίλλαν, *Μα πού
πήγαν όλοι οι άνδρες,*
μετάφραση: Νίκη
Βουλγαρέλη, εκδόσεις
Ωκεανίδα, Αθήνα 1997, σελ.
23.

Μέσα από τη γλώσσα της τέ-
χνης, της οποιασδήποτε τέ-
χνης, κατατίθεται, σχολιάζε-
ται, ξεγυμνώνεται ο κόσμος
που μας περιβάλλει, προφα-
νώς μέσα από τη ματιά του
άθε δημιουργού. Και είναι ο
δημιουργός τμήμα αυτού του
κόσμου, με ξεχωριστές ευαι-
θησίες, έκφραση, ματιά,
κρίση των καταστάσεων.
Το φύλο του δημιουργού «ση-
μαίνει» τη δική του απόχρω-
ση στο κάθε δημιούργημα,
από ότι μόνο ο τόπος και ο
χρόνος, αλλά και το φύλο, με
το οποίο χαρακτηρίζει ή το ακο-
λουθεί, «συμμετέχει» αποφαι-
νιστικά, όχι μόνο στο αποτέ-
λεσμα της κάθε δημιουργίας
αλλά και στην πορεία του
καλλιτέχνη.

Το φύλο του καλλιτέχνη κα-

θορίζει το ύφος και το περιε-
χόμενο ενός έργου; Τα χαρα-
κτηριστικά του άντρα και της
γυναίκας περνούν μέσα από
την εκφραστική γλώσσα κάθε
δημιουργού; Οι πινελιές στην
απεικόνιση της κάθε εποχής
περνούν μέσα από το διαφο-
ρετικό φίλτρο του φύλου; Δύο
βιβλία, δύο γυναικών από δια-
φορετικές χώρες και εποχές,
είναι η αφορμή γι' αυτές τις
σκέψεις: Η πρώτη είναι Ελλη-
νίδα του περασμένου αιώνα,
με ανησυχίες και διάθεση για
δημιουργία, που συμπίεστη-
καν όμως από τις «συνθήκες»
της εποχής της: η Ελισάβετ
Μουτζάν-Μαρτινέγκου. Η
δεύτερη είναι μια σύγχρονη
Αμερικανίδα, η Τέρενς Μακ-
μίλλαν, που μετέτρεψε σ' ένα
δροσερό, αλλά όχι ανάλαφρο,
μυθιστόρημα ότι βλέπει να
επικρατεί στην κοινωνία του
σήμερα στις σχέσεις των δύο
φύλων. Από τις εκδόσεις
«Ωκεανίδα» κυκλοφορεί εδώ
και μερικούς μήνες η *Αυτοβιο-
γραφία* της Μαρτινέγκου, στη
σειρά «Οι Επτανήσιοι» (θα
επισημάνουμε ξανά τη θαυ-
μάσια τυποτεχνική εμφάνιση
της σειράς) και από τις ίδιες
εκδόσεις κυκλοφόρησε πριν
από λίγες μέρες το μυθιστόρη-
μα της Μακμίλλαν με τίτλο
Μα πού πήγαν όλοι οι άνδρες
σε μετάφραση Νίκης Βουλγα-
ρέλη.

Το όνομα της Ελισάβετ Μου-
τζάν-Μαρτινέγκου συνοδεύε-
ται από το χαρακτηρισμό της
πρώτης ελληνίδας πεζογρά-
φου, που έδωσε μάχη με την
αντίληψη που επικρατούσε
για τη θέση της γυναίκας στην
κοινωνία της εποχής. «Ο πατέ-
ρας μου καθώς άνωθεν είπα εί-
χε ακόμη εκείνη την παλαιάν
γνώμην του τόπου όπου δε
ήθελεν εις τα κοράσια πολλά
γράμματα, όθεν νομίζω πως
δεν έβλεπε με καλόν μάτι τον
διδάσκαλο όπου ήρχετο να
μου δίδη μάθημα...».

Οι ηρωίδες της Μακμίλλαν
—η Σαβάννα, η Μπερναντίν, η
Ρόμπιν και η Γκλόρια— δεν
έχουν τέτοια προβλήματα.
Είναι ανεξάρτητες και επιτυ-
χημένες επαγγελματικά, όχι
όμως και προσωπικά. Η Ελι-
σάβετ Μαρτινέγκου υποτά-
χθηκε στο «καθήκον» του γά-
μου γιατί έτσι έπρεπε, παρ'
όλο που άλλες ήταν οι επιθυ-
μίες της: οι ηρωίδες της Μακ-
μίλλαν δεν βλέπουν το γάμο
ως καθήκον, παρ' όλο που
έχουν περάσει προ πολλού
την «ηλικία γάμου» ή κουβα-
λούν ήδη ένα διαζύγιο και οι
μαμάδες του πιστεύουν ότι
«έχουν μείνει στα αζήτητα».
Η Ελισάβετ Μαρτινέγκου αι-
σθανόταν μοναξιά μέσα στη
γαμήλια συμβίωση, οι ηρωί-
δες της Μακμίλλαν ζουν σε
μια δύσκολη εποχή, με προε-

Ώρα για παραμύθια: μας
φτάνουν απ' την Περσία κι
έχουν τη χάρη και την
γοητεία των παθητικών
τραγουδιών. Γραμμένα σε
έμμετρο λόγο και
μεταφρασμένα σε πεζό και
έμμετρο λόγο, αποδίδουν
περιληπτικά τις εκτενείς
ποιητικές αφηγήσεις. Ο
Fereydun Faryad επέλεξε
και μετάφρασε από τα
περσικά και η ποιήτρια
Καδιώ Κολύμβα ανάπλασε
τα κείμενα και απέδωσε τα
ποιήματα στις *Ιστορίες από
τον Παράδεισο. Πέντε
μαγικές ιστορίες από την
αρχαία περσική λογοτεχνία :*
*Ο βασιλιάς Μπαχράμ στο
μαύρο παλάτι, Ο βασιλιάς
Μπαχράμ και η πριγκίπισσα
της Κίνας, Ο ερωτευμένος
Σεΐχης, Εσκαντάρ και Χομάι
και Χουμαγιούν.*
(εκδ. Αρμός, 1997). «Κι
όποιον δεν κάψει η φωτιά
που ανάβει η αγάπη / και μες
στην έρημο δεν βγει να
μοιάσει στα θηρία / αυτός
είναι ο άτυχος και ο
βασανισμένος / κι από τον
ίδιο τον Θεό ακόμα
ξεχασμένος».

Αρχή του παραμυθιού·
καλησπέρα της αφεντιάς
σας! Μ' αυτή την
προσφώνηση ξεκινούν τα
Αθηναϊκά Παραμύθια (εκδ.
Σύγχρονη Εποχή, 1997)
γραμμένα από την
Μαριάννα Γρηγορίου-
Καμπούρογλου, τη μητέρα
του γνωστού σε όλους μας
—ελπίζω— αθηναιογράφου
Δ. Γρ. Καμπούρογλου. Τα
παραμύθια της
δημοσιεύτηκαν τον
περασμένο αιώνα, ενώ τα
εξέδωσε για πρώτη φορά σε
βιβλίο το 1912 ο γιος της. Το
ενδιαφέρον τους
είναι πρωτίστως γλωσσικό·
αλλά συνάμα φέρνει στην

επιφάνεια μια μορφή παράδοσης – όχι ιδιαίτερα γνωστή. Θα είχε, νομίζω, ενδιαφέρον να μελετηθούν από τη σκοπιά των ποικίλων προσλήψεων, να αναζητηθούν τα πρότυπά τους και γενικά να ερευνηθούν οι πηγές τους. Ιδού πεδίο δόξης για έναν φιλόλογο και έναν εθνογλωσσολόγο...

Βασιλεύς ή στρατιώτης;
Σημειώσεις, σκέψεις, σχόλια για τη λογοτεχνία της Ρέας Γαλανάκη (εκδ. Άγρα, 1997). Μια ενδιαφέρουσα συναγωγή κειμένων της συγγραφέως, όπου αναδεικνύεται κυρίως ο προβληματισμός της και οι «περιπέτειες» της γραφής. Επτά κείμενα διαρθρωμένα σε δύο ενότητες. Στην πρώτη αναδεικνύονται οι προβληματισμοί γύρω από την ιστορία και τη μυθιστορηματική της χρήση· το χρόνο, τη γλώσσα και τον τρόπο γραφής – ζητήματα μεθόδου, επιλογών και άσκησης. Αλλά και ημερολογιακές πληροφορίες που επιβεβαιώνουν την έμμονη αναζήτηση της αλήθειας για να γίνει κατορθωτή η στήριξη της μυθιστορηματικής εκδοχής. Στη δεύτερη ενότητα τονίζεται η σχέση της γυναίκας με την τέχνη: «Η γυναίκα που γράφει σήμερα δεν είναι πια αντικείμενο τέχνης-άγαλμα του Ήφαιστου· έχει γίνει πολύ πιο συνειδητά από άλλες εποχές υποκείμενο τέχνης. Έτσι επεμβαίνει

ξάρον το πρόβλημα της επικοινωνίας.

Απόγνωση και τόλμη είναι η γλώσσα της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου, ασυνήθιστο – το δεύτερο, σε αντίθεση με το πρώτο – για τις γυναίκες της εποχής της, χιούμορ και ειλικρίνεια, ούτε κι αυτά συ-

χνά συναπαντήματα, είναι η γλώσσα της Τέρενς Μακμίλλαν, που μέσα από τις ιστορίες τεσσάρων σύγχρονων γυναικών αναζητά και αγγίζει τα προβλήματα στον έρωτα, το γάμο, τη φιλία, τη δουλειά, διατυπώνοντας την απόγνωση του σήμερα στην επι-

κοινωνία και στις σχέσεις. Δύο βιβλία με μεγάλη ευστάση στον τόπο, το χρώμα και τις συνθήκες που τα έστησαν, είναι όμως κοινά κοίταγμα που το φύλο, το ναικείο στην προκειμένη περίπτωση, σηματοδοτεί.

Όλγα Σα

Η τζοϋσική πόλις

Άρης Μαραγκόπουλος
Αγαπημένο βρωμοδουβλίνο
Εκδόσεις Κέρδος,
Αθήνα 1997

«Αυτό που θέλω», είπε ο Joyce, καθώς κατηφόριζαν με τον Frank Budgen την Universitätsstrasse, «είναι να δώσω μια τόσο πλήρη εικόνα του Δουβλίνου, ώστε αν μια μέρα συνέβαινε ξαφνικά να εξαφανιστεί από προσώπου γης να μπορεί να αναστηλωθεί μέσα από το βιβλίο μου». Για να το επιτύχει αυτό περιηγήθηκε ως προσκυνητής την ίδια την πόλη ξανά από την αρχή. Όμως, με το Δουβλίνο του έγινε κάτι παράξενο· είναι και δεν είναι το Δουβλίνο των αρχών του αιώνα. Την αφήγηση κατακλύζουν από την αρχή μέχρι το τέλος ούρα, αίμα, σπέρμα και θάλασσα. «Με τέτοια κοσμικά υλικά της δημιουργίας είναι κτισμένη η τζοϋσική πόλις. Αντιλαμβάνεται, λοιπόν, ο αναγνώστης», γράφει ο Άρης Μαραγκόπουλος, «ότι αυτό το Δουβλίνο είναι ένας προκατακλυσμιαίος ουτόπος, όπου το κλειδί για την είσοδο κατέχει ο ήρωας εκείνος (αλλά και ο αναγνώστης) που φέρει υπερηφάνως το όνομα Ούτις... γι' αυτό και τούτη η κίρκεια πόλη εύκολα μεταμορφώνεται σε Απολλώ-

νεια Δελφική χώρα, σε Ομηρική Θρινακία, Αιολία, Φαιακία, Ιθάκη κ.λπ.». Το τζοϋσικό Δουβλίνο είναι όσο γίνεται συγκεκριμένο και όσο γίνεται ρευστό και Πρωτεικό. Γι' αυτό και οι φωτογραφίες που παραθέτει ο Άρης Μαραγκόπουλος μπορεί να ξενίσουν, καθώς κατά την έκφραση του ιδίου, σε κάθε λέξη αντιστοιχούν άπειρες εικόνες. Πάντως, ο Άρης Μαραγκόπουλος προειδοποιεί για τυχόν υπερτίμηση των φωτογραφιών, τονίζει πως οι φωτογραφίες του Δουβλίνου δεν αποτελούν μια φολκλορική περιήγηση στο Δουβλίνο των αρχών του αιώνα.

Η λέξη που έρχεται στον νου όταν περιεργάζεται κανείς το βιβλίο του Άρη Μαραγκόπουλου είναι «μεράκι». Πράγματι, ο συγγραφέας συνεχίζει τις «Οδηγίες προς Ναυτιλλομένους», το πρώτο του βιβλίο για τον Οδυσσέα του James Joyce, με μεταφράσματά του από το κείμενο και αντίστοιχες φωτογραφίες που μεταστοιχειώνουν, τρόπον τινά, σε εικόνα τις πρωτεύουσες αναφορές του συγγραφέα σε κάθε κεφάλαιο από τον περίφημο πύργο και τη βιβλιοθήκη ως τα μπαρ, τα καταστήματα κ.λπ. Τις φωτογραφίες αυτές, που περιλαμβάνουν και πίνακες διαφό-

ρων ρευμάτων των αρχών αιώνα, άλλες τις συνέλεξε Άρης Μαραγκόπουλος και βιβλία για τον Joyce και τις τράβηξε μόνος του τόπου.

Το μεράκι που προανέφε- δεν το βρίσκει κανείς μό- στις φωτογραφίες που λαμβάνουν από εγκατο- λειμμένα εσωτερικά σπι- μέχρι, για παράδειγμα, τ- Κέλητες του Ντε Κίρικο, αναφέρει ο Joyce τους Κέ- τες του Μάνανάαν, αλλά στα μεταφράσματά του Οδυσσέα, μικρά, με τα π- σεγμένα ελληνικά του και ρια. «Η παρούσα μεταγρα- αυτά τα "ιδιότροπα αγγλικά" (δηλαδή, τη γλώσσα του Joyce), αυτή τη σπάνια φω- επιχειρεί να αποδώσει ε- γλώσσα μας. Τα παρατιθέ- να κείμενα, λιτά αποσπάσ- τα ενός ογκώδους μυητικ- κειμένου, το μόνο που ζητ- από τον αναγνώστη είναι μ- ποιητική στάση».

Για τον Joyce είναι σαν μην έχει γραφεί τίποτε και έχουν γραφεί όλα. Ο Άρ- Μαραγκόπουλος, διατη- ντας τη γραμμή πλεύσεώς τ- από το προηγούμενο βιβλ- του, μας κάνει τον Joy- έναν ερμητικό συγγραφέ- προσιτό. Έτσι, και αν ο αν- γνώστης δεν έχει καταφέ- να ολοκληρώσει ή δεν έχ-

ρίσει ποτέ την ανάγνωση Οδυσσέα, μπορεί εύκολα σχηματίσει από αυτό και τον το υλικό μια ελκυστική ύπωση που επεκτείνεται θέλγητρο της προσωπικότητας του ίδιου του Joyce. Γίαι αυτό το κείμενο ένα ισκύνημα στον Joyce από τον μαθητευόμενο μύστη ή καιωνικό προσκυνητή, ως αναφέρει ο Α. Μαρα-ίπουλος στην εισαγωγή

του, καθώς ακολουθεί κανείς τα βήματα του ίδιου του Joyce που, εκείνη τη μέρα του Ιουνίου των αρχών του αιώνα μας, ξαναβρέθηκε, μετά από μακρόχρονη απουσία, στη γη του και περισυνέλεξε υλικό για το βιβλίο του μέσα από τις φωτογραφίες και τα κείμενα απλών εφημερίδων.

Το *Αγαπημένο βρωμοδουβλίνo* περιλαμβάνει, εκτός από τις φωτογραφίες, και τα

μεταφράσματα, περιεκτικές συνόψεις όλων των κεφαλαίων του πρωτοτύπου, εκτεταμένη ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, καθώς και αναλυτικό χρονολόγιο Joyce. Θα λέγαμε ότι, πέρα από την όποια χρησιμότητά του, είναι ένα βιβλίο απολαυστικό και ότι αυτό δεν θίγει καθόλου την πόλη, τον Joyce και τη δημιουργία του.

Έφη Κασίμη

Η κρίση στα Ίμια: Μια κριτική αποτίμηση

ΚΗΣ ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΣ,
α, Κριτική προσέγγιση του
τουρκικού παράγοντα,
δόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα
17, σελίδες 198

ένας από τους καλύτερους
ώστε της τουρκικής πραγ-
μότητας είναι ο ανταπο-
τής της *Καθημερινής*, του
ΙΕ και της ΕΤ-1 στην Κων-
σταντινούπολη, Άλκης Κούρ-
ουλας.

λόγος είναι νομίζουμε αρ-
ός για να προσδώσει ιδιαί-
ο ενδιαφέρον σε ένα βι-
ο που αναφέρεται στα ελ-
οτουρκικά και φέρει την
ογραφή του. Πόσο μάλλον
ν το βιβλίο αυτό επιχειρεί
ι κριτική προσέγγιση του
ουρκικού παράγοντα στην
όσφατη κρίση στα Ίμια.

το βιβλίο αυτό ο συγγραφέ-
καταγράφει το χρονικό της
ίσης, όπως το παρουσίασαν
ΜΜΕ της Τουρκίας και
χνει ότι η κρίση ήταν στενά
νδεδεμένη με την εσωτερι-
κρίση στην Τουρκία. Μάλι-
α, ορισμένες πολιτικές δυ-
μεις θέλησαν να εκμεταλ-

λευτούν όλα τα λανθασμένα
βήματα που έγιναν από ελλη-
νικής πλευράς για να κλιμα-
κώσουν την κρίση και να προ-
καλέσουν μια κατάσταση που
θα διευκόλυνε να «τεθούν
όλα τα προβλήματα του Αι-
γαίου», συμπεριλαμβανομέ-
νης και της νεόκοπης θεωρίας
περί βραχονησίδων. Ο Άλκης
Κούρκουλας παρακολουθεί
τη διαδρομή του σκληρού αυ-
τού πολιτικού πυρήνα που πε-
ριθωριοποιείται με την κυ-
βέρνηση Γιλμάζ και περνάει
σε δεύτερη μοίρα με την κυ-
βέρνηση Ερμπακάν.

Το βιβλίο του Α. Κούρκου-
λα είναι χρήσιμο από δύο
απόψεις: Πρώτον, ξεκαθαρί-
ζει στην ελληνική κοινή γνώ-
μη ορισμένα ζητήματα που
πήραν μυθικές διαστάσεις με
την τηλεοπτική προβολή της
κρίσης και εξηγεί ορισμένα
πράγματα που αφορούν στην
Τουρκία και τα οποία όσο μέ-
νουν ανεξήγητα προκαλούν
φόβο. Δεύτερον, για τη διε-
θνή κοινή γνώμη το βιβλίο
του Άλκη Κούρκουλα κατα-
γράφει με νηφαλιότητα τη γέ-
νεση μιας τερατώδους θεω-

ρίας προκαλώντας ενδιαφέ-
ρον, γιατί ταυτόχρονα αποτε-
λεί και έναν συνοπτικό οδηγό
στη «ζούγκλα» της τουρκικής
πολιτικής σκηνης.

Στα πολύ χρήσιμα και σημα-
ντικά παραρτήματα του βι-
βλίου περιλαμβάνεται ένα
αδημοσίευτο ντοκουμέντο
που έχει σχέση με την κρίση
στα Ίμια. Πρόκειται για τα
βασικά σημεία ενός εγχειρι-
δίου της Πολεμικής Ακαδη-
μίας των τουρκικών Ενόπλων
Δυνάμεων, το οποίο συνοψί-
ζει τη νεόκοπη τουρκική θέση
περί «γκρίζων περιοχών» στο
Αιγαίο. Είναι σαφές ότι το
εγχειρίδιο καθοδήγησε τα
βήματα και τις δηλώσεις της
Τανσού Τσιλλέρ κατά τη
διάρκεια της κρίσης και αμέ-
σως μετά. Το εγχειρίδιο, που
έχει ημερομηνία εκτυπώσεως
Μάιο του 1996, κυκλοφόρησε
λίγο αργότερα, και το περιε-
χόμενό του το περιέγραψε η
εφημερίδα *Τζουμχουριέτ*, η
οποία άφησε να εννοηθεί ότι
επρόκειτο για κείμενο που
καταγράφει τις θέσεις του
τουρκικού επιτελείου.

Σωτήρης Ντάλης

στον ίδιο της το μύθο και
αποφασίζει να βγάλει απ'
τη μεγάλη τσάντα και το
τελευταίο της χαρτί, την
Ελπίδα. (...) Ένα είναι το
πιο σημαντικό από μια
θάλασσα υποθέσεων: ότι η
γυναίκα συγγραφέας
μπορεί αυτή η ίδια να
παράγει μια διαφορετική
μορφή του μύθου της».

Για παιδιά 4 έως 6 ετών
ένα βιβλίο που διδάσκει
και διασκεδάζει· διδάσκει
χρώματα, σχήματα, λέξεις
και διασκεδάζει τα μικρά
παιδιά –καμιά φορά και
τους μεγάλους– καθώς
επιχρωματίζουν με τα
μολύβια τους λουλούδια,
ζαρζαβατικά, ζωάκια και
πουλιά. Κρατώ στα χέρια
μου τα *Tests* της Άλκηστης
2 με τις έξυπνες και
γεμάτες χιούμορ
ζωγραφίες της Βάλλυς
Λιάπη (εκδ. Ελληνικά
Γράμματα, 1996).

«Δεν είναι μόνο / που το
σύστημα έχει πολλά
πλοκάμια / ωσάν το
διάολο πού 'χει πολλά
ποδάρια / είναι που οι
περισσότεροι /
παραδομένοι είν' από τα
πριν / όχι στη βία του την
άμεση / μα στις κούφιας
προσφορές του /
καθρεφτάκια και
γυαλιστερές χαντρούλες /
για ιθαγενείς αγρίους / μ'
αντάλλαγμα / ό,τι
πολυτιμότερο έχουν: / την
ίδια της ζωή τους. / Πάνω
απ' την Ελλάδα / έχει
αναρτηθεί τεράστια μια
πινακίδα / ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΤΟ
ΠΑΡΟΝ ΟΙΚΟΠΕΔΟ»:
Μάνια Ταγκάλου, Χωρίς
Αποδέκτη (Εναλλακτικές
Εκδόσεις, 1997).

ο χαρτοκόπτης

Το θαύμα της Κανά

- **ΡΕ ΜΑΧΗ**, το τελευταίο βράδυ είναι. Έλα να κρατήσεις το παιδί.
- Κατά τις 11. Πού θα πάτε;
- Στο «Στάβλο», στο Θησείο. Άκου στάβλος.
- Καλά είναι. Εγώ πήγα στην Αρβανιτάκη. Κόσμος, χαμός. Φρικιά, οικογένειες, γιάπηδες, όλοι μαζί. Μία, από πίσω μου, φώναζε στο κινητό: «Έχω το αμάξι στη γωνία, θα το δεις», κ.λπ.
- Ε, και;
- Λοιπόν, βγήκε μετά η Αρβανιτάκη και άρχισε να λέει: «Καρδιά μου θλιμμένη, πώς βαστάς και δεν ραγίζεις, στον ψεύτη ντουινιά, τόση απονιά που αντικρίζεις». Μυσταγωγία. Άρχισαν όλοι να τραγουδάνε εκστασιασμένοι. Πού τη βρήκανε τόση απονιά, δεν ξέρω. Γι' αυτό σου λέω, καλά είναι στο «Στάβλο».

ΑΝΟΙΞΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ. Στο κανάλι ET-1 ο Μαρκόπουλος, με ορχήστρα τουλάχιστον 100 οργάνων και με καμιά χιλιάδα ανθρώπους χορωδία, που κρατάγανε και τετράδια στα χέρια, παρουσίαζε τη νέα του σύνθεση στο Ηρώδειο. Ούτε ο Κάραγιαν να ήτανε. Διηύθυνε κιόλας – δεν κατάλαβα ποτέ τι διευθύνουν οι έλληνες συνθέτες. Τι μπορεί να διευθύνει ο Ανδριόπουλος, ο Μικρούτσικος και ο Μαρκόπουλος; Την παράγκα μα νον τρόπο; Αφού λοιπόν χάζενα το ορατόριο, σκεπτόμενος τις αρμόδιες αρχές που δεν συλλαμβάνουν επ' αυτοφώρω αυτά τα ψώνια που αδικοπραγούν κατά της ελληνικής και παγκοσμίου μουσικής, μου ήρθε μια φαεινή ιδέα στο ξερό μου. Γιατί δεν αλλάζω κανάλι; Γύρισα, λοιπόν, στο κανάλι ET-2. Εδώ είχαμε μικρά σύνολα. Ένας τύπος με κιθάρα και απελπισμένο ύφος συνόδευε μια τραγουδίστρια σε ακόμη χειρότερα χάλια. Είπα, δεν μπορεί, θα είναι ειδική περίπτωση, μπορεί να πέθανε κανένας και δεν το πήρα χαμπάρι. Άκουσα και τους στίχους «θα μπερδευτώ με τους εργάτες, θα πω τον πόνο μου στις γάτες» και αμέσως ανακάθησα συνοφρυωμένος. Σκέφτηκα: Εγώ ετοιμάζομαι για φλερτ στον «Στάβλο» κι εδώ εργάτες και γάτες γίνανε ένα και το αυτό. Μόλις τελείωσε το ψαλτήρι, ρωτάει ο δημοσιογράφος κάτι περί ψυχής του τραγουδιού και διάφορα άλλα, εξαιρετικά σαφή επίσης. Η κ. Κανά –έτσι λέγανε την τραγουδίστρια– είπε το εξής σε ύφος Βίντγκενστάιν: «Να σας πω. Δεν ξέρω τι γίνεται στους άλλους λαούς. Εμείς οι Έλληνες διασκεδάζουμε διαφορετικά. Ακόμη και στο αποκορύφωμα του γλεντιού πονάμε και λέμε τα πιο θλιβερά πράγματα».

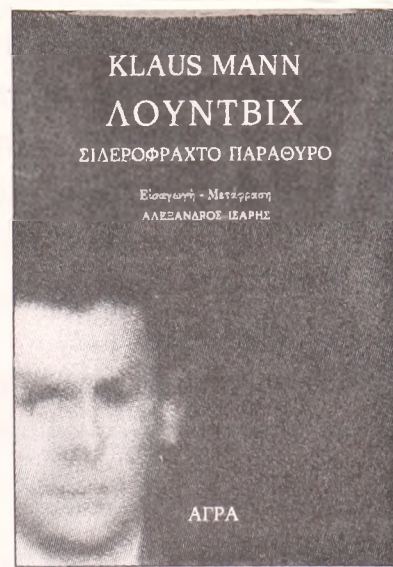
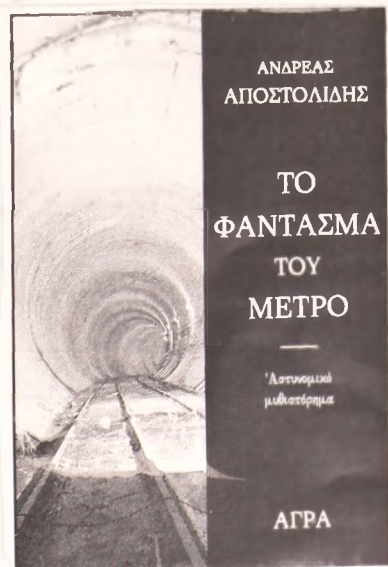
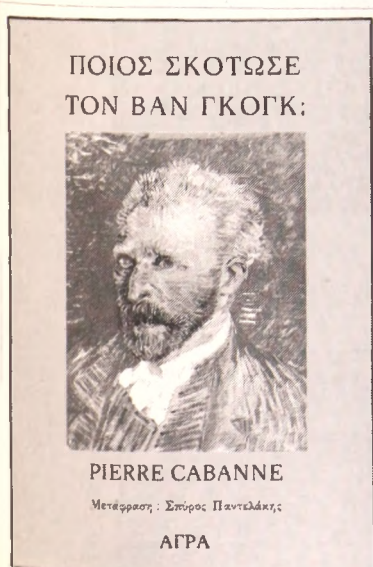
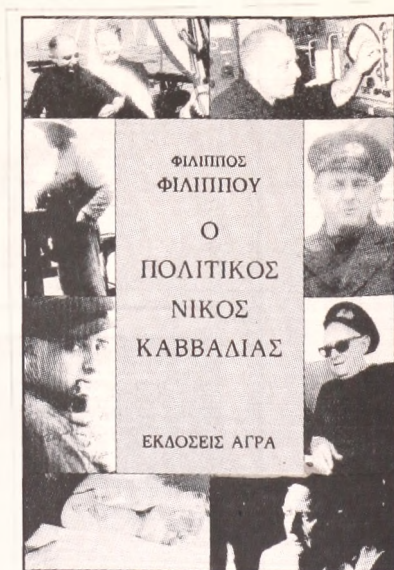
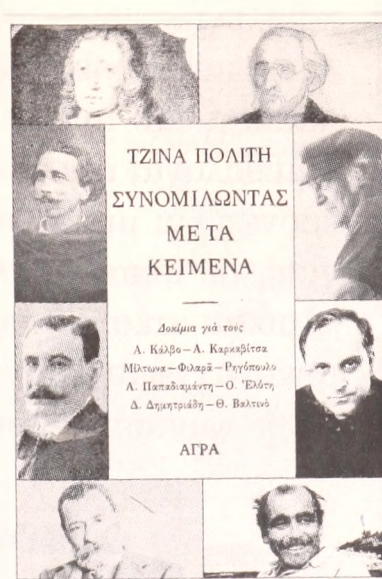
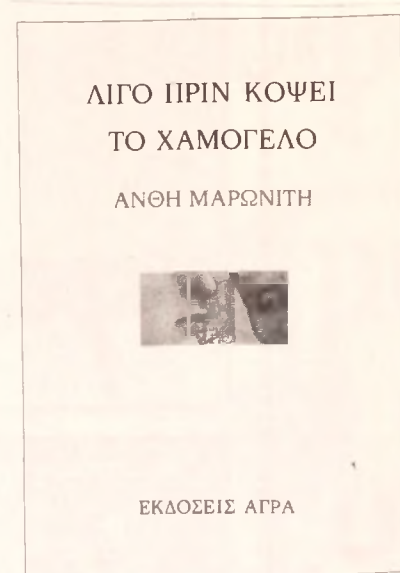
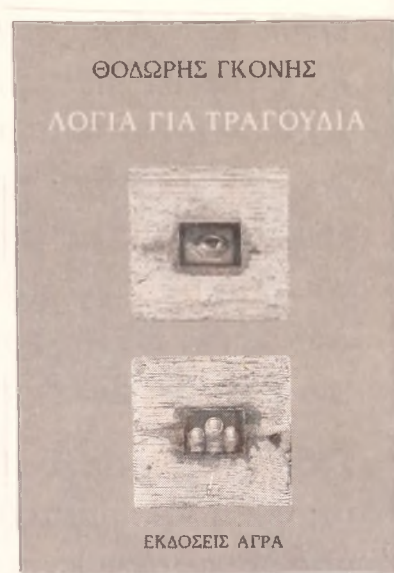
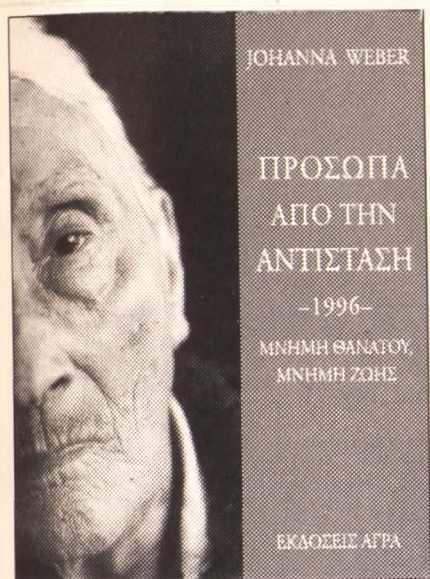
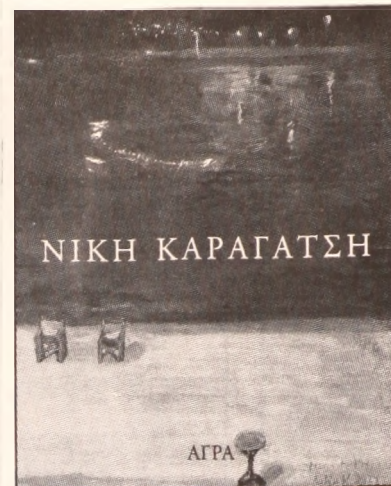
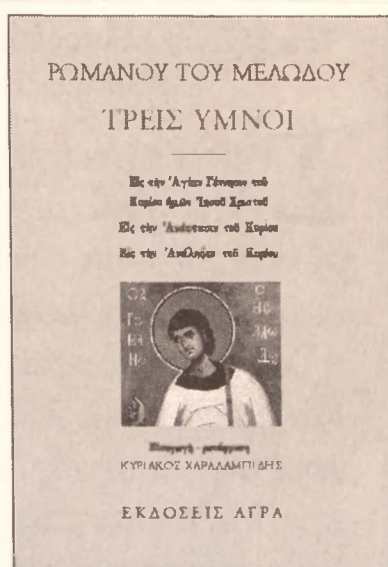
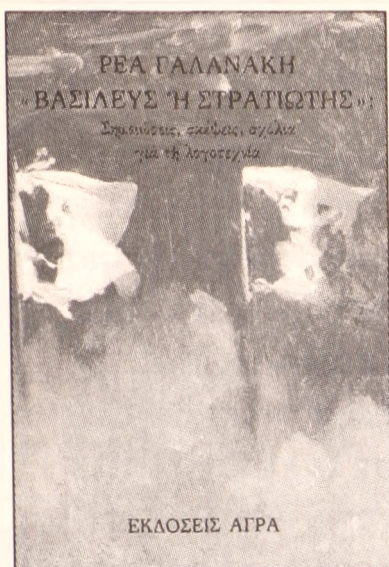
ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΑ να σκεφτώ τα γλέντια που πονάνε, αλλά δεν έβρισκα τίποτε πρόχειρο. Κάτι στο Τούνεζι στην Μπαρμπαριά θυμόμουν, κάτι σήκω χόρεψε, κουκλί μου, κάτι φουστανάκι με καρώ – όλα, εν πάση περιπτώσει, ακατάλληλα. Μπορεί όμως και να πέφτω έξω, μπορεί να πονάνε οι άλλοι και εγώ να χάσκω. Αλλά πάλι, είναι δυνατόν; Εδώ δεν πονάγανε έτσι το '40 και το '50, που είχαμε και μετανάστευση, θα πονάνε το 2000, με τόση παιδεία και τόσα αυτοκίνητα; Και με αυτές τις σκέψεις έβαλα στο πικάπ το «τσα-τσα ντ' αμόρ» του Ντην Μάρτιν –το οποίο άκουσα με πραγματικό πόνο που δεν είχα στα χέρια μου καμιά μικρούλα– και έφυγα ήσυχος για το «Στάβλο» μου. Ας μην χαλάσω το τελευταίο βράδυ πριν από τις διακοπές μου στο Πήλιο. Άλλωστε εκεί δεν κινδυνεύω. Τηλεόραση δεν θα βλέπω και επίσης τα μουσικά προγράμματα των «πολιτιστικών» συλλόγων υπάρχουν σε αφίσεις, οπότε μπορώ εύκολα να τα αποφεύγω.

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟ
ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

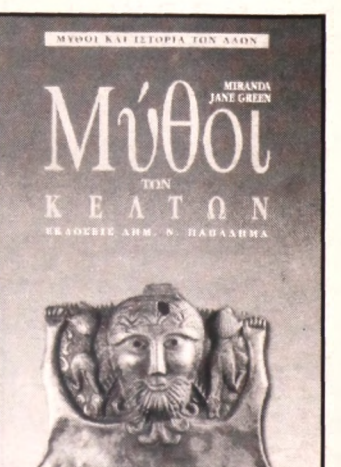
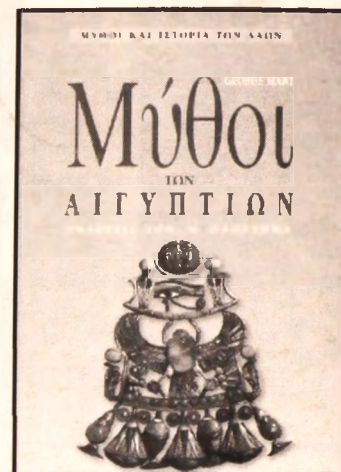
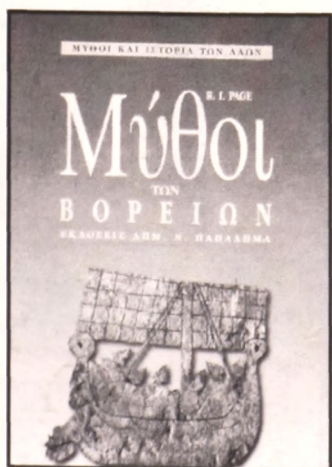
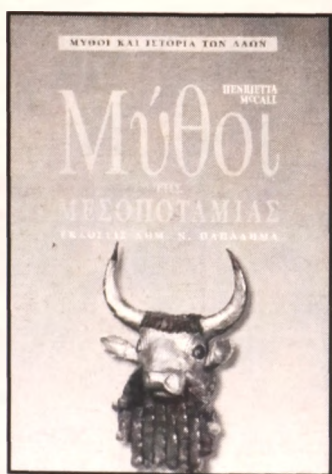
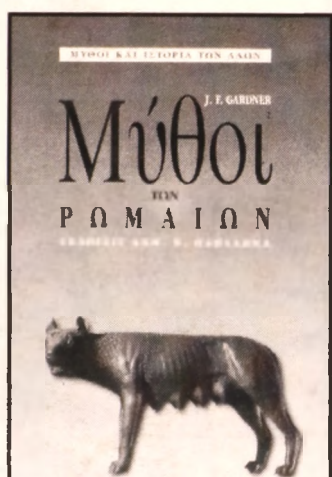
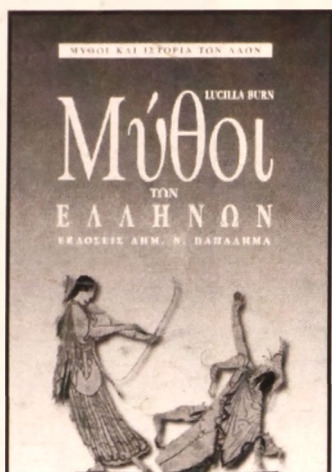
Του Πανεπιστημίου του Τέξας και του Βρετανικού Μουσείου, με εικόνες και χάρτες

Στις σελίδες των οκτώ τόμων θα συναντήσουμε τους μύθους που επί αιώνες συγκίνησαν την ανθρωπινή φαντασία, ακόμα κι όταν οι δρησκείες που στηρίζονταν σε αυτούς τους μύθους είχαν πια παραμεριστεί: τον Κατακλυσμό των Μεσοποταμίων, τους ζωόμορφους αιγυπτιακούς θεούς, τον Ώρο, τον Όσιρη, την Ίσιδα, τον Δία, την Αθηνά και τους άλλους, γνωστούς και λιγότερο γνωστούς μας θεούς του Ολύμπου και τους ρωμαϊκούς δρύλους για τον Αινεία, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο καθώς και τη Λουκρητία, αλλά και τους μυθικούς ήρωες των Κελτών, τον Όντιν και τον Θωρ, μαζί με τις μορφές των βορείων λαών, τους αιμοδιψείς θεούς των Αζτέκων και των Μάγια και τον τόσο ανθρώπινο Αχούρα Μάζδα των Περσών με τον προφήτη του Ζωροάστρη.

Στόχος της σειράς αυτής είναι να δώσει την ιστορική πραγματικότητα που κρύβεται πίσω από τους μύθους, τεκμηριωμένα από τα αρχαιολογικά και φιλολογικά ευρήματα του κάθε λαού και τοποθετημένη με αυτό τον τρόπο στα πλαίσια του αντίστοιχου πολιτισμού. Επειδή η μυθολογία των αρχαίων λαών αποτελεί συχνά και μια πηγή καλλιτεχνικής δημιουργίας, οι τόμοι αυτοί συνοδεύονται από μια πλούσια εικονογράφηση η οποία συνοδεύει τον αναγνώστη στην εξερεύνηση της δημιουργικής φαντασίας του κάθε λαού.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- Οι μύθοι των Ελλήνων
- Οι μύθοι των Αιγυπτίων
- Οι μύθοι των Ρωμαίων
- Οι μύθοι των Περσών
- Οι μύθοι της Μεσοποταμίας
- Οι μύθοι των Αζτέκων και των Μάγια
- Οι μύθοι των Βορείων
- Οι μύθοι των Κελτών

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ: Ιπποκράτους 8 Αθήνα, τηλ.: 36.27.318